

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

böcekleri seven kadın

roman

selja ahava

fince aslından
çeviren
özge bauer

Ücretsiz PDF Kitap Arama - <https://www.pdfkitap.com>

1600'10 yıllarda dünyaya gelen Maria, çocukluğundan beri böceklerle haşır neşir olmakta ve sanatla ilgilenmektedir. Etrafındaki dünya değişirken Maria böceklerin evrelerini resmetmeye, onlarla ilgili kayıtlar tutmaya başlar. Bu ilgi sadece böceklerle sınırlı kalmaz, aynı zamanda bitkilerin dünyasını da çizgilerine dahil eder. Hollanda'dan Japonya'ya, Japonya'dan Berlin'e uzanan bir yolculuktur onunkisi. Larvanın tırtıla, tırtılın kelebeğe evrilmesi misali Maria da kendini dönüştürür, yıllarca yaşar, çağları aşar ve kendi kozasını örmenin peşine düşer. *Böcekleri Seven Kadın*, her şeyden önce önüne konan engellere rağmen kendi yolunun ve tutkularının peşinden giden bir kadının özgürleşme hikâyesi. Okuru cadı avı döneminden günümüz Berlin'ine büyüleyici bir yolculuğa çıkaran zarif bir roman...

"Ahava dili ustaca kullanıyor. Okuru mikroskopik detaylara yaklaştırıp bir tırtılın titreyişini, kelebek kanadının dokunuşunu hissettiriyor. *Böcekleri Seven Kadın*, dili, kurgusu ve yapısı itibarıyla son derece etkileyici ve alkışlanacak bir edebiyat deneyimini sunuyor. Gerçek dünya edebiyatı budur. Bilginin, çağrılığın, karakter gelişiminin büyük kırılmaları katman katman açılıyor. Olağanüstü güzel bir roman." – Anni Saari

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <http://timas.com.tr>

TİMAŞ YAYINLARI

İstanbul 2024

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

timas.com.tr

BÖCEKLERİ SEVEN KADIN

Selja Ahava

TİMAŞ YAYINLARI | 6218

Edebiyat Kitaplığı - Dünya Edebiyatı Dizisi | 116

PROJE EDITÖRÜ

Ayşe Tuba Ayman

EDITÖR

Gizem Olcay

SON OKUMA

Osman Gönül

KAPAK TASARIMI

Barış Şehri

İÇ TASARIMI

Nur Kayaalp

1. BASKI

Eylül 2024, İstanbul

ISBN

ISBN: 978-605-08-4883-0

9 786050 848830

TİMAŞ YAYINLARI

Bahçelievler Mah. Zübeyde Hanım Cad. No: 8

Üsküdar / İstanbul

Telefon: (0212) 511 24 24

timas.com.tr

timas@timas.com.tr

   [timasyayingrubu](https://www.timasyayingrubu.com)

Kültür Bakanlığı Yayıncılık

Sertifika No: 45587

Bu çeviri FILI finansal desteğiyle yayımlanmıştır.

F I L I

FINNISH
LITERATURE
EXCHANGE

BASKI VE CİLT

Mega Basım

Cihangir Mah. Güvercin Cad. No: 3

Baha İş Merkezi

Avcılar / İstanbul

Telefon: (0212) 412 17 00

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - <https://zenta.org>

Matbaa Sertifika No: 44452

böcekleri seven kadın

fince aslından
çeviren
özge bauer

selja ahava

SELJA AHAVA

1974'te Finlandiya'da dünyaya gelen Selja Ahava, 2001 yılında Helsinki Tiyatro Akademisi'nde senaryo yazarlığı eğitimi almıştır. Aynı zamanda drama metinleri bulunan yazar, film ve dizi senaryoları, radyo oyunları kaleme almıştır. 2010 yılında yayımlanan ilk romanı ile Sanomat Edebiyat Ödülü'ne aday gösterilmiş ve Laura Hirvisaari Ödülü'nün sahibi olmuştur. İkinci romanı *Gökten Düşen Şeyler*, 2016 Avrupa Birliği Edebiyat Ödülü'nü kazanmış ve Finlandiya Edebiyat Ödülü'ne aday gösterilmiştir. Beş yıl Londra'da yaşamış olan yazar, daha sonra Porvoo'ya yerleşmiş ve ailesiyle birlikte hâlen Finlandiya'da yaşamaktadır.

ÖZGE BAUER

Doğu Finlandiya Üniversitesi'nde Fin Dili ve Kültürü, Helsinki Üniversitesi'nde Fin Dili ve Tallinn Üniversitesi'nde Fin Dili ve Edebiyatı okudu. Fin Edebiyat Derneği'ne bağlı kurumda Fince çeviri eğitimi aldı. Finlandiya'da Türkoloji Eğitimi alanında doktora çalışmalarına devam eden Bauer hem Finlandiya Büyükelçiliği'ne hem de çeşitli yayınevlerine çeviriler yapmaktadır. Aki Milla Ollikainen, Anja Portin, Ari Turunen, Selja Ahava, Alexandara Salmela, Tove Jansson, Linda Liukas, Eero Ojanen, Juice Leskinen, Rakel Liehu, Kai Nieminen, Lauri Otonkoski, Claes Andersson gibi yazar ve şairlerin eserlerini Türkçeye kazandırmıştır.

İnsan meleklerin larvasıdır.
Vladimir Nabokov

Mercan kayalıklar adanın etrafını rengârenk pileli bir etek gibi sarar. Kıvrımlarından yosunlar, kerevitler, midye ve polipler, planktonlar, balıklar, deniz yıldızları ve medusaların birbirini yiyip beslediği dört başı mamur bir dünya ortaya çıkar. Mercanlar sayısız formda büyür, deniz akıntısında dokunaç gibi sallanır, koca lahanalar gibi dipdiri çiçekler açar, tırmanır, can verip opalleşir, tebeşir tozu haline gelir ve ölü benliklerinin kalıntıları üzerinde, yumurtlamak için denizden çıkmış kaplumbağalarla büyürler.

Mercan yumurtladığında, ki bu yılda bir kez dolunayda meydana gelir, yüzeyinde kesecikler belirir. Sanki bir aşk ürpertisi resif boyunca yayılmış, derisindeki tüyler diken diken olmuş ya da bir ateş kıvrımlarını zonklatmıştır. Sığ sularda durup altımdaki adanın canlandığı bu hamileliği dinliyorum. “Ben bitki değil, hayvanım,” diye hatırlatıyor bana.

Kemik tozu ayak seslerimin altında çıtırdıyor. Derinlerde, sandık büyüklüğünde dev bir midye yatıyor, kapağını yavaşça kapattığında ağzının köşesinden su fışkırıyor. Manta vatozlarının karanlık kanat vuruşları resifin yüzeyine dokunuyor. Kelebek balıklarının altın renkli kanatları ve parlak mavi safir balığı, koparılmış çiçekler misali kıvrımlar arasında parıldıyor.

Dünyadaki sıvılar hâlâ insanlardan saklanan sırlar taşır.

Bunu dolunaydan sonraki gece takip eder, mercanın kesecikleri patlar. Hem yumurta hem de sperm, keseciklerin içinden fışkırarak suda yüzer, birbirlerini ararlar. Deniz bir an için yerden göğe yükselen kar misali, gökyüzünün kumlarından süzülen yıldız tozu gibi, inci gibi külçelerle dolar. Ayın solgun ışığıyla aydınlanan deniz, hermafrodit spermi gibi gece boyunca uzanır.

Dünya ayaklarımın etrafında bereketlenir, başımın üstünde yıldızlı bir gökyüzü açılır. Ay, denizin yüzeyinde, kumsalın beyaz kumunda parlar ve en uzaktaki yıldızları karartarak onların stratosferde kaybolmalarını sağlar. Her şeyden uzağım.

Bu coğrafyada insan önemsizdir.

Yok olduğunu fark etmeye bile fırsat bulamayan diğer tüm küçük türler kadar önemsiz. Ve şu anda ilk kaybedeceğimiz manzara budur.

OVUM

Bir nisan gecesi doğdum. Annemin ilk, babamın dokuzuncu çocuğuydum. Doğadaki tüm doğumlarda olduğu gibi benimki de pek çok kişinin ölümüne karışmıştı. Babamın ilk eşi iki yıl önce vefat etmiş, benden sonra doğan küçük kardeşimin ölümü beni annemin tek çocuğu yapmış ve beşinci doğum günümünden kısa bir süre sonra babam da vefat etmişti.

Babamla ilgili pek bir şey hatırlamıyorum, aramızdan ayrılışını da gerçekten anlamadım; zira ölümü çok uzakta gerçekleşti ve bir kâğıt parçası olarak evimize ulaştı. Babamın aklımda kalan birkaç görüntüsünü hafızam büyütüp renklendirdi, öyle ki o halleri özel bir ışıkla parlıyor hâlâ, belki de kimse onların gerçekliğinin farkına varamayacak.

En iyi hatırladığım şey, babamın elleri. Eklemleri parmaklarının ardında dört tepe gibi yükseliyordu, avuç içleri şaşırtıcı derecede yumuşaktı, bu eller hiç iş yapmamıştı sanki. Oysa babam çalışıyordu, üvey erkek kardeşlerimle matbaada çalışırken benim de orada bir yere oturmama sık sık izin veriliyordu. Tavana asılmış kâğıtlar, yıkanmış çarşaflar gibi üzerimde sallanıyordu; o kadar büyük ve göz kamaştırıcıydılar ki bütün bu hatıralar tüm canlılığıyla zihnime kazınmıştı.

Babamın ellerini hatırladığımda, hareketlerinin temposu ve mizacı aklıma geliyor. Nemli bir kâğıt parçasını baskı makinesinin deri platformuna yerleştirirkenki ciddiyeti gözümde canlanıyor.

Daha sonra kardeşim Caspar'ı aynı görevin başında izlerken hayalimde babamı onun yerine koydum, babamın elinin çarşaf kâğıdın üstünde aynı itinayla ve güvenle hareket edip etmediğini merak ettim. Caspar baskı kalıbına mürekkebi sürdüğünde mürekkepli süngerlerin yaydığı gıcırtıyı dinledim, bu süreci birçok kez gözlemledim. Henüz küçükken, baskı makinesi kâğıdın üstüne kapanıp yeni bir şey olarak açıldığında, metin ve resimlerle süslenmiş bir sayfa ortaya çıktığında, babamın parmakları o sayfayı kavradığında bazı şeylerin görüşümüzden nasıl gizlendiğine tanık oldum. Bitmiş bir kitabın iki sayfasıydı. Aynı şey günde yüzlerce kez tekrarlansa da gözümüzden gizlenen değişim, saklanmak ve ayan olmak benim için mucizeydi.

Zaman zaman matbaada otururken babam rahatsızlık vermeyeceğimden emin olduğunda bana kurşun harflerle dolu bir kâse getirirdi, böylece bir süre yerimde dururdum. Elimi harflerin arasına daldırırdım; kâsenin içinde hareket ederken harflerin çıkardıkları ses, ağırlıkları, parlaklıkları, serinlikleri ve mürekkepli yüzleri beni delice heyecanlandırdı. Babam kâseyi alıp bir bezle ellerimi sildiğinde üzülür, ağlardım.

“Şuna bak, Maria bak, babanın parmağı koptu!” Babam ağlar, sağ elinden kopmuş baş parmağını sol yumruğunda sallardı. “Onu tekrar yerine koyalım mı?”

O zamana kadar parmağın aslında gerçekten kopmadığını, babamın gülünce dudaklarının seğirdiğini anlamış olsam da gördüklerimin gerçeğe benzerliği beni her seferinde dehşete düşürürdü, bu nedenle hevesle başımı sallardım. Babam başparmağı yerine koyar, üfleme izin verir ve böylece parmak ait olduğu yere dönerdi.

“Teşekkür ederim,” derdim gülümseyerek. Kopmaktan henüz kurtulan parmağıyla yanağıma dokunur, işine devam ederdi.

Unuturuz, kaybederiz, yitiririz.

Babamı ve onu daha olgun bir bakış açısıyla tanıma fırsatını kaybettim. Annem onun hakkında hiç konuşmazdı, muhtemelen benim de unuttuğumu düşünüyordu, bu yüzden babam da salonun köşesinde asılı portreye sıkışıp kaldı. Küçük kardeşimden geriye tek bir resim bile kalmamıştı, annemin de onu tanımlayacak tek sözü yoktu. O salonu ve matbaayı da yitirmem sadece bir yıl sürdü. Annem Jacob’la evlendi, biz de onun ailesiyle birlikte yaşamaya başladık. Şimdi bile kararmaya başlayan cama baktığımda, yüzümün yansımasını gördüğümde hâlâ babamın portresini hatırlıyorum. Ve bir böcek, bacağını kaybettiğinde onun sihirli parmağını anımsıyorum.

Üvey babam Jacob bir sanatçıydı, evi şamatalı ve hareketliydi. Küçük kardeşimin ölümünden sonra –üvey kardeşlerim yetişkin olduğundan– kendi evimde tek çocuk olarak kalmıştım, yeni evimdeyse çocukların sayısı dört oluvermişti.

“Maria, bu senin yeni ailen,” dedi annem. “Jacob’a baba diyebilirsin. İşte kız kardeşin Sara, erkek kardeşlerin Franciscus ve Fredericus.”

Evde biz çocukların yanı sıra Jacob’un iki çırağı, bir aşçı ve onun yardımcısı Hilda yaşıyordu.

Mutfağın yanındaki odada Sara’yla aynı yatakta yatmak zorunda kaldım. Yatak odamız merdivenlerin altındaydı, evde hareket eden herkesin adımları başımızın üstünde yankılanıyordu, kısa sürede her harekete aşına olduk.

Atölyenin üstündeki çatı katında üvey babamın çırakları yaşıyordu. Her sabah tavan arasındaki kapaklı kapıyı açıp, merdiveni sahanlığa bırakıp koşarak inenlerin çıkardığı seslerle uyanıyordum.

Annem ve üvey erkek kardeşlerim orta katta uyuyorlardı. Üvey kardeşlerim alt basamaklardan atlayıp gümbür gümbür sahanlığa inmeyi alışkanlık haline getirmişlerdi. Üvey kız kardeşim Sara’nın sesini eliyle tırabzanlara vurmasından tanırdım, çıraklar yokken eteklerini toplayıp adımlarını ikişer ikişer atardı. Mutfak hizmetçisi Hilda’nın adımları düzensizdi, zira bir ayağını diğerinin arkasında sürüklüyordu, ayakkabıları kötüydü.

İtinayla dinlediğim tek kişi annemdi. Sonbahar kışa dönünce yürüyüşü yavaşladı, Noel’den sonra daha sık nefes nefese kalmaya başladı. Yatakta onun merdivenlerden çıkışını, ayaklarının altındaki döşemelerin gıcırdayışını dinlerdim; bu ses gittikçe yavaşladı, ta ki odasından inmediği sabaha

kadar. Birkaç gün sonra doğum başladı. İlk doğan üvey erkek kardeşimdi, ne var ki oldum olası hastaydı, ertesi kış vefat etti. Üvey kız kardeşim iki yıl sonra doğdu ama o da kısa bir ömürden daha fazlası için oldukça zayıftı.

Hatırladığım kadarıyla annem bu yıllarda aşağı pek inmiyordu. Onu bahçede hatırlamıyorum, mutfakta hatırlamıyorum. Adımlarının ağırlığı, sanki merdivenleri çıkmış ve nefes almışçasına, yıllar geçtikçe sadece yükselip alçalmış, şişip sönmüş ve ara sıra iç geçirmek için durmuşçasına zihnime açıkça kazınmış durumda. Ara sıra annemin yatak odasına süzülür, tek kelime etmeden yanına uzanırdım. O da kollarını dolardı bana.

“Tanrı zavallı anneni sınıyor, Maria,” derdi annem.

“Ben de böyle düşünmüştüm.”

Annem başka bir şey söylemedi, bir süre sonra kalkıp aşağı indim.

Üvey babam bir keresinde beni resim çizerken yakalamıştı, yedi yaşındaydım. Durdu ve hiçbir şey söylemedi, sadece baktı. Bir şey demesini bekledim ama o daha fazla parşömen getirip yanıma koydu ve doğum günümde bana bir divit kalem hediye etti. O, para kazanmak için çiçeklerden oluşan natürmortlar, cıraklarıysa kilise tonozları ve pazar meydanları çizdiği halde bana ne çizmem gerektiğini asla söylemedi. Atölyede oturup başkalarına eğitim verirken onu dinlememe izin verdi. Çizgiler ve gölgeler konusunda bana yol gösterdi. Annem, Bayan Stalberger’in bahçesinden izinsiz lale kopardığımı öğrenince beni cezalandırılmak üzere üvey babamın atölyesine sürüklediğinde bile azarlamadı.

Kapı annemin arkasından kapandığında, üvey babam elinde beyaz laleyle orada durmuş, bir bana bir laleye bakıyordu.

“Laleyi neden çaldın Maria?”

“Çünkü onu çizmek istedim.”

“Peki çizim nerede?”

Lale çizimimi üvey babama verdim, o da inceledi.

“Kendi bahçemizde lalelerimiz var.”

“Ama bunun ta yaprakları o kadar farklı ki...” diye mırıldandım.

“Yüksek sesle konuş ki seni duyabileyim.”

“Bunun ta yaprakları farklı. Renkleri belirgin, beyazın pembeye geçişı çok farklı,” diye açıkladım.

“Hepsi bu mu?”

“Bence ta yaprakları acayip,” diye devam ettim, gözlerim hâlâ mahzundu. “Çok dar ve büküm bükümler.”

Üvey babam cevap vermedi, laleyi parmaklarının arasında döndürmeye devam etti, kıvrık yaprakları sallandı. Daha sonra masasına gidip bir maket bıçağı çıkardı. Çizimimin kenarlarını kesip boylarını eşitledi, daha kalın bir kâğıdın üzerine yapıştırdı. Bu haliyle gerçek bir tabloya benziyordu. Üvey babam resmi ciddiyetle geri verdi.

“İyi o zaman. Şimdi Bayan Stalberger’e git, evine izinsiz girdiğin için özür dile ve bunun bir daha olmayacağına dair söz ver. Cezanı çektiğini, hatanı telafi etmek için ona bu güzel çizimi vermek istediğini söyle. Tamam mı?”

“Anladım,” dedim, ona el salladım, çizimi elinden aldım ve komşunun evine koştum.

Sorun böylece çözüldü, tek fiske bile yemedim.

Sonradan anladım ki sükûnet üvey babamın bana hediye ettiği en güzel şeydi. Atölyenin sessizliğinde, kâğıdın boşluğunda özgürdüm, kendi bakışıma kulak vermeyi öğrendim.

Ben kız olduğum ve gerçek bir öğrenci olmadığım için dışarıdan gelen taleplere veya müşterilerin isteklerine tabi değildim. Gördüklerimin bana fısıldadığı şekilde istediğimi resmedebiliyordum.

Bu yüzden İncil'e göre başlangıçta boşluk olduğu söylense de boşluğa kelimenin girdiğini ve dünyanın kelimelerden yaratıldığını düşünüyorum. Sessizliğim resimlerde fısıldıyor. Bu da benim için yeterli. Gördüklerim konuştuğunda tanımlamalar gerekmiyor, Latince ya da başka bir dile ihtiyaç duymuyorum.

Lonca, kadınların yağlı boya kullanmasını yasaklasa da sulu boyayla resim yapıyorum.

Babam baskı makinesini almadan önce, yani ben doğmadan çok önce şehirler ve haritalar çizermiş. O bir manzara adamıydı. Hayal gücünü harekete geçiren manzaraların doğru noktalarına ulaşmıştı. Frankfurt'u, Lübeck'i, Roma'yı, Basel'i ve Paris'i o kadar gerçeğe yakın, o kadar detaylı çizmişti ki hayatında o şehirleri hiç görmemiş biri kendini o sokaklarda yürürken hayal edebilirdi. Bu manzaraları çizmek için çok seyahat etmiş babamın evde ne kadar vakit geçirdiğini merak ederdim. Daha sonra çoğu erkeğin bu şekilde yaşadığını fark ettim; işin onları götürdüğü yere seyahat ediyor, misafirmişçesine eve dönüyorlardı.

Babamın çizdiği atlas sayesinde şehirlerin nehir kıvrımlarına ve birleştikleri yerlere nasıl yerleştiğini, güneşin bayırların güneyini nasıl ısıttığını, yolların merkezî bir meydan etrafında nasıl kıvrıldığını ve kilise kulelerinin gökyüzüne, Tanrı'ya nasıl yükseldiğini anladım. Şehirlerin bu kadar büyümesinin tesadüf olmadığını fark ettim, onların bir resim ya da şarkı gibi kendine has şekilleri, ritimleri olduğunu anladım. Büyüyüp çizim yeteneğimi geliştirdiğimde, her sanatçının kendi bakışına kulak vermesi ve doğasına uygun çizim yapması gerektiğini de anladım.

Bir kelebeğin güneşin sıcaklığında bir yaprağa konması, kanatlarını açması, simetrisi göze hoş gelir. Tanrı'nın çizdiği

desenler, detayların bereketi, farkına bile varmadığımız her türlü çeşitliliğe bahşettiği güzellik beni her zaman şaşırtır. Yaratılış o kadar zengin ve bereketli, dünya henüz bilmediğimiz şeylerle öyle dolu ki bunları düşünmek bile beni aciz kılıyor.

Her sanatçının kendi ölçeği ve içinde çalışmayı tercih ettiği resim boyutu vardır. Biri manzarayı anlar, zira uzağı görebilir ve eğimlerin ritmini, ışık ve gölgedeki değişiklikleri okuyabilir; diğer sanatçıysa insana bakar ve tüm hayatlarının açığa çıktığı bir anı yakalayıp onu resmeder. Bir oda, bir pencere, sıradan bir an ve onun arkasında tastamam bir hikâye beliriverir. O hikâye ki arkasındaki odayı görebileceğiniz, açık bırakılmış bir kapıya benzer; onun da penceresi, duvarında bir tablo, bir harita ve sandalyenin sırt kısmına bırakılmış bir kumaş parçası vardır. Resimdeki kişiyi her haliyle tanıdığımı hissettiren portreler gördüm. Resimdeki adamın ya da kadının böyle bir ifadeyle bakabilmek için neler yaşadıklarını artık anlıyorum; ellerin kırıışıklığını görüyorum ve her insanın ölümlü olduğunu kavriyorum.

Ancak bu ölçekler bana yabancı. Hiçbir zaman manzara resmi yapamadım, insan ilişkilerinden pek anlamam. Dü-rüst olmak gerekirse onları pek de umursamam.

Bir kelebeği büyüteçle incelediğinizde çıplak gözle ayırt edemeyeceğiniz şeyler görürsünüz. Kanatları pullarla kaplı, bacakları sopa şeklinde, başı kıllıdır. Yakın çekimde bir kelebek, güzel bir pelerin altına saklanmış bir örümceği ya da dikenli bacakları andırır; suda güzelce süzülen, gelgelelim kıyıya vardığında asaletinden eser kalmayan kısa, perdeli

ayaklarıyla paytak paytak yürüyen bir kuğu kadar çelişkilidir. Bazen büyüteç kullansam da hiçbir zaman bir bitkiyi veya bir böceği bu kadar abartılı bir şekilde resmetmiyorum, sıradan bir gözün algıladığı şekliyle gösteriyorum.

Nesneleri bir büyüteçten daha fazla büyüttüğünüzde, onlarda yeni bir tür güzelliğin ve çıplak gözle bilinmeyen bir hayatın ortaya çıktığını duydum, bazı çizimlerde de bunu gördüm. Kan yoğun, kırmızı bir sıvıdır, ancak ona bir büyüteçle baktığınızda parçacıklarla birlikte aktığını görürsünüz. Benzer şekilde, bir erkeğin aşk sıvısı büyüteçten bakıldığında hayatla doludur. Küçük sıcak su birikintisi, dünyaya patlarken göz açıp kapayıncaya kadar renk değiştirerek beyazdan şeffaf hale gelir. Tek bir balık pulu çöle benzer, o pullar rüzgârla savrulan kum tepelikleri misali birbirine kenetlenmiş ardışık halkalar oluşturur. Bir balığın böğründeki pulların sayısını düşündüğümde, küçüklükle büyüklüğün, tekdüzelikle yalnızlığın karşısında şaşkına dönerim.

Peki ya, geçen yıl çizimleriyle tanıştığım Bay Swammerdam! Bir atmaca güvesini kaynattı, keserek açtı ve çok güzel, karmaşık bir sinir ağı haritasını ortaya çıkardı. Gerçekten görmememiz için saklanmış ne çok sır var.

Sanatçıların eserlerine bakmak bana kendi eserlerimi anlamayı öğretti. Bugünlerde küçük şeylere odaklandığımda büyük resimler yapıyorum, manzaraları ve insan ilişkilerini resmetmeleri için başkalarına bırakmaktan mutluyum. *Yaratılış Kitabı*'nın bize söylediği gibi, Tanrı bize her şeyin yolunda olduğu güzel bir dünya verdi. "Tanrı yarattıklarına

baktı ve her şeyin çok iyi olduğunu gördü.” Bu sözlerden mutluluk duyuyorum, kalbim Tanrı’yı sevdiği gibi böcekleri de seviyor. Böcek resmi yaparken Tanrı’yı düşünüyorum, bir kelebeğin kanatlarını incelediğimde Tanrı benimle konuşuyor. Tembel bir arkadaş, kararsız bir kadın olsam da resim yapabilirim. Ve kalemim şükranla dolu.

Eskiden insanlar çamuru, eti veya gübreyi yeterince uzun süre bekletirse larvaların ortaya çıkacağını düşünürdü. Kir veya atık yoğunlaşarak larva şeklini alır, böcekler bu şekilde yoktan doğar. Büyükanнем, zamanın başlangıcında insanın dünyaya bu şekilde geldiğine inanıyordu. Toz yoğunlaştı, Tanrı'nın ruhu uçtu ve insan hiçlikten gelen bir varlık haline geldi.

“Çok uzun zaman önce miydi?” diye sordum büyükanнемe çünkü o fazlasıyla yaşlıydı.

“Altı bin yıl.”

Büyükanнемin bu süreyi başka birçok soruya yanıt vermek için kullandığını sonradan fark ettim. Altı bin yıl, *zamanın başlangıcında*, Adem'in Havva'yla tanıştığı zamanla, dünyadaki tüm yaratıkların kendi yerlerine kavuştuğu anla aynı anlama geliyordu.

“İnsan başlangıçta topraktan geldiyse neden artık oradan doğmuyor?”

Büyükanнем iç çekerek, “Maalesef bugünlerde dünya aşırı yorgun,” diye yanıtladı. “Artık insanı doğuracak enerjisi kalmadı. Diğer büyük canlılar gibi bunu kendimiz yapmalıyız. Bugünkü dünyamız sadece küçük canlıları (larvaları,

kurbağaları, örümcekleri, karıncaları) doğurma yeteneğine sahip. Peri masalındaki ağzından kurbağa çıkaran kız gibi. Ama büyük yaratıklar yavaştır. Bir kuşun yılda iki yavrusu olur, oysa bir at aynı dönemde dünyaya yalnızca bir tay sıkıştırır. İnsan, yavrusunu bir yaşına gelene kadar ayağa bile kaldıramaz!”

Sonradan anladığım bir şey daha vardı: Büyükkannem çok şey görmüş geçirmişti ama gördüklerini yanlış yorumluyordu. Gözleri bir kelebeğin yumurtalarını fark edemiyor ya da kurbağaların cinsiyetini anlayamıyordu, ne var ki yavruları ölen ve yalnızca fısıltıyla konuşan annemin aksine soru sormama izin veriyor, sorularımı düzgünce cevaplıyordu.

Büyükkannemin cildi güneşten yanmış ve buruşmuştu. Günlerini dışarıda dolaşarak, bahçedeki yabancı otları temizleyerek ve tarlalardan bitki toplayarak geçiriyordu. Her yıl biraz daha yavaşlıyordu ama her zaman aynı derecede istikrarlıydı. Toprağa kök salmış bir kavak gibiydi. Görünüşünde her şey doğal bir bütünlüğe sahipti; saçları alnından gri ağaç likenleri gibi yükseliyordu, elleri kürek gibiydi ve tırnakları çalışmaktan toz içindeydi. Gelgelelim göğüsleri yusuvarlaktı, sanki yetmişlerinde bile içindeki kadın yıllanmamış da hep aynı kalmıştı. Güldüğünde sesi genç bir kızinki gibi çınlıyordu.

Büyükkannemin gözlerinin altında, yanaklarının üzerinde derin kıvrımlı torbalar vardı. Yaşına göre şaşırtıcı şekilde dişi çoktu, tebeşir kaplı bir çizgi vardı sanki ağzında, tek tek ayırt etmesi zordu. Yine de orada öylece duruyordu, topraktan kendi doğallığında yükseliyordu, göğüsleri gü-

zelce kıvrılıyordu ve rüzgâr ya da etraftaki koşuşturma onu deviremiyordu.

Büyükannem, köyünde ebe olduğu için doğum ve hamilelik hakkında konuşabilecek donanıma sahipti. Yörenin kadınları birbirini takip eden birkaç yıl boyunca onu bu görev için seçmişti, büyükannem de şikâyetçi olmadı. Bitkilerden anlıyordu, acıyı neyin dindirdiğini, neyin hafiflettiğini, bir kadının bacaklarını nasıl açacağını ve aşırı kanamanın nasıl durdurulacağını biliyordu. Bu becerilere değer veriliyordu, köyde büyükanneye saygı duyulurdu, ara sıra büyük evlerden hizmetçiler efendisine baş ağrısı tozu alması için gönderilirdi.

Ben de bir kez bir doğuma şahit oldum. Yardıma çağrıldığında büyükannem benimle ilgileniyordu, beni de yanında götürmeden edemedi.

Arabaya bindiğimizde, “Sana oturman söylenen yere otur ve soru sorma,” dedi. “Dışarı çıkmanı söylersem avluya çık, sesleri dinleme ve biri seni getirinceye kadar içeri girme.”

Beni olacıklara hazırlamak için söylediği tek şey buydu.

Atlar çiftlik evinin önünde durdu. Kapı açıldı ve kısa kollu gömlekli genç bir adam, arkasında bir köpekle dışarı çıktı. Hem köpek hem de adam tedirgindiler, bizi heyecanla karşıladılar. Köpek sızlandı, sahibinin ayaklarının etrafında dolandı, sonra bana doğru öyle bir fırladı ki neredeyse devriliyordum. Adam büyükannemi selamlayıp kapıya

döndü ve ilerledi; ancak eşiğe ulaşırken ziyaretçisinin ne kadar yavaş olduğunu fark etti.

“Kusura bakmayın lütfen,” dedi gergin bir gülümsemeyle, gözlerinden yaşlar akıyordu aynı zamanda.

Büyükannem, “İşte böyle,” diye mırıldandı. Bu sözlerin tanıdık tınısı beni rahatlattı, zira büyük köpeğin daha da kötüleştirdiği her şey benim için oldukça kafa karıştırıcıydı.

İçerisi ter, duman ve yaşlı köpek kokuyordu. Üç köpek de mutfakta yatıyordu. İçlerinden biri, burnu biraz grileşmiş, gözleri yaşlılıktan solmuş olan sadece koca kafasını kaldırdı ve selam vermek amacıyla kuyruğunu bir kez yere vurdu. Diğer ikisi ayağa kalktı, havlayıp tekrar yerlerine yerleşmeden önce bizi şöyle bir kokladılar.

Adam bizi yatak odasına götürdü, kapıyı açtı ve karanlık alana girmemize izin verdi. Sonra kapıyı arkamızdan kapadı.

Odada iki kadın vardı, içerisi havasızdı. Pencerele kumaşla örtölüydü, güneş aralıklardan sızıyordu yalnızca.

Bir kadın salonun ortasında yürüyordu. Etrafındaki insanlara bakmadan geniş daireler çiziyordu. Arada sırada duruyor, yatağın kenarına tutunuyor, kalçalarını hareket ettirmeye çalışıyordu. Kısa bir hareketten sonra odanın etrafında dönmeye devam etti. Kadını izlerken doğum yapmanın onun görünüşünü iyileştirmeye hiçbir faydası olmadığını düşündüm. Saçları dağılmıştı, yüzü sarkmıştı, bakışları donuktu, doğru dürüst giyinememişti bile. Çıplak karnının etrafına iple bir muska bağlanmıştı; şaşırmıştım,

Çünkü muska yasaktı. Büyükannem kapının yanındaki tabureye oturmamı işaret etti.

“Ne zamandır böyle yürüyor?”

Kendini çiftçinin kız kardeşi olarak tanıtan kadın, “Bütün gece,” diye yanıtladı. Hamile kadın bacağı kopmuşçasına aniden tökezledi, yatağın ucunda durdu.

“Devam edemeyeceğim,” dedi ve ağılamaya başladı. G r mcesi hemen yardımına koştu, kilden bir kap ve bir bez uzattı ama kadın almak istemedi.

Büyükannem, “Devam etmelisin,” dedi.

“Hayır!”

Kimse konuşmazken dönmeye ve nefes almaya devam etti. Kadın feryat etti, kapının arkasında bir köpek havladı, yoksa o adam mıydı, emin değıldim. Feryat sona erdiğinde kadın artık yürüyemiyordu. Eğılirken kolları titriyordu.

Büyükannem kadının yanına gitti, kollarını onun omuzlarına koydu. “ocuk doğıduktan sonra en az dört saat uyur,” dedi yumuşak bir sesle.

Kadın kafasını kaldırdı, ebenin odaya girdiğini yeni fark etmişcesine ve sanki bu dört saat ona şimdiye kadar verilmiş en harika s zmişcesine büyükanneme baktı.

“Dört saat,” diye tekrarladı büyükannem.

Kadının dudaklarından küçük bir hıçkırık kaçtı. Bir yetişkinden böyle sesler çıkabildiğini bilmiyordum.

Büyükannem, “Sadece beni dinle,” dedi. “Vücudun bunu nasıl yapacağını biliyor. Bırak, işini yapmasına izin ver, yakında bitecek. Yakında çocuk kendi başına yaşayabilecek ve ikiniz de biraz uyuyacaksınız.”

Köpekleri görmek için mutfağa girdim. Adam masaya oturmuş, yaşlı köpeği hışımla okşuyordu. Köpek sesini çıkarmıyordu, ancak nefes alışına bakılırsa çok hararetiydi ve muhtemelen yere uzanıp uyumayı tercih ederdi.

Köpeklerin en küçüğü hâlâ huzursuzdu. Yatak odasının kapısında sızlanarak ileri geri koşuyordu. Kapıdan girince yatak odasına girmesine izin vermem için yalvarırcasına elimi yaladı.

Evin sakinleri Katolikti; koridorda Azizlerin, mutfak duvarındaysa çerçevesi Meryem ve Çocuk İsa resimleri vardı. Aynı tasviri daha önce de görmüştüm, Noel pazarında ucuz bir baskısı satılıyordu. Resimde Meryem ve İsa ışık saçıyordu. Annesinin kollarında, kundak bezinde yatan İsa, sanki hayatın onu nereye götüreceğini önceden tahmin etmişçesine annesinden başka yöne bakıyordu. Madonna bir eliyle çocuğunu tutarken diğer eli elbisesinin kıvrımlarında, kucağındaydı. Bebek İsa'nın elleri farklı yönlerde uzanıyordu. Biri yukarı, ışığa doğru yükselirken diğeri kundağının üzerindeydi, Meryem'in işaret parmağını hafifçe tutmuştu. Anneyle çocuk arasındaki o gizli bağlantıya, kumaşlarda görebildiğim dile getirilmemiş şefkate baktım;

resmin aktardığı kutsal ve dünyevi olanın birleşimine hayran kaldım. Henüz sekiz yaşında olmama rağmen resmin çok şey söylediğini anladım: İsa ona ne olacağını biliyordu; Meryem, çocuğunun kim olduğunu biliyordu ve ressam, Tanrı'nın bir bebek, bir bakirenin anne olabileceğini ve anneyle çocuk arasında başka kimsenin anlamadığı sırlar olabileceğini anlamıştı.

Nihayet doğum anı gelip çattı. Büyükanнемin sertçe konuştuğunu, eşyaların hareket ettiğini, sandalyelerin yerlerinin değiştirildiğini ve büyükanнемin görümceye emirler yağdığını duydum. Adamı ve köpekleri mutfakta bıraktım, yatak odasına geri döndüm çünkü bir insanın dünyaya nasıl geldiğini merak ediyordum.

Kadının feryadı çığlığa dönüştü: “Doğmayacak! Doğmayacak!” diye tekrarlayıp durdu.

“Hayır, doğacak,” diye yanıtladı büyükanнем.

Kadın yatakta yatıyordu, görümcesine yaslanmış, inliyordu. Daha önce görmediğim o kadar çok şey gördüm ki ayrıntıları kavramak zordu. Fakat hakkında hiçbir şey bilmediğim bir sürü şey oldu. Büyükanнем kadının eteğini kıvırdı, görümce nemli bir bezi katlayarak kadının alnını sildi. Kadın gözleri kapalı halde çığlık atıyor, başını iki yana sallıyor, görümcenin elini ısırmaya çalışıyordu ama görümcesi aldırış etmeden silmeye devam etti. Kadın çişini yaptı, ne var ki bu da büyükanنemi şaşırtmadı, altına bir bez koydu.

Sonra katı bir şeyin indiğini gördüm. Karnındaki bir şey hareketlendi, karnının şekli değişti, kadın panikledi; bir an için her şey ters gitti. Kadının vücudu esnedikçe esnedi, bunun ona ne kadar acı verdiğini görebiliyordum. Bir insanın böyle görünebileceğini bilmiyordum.

Kadının yorgunluktan titreyen ve genişçe yayılmış kalçalarının arasından siyah, kıllı bir baş göründü. Islak, koyu bir kadife parçası gibiydi. Görümce, kadının dalgalanan karnına, bacaklarının arasına baktı, terlememesine rağmen onun alnını sildi ve sıkmaktan kızaran elini çekip diğerini sıkmasına izin verdi.

Büyükannem parmağıyla kadifenin üstüne bir çarpı çizdi ve yumuşak sesiyle konuştu:

“Gür saçlı.”

Ardından bir şeyin sıçradığını gördüm. Büyükannem onu kaptı ve bir bezle yenidoğanı yerden kaldırdı. Kaldırma hareketini hatırlıyorum, büyükannemin çıplak kollarını ve odaklanmış ifadesini. O anın bu olduğunu, her şeyin, burada olmamızın nedeninin bununla ilgili olduğunu ve büyükannemin bunu bildiğini fark ettim.

Bebek ağlıyordu. Işıқта sapasağlam, capcanlıydı. Et, kan ve sesten ibaretti. Büyükannem çocuğu kuruladı, annesinin yanına yatırdı. Büyükannemin talimatlarını unutup bakmak için biraz daha yaklaşıncaya onun fümelenmiş jambona benzediğini düşündüm.

Bebegin kırmızı cildi, kış gününde donmuşçasına ince tüylerle kaplıydı. Buruş kırış bir oyuncak bebeğe benziyordu. Alnındaki deri pul puldu, doğduğundan beri endişeler içindeymişçesine kaşlarının arasında derin çizgiler vardı. Biri kapıyı açtı, belki de onu ve köpeği içeri alan adamdı, bir anda herkes yatağın etrafında toplandı. Oraya buraya koşan köpeği bile kimse kovalamadı.

Çocuğun annesi kocasına, “Anna’nın uygun bir isim olabileceğini düşündüm,” dedi.

“Kız mı?” diye bağırdım, şaşırmıştım.

Büyükannem beni tekrar sandalyeye iterek, “Vaftizde ismi anıldıktan sonra daha da güzelleşecek,” dedi ve hemen ardından köpeği mutfağa kovaladı.

Gelgelelim artık kimse köpekle nerede olduğumuzla ya da ne söylediğimizle ilgilenmiyordu. Tüylü, buruşuk ve endişeli Anna dünyaya sıçradığında biz de buharlaşıp yok olmuştuk sanki. Yeni doğan çocuğun eti, sesi ve varlığı o kadar güçlüydü ki kalan her şey silinip gitmişti. Adam baba, kadın anne olduğu için odadaki her şeyin değiştiğini, bunun da nedeninin çocuk olduğunu ve hiçbir şeyin bunu ortadan kaldıramayacağını anladım.

Dönüş yolculuğuna koyulduğumuzda öğlen olmuştu. Güneşin sıcaklığı sırtıma vuruyordu. Kumlu yoldan bir toz bulutu yükseldi.

Büyükannem, “Boneni tak!” diye emretti.

“İstemiyorum, onsuz da hava yeterince sıcak.”

Büyükannem önlüğümün cebinden boneyi çıkardı ve şöyle dedi: “Sana bir kadının saçı çok güneş alırsa ne olur, söylemiş miydim?”

“Evet söylemiştin.”

Ama bu cevap büyükannemin eski tekerlemesini tekrarlamasına engel olmadı:

*Bir güve yünden, bir pire gübreden doğar.
Tanecikli karı ve bir elmayı,
Meşe kabuğunu ve fasulyeyi alın
Bunlardan sinekleri elde edersiniz.
Peynir olgunlaşır, larva ortaya çıkar,
Et çürür, larva ortaya çıkar.
Peridermis terler, larva ortaya çıkar,
Kadının terindense bit çıkar.
Kurbağalar yağmurla çoğalır.
Bir kadının saçlarını güneş yakar,
Saçlar yılanlara dönüşürken tıslar.*

Sözünü böyle tamamlayıp bonenin iplerini çenemin altında bağladı. Boneyi taktıktan sonra kafamdan yılan gibi saçların uzadığını hayal ettim. Yılan örgüleri, kıvrılan bukleler, dillerini sallayan tutamlar. Eşarbımın altındaki tıslamayı ve yılanların sırtımdan aşağı kaydığını hayal ettim. Geceleri yastığıma nasıl dolandıklarını ve soğuk günlerde sert kıvrımlar halinde nasıl dışarı fırladıklarını düşündüm.

Sıcaktan soğuğa, karanlıktan aydınlığa, böyle kayar çıplak bebek dünyaya. Dünya takırdıyor ve yankılanıyor, kör oluyor ve ürperiyor, çocuk kucaklaşmadan boşluğa düşüyor. Yabancı parmaklar boynundan tutuyor, bir bez yüzünü siliyor. Ancak odadaki çığlğın yankısı henüz duyulmamıştı ki, önce iri olanın, sonra küçüğün feryadı sessizliğe gömüldü ve bir dakika önce her şeyi tüketen şey ortadan kayboldu.

Bebek Anna'nın doğumuna şahit olduğumda unutmanın doğumdan itibaren başladığını anladım. Sulu, titreşen, gümbürdeyen, karanlık, yumuşak ev, çocuğun başlangıcının belirsizliğinde bir yerlerde kaybolur; öyle ki o belirsizlikte her zaman başlangıçlar vardır, şafak vakti rüyalar onun içinde erir: İnsan doğduğu anda tüm bunları geride bırakır ve göz açıp kapayıncaya kadar var olduğunu unuttur.

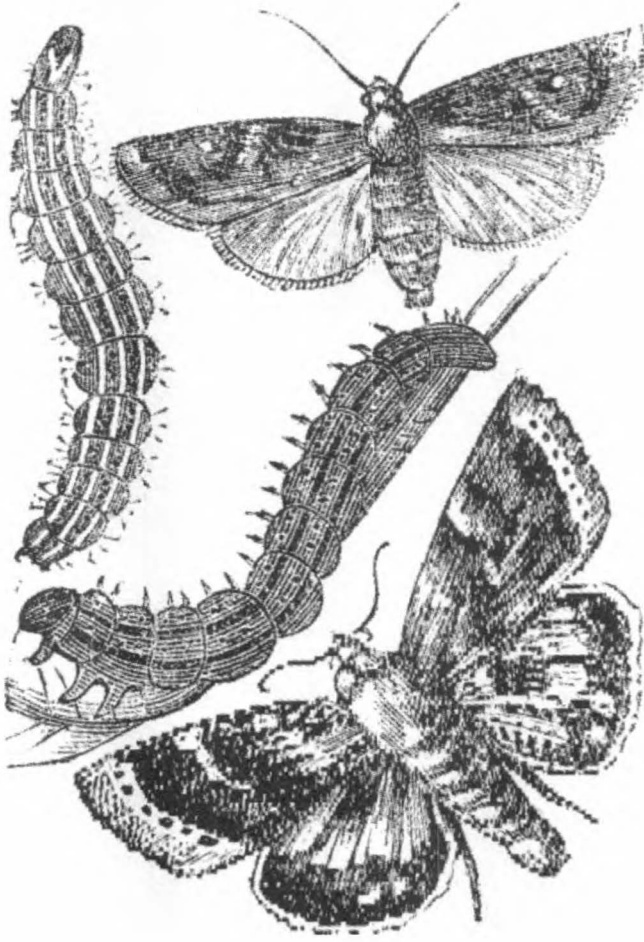
Varlığımızın biçimini bu şekilde değiştiririz. Bir şey oluruz ve başka bir şey olmayı bırakırız. Titreyen kalçaların arasından dışarı çıkan endişeli, tüylü yaratık kimdi? Anna adını almadan önce kimdi?

Bazen kendime şunu soruyorum: Yaşamak, deneyimlerimizin sürekli kaybından mı ibaret? Gece aracılığıyla sabaha ulaşıyoruz, aynı zamanda bir önceki günü tüm detaylarıyla kaybediyoruz. Anılarımız kalıyor ama derimizi döküyoruz

ve yavaş yavaş büyüyüyoruz, ileri doğru sürünüyoruz ama hafızamızı kaybediyoruz.

Oysa öyle anlar vardır ki unutkanlık perdesi aralanır ve insan hatırlayıverir. Anna'nın, annesinin göğsünderken nasıl sakinleştığını gördüm. Bir anlığına odadan kayboldu ve annesinin yumuşak karanlığına gömüldü. Gözleri hâlâ rengini arıyordu, bakışları karanlık su gibiydi; ne var ki hatırlamıştı. Şimdiki benliğinden önceki zamana geri dönerken ne hissetmişti?

LARVA

On yaşımdayken kilisemize yeni bir papaz katıldı. Vaazlarında yetişkinlerin ne düşüneceklerini bilmiyormuş gibi birbirlerine bakmalarına sebep olan farklı bir tavrı vardı.

Bir keresinde papaz, nehirlerdeki sel sularının okyanusa karışırken nasıl deniz canavarlarına dönüştüğünü anlatmıştı. Şaşırmıştım, zira nehri adım gibi biliyordum: Topraklarımızdan nasıl aktığına aşinaydım, deniz suyuyla birleşince bu kadar tuhaf ve dehşet verici bir şeye dönüşebileceğine inanmak zordu. Nehrin kendi tehlikelerini barındırdığını ve her yıl kurbanlarını aldığını elbette biliyordum. Sokağında yaşayan, benim yaşlarımda bir kız nehirde boğulmuştu, onu uzun sopalarla ve sürüklemelerle nasıl aradıklarını ve cesedinin iki gün sonra bir dükkânın önündeki iskeleye halatlara dolanmış halde bulunduğunu hatırlıyorum. Suyun bir kulübeyi nasıl taşıdığına, fırtınadan kulübenin parçalandığına ve bir teknenin alabora oluşuna da şahit olmuşum. Ama canavarları hiç duymamıştım.

Sırf su yükseldiği için nehir nasıl bir canavara dönüşebilirdi ki? Ayin sırasında bonemle, temiz tırnaklarımla oturdum, yetişkinlerin ifadelerinden papazın gerçeği mi söylediğini yoksa hikâye mi anlattığını anlamayı umuyordum.

Yanımda oturan üvey babamın kulağına, “Deniz canavarları var mı?” diye fısıldadım.

“Papazın dediğine göre öyleymiş,” diye fısıldadı Jacop.

“Ama gerçekten var mı yani?”

“Papazın görmediği ülke kalmadı.”

“Ben hiç deniz görmedim.”

“Deniz çok uzakta, Maria.”

Deniz gerçekten çok uzaktaydı, dünyamızın bir ucundaydı ama ona nehir aracılığıyla bağlı olduğumuzu ilk kez şimdi fark ediyordum. Feribotların kasabamızın içinden, köprüünün altından geçip manzaraya hareket katarak Aziz Catherine Kilisesi’nin arkasında kaybolmasını izlemekten keyif alıyordum. Fakat artık nehrin sadece değişken bir manzara değil, aynı zamanda diğer ucundan denize açılan bir yol olduğunu da anlıyordum. Nehrin yukarısına ilerlemeye çalışan tekneler kıyıdan, hatta bazen uzun bir deniz yolculuğundan selamlar getiriyordu. Hayalimde deniz zengin ve engindi, zira hazineleri iç bölgelere dağıtılacak kadar boldu ve denizden nehir yoluyla bulunduğumuz yere taşınan her şey büyük çuvallarda, güverteye yığılmış tümseklerde, at arabası büyüklüğündeki konteynerlerde geliyordu.

Denizi anlamak da zordu. Elbette nehir de kendi tehlikelerini taşıyordu; derinliklerinde gizlenmiş taşlar girdaplar yaratıyor, aralarındaki boşluklarda, sanki bilinmeyen bir hayvan oraya yuva yapmışçasına ot yığınlarını ve dalları biriktiriyordu. Ama nehir yönünü, ritmini ve hafif kokusunu her zaman korudu; pürüzsüz yüzeyi dalgalarla bo-

zulmadı. Aksine deniz, belli ki gününe göre herhangi bir yöne akabiliyordu; seviyesi yükselip alçalabiliyordu, bu yüzden suyun nereden geldiğini, kıyının nerede olduğunu kestiremiyordunuz.

Yani denizle ilgili her şeyi anladım ama suların kavuşumundan doğan canavar aklımı karıştırdı. Belki de taşan nehir o kadar çok çamur taşıyordu ki etrafta dönen kahverengi maddeler yoğunlaşarak canlı yaratıklara dönüşüyordu ya da taşan nehrin akıntısına kapılan parşömenler girdapla birleşerek dev bir yılan haline geliyordu.

Papaz kürsüden elini sallayarak, “Kardeşlerim, dünya yaşıyor!” diye bağırdı. “Ve bu şekilde diri olmasıyla Tanrı’nın varlığına şahitlik eder. Aynı gerçek doğa filozofları tarafından da dile getirilir. Dünyanın büyük ve küçük doğumları birbiriyle bağlantılıdır ve biri diğerine, küçük büyüğe ve büyük küçüğe tanıklık eder.”

Kubbeye çizilmiş yıldızları ve ayı işaret ederek şöyle devam etti: “Evren, insan vücudu gibidir. Evren, insan vücudu gibidir. Evren, insan vücudu gibidir. Evren bizi etkiler ve biz de onu etkileriz. Belki yeni ayda sürekli başı ağrıyan birini tanıyorsunuzdur. Burada suya atılan bir taşın başka yerde fırtınaya sebebiyet vereceğini fark etmişsinizdir belki. Tüm Yaratılış tek vücuttur, nehirler insanın mesanesinden çıkan idrar gibi dağlardan aşağı akar, ağaçlar insan derisinden çıkan saç gibi yerden yükselir, değerli metaller toprağın damarlarından akar, amberse bir kayanın kulak kiridir. Ama sevgili cemaat, yaratma eylemi sona erdi mi? Hayır! Yeni yıldızlar gök kubbede parıldamaya devam ettikçe ya-

ratma eylemi çok uzaklarda, yüksek göklerde bile devam eder. Nasıl ki bir çocuğun kirli saçları bitlenir, göklerin salgıladığı cüruf da sıkışıp yeni yıldızlar haline gelir. Doğa filozofları bunu böyle açıklamışlardır, biz de ona bu şekilde tanıklık ederiz.” Son olarak, “Dua edelim...” dedi papaz ve rahatlayan cemaat tanıdık sözleri duyunca başlarını eğip sırtlarını dikleştirdi.

Yeni yıldızlar doğuyordu, bunu biliyordum; zira büyükan-nem tanık olmuştu: Çocukken, 1604’te gökyüzünde yeni bir yıldızın doğduğuna şahit olmuştu. Güneş battıktan sonra göğe bakan herkesin çıplak gözle görebileceği kadar parlak bir yıldız patlamış. Bir Şubat gecesi gökyüzünün ortasında, tamamen karanlık bir noktada. Hayvanların bile huzursuz olduğu söylenir. Baykuşlar ormanlardan kasabalara uçmuş, köpekler avlularda ulumuş, turnalar göç için toplanmış ve ineklerin sütü ekşimiş. Üç hafta boyunca, bu yıldız gündüz vakti bile parlamış, gelgelelim öğle vaktinin en parlak saatinde güneşin içinde kaybolmuş. İnsanlar yeni bir Beytüllahim’in doğuşundan ve İsa’nın yeniden gelişinden bahsetmiş. Bazıları yıldızı takip etmeye başlamış. Üç hafta sonra yıldızın ışığı sönmüş, türdeşlerinin arasına yerleşmiş ve yaratılış da sessizliğe bürünmüş.

Ancak insanlar şöyle demiş: Bu, yeni bir çağın başlangıcı. İnsan önce yeni bir deniz keşfetti, şimdiyse gök sırtlarını insanlığa açıyor. Yeni çağın neler getireceğini kimse tam olarak açıklayamasa da insanlar bunu görebiliyordu. Artık cennet eskisi gibi değildi, dünya gözlerinin önünde değişmişti.

Kilisemizdeki yeni papaz, “Bilgimiz artıyor, bilgeliğimiz derinleşiyor,” dedi. “Bunlar iyi günlerimiz.”

Belki de deniz canavarları konusunda haklıydı, çünkü yıldızların doğuşundan da haberdardı. Ancak cemaatten bazıları onun vaazlarından hoşlanmadı, yeni papaz hepi topu altı ay sonra ayrılmaya mecbur kaldı.

Ona yine de minnettardım. Vaazları beni düşüncelere gark etti, nehri başka şekilde görmemi sağladı. Onun sayesinde nehir bana denizi hissettirdi, yıldızlı gökyüzü sonsuz sanılan şeylerin bile değişebileceğini hatırlattı.

Belki de böceklere duyduğum ilginin sebebi annemdi, en azından o bu konuda kendini suçluyordu. Hamileyken bir keresinde böcek koleksiyonuna bakmış; bilindiği üzere hamilelik, dış dünyadan gelen izlenimlerin doğmamış çocuğa aktarılabilceği geçirgen ve kırılgan bir durumdur. Bir kadının hamileyken topal bir dilenciyle karşılaştığından çocuğunun ayağının çarpık olduğunu duymuştum. Her gün çilek isteyen bir annenin çocuğunun cildinde çilek renginde bir doğum lekesi vardı. Böceklere merakım annemden bana geçti ama pişman değilim.

Nehrin çimenlik kıyılarında ve Aziz Catherine Kilisesi'nin arkasında uzanan çayırlarda çok zaman geçirdim. Kanatlı yaratıklar kıyafetlerimin üstüne inene ve çekirgeler ayak bileklerime atlayana kadar çimenlerin üzerinde hareket etmeden durdum. Bazen çayırdaki taşların arasında yüz üstü yatıyor ve altımda yürüyen, sürünen, koşan her şeyi izliyordum. Güneş keleklerin kanatlarını ısıttı, ben de çimenlere karıştım, her şeyi en ince ayrıntısına kadar gördüm. Bazen öğleden sonraları dört ayak üstünde bir karıncayı ya da böceği gözlemlerdim ve bir karıncanın sık otların arasında uzun mesafeler boyunca düz bir çizgide yürüyebildiğini, bir böceğinse canı sıkılıp uçana kadar bir saat boyunca eteklerimde dolaşabileceğini öğrendim.

Böceklerle bu şekilde aşına olduğumda onların artık küçük olmadıklarını, çevrelerindeki dünyanın farklı boyutlara ulaştığını gördüm. Yalnız bir taş, nehir kıyısı ve biraz çimen gerekli her şeyi barındırıyordu ve durup yere bakmak düzinelerce türü görmenin tek yoluydu.

Böcekleri, larvaları ve örümcekleri kavanozlarda muhafaza ettim. İlginç bir örnek keşfettiğimde onu küçük bir keseye koyup eve getirdim ve kil bir kavanozda sakladım. Kavanozu bir parça kumaşla kapattım, üstüne delikler açtım. Böylece böceğe tekrar tekrar bakabildim, kavanozdan elime alıp yürüyüşünü gözlemledim. Ölü böcekleri ve kelebekleri de topladım, böylece bir böceğin karnının nasıl görüldüğünü, bacaklarının vücuda nasıl bağlandığını veya kelebeğin kanatlarının kurudukça renklerinin nasıl değiştiğini gördüm. Güve kanatlarını, kurumuş yusufçukları, ayaklar altında ezilen böcekleri ve kelebeklerin terk ettiği kozaları saklamak için yatağımın altında bir kutu vardı.

Kavanozlarımla bahçede oturduğumda ya da yatağımın altındaki kutudan hazineleri çıkarıp yere serdiğimde annem ve Sara bana öfkeli bakışlar atarlardı. Fırtınalı havalarda ya da özellikle pazar günleri böceklerle oynamam yasaktı. Annem bana yapacak başka şeyler bulmaktan mutluluk duyardı.

“Git ve biraz su getir, Maria!” diye bağıırır, önüme tahtadan kovayı fırlatırdı. “Yeri süpür! Fareler yine çuvalı delmiş, yerler tahıl dolu.”

Fakat çok geçmeden annem yeniden hamile kaldı, karnı büyüdükçe adımları da yavaşladı. Hamilelik, annemin artık aşağı inmemesi, hava gök gürültülü olsun olmasın bana bakmayı bırakması anlamına geliyordu.

Sara gözlerini devirdiğinde, başkalarının görmesini engellemek için beni kovaladığında ve çantamda kalan böcekleri acımasızca mutfaktaki ateşe attığında annemin gözlerinde bir suçluluk duygusu belirirdi. Sanki ben, bu halimle, yalnızca tahmin edebileceğim bir konuda annemin başarısızlığına tanıklık ediyordum.

Annem, bu zavallılığın nedenini tam olarak açıklamadan, yuvarlak karnını okşayarak, “Ben zavallı, bahtsız bir kadı-
nım...” diye sızlanırdı. “İşte yeniden sınanıyorum.”

Böceklere yoğunlaşınca bunları geride bıraktım. Tüylü kale-
mimin ucuyla ölü bir böceğin kanat katmanlarını ayırırken
nasıl ürperdiğimi hâlâ hatırlıyorum. Yarık kabuğu kaldırıp
altına gizlenmiş şeffaf kanatları açmayı başardığımda sanki
gözlerimin önünde bir sır ortaya çıkmıştı. Böyle anlarda
Sara’nın alaylarını ve annemin hayal kırıklığını unutuyor,
mutlu oluyordum.

Yüzeyinde dokuz adet soluk yeşil tohumu taşıyan ahudu-
du yaprağını gözlemledim. Gün içinde yarı saydam hale
gelmişlerdi. Üvey babamın büyüteciyle tohumları göz-
lemlerken hafifçe titrediğini fark ettim. Sonra birdenbire
teker teker açıldılar ve ayaklanmaya başladılar. Bunlar bir
mısır tanesinden daha küçük larvalardı, siyah başlar dışında
vücutları görünmüyordu. Onların resmini yaptım.

Dibini toprakla doldurduğum kutudaki larvayı izlemeye
koyuldum. Kutunun dibini toprakla doldurmuştum. Lar-
va toprağa derin, yuvarlak bir delik kazdı. Sonra derisini
döktü, yaprakları ve yosunları kendi üstüne çekerek deliğin
açıklığını kapattı. İki gün boyunca deliğinden çıkmadı,
parmağımla biraz kazdığımda yeşilimsi sarı bir koza bul-
dum. Gözlerinin arasında bir boynuz vardı. Ertesi gün
koza kestane rengine dönmüştü, dokunduğumda hareket
etti. Onu da çizdim.

Bir güveyi izledim. Tek bir canlıda gri ve beyazın kaç to-
nunun bir arada var olabileceğini gözlemlerken tüylerim
diken diken oldu. Güvelerin yüzeyleri ince tüylerle kap-
lanmış, kanatlar kendine özgü renk ve desende katmanlar
halinde yayılmış, kenarlarıysa dantel şeritlerle süslenmişti.
Onları da çizdim.

Larvaları, yaprakları ve kanatları resimledim. Haritada çizgiler, daireler, dalgalar ve tırtıklı kenarlar vardı. Mürekkep lekelerine, gözlere, incilere veya ıssız adalara benzeyen noktalar gördüm; bir kanadın kenarında gizemli yazılar, kalın fırça darbeleri, ince kalemle yapılmış hafif dokunuşlar vardı. Kelebekler gördüm, kanatları neredeyse boştu, tek bir düz çizgiyle kesişiyordu ve altında dört inci sallanıyordu. Yaratık, henüz bilinmeyen bir döneme ait, tezahürü mükemmel bir sanat eseri olan bir süs eşyasına benziyordu.

Küçük kız kardeşim doğduktan bir hafta sonra öldüğünde, annem kimsenin onu ziyaret etmesini istemedi. Jacob, Berlin'e döndü ve ben büyükannemin yanına tekrar gönderildim. Yolculuk faytonla iki gün sürdü, bu sefer bana kimse eşlik etmedi. Tek başıma seyahat etmek zorunda kaldım. Faytoncumuz Hans pek konuşmadı; söylediği tek şey şuydu: *Hadi biraz ara verelim, sen orada uyu.* Yolculuk boyunca tek kelime etmedim, öğleden sonra tuvaletim geldiğinde bile ağzımı açmadım. O kadar çok sıvıyla dolmuştum ki, yoldaki her tümsekte içim çalkalanıyor, kasıklarım ağrıyordu; mola verdiğimizde hemen atladım ve gördüğüm ilk ağacın arkasına çömeldim. Atın yanına döndüğümde Hans başıyla selamladı ve bana bir elma verdi.

Büyükannem evinin önünde oturmuş soğan soyuyordu. Batan güneşin ışınlarıyla ısınan taştan bank vardı bahçede, akşamları orada otururdu. Arabamız yavaşladığında ayağa kalkıp soğan kâsesini yere koydu. Aşağı inmeme yardım etti, beni her zamankinden daha uzun ve daha sıkı sarıp göğsüne bastırdı. Soğanlı ellerini kokladım, sıcaklığını hissettim, uzun, sessiz yolculuktan sonra annemin ellerinden daha iyi hissettirdi.

“Kardeşlerin hayatta kalamaz mı?” diye sordu büyükannem şefkatle.

“Hayır, kalamazlar,” dedim. “Ben hariç hepsi ölüyor.”

Soğan gözlerimi yaktı, gözyaşlarım büyükannemin önlüğüne aktı.

“Eh, artık senin görevin bu.”

“Görevim ne ki?”

“Hayatta kalmak,” dedi büyükannem. Çantalarımı aldı, beni içeri götürdü.

“Hayatı seviyor musun, Maria?”

“Seviyorum,” dedim.

Büyükannem, “Olması gereken de bu,” dedi.

Bir gün büyükanneme pazara kadar eşlik ettim. Kasaptan ciğer alıp mandırada yayığımızı doldurttuktan sonra kalabalık bir grubun pazara yaklaştığını gördük. Yürüyüşlerinde meydan okuyan bir tavır vardı, sarhoş adamlardı. Ortalarında iple bağlanmış bir kadın yürüyordu.

Büyükannem, “Kimi götürüyorlar?” diye sordu kasaba.

“Komşu köyün çamaşırcı kadını,” diye yanıtladı kasap. “Bir tahıl ambarı ateşe verildi, yangına onun sebep olduğunu iddia ediyorlar. Ön taraftaki adam Müller, kadının geceleri keçiye dönüştüğünü görmüş.”

“Keçiye mi?”

“Öyle söylüyorlar,” deyip omuz silkti kasap. “Biraz tuhaf şüphesiz. Kapının yanında otlar asılıydı. Kulübenin ön tarafı, iple bağlanmış dallar ve hayvan kemikleriyle süslenmişti. Kadının böcekleri topladığı söyleniyordu, biri çekirge yediğini dahi iddia etti.”

Kadını götüren grup durdu, erkekler yola devam etmeden önce markette mola vermek istedi. Kısa bir tartışmanın ardından grup dağıldı; biri yiyecek bir şeyler almaya gitti, diğerleriyse meydanın yanındaki meyhaneye yollandı. Kadın, etrafı dört erkekle çevrilmiş halde beklemeye devam

etti. Kaldırımın kenarına oturup bileklerini hareket ettirdi. Elleri iple birbirine bağlanmış, boynuna geçirilen bir zincirle birleştirilmişti. Böylece elleri dua eder gibi göğsüne bastırılmıştı. Kadın zincirin aşındırdığı boynunu büktü, saçları düştü.

Keçiye dönüşen bir kadın. Kurt adamlara ve gençlerin ağaca dönüştüğüne dair hikâyeler duymuştum, ne var ki böyle şeylere gözlerimle bizzat şahit olmamıştım. Büyükannemi beklemeden keçi kadının yanına gittim ve diğer meraklı izleyicilerin arasına katıldım.

Kadının kemikli bir yüzü, düz yanakları ve gözlerinin üstündeki gür kaşlarının birleştiği yerde güçlü bir burnu vardı. Kirli, terli saçları, örgüsünden kaçan tutamlarla darmadağın görünüyordu. Kadın belki de korktuğu için terliyordu. Sonra başını kaldırdı, alnındaki saçlarını geri attı ve bize baktı. İnsanlar onu izlemek için etrafına toplanmıştı. Alnının tüylerle kaplı olduğunu fark ettim. Sanki kaşları saçlarına kadar uzanıyordu. Adamlar meyhaneden gürültü içinde, meydan okurcasına döndüler, içlerinden biri keçi kadının saçını yakalayıp kafasını yere vurdu. Elleri bağlı olduğundan hareket edemeyen kadın dışında herkes ayağa kalkarken biri şiddet uygulayan erkeği zapt etmeye çalıştı. Başkası keçi kadını ipinden çekerek ona bir yudum su ikram etti. Kadın kafasında açılan yara yüzünden kan içinde kalan kulağını gömleğiyle temizledi. Adamlardan biri kuytu bir yere geçme zahmetine bile girmeden kaldırım taşlarına işedi. Grup kadını iterek gürültüyle ortadan kayboldu.

“Ona ne yapacaklar?” diye sordum arkamda duran büyükanneme.

“Onu hayvan şekline dönüştürmeye çalışacaklarını düşünüyorum,” diye yanıtladı o da.

“Peki ya yapamazsa?”

“Bir papaz kadının kurnaz bir şeytan tarafından ele geçirilip geçirilmediğini çözmeye çalışacaktır.”

“Ya papaz da emin olamazsa?”

“Farklı tanık ifadelerinin karşılaştırılacağı uzun bir duruşma başlayacaktır. Kadına destek olacak birinin çıkıp onu savunmaya özen göstermesini umabiliriz sadece,” dedi ve başını salladı. Acele edip alışveriş torbalarını taşımasında yardımcı olmamı istedi.

Eve dönerken, “Kıllı olmak şeytanın işareti midir?” diye sordum. “Sonuçta erkeklerin sakalları var.”

“Eğer hayvansı görünüşte kıllar uzuyorsa, bu şeytandan gelir,” diye yanıtladı büyükannem, sesi dönüş yolculuğundan önce biraz dinlenmeye ihtiyacı varmışçasına çıkıyordu.

“Peki bir adam başka bir şeye, belki bir ağaca dönüşebilir mi? Yoksa bir şeyin başka bir şeye dönüşmesi her zaman kötülüğün eseri midir? Sonuçta İsa Mesih insandan tanrıya dönüştü!”

“Bilmiyorum Maria.”

“Peki pencereye kemik ve şifalı bitkiler asmak neden şeytanın işareti olsun ki? Sen de bitkileri saklayıp kurutuyorsun büyükanne!”

Büyükannem, “Onlar ilaç,” diye yanıtladı.

Ben de böcek topluyorum, diye düşündüm ama bunu yüksek sesle söylemeye cesaret edemedim. Çok tedirgindim. Bazı insanların gözlerinde, şifalı otların ve saçların, böceklerin ve kurt adamların, şeytan ve ateşin daha önce bilmediğim bir şekilde birbirine ait olduğu açıkça ortaya çıkmıştı.

“Keçiler ateş yakar mı?”

“Yakmazlar. Bunların hepsi büyücülükle alakalı. Büyücülük tezahürleri değiştirir: İnsanlar hayvana dönüşür, ölümlerse yaşayana ve büyücülük dindar birinin ambarına yıldırım düşürür. Neyse artık konuyu kapatalım! Bunlar hakkında fazla konuşmak doğru değil. Sepete dikkat et, yumurtalar her an düşecek gibi!”

Büyükannem, bitkileri küçük demetlere ayırarak gevşek yapraklar ve kök parçaları halinde pencerenin yanında kuruturdu. Ara sıra şifalı bitkilerden birini gösterip, “Bu ne için kullanılıyor?” diye sorardım. O ise duymamış gibi yapar ya da sadece, “Bu, baharat,” diye yanıtlardı.

Bitkilerle ve onların kullanımıyla ilgili her şey derin bir sessizlikle örtülüydü. Büyükannem kökleri rendeler, çiçek tohumlarını toplar, bitkileri yağa batırır ve onları yeşil,

acı bir macun haline getirirdi. Gelgelelim tüm bu ürünler sonunda dolabının derinliklerinde ve sessizlik diyarlarında sırra kadem basardı.

Büyükannemin suskunluğunun nedenini ancak keçi kadınla karşılaştıktan sonra anladım. Bitki toplayan bir kadın olmak güvenli değildi. Sadece bir zehirlenme vakası, bir çocuğun olağan dışı ölümü, kadının doğumdan sonra kocasıyla kavga edip ebesinden şüphelenmesi yeterliydi.

Beş yıl önce komşu köyde on bebek ölmüş, ebe mahkemeye çağrılmıştı. Doğumlardan sonra kadının plasentaları ve göbek bağlarını yanına aldığı, onları büyücülük için kullandığı söyleniyordu. Mahkemenin sonunda kazıkta yakılma cezasına çarptırıldı. Büyükannem de idama katılmak ve başından sonuna kadar izlemek zorunda kaldı, zira yakmanın amacı insanları uyarmaktı.

“Bir insan nasıl tutuşur? Ağaç gibi mi yanar? Kan ıslak değil mi?” diye sordum ama büyükannem cevap vermedi.

Köyün kadınları onun ebe olarak devam etmesi yönünde oy kullandı, o da reddetmedi. Bitkilerini topladı ve dilini tuttu.

On bir yaşımdayken bir ipek böceği larvası yakaladım. Başta larvanın önünü arkasını ayırt edemedim. Beyazdı, yanlarında minik siyah noktalar vardı, sanki kelebeğin siyah yumurtalarıyla süslenmişti. Ne var ki o zamanlar kelebek yumurtaları hakkında hiçbir şey bilmiyordum.

Larvayı ölene kadar evimizin arkasında yetişen dut ağacının yapraklarıyla besledim. Ertesi yıl yeni larvalar buldum ama onlar da öldüler. Üçüncü yılda larvaların pupaya dönüşümüne ilk kez şahit oldum. İpek yetiştiricilerinin yaptığı gibi annemin kozaları buharda pişirmesine izin vermedim, onları kapalı bir kutuda, Sara'yla yatağımızın altında sakladım. Yeni yatak odamızın en karanlık köşesinde sırları saklayan gümüş bir kutu.

Her sabah özel kutunun içindekileri inceliyordum, ta ki bir gün yatağın altından gelen hışırtı sesiyle uyanana kadar. Sara çoktan kalkmıştı, ben odada yalnızdım. Kutuyu çıkarıp kapağını açtım.

Kutu kıpır kıpırdı. Gri beyaz, çıtırdayan bir hayat. İncecik, boş kozalar arasında kanat çırpışlar, hışırtılar ve kıvrılmalar vardı. Kelebekleri sayamadım bile, zira hepsi aynı anda ve farklı yönlerde hareket ediyordu. Kutuyu penceredeki ışığa taşıdım. Bu hışırtıyı, vızıltıyı, yaşamı ve hareketi yaratmadaki başarımla müthiş gururluydum.

Donuk, hafif ve kuru bir şeyin böyle kıpır kıpır bir canlılığa ulaşması gurur vericiydi. Yatağımın altında, hayallerime yakın bir larvanın kelebeğe dönüştüğü, hayatın yeni bir şekil aldığı, insanın Tanrı'nın mucizelerine tanıklık ettiği İncil hikâyelerini hatırladım. Bir an için bu insanların nasıl hissettiğinin farkına vardım.

Bugün bile yumurtadan çıkan ipek güveleriyle karşılaştığım o anı anımsadığımda her şeyi çok net görüyorum: Işık pencereden odaya süzülüyor, diz çökmüşüm, önümde kutu, eteğim ayak bileklerimin üstüne katlanmış halde, odadaki sıradan eşyalar sanki bu mucize karşısında saygı duruşuna geçmiş.

Kelebekler beyazdı, güve şeklindeydi, hafif tüylerle kaplıydı. Sadece vücutları ve başları değil, aynı zamanda kanatları ve bacakları da yumuşak tüylerle kaplıydı, birbirine doğru kıvrılmış antenleri tuhaf tasarımlı siyah bir tarağı andırıyordu.

Kutuyu kucağıma devirdim. Kelebek sürüsü dağıldı, bazıları yere düştü, bazılarıysa hayalet gibi sessizce kıyafetlerime tırmandı. Ancak o zaman uçamayacaklarını fark ettim. Ve kelebeklerden ilki çıplak tenime temas ettiğinde ne kadar yumuşak olduğunu hissettim! Onu kolumda gezdirdim, büyük bir böcek gibi hızlı ve kararlıydı, dengede kalmak için kanatlarını hareket ettirirken uçmaya bile çalışmadı.

Yatağımın altındaki kurumuş dut yapraklarını hatırladım, onlara verdim. Kelebeklerin hiçbiri yemek için durmadı, sadece yerde ve kıyafetlerimin üzerinde dolaştılar, yaprakları görmediler bile. Onlara yakından baktığımda, ağızlarının

olmadığını fark ettim. İpek kelebekleri, kelebek olarak hayatları boyunca hiçbir şey yememişler miydi? Onlar gerçekten birer hayaletti!

Tüm bu yeniliklerin keşfi karşısında içim mutluluk, heyecan ve hayranlıkla doldu. Bir anda önümde bilmediğim pek çok şey açıldı.

Tam o sırada Sara odaya geldi. Elbisem ve saçımdaki kelebekleri, karoların ve yatak örtüsünün üstündeki sürünün geri kalanını ve yanıma devrilmiş kutuyu görünce çılgılık attı. Büyük adımlarla yaklaştı, ne yapacağını anlamama rağmen belinden gevşemiş önlüğü savrulup yere düşene kadar hareket edemedim. O sırada üç kelebek öldü. Kolumda yürüyen yere düştü. Sara onu ayağıyla ezdi, kaçan diğer iki kelebeğin de üstüne bastı. Sonra kelebeklerim düşene kadar önlüğünü yatak örtüsüne ve bana doğru salladı. Onları teker teker öldüresiye ezdi.

Sonunda dönüp bana vurdu. Üzerimde kelebekler dolaşmıyordu artık, zira benden başka canlı kalmamıştı. Yumruk atmadan hemen önceki dönüş anında, gözlerindeki bakışı gördüm, bunu asla unutmuyacaktım. Gözlerinde sadece ürperti ve tiksinti vardı. Sanki üvey kardeşimin uzun zamandır ayyuka çıkmasın diye saklamaya çalıştığı şey bir anda ortaya çıkmıştı. Onu korkutmuştum, beni odada uçamayan kelebekler gibi tokatlamak istedi.

Kelebeğin kozası bir bitkinin üzerinde ölü bir yaprak gibi sallanır. Bitkinin olgunlaşmış kozasını söküp dış katmanını bıçakla kesersek, içinde yatan kelebeği görürüz. Hareket eden ve yaşayan bir kelebek. Ne var ki erken açarsanız kelebeği bulamazsınız ve dışarı yalnızca şeffaf, yapışkan bir madde akar. Katı haldeki iki yaratık arasında tüylü bir larva ve kanatlarını açan bir kelebek, gözlerimizden gizlenmiş amorf sıvı fazı vardır.

Belki Tanrı, denizden dünyayı ve içindeki harika bitkileri yarattığı gibi, canlıları da sıvıdan yaratıyor. İnsan yavrusunu da annesinin suyundan yaratıyor. Kozanın içinde olup bitenler bizden gizlidir, onu şiddetle istila etmeye çalışırsak, tek mükâfatı mucizevi bir hayatı beyhude kılmak olacaktır.

Sara ipek güvelerimi öldürünce, koleksiyonumu çırakların ayrılmasının ardından boşalan tavan arasına taşıdım. Bana ait olan, önemsiz her şeyi çatı katına çıkardım ve suskunluğumu bozmadım. Artık gerekmedikçe Sara'yla konuşmuyordum, onunla aynı odada sırtım dönük halde uyuyordum, akşam duasını ona bırakmıştım. Yaşananlardan anneme ya da üvey babama bahsetmedim, zira Sara'nın bakışlarındaki tiksintinin onlara da sirayet edeceğinden endişeliydim.

Tavan arası sıcaktı, hatta bu yaz kavurucuydu. Çok geçmeden sıcaklığın kozaların gelişimini etkilediğini öğrendim. Tavan arasının köşesinde kafatası büyüklüğünde bir yaban arısı yuvası vardı; parçalamaya cesaret edemiyordum, bu yüzden etrafım durmaksızın vızıldayan eşek arısı tarafından kuşatılmıştı. Yavaş hareket edersem sokmazlardı. Tahta sandalyemin arkasını yediler, yuvaları için inşaat malzemelerini kemirdiler. Bazen üçü aynı anda oldu, böylece sandalye sırtının yüzeyi iyice açıldı. Arkama yaslanmamayı hatırladığım sürece rahatsız olmuyordum. Bazen eşek arısı divit kalemimin üstünde uçuyor, boylu boyunca yürüyor, başıyla dürtüyor ya da antenlerini uzatıyordu. Onu uzun uzun gözlemledim.

Kavanozları, kutuları raflara yerleştirdim. Kk bir masayı pencerenin önüne taşıdım; kalemimi, mrekkebimi, bezimi ve doğum günü hediyesi olarak verilen defterimi üstüne koydum. Masanın başına geçtim ve ilk sayfaya ipek gvelerimin resmini çizdim. Onların bedenlerini kutuya geri yerleştirmiştim, kanatları doğal olmayan bir şekilde bükülmesine rağmen model olarak kullandım. Aynı kâğıda ipek böceğinin kozasını, larvasını, yumurtadan çıkan ipek böceğinin önünü ve arkasını, dutun dalını, yaprağını ve meyvelerini çizdim.

atı katı tuhaf bir şekilde sessizdi. Divit kalemim kâğıdın üzerinde gıcırdadı, kalem mrekkep şişesinin ağır tarafına vurunca parmaklarımda onun hafifliğini hissettim. Yaprakları yiyen larvalar kutuyu, eşek arısı tahta sandalyeyi kemiriyor, ara sıra vızıldıyordu. Güneş çatıyı ısıtmıştı, pencereden içeri giren ışıkta oturdum, nesnelerin hafifliğini ve ağırlığını, parlaklığını ve sıcaklığını, doğayla çizimim arasındaki bağlantıyı, seslerin ve sessizliğin değişimini izledim.

Şimdi kendi çocukluğumu anlatıp böcekleri gözlemlerken aklıma gelen benzer düşünceler geliyor: Amacımız evrimi, bir canlının adaptasyonunu, bir meyve türünün olgunlaşmasını, meyve çeşitlerinin değişimini anlatmaksa çağın başlangıç noktasını bir yere koymamız gerekiyor. Neyin evrimleştiğini ama aynı zamanda evrimi etkileyen unsurların ne olduğunu ayırt edebilmeliyiz. Zira Tanrı her şeyin bir düzeni ve amacı olduğu bir dünya yaratmıştır, insanın göreviyse bunları tasvir etmektir. Çocukluğumda sözcüklere dökemesem de defterlerimle, çizimlerimle bunu yapmayı hedeflemiştim. Çizim olarak ortaya çıkan şeylere sözcükler de eklendi, not defterlerimin sayısı arttı, farkına bile varmadan becerilerim gelişti.

Bir kelebek yumurta bırakır. Yumurtadan larva doğar, larva koza örer, kozanın içinden kelebek çıkar, kelebek bir yumurta daha bırakır. Bunu bir çizimde göstermek kolay çünkü tüm aşamaları sanki zamanın katmanlarına bakarcasına tek sayfada çizmek mümkün. Sayfaya bakan kişi gözlerini kullanarak yumurtadan kelebeğe, kelebekten larvaya yolculuğa çıkabilir ve bu canlının tüm biçimlerde bir bütün olduğunu görebilir.

Fakat sözcüklerde durum farklıdır. Cümleler bir başlangıç noktası ister, olaylar düzen ister ve resimdeki gibi zaman

katmanlarının arasından onlara bakamayız çünkü satırların sırası anlatının gidişatını belirler. Böceklerimi tanımlamak için hâlâ sözcüklere ihtiyacım vardı, zira bunlar böceğin nasıl hareket ettiğini, ne yaptığını ve bir değişim anını tanımlamama yardımcı olacaktı. Çünkü sözcükler bazen gözün ulaşamayacağı yerlere ulaşır.

Larvalar henüz o kadar küçük ki çizemiyorum. Larvalar yaprağı kemiriyor. Sadece yaprağın kayboluşunu görebiliyorum.

Çatı katındaki odada kendimle ilgili yazmaya başladım. Defterlerimin sayfalarındaki varlığım fark edilmiyordu sanki. Belki de böceklere dair anlayışım, bende kendimi de anlama isteği uyandırdı. Yazmanın mühim olduğunu düşündüğüm değişimlerim oldu. Böylece defterlerimin sayısı arttı.

O ana kadar bedenim bana tanıdık geliyordu. Dışarıdan görünen, bildiğim ve kontrolümün altındaki şeylerdi, içerde olansa sırdı. Bir sabah kahverengi lekelerle uyandım, dışkıda mı yoksa kanda mı bulunduğunu anlamadım. Acı hissetmiyordum, sanki içimle dışım arasındaki sınır bulanıklaşıyor, vücudumdaki her şey gevşiyordu. Hareketsiz yatıp uyluklarımı birbirine bastırdım. İshal olup olmadığımı merak ettim. Halen aynı yatağı paylaştığım Sara uyandığında yüzümün halini ve çarşafı gördü, bana tekrar vurmasından korktum. Gelgelelim sadece kalkmamı söyledi ve çarşafı çıkardı.

“Sara, Sara!” diye inledim, zira bacaklarımı ne kadar birbirine bastırısam da kan yere damlıyordu. Kirli geceliğimle

sadece olduğum yerde dikilerek yerleri berbat ettim, bir adım atamadan öyle kalakaldım.

“Kimseye söyleme,” diye fısıldadım.

Kan, çarşaftan hasır şilteye sızmış, yer yer leke bırakmıştı. Sara’ya çekinerek bakınca, “Bugün biraz dikiş yapman gerekecek. Hadi, geceliğini çıkar,” dedi.

O, çarşafı ve geceliğı ıslatmaya giderken ben de ıslak bir havluyla kendimi sildim.

Sanki biri beni bacaklarımın arasından bıçaklamıştı, beklemiş kan kokuyordu, hapşırdığımda daha fazlası aşağı akıyordu. Ah, şimdi ölürsem annem çok üzülürdü!

Sara döndüğünde kumaş parçalarını ve dikiş malzemelerini getirdi. Masanın üstüne iki ucunda ip olan dikdörtgen bir kese koydu.

“Bunu bacaklarının arasına bağla ve bu keselerden birkaç tane daha dik. Beş katlı kumaşı kesenin içine it ve ağlamayı bırak!”

“Ölecek miyim?”

“Tabii ki ölmeyeceksin. Kanama beş gün sürecek.”

“Anneme söyleme sakın.”

Bütün gün yatak odasında oturup dikiş diktim. Büyükannem yanımda olsaydı kadın vücudunun gözenekli bir yapıya sahip olduğunu söylerdi. Bazen kan sızar, bazen de

süt püskürtür ve bunlar bir kadının elini kolunu bağlar. Ağır kanamaysa sütün yoğun olduğuna işarettir, dolayısıyla iyidir. Büyükannem yalnızca azizlerin saf olduğunu ve öldükten sonra üzerlerine bal ve kokulu yağların damlatıldığını da söylerdi. Belki o zaman daha az korkardım. Ya da “Ara sıra kötü kan dökmek iyidir,” demesi yeterli olabilirdi.

Ne var ki hiç kimse bir şey anlatmadı. Ertesi gün Sara beni çamaşır odasına götürdü, kadınların çamaşırları için kullanılan küveti, kokuyu önlemek için suya atılan bitkileri gösterdi ve işi bana bıraktı. Yine de yanağımı çimdiklemeye gelen ve pırıltılı gözlerle bana bakan Hilda’dan kaçmak için buharı tüten küvetin yanına oturdum. Tahta sopayla çamaşırları karıştırdıkça suyun rengi değişiyordu. Su ısındı, otlar yüzeyde hışırdadı ve evdeki herkesin burada oturduğumu, çamaşır yıkadığımı bildiğini hissettim.

Ansızın suda beyaz, oval bir topak gördüm. Bakır banyo kepçesini alıp onu çıkardım. Bu, jüponumun cebinde bıraktığım ipek kozaydı. Suda şişmişti, yüzeyinden ince bir iplik çözülüyordu. Bakır kepçe güneş ışığında yıkandı. Suyun soğumasını beklerken onu izledim. Sonra parmaklarımı daldırdım, kaçan ipek böceğini yakaladım ve yavaşça yukarı çektim. İncecik kozayı sarmalamıştı, kırılğan koza kırmızı suda döndü ve sırrı ayyuka çıktı. Akşam defterime, böceklerimin yanına şunları yazdım: *Bugün çamaşırları yıkarken ipek kozanın nasıl ipliğe dönüştüğünü gördüm.*

On altı yaşındayken üvey babamın çırağı Johann, Jacob'ın atölyesinde başladığı çalışmaları tamamlayıp Venedik ve Roma güzergâhındaki altı yıllık yolculuğunun ardından döndü. Onunla ilgili pek bir şey hatırlamıyordum; o git-tiğinde ben genç bir kızdım, o ise üvey babamın atölye-sinde vakit geçiren genç çıraklardan biriydi sadece. Yine de Johann'la evlenmem konusunda anlaşmaya varılması uzun sürmedi.

İlk karşılaşmalarımızdan birini, babamın portresinin önün-de baş başa durduğumuzu hatırlıyorum. Johann çizime ve tasvir edilen adama dikkatle bakmıştı. Babam öleli on bir yıl olmasına rağmen Johann babamın adına aşınaydı. “Yüzün tıpkı baban gibi,” dedi.

Babamın resmine, seyrelmiş ama hâlâ dağınık saçlarına, sorgularcasına kalkmış asimetrik kaşlarına, tanıdığım yu-varlak gözlerine ve keskin burnuna gülümsedim.

“Babamın o ifadesini hatırlıyorum,” dedim. “Kaşını kal-dırma şeklini ve...”

Johann bana döndü, gözleriyle sanki hatırladıklarım ya da söylediklerimle, kim olduğumla ve içimde ne taşıdığım-la ilgilenmediğini söylüyordu. Kötü niyetle ya da küçümse-

yerek değil, sadece kayıtsız bir şekilde baktı ve piposunu doldurmaya koyuldu.

Belki de iki insan ilk kez karşılaştığında, birlikte hikâyelerini inşa edecek her şey zaten gün gibi ortadadır. Tıpkı bir ağacın şeklinin bir fidenin ilk dallarında saklı olması veya açılmayı bekleyen bir şakayık tomurcuğunun tüm yaprak katmanlarını içinde bulundurması gibi biz farkına varmadan, ilk bakışlarda ve sözlerde her şey zaten mevcuttur. Böylece Johann'ın ifadesi beni susturdu ve ilgisi başka bir şeye yöneldi. Noel'in ilk pazar gününden bir hafta önce evlendik.

Johann, İtalya'dan dönünce bizim evimize taşındı, biz de erkek kardeşimin eski odasına yerleştik. Sara ve erkek kardeşler evlenip taşındıktan sonraki son iki yılda ev dinginleşti. Kardeşlerimin vaktinden önce ölmesinin ardından Jacob daha çok başka şehirlerde çalışır oldu, çoğunlukla para göndereceği vakit ondan haber aldık. Sadece ben ve annem vardı. Annenin sessizliği, fırından yükselen duman gibi evin odalarına siniyor, fark edilmeden her şeyi karartıyor, ne kadar havalandırılrsa da kumaşlarda, duvarlarda, ahşap yüzeylerde kokusu kalıyordu. Annemin kederi Tanrı'ya yöneldi; ziyaretçi kabul etmeyi bıraktı ve katıldığı kiliseye gitmek için evden ayrıldı. Hilda ve aşçı olmasaydı bazı günler konuşacak kimse bulamazdım.

Başta eve yeni birinin gelmesi iyi hissettirmişti. Akşam yemeğimizi tekrar paylaşmaya başlamış, annem aşçıdan sakatat yerine daha fazla et almasını istemişti, hatta bazı günler balık bile yemiştik. Johann yemek saatinde bize seyahatleriyle ilgili hikâyeler anlattı. Romalıların ticaret geleneklerini, pazarlardaki yankesicileri, komşunun akordu bozuk horozunu ve insanların mütevazı ev yemeklerini nasıl ağırbaşlı bir şekilde hazırladıklarını anlattı. Üstü başı çıplak halde köfte yapan ve hamuru kendi kıllı göğsüne doğru yuvarlayan meyhanecinin hikâyesi annemi bile güldürdü.

Johann'ın göğsü neredeyse kılsızdı. Açık teni inceydi, altındaki kaburgalar göze çarpıyordu. Ancak birlikteyken gömleğini genellikle çıkarmazdı, zira kıştı ve odalar geceleri o kadar soğuk oluyordu ki pencerelerde biriken nem donar, içeride sert bir buz tabakası haline gelirdi. Sabah güneş ışınları pencereleri ısıtınca bir bezle buzları siler, odayı havalandırdım.

Erkek vücudu hakkında pek bir şey bilmezdim. Üvey babam güçlüydü, kasları kendini belli ederdi; Sara'nın erkek kardeşleri uzun bacaklı ve güçlüydü. Johann ise gençliğine rağmen kırışik ve solgundu, tüysüz bir oğlanla kemikli yaşlı bir adamın tuhaf karışımıydı. Nefes alışının aniden değişip organının şiştiği geceler dışında bana hiç dokunmadı. Dudaklarını ağızıma bastırdı ve ne yapacaksa yaptı.

Hamile kaldım. Annemin keyfi yerine geldi, Johann bir ev aramaya başladı, hatta üvey babam kısa süreliğine Frankfurt'a döndü. "Erkek olursa ona Jacob adını vereceğiz. Ona resim ve gravür yapmayı öğreteceğim, eğitimi için İtalya'ya göndereceğim. Kız olursa bırakın ismi Dorothea olsun, benim çalışkan asistanım olur. Ama Thea'nın okuma yazma öğrenmesi için okula gitmesine de izin veririz, bu beceriler kızlar için de faydalı," dedi Johann, memnuniyetle gülümseyip sönmüş piposunu yaktı.

Pazar günleri kiliseden sonra kasabada yürüyüşe çıkıyorduk, Johann'ın tanıdıklarıyla sohbet ediyorduk. Johann ailemizden ve geleceğe dair planlarımızdan gururla bahsediyordu, ara sıra pelerinimin kenarını veya kurdelemi düzeltiyordu. Evde bir şehir manzarasını, bir pazarı veya nehrin ötesinde

beliren bir köyün silüetini, kubbeli bir kilisenin içini, yamacın kenarındaki bir şehir duvarını, bir kuyuyu ve bir iç avluyu tasvir eden çizimlerini ve gravürlerini gösteriyordu. Çizimlerinde herhangi bir canlı yoktu, yalnızca olduğu yerde donmuş binalar vardı. Ancak kompozisyon ve çizgilerin şekli konusunda yadsınamaz bir anlayışa sahipti.

Johann, “Şuna bir bak,” dedi ve bir sayfa daha çıkardı. “Bunu İtalya’ya gitmeden önce çizmiştim.”

Resimde, masada oturan, başlıklı küçük bir kız vardı, kollarını kavuşturmuştu. Kızın yüzü pek görünmüyordu, önündeki işlemeye odaklanmıştı. Kaşlarının kavisi belirgin, burnu ve yanakları dolgun, ağzı çökmüş durumdaydı. Sağ elinde iğne tutuyor, sol eliyse masanın altında kucağında duruyordu. Kızın arkasındaki duvara bir şövale yaslanmıştı.

“Ama bu benim!” diye bağırdım. Alın ve kol şeklinden tanıdım, hatta elbisemi örten önlüğü bile hatırladım. Resmin kenarlarındaki mobilyalar, sandalyenin arkılığı ve pencere camları da tanıdıktı. Resim, üvey babamın çıraklarına ders verirken benim oturmama izin verdiği atölyedeki masada çizilmişti. “Beni genç bir kızken çizmiştin!”

Johann’la birbirimize gülümsedik, gülüşümüz çizimin üzerinde birleşti.

Doğum zamanım geldiğinde annem ebeyi ve şehrin diğer tarafında yaşayan, şu anda iki çocuğu olan Sara'yı çağırttı. Annem dua etmek için odanın bir köşesine çekildi çünkü üç küçük çocuğu kollarında ölmüştü. Daha fazla ölüme neden olmaktan korkuyordu. Zemin adımlarımızla ezdikçe kokusu havaya yayılan otlarla kaplıydı, çocuğun yadırgamayacağı karanlık bir odaya varması için pencereler kalın kumaşlarla örtülmüştü.

Ebe yaşlı bir kadındı, çoğu dişi eksikti, konuşması zor anlaşıyordu. Karnımı yokladı, yürümemi ve şarkı söylememi söyledi. Sara da eşlik etti bana, ilahi okurken ve dolaşırken keyifli vakit geçirdik. Ama sonra doğum sancıları o kadar şiddetlendi ki şarkı söyleyemez oldum ve bir süre sonra ayakta bile duramaz hale geldim. Acı içime işledi, sanki atlar tarafından çekilerek ikiye bölünüyordum. Sara sırtımı okşadı, annem köşede mırıldandı durdu.

Uzun bir gecenin başlangıcıydı. Gece kendini gündüze bıraktı. Bağırdım, dua ettim, yine bağırdım. Ebe beni yatırıp farklı pozisyonlarda sallıyordu, parmaklarının vuruşunu ve kekik yağının kokusunu hissediyordum. Karnımı salladı, duvarın kancasına eşarp bağladı ve tüm ağırlığımla ona tutunmamı söyledi, kollarını arkadan bana doladı, yumruklarını üzerime bastırdı, bir parça tereyağıyla karnımı

ovuşturdu. Kaslarımı yağla ovdu, doğmamış çocuğumu parmaklarında hissetti ama bunlara rağmen hiçbir şey olmadı, ağrı hafiflemedi.

Tek değişiklik benim zayıflamamdı. Büyükanneimin sakın kararlılığını, bundan sonra olacakları anlatışını, bir yabancı-nın bile güvenebileceği sözlerini, soğan kokan parmaklarını, kafamı rahatça yaslayarak oturduğum yuvarlak sinisini özledim. Ne yazık ki büyükanneim ölmüştü, hiçbir çocuk artık onun kollarında doğmayacaktı. Etrafımda sadece kasvetli önsezileri olan korkulu annem, gergin bir Sara ve belli belirsiz mırıldanan bir ebe vardı.

Acı Sara'yı mağlup etti, acı annemin mırıldanmasını mağlup etti, Johann'ın tahta zemindeki adımlarını duydum ve kendi çığlığım la boğuldum.

Çıkarın onu!

Çıgllıklarım arasında ebenin, çocuğun ayak parmaklarını mı yoksa el parmaklarını mı hissettiğini bilmediğini, minicik olduğunu söylediğini duydum. Leğen kemiğimin çok dar olabileceğini söyledi. Sara'nın paniğe kapıldığını hissettim, emirler vermeye başlamıştı. Ne var ki sonra bilincimi kaybettim.

Acı öylece kaldı. Saatler boyunca dalgalar halinde yükseldi, bir an için hafifledi, sonra yeniden nüksetti, ardından düştü ta ki düşüşler azalıp yitene kadar titreşen bir alevden başka bir şey değildim. Acıyla ağladım, inledim, artık bağıramayacak kadar güçsüz hale gelmiştim ya da kulaklarım

uyuşmuştu. Bitkilerden demledikleri çaylardan içirdiler ama çoğunu kustum.

Nihayet odada, seslerin arasında süzüldüm. Islak bezi tanıdım ama sildiği yüzü tanıyamadım, terin ve şifalı otların kokusunu aldım ama tüm bu kargaşanın yaşandığı odayla nasıl bir bağlantım olduğunu anlamadım. Biri ağladı, ben düştüm, büyükannemin sesi usulca kulağıma fısıldadı: *Dört saat uyuyabilirsin.* Ben de o saatlere doğru yürümeye başladım. Her şey uzaklaştı, büyükannem beni dinlenmeye götürdü ve kimse beni rahatsız etmedi.

Son anda sesler duydum. Ses benden gelmiyordu, ılık-larım azalmıştı ama başkaları gürültü çıkarıyordu. Ebe, “Peki, şimdi ne yapacağız?” diye sordu. Johann’ın sesini duydum: “En azından çocuk... En azından çocuğu kurtar.”

Tanrım, Kutsal Tanrım. Çocuğu kurtarıp beni ölüme terk edeceklerdi. Bebeğin parmaklarını ayak parmaklarından ayırt edemiyorlardı ama yine de onu tercih ediyorlardı; ben-se etten kemikten, tastamam bir bedendim. Sonra içimde tuhaf bir güç yükseldi, onlar beni öldürmeyi planlarken bu güç beni kaldırdı, acıyı kemiklerimden söküp atacaktı. Böyle bağırarak bilincimi geri kazandım: Öyle bir güçle hayata geri döndüm ki herkes irkildi. Yataktan kalktım ve masaya çöktüm, tırnaklarımı tahtaya geçirdim. Yarı çö-melerek acıyı sıkmaya başladım. Ölmeyi reddettim. “Beni öldürmeyeceksin!” diye bağırdım Johann’a.

Kemikler kırıldı, damarlar çatladı ve nihayetinde cansız bir çocuk yere düştü.

Çocuk öldü, ben kurtuldum. Çocuğun kalıntıları içimden parça parça kazınmış, öyle söylendi ama hiçbirini hatırlamıyorum. O görüntüleri hafızama kazımak istemiyorum. Ben de çok şey kaybettim. Bir sonbaharda on yıl yaşlandım, leğen kemiğim büküldü, sanki hayatım benden sökülüp alındı. Kanadım, terledim, akıllandım, ateşim çıktı, saçlarım döküldü.

Ateş nihayet düştükten sonra bile iki ay boyunca yatakta kaldım. Zaman geçti ve ben hâlâ yaşlı bir kadın gibi yürüyordum. Her ağrı, sızı beni derinden bıçaklıyordu. Dışkılama o kadar acı veriyordu ki yüksek sesle inliyor, her seferinde yemek yemeyi bırakmaya karar veriyordum.

Yine yemeye devam ettim. Çünkü yaşamak istiyordum. İçimdeki bir şey o kadar yıkıcı bir güçle yaşamak istiyordu ki çocuğumu parçalara ayırmaya ve kocamın iradesini yerle bir etmeye hazırdım. Yedim, ağladım, dışkıladım, küfrettim, dua ettim ve saçlarımı yeniden kazandım. Her gece ertesi sabah uyanmak ümidiyle yatıyordum. Büyükannem kulağıma fısıldıyordu: *Hayatta kalmak senin görevin.*

Johann'la yaşananları tartışmadık. Açık bir yaraymış gibi olayların etraflarını dolaştık ve birbirimizden korkmaya başladık. Bana karşı kullandığı kelimeleri duymuştum, o da benim ne kadar güçlü bir şekilde ayağa kalkıp aksini seçtiğimi görmüştü. Yüksek sesle hiçbir şey söylemememize rağmen, ölüm kalım meselesi için birbirimizi suçladık.

Nekahet süremi mümkün olduğu kadar uzattım ve Johann nihayet yeniden yanıma yatmayı teklif ettiğinde, içimde hareket ettiğı süre boyunca acıyla inledim.

Yavaş yavaş inlemelerime tepkisizleştii. Sormayı, sohbet etmeyi bıraktı, kendine odaklandı. Bu evlilik anlarından uzaklaşabileceğimiz bir zamanı düşünmek zordu. Johann hareket etti, nefes aldı. Gözlerimi kapattım ve leğen kemiğimi gerdim, geceliğimin düğmelerini çözdüm ve Johann için göğsümü açtım. Bunlar işi hızlandırdı. Üzerimde gevezelik eden kemikli, çıplak bir bebek gibiydi. Kavradı ve kükredi. Kadının yapması gereken bir görev olduğı için kendimi sundum. Johann tohumunu bırakır bırakmaz geceliğimi göğsümün üstüne çekti ve yuvarlanıp gitti.

Büyükannemin şifalı bitkilerine başvurdum. Johann bana her dokunduğunda, şifalı bitkiler yiyerek tohumu öldürüyordum, zira içim içgüdüsel olarak bu adama çocuk vermeyeceğime karar vermişti. Beni terk etmişti, en büyük ıstırabım ve korkumda yalnız bırakmıştı, oysa o sisli anda kurtulmuştum. O kadar sözsüz bir hiddetle ve güçle yaşamak istiyordum ki akşam duamda bile bunu itiraf etmeye cesaret edemiyordum. Çünkü dünyadaki her şey bana, kadınlara böyle bir güç ve iradenin yasak olduğunu öğretmişti. Ama aynı öfkeyle zehrimi yuttum, ürperdim, kanadım ve bir kez bile içimde verimli bir tohum yeşermedi.

Çocuksuz beş yıl geçti. Kasabadaki kiliseden sonra tanıştığımız insanlar çocuklar hakkında soru sormayı bıraktılar. Johann bonemin kurdelelerini şefkatle düzeltmeyi veya

yeni bir ev aramaktan bahsetmeyi bıraktı. Bunun yerine, ailesinin memleketinde daha kolay iş bulduğunu öne sürerek Nürnberg'e gitti, orada daha fazla zaman geçirdi.

Ama sonra bir talihsizlik oldu. Şifalı bitkiler işe yaramadı ve karnım yeniden şişti.

1669'da ikinci çocuğumu doğurdum. Küçük olduğundan hayatta kaldı ve Johann'ın istediği gibi Dorothea adını aldı. Thea cılız ve ağlamaklı, babası gibi kemikli ve tüysüz bir yaratıktı. Ne var ki belki de Tanrı annemin bitmek bilmeyen dualarından etkilenmiş ve Thea'ya yaşama arzusu vermişti. Böylece normalde gözlerini zar zor açan, gülümsemelere ya da konuşmaya tepki vermeyen, kendi gizli dünyasında yatan kızımız, sütanne tutmayı reddettiğim için hevesle memeyi yakalamış, yemeye ve büyümeye başlamıştı. Meme ucunu ararken, koku alma duyusunun rehberliğinde kumaş katmanlarını didikleyen küçük bir hayvana benziyordu. Sabırsız nefesini dinlerken gülmemek için zor tutuyordum kendimi, nihayet bulduğundaysa memeyi sıkıca kavıyordu. Meme ucu herhangi bir nedenle kızımın ulaşamayacağı bir yere kayarsa, sanki birdenbire onu kurtarabilecek hiçbir şey ya da hiç kimse olmayacakmış gibi çaresizce ağlıyor, sırtını büküyor ve kapalı gözlerinin yarattığı karanlığı elleriyle yokluyordu. Ancak meme ucunu tekrar ağzına dokunduğu gibi kapıyor ve telaşını unutup güvenle yemeğe yöneliyor, yüzünü yaşama dönüyordu.

Biz hayvanız, diye düşündüm Thea'yı izlerken. Toprağı delip geçen bir solucan gibi körüz ve içgüdülerimiz tarafından yönetiliyoruz. Diğer hayvan yavrularına göre çok daha çaresiz ve beceriksiziz. Bir buzağı, yaşamının ilk gününde

ayağa kalkar. Bir civciv sonbaharda uçmak için kanatlarını açar. İnsan yavrusuysa karanlıkta el yordamıyla yürür ve kendi kafatasını bile taşıyamayacak kadar zayıftır. Hayatta kalmak için neye ihtiyacımız olduğunu zaten biliyoruz. Bunu insan bilgeliğiyle değil, hayvan içgüdüleriyle biliyoruz. Bilmezsek ölürüz. Bunu Thea'yı emzirirken düşündüm ama aslında doğru olmadığını biliyordum. Çünkü Tanrı, bizi hayvan değil, insan olarak yarattı. Bize dünyayı, bitki ve hayvan türlerini yönetme bilgeliğini ve anlayışını verdi. Gelgelelim içimizdeki bu bilgeliğin ve anlayışın uyandığına henüz şahit olmadım.

Thea ağladığında onu kucağıma alıp emzirince göğsüm sanki kastan müteşekkilmışçesine sertleşti. Süt kıyafetlerime aktı, bebeğin ağzı tenime değince rahatladığımı hissettim, ihtiyacım olan tek şey buydu. Birbirine ihtiyaç duyan iki canlı bedendik, ne yapmamız gerektiğini biliyorduk ve bu bilgi doğrultusunda hareket ediyorduk. Bu bedenle istediğimi düşünmekte özgürdüm, şöyle bir baktım halimize ve yeniden kendi hayatımı yaşamaya başladım.

Başlangıçta her şey basitti. Ama sütüm azaldıkça ve Thea'nın açlığı arttıkça vücutlarımız arasındaki kör bağ ortadan kalktı. Bebek ağladıkça ağladı, artık onu sakinleştiremiyordum. Thea gözlerini açtığında bakışları talepkârdı, düşünce akışım kesintiye uğradı ve kısa süre sonra artık sesime, ellerimin dokunuşuna bile güvenmez oldum.

Bir keresinde Thea hasır beşiğinde uyurken odaya girdim. Bulaşıkları yıkarken ıslanmıştım, havluya sarınmıştım.

Odada kimse yoktu, havluyu çıkardım ve giyinmek üzereyken beşikten bir ses duydum. Çocuğun üstüne eğildim.

Damlayan saçlarımdan kızımın burnuna bir damla soğuk su düştü. Gözlerini bana doğru kaldırdı, gözyaşlarına boğulacak kadar korktu. Orada duruyordum ve çocuğum beni tanımıyordu. Korkmuştu, hatta dehşete düşmüştü; onun korkusu birdenbire bana da bulaştı. Tanıdık bir şeyin kaybolması için gereken tek şey bu muydu? Kızımı kollarıma almak şöyle dursun, ona yaklaşmaya cesaret edemedim, hemen giyindim ve odadan kaçtım. Merdivenlerden indim, arka kapıdan kiliseye giden ara sokak boyunca koştum ve kilise avlusunun arkasındaki çayırılığa vardım, insanlar oraya nadiren giderdi. Kendimi çimenlere attım ve ıslak toprağın kokusunu içime çektim.

Ey böcekler, üzerime gelin, üzerime tırmanın!

Uzun süre orada yattım. Güneş ağaçların ardında battı, alacakaranlık çöktü. Vücudunda minik inci taneleri olan bir larva altıma girince kaygılarımdan kurtuldum. Her inciden bir tutam saç çıktı. Larva o kadar hızlı ve canlı bir şekilde hareket ediyordu ki izlemek keyif vericiydi. Parmagımla dokunduğumda top haline geliyordu. Larvanın tekrar açılmasını bekledim, hızını gözlemledim.

Eve döndüğümde donuyordum. Dışarı çıkmadan önce ıslaktım, çayırdaki uzanırken güneş çoktan batmıştı. Gördüğüm larvayı yazma isteğiyle eve geldim. Kapıdayken Thea aklıma geldi, evden neden çıktığımı fark edince utanç duydum.

Üstümü değiştirmek için yatak odasına girdim. Annem pencerenin yanında duruyordu. Thea kollarındaydı, onunla sohbet ediyor ve gülüyordu. Birbirlerinin gözlerinin içine baka baka gülüşüyorlardı. Annem sevgisini dile getiriyor, onun her hareketine uygun sesler çıkarıyor, buna karşılık Thea için için kıkırdıyordu. Küçük yumruğunu havada salladı, annemin burnunu yakaladı, annemin dudakları da yumuşak bileğine öpücükler kondurdu.

Sonra annem beni fark etti, bana gülümsedi; bakışlarında herhangi bir endişe ya da suçlama yoktu. Belki de yokluğumu fark etmemişti. Belki de o kadar sık gidiyordum ki artık önemli değildi. Belki kimse beni özlemiyordu.

“En azından önlüğünü değiştir. Kızla ben ilgilenirim,” dedi annem umursamaz bir tavırla ve Thea’ya döndü.

Nemli kıyafetlerimi değiştirdim ve mum ışığında defterimin başına geçip yanları incili larvanın ayrıntılarını kayıt altına aldım.

Thea dokuz aylıkken Nürnberg'e, Johann'ın akrabalarının yanına taşındık. Johann memleketinde iş bulmanın daha kolay olduğunu düşünüyordu, en azından öyle olduğunu iddia ediyordu. Bu kararımız annemi derinden etkiledi çünkü Jacob seyahat ederken Frankfurt'taki evde tek başına kalmıştı ve Thea'nın doğumuyla içinde yanan neşe, bizim oradan ayrılmamızla sönmüştü.

Duvarlarla çevrili, günün saatlerinin Frankfurt'ta olduğu gibi gece yarısından değil, gün doğumundan itibaren sayıldığı Nürnberg'de yeni bir hayata alışmam gerekiyordu. Orada en tuhaf şeyler kurallarla kontrol ediliyordu. En basitinden kadın şapkaları bile süsleme, işleme derecesi ve kumaş türüne göre beş farklı kategoriye ayrılıyordu. Çocuğunuzla nasıl vakit geçireceğinizin, ev işlerinin kuralları vardı. Johann'ın kız kardeşi bunları bana öğretme görevini hemen üstlendi.

Her ne kadar öyle hissedilmese de akrabaları olduğum bu ailenin parçasıydım yine. Kuralları ve gelenekleriyle yeni bir ortama uyum sağlamak ve yerimi bulmakta zorlandım. Zaten tanıdığım Johann bile kendi ailesi arasında Frankfurt'ta olduğundan farklı davranıyordu. Alpleri dolaşan, İtalya'yı gören ve hikâyeler anlatan Johann gitmiş, yerine çocukluğuna dönen ve yerel tüccarlara ağırlığını koyan mizahsız bir adam gelmişti. Bu değişiklikten hiç hoşlanmadım.

Yedinci not defteri. Bir kelebek larvası, hayatında bundan sonra ne yapması gerektiğini her zaman tereddüt etmeden bilir. Daha önce hiç yapmadığı veya başka kimsenin yaptığını görmediği bir şeye giriştiğinde bile hareketleri net ve doğaldır. Koza oluşturmak bir günde gerçekleşir ve başarısız olmaz asla. Vücudu çalışır, tükürür, örer. Gizemli bir ses, kozanın bir ağaç çatalına mı, yere mi yoksa ölü bir yaprağa mı yapılması gerektiğini söyler.

Kozanın nasıl güçlendiğini, yoğunlaştığını ve içindeki larvanın hareketinin azaldığını gözlemlediğimde içim huşu ve tevazuyla dolar. Şekilsiz, meçhul yaratık yuvarlanır, döner ve hareket eder. Kendini doğurur ya da tezahürünü bırakır. Sonunda kozanın duvarları opak ve sağlam hale gelir. Larva, hareketi azalıp durana kadar ilerler, sonra hareketleri yavaşlar. Nihayetinde larva yok olur...

Thea'yı Johann'ın kız kardeşine bakması için bıraktım. Nürnberg'de Hanımlar Kulübü adını verdiğimiz kadınlara yönelik bir resim kulübü işletmeye başladım. Kulüpte hepsi birbirinden saygın ve iyi ailelerden gelen sekiz kadın yer alıyordu. Üyeler arasında Nürnberg'deki ilk arkadaşım Clara da vardı. Resim kulübündeki diğer kadınlardan farklı olarak Clara bir sanatçı olarak yetenekliydi, ona eğitim verirken resim konusunda da çok şey öğrendim. Clara bir modele uygun açıdan nasıl yaklaşılabileceğini biliyordu, çizgileri netti ve çalışmaları denge içindeydi. Onu cesaretlendirdim, tavsiyelerde bulundum; o da dinleme ve söyleneni anlama konusunda iyiydi. Düşüncelerim sık sık üvey babamın atölyesine, çıraklarına sessizce rehberlik etme tarzına dönüyordu. Çizimde yetenekli bir sanatçı, modelde neyin gerekli ve neyin gereksiz olduğunu seçebiliyorsa iyi bir öğretmen de rehberlik edebilir ve dengeli bir ilişki içinde sessizliğini koruyabilir diye düşündüm. Başkalarını çalışırken gözlemleyerek ne kadar çok şey öğrendiğimi fark ettim.

Hanımlar Kulübü'müz Tucher Hanım'ın evinde bir araya geldi. Derslerimiz genellikle odanın ortasındaki yuvarlak masaya modeli yerleştirmekle başlıyordu. Kendi bahçemden çiçekler getirdim; zambaklar, karanfiller, kadife çiçeği, bazen de bir elma ağacı dalı. Tuchers'ın dolabından uygun bir vazı seçtim. Hanımların aranjmanı boyamaya hangi açıdan

başlayacaklarına karar vermeleri için onlara süre tanıdım. Çizgi oluşturma ve doğru renkleri yakalama konusunda onlarla tek tek ilgilendim.

Gerçeği kabul etmek gerekirse gruptaki hanımlar, kulübün tadını çıkarmak ve resim yapmayı öğrenmekten ziyade hizmetçilerini konuşmaya odaklanmıştı. Güzelliği görme ve anlama yetenekleri son derece gelenekseldi. Bu da beni zaman zaman hayal kırıklığına uğratiyordu. Masanın üstüne bir çiçek vazosu konulduğunda bunun güzel olduğunu düşündüler zira güzellik çiçeklerin doğasındandı. Aranjmana hangi taraftan bakacaklarını sorduğumda buketin en büyük çiçeğinin baktığı yönü ve sıcak olduğu için şömineye en yakın sandalyeyi seçtiler.

Çiçek mavi olduğunda maviye, sapı yeşil olduğunda yeşile boyadılar. Onları lale yapraklarının nasıl üst üste kapandığını, karanfil sapının peygamber otu sapını nasıl geçerek ilginç bir kıvrım oluşturduğunu, buketin tomurcuklarının yukarı, aşağı, yanlara ve ortaya nasıl eşit bir şekilde dağıldığını görmeye davet ettiğimde ilgisizliklerine şaşırdım; aralarından biri çıkıp konuyu hemen değiştirdi.

Bir keresinde, çiçeklerin farklı yapraklarından (sivri uçlu, yivli, sararmış, katlanmış, yakaya benzer, tüylü) elde ettiğim duyuşal deneyimlerin zenginliğini sözcüklere dökmeye çalıştığımda Tucher Hanım, belediye başkanının kızının resim kâğıdına bakmak için döndü ve başını salladı: *Çok zarif, keşke ben de yapabilsem!*

Sonuç olarak hanımların çiçekleri, hiçbir dönüşüm, hareket ya da başka bir ima olmadan, başlarını çeviren yılanlar gibi izleyiciye doğru eğildi. Ay sonuna yetecek paramız olduğundan emin olmak için daha kaç çiçek resmine katlanmak zorunda kalacağım, bir masa örtüsü veya gömlek robası için kaç nakış deseni tasarlamam gerekecek, diye kendime soruyordum ara sıra.

Resim derslerinin en ödüllendirici kısmı, sonrasında Tucherların evinin arkasındaki bahçede yaptığım yürüyüştü, müthişti. Sıradan arka bahçelerde rastlamadığınız her türlü ilginç yaşam formunun kıyılarında barındığı küçük bir dere geçiyordu. Bu yüzden sık sık hanımları çay içmeye bırakıyor, derenin gizlediği bitkileri ve böcekleri incelemek için bahçeye çıkıyordum. Bazen Clara da bana eşlik ediyordu, eteklerimi toplayıp, çiçek tarhlarının arasından kıvrılarak taş patikadan uzaklaşıp bitkilerin arasına çömelmem onu rahatsız etmiyordu. Ayağa kalkmam için acele etmezdi, her seferinde gözümün neye takıldığını sormazdı, durup böyle bir şeye bakmaya değer olup olmadığı konusunda fikrini söylemezdi. Bunlardan dolayı onun arkadaşlığına değer veriyordum, onun arkadaşlığından keyif alıyordum. Clara benden daha pratikti ve çoğu zaman eşyalarımı düzenlerdi. Bana bir masa örtüsü yaptı, üstüne kareler çizdi ve güzelce numaralandırılmış kutular yaptı, kabuğundan çıkmaya hazır larvaları birbirine karıştırmadan karelere yerleştirebildim. Bu kumaştan çok memnun kaldım, Nürnberg yıllarım boyunca koleksiyonum büyüdükçe kullandım.

Clara'yla şehir surlarında yürüyüşe çıktık. Çocukları da yanımıza aldık; Clara'nın oğulları Thea'dan yalnızca birkaç yaş büyüktü. Çocuklar Thea ile yarıştı, dört yaşındaki çocuk onların becerilerine hayran kaldı. Clara'yla kesintisizce sohbet ettik. Clara beni yeni insanlarla da tanıştırdı. Eve döndüğümde kendime, bir insanın hayata uyum sağlaması için diğer insanların dostluğuna ihtiyaç duyduğunu, zira kimsenin başkalarından müstakil olarak yalnızca Tanrı'nın merhametiyle yaşayamayacağını hatırlattım sık sık.

Bu larvayı mart ayında Hanımlar Kulübü'nün kadınlarıyla çayıra gittiğimde buldum. Bahar çiçeklerini incelerken yaprakların arasında larva veya başka küçük canlılar olup olmadığını kontrol ettim. Larvayı eve getirdim, o zamandan beri kutumda serpildi. Az yedi, otları ve kır çiçeklerinin yapraklarını kemirdi. Temmuz ayındaydık ve altı kez deri değiştirmişti. Eski derisini sanki içinden çıktığı yıpranmış gömlekmişcesine çıkarır, yaprakların arasına bırakırdı.

Bugün larva son kez soyundu ve koyu sarı bir kozaya dönüştü. Sabah avucuma koyduğumda kozanın içinde hâlâ hareket ettiğini hissediyordum ama yavaşlamıştı. Bugün Temmuz'un üçüydü.

Matbaada çalışan bir üvey erkek kardeşim olduğu için şanslıydım!

Caspar bana düzenli olarak okuma materyalleri gönderiyordu, bitmiş ciltleri gönderemese de çarpık çurpuk veya hatalı basılmış sayfaları topluyordu. Ben de çoğu zaman bir makalenin tamamını okuyabiliyordum. Yazıların çoğu teolojiyle ilgiliydi ama doğa felsefesini, coğrafyayı da içeriyordu. Caspar sayesinde Bay Redi'nin gerçekleştirdiği deneylerle ilgili son derece heyecan verici bir makaleyle tanıştım.

*Bir sinek yaratmak için
ölü sinekleri ballı su ile nemlendirin,
onları közle ısıtılan bakır bir tabağa koyun
Ve larvaların nasıl ortaya çıktıklarını izleyin*

*Bir arı yaratmak için
kiremit çatıyla korunan güneşli bir yer seçin,
üç yaşında bir boğayı öldürün ve
karkasın altına yabani veya bahçe kekiği ile
kavak ve söğüt dalları yerleştirin.
Arılar ortaya çıkacak*

*Bir akrep yaratmak için
iki tuğlanın arasına
yarım kilo tatlı fesleğen koyun,
bunları kum ve at gübresiyle
bir ay boyunca bir mahzende bırakın.
Sonra parçalara ayırın, orada akrepleri bulacaksınız.*

Makalede İtalyan doktor Franscesco Redi'nin 1668'de Athanasius Kircher'in talimatlarını takip ederek benzer hayvanların etlerini tepsilerde çürümeye bırakarak yılan, güvercin ve kurbağa yaratmaya çalıştığı anlatılıyor. Gelgelelim hiçbirinden yılan, güvercin ya da kurbağa doğmadı, sadece sinekler doğdu.

Ölüler yaşayanları doğurmayınca, Redi üç ölü yılanı bir kutuya koydu. Sonuç, yılanları kemirerek iskelet haline getiren ve kutudaki deliklerden sürünerek kaçan larvaların ortaya çıkmasıydı. Redi delikleri kapattı, deneyi tekrarladı. Bu sefer larvalar kaçmayı başaramadı ve bazıları kırmızı, bazıları siyah kozalar oluşturdular. Kırmızı kozalardan parlak yeşil sinekler çıkarken siyah olanlar tüylü, kara sinekleri meydana getirdi.

Sineklerin ardından Redi bakış açısını değiştirdi ve yeni bir deneyde larvaların doğumunu engellemeye çalıştı. Yılan, balık, yılan balığı ve geyik etlerini farklı cam şişelere koydu ve ağızlarını kâğıtla kapattı. Aynı parçaları bu sefer ağızlarını kapatmadan dört şişeye daha koydu. Etler çürüyüp kokmaya başladığında, açık şişelerde sinekler vızıldamaya

başladı ve çok geçmeden parçaların üzerinde larvalar belirdi. Kâğıtla kaplı şişelerde larva izine rastlanmadı.

Redi, larvaların kapaksız şişelerin serbestçe dolaşan havasından değil, etin üzerinde toplanan sineklerden kaynaklandığından emin olmak için deneyi bir kez daha tekrarladı. Şişeleri açık bıraktı ama üzerlerini yoğun bir ağla kapladı ve şişelerin etrafını sinekliklerle çevreledi. Çürük et kokusu yine sinekleri olay yerine çekti ama bu sefer sinekler ete dokunamadı. Şişelerde hava dolaştı, balıklar sıvılaştı, yılan balığı şişti, geyik eti kurudu ama larva üremedi. Francesco Redi şunu kanıtlayabildiğine ikna olmuştu: Larvalar baki-reden doğmaz, sineklerin ete bıraktıkları yumurtalardan çıkarlar.

Redi'nin deneyleri beni çok heyecanlandırmıştı, zira bu deneylerdeki her şey gözlem ve sabra dayanıyordu. *Yaratılışa açık fikirle yaklaştığımız ve sabrettiğimiz müddetçe kavramak ve öğrenmek imkânsız değildir.* Dünyanın kendisi hakikate şahitlik ediyor ve her şeyin üniversitede öğrenilmesi gerekmiyor. Bu düşünceler bana ilham verdi, beni rahatlatı ve o akşam Thea'yı evden alırken Johann'ın kız kardeşinin bana attığı bakışları bile umursamadım.

1675'te Clara, Nürnberg'de bir yayıncı olan Jacob Schultheiss ile bir toplantı ayarladı. Hanımlar Kulübü'nün üyeleri çiçek resimlerimin yayımlanmaya değer olduğunu düşündüler, onların teşvikiyle ve Clara'nın yardımıyla on iki eserimi seçtim.

“Bu ve şu ikisi,” dedi Clara, yere serdiğim kâğıtları ayırdı. “Farklı renklere ihtiyacınız var, değil mi? Hem tek çiçekler hem de buketler.”

Koleksiyona birlikte baktık. Çalışmalarda farklı teknikler kullanıldığından ve bazı resimler bitki parçalarının gerçekçi bir şekilde reproduksiyonuna yoğunlaştığından, ötekilerse çiçeğin güzelliğine odaklandığından biraz karıştı.

“Toplantıya benim de gelmemi ister misin yoksa Johann'a soracak mısın?” diye sordu Clara.

“Tek başıma gidiyorum,” diye cevap verdim. “Johann'a önceden tek söz dahi etmeyeceğim. Sen de bir şey söyleme.”

Jacob Schultheiss gri bir ceket giyiyordu, kıvrıkcık saçları da griydi. Yakasının altında da turuncu ipek bir şal vardı. Bu renk karşıtlığı güzel görünüyordu, çalışmamı incelemesi için vermeden önce adama kanım kaynamıştı. Boynuna

turuncu şal dolayan bir adam, kendi zevkine güvenmesinin yanı sıra renklerden de anlıyordu.

Schultheiss resimlerimi karıştırdı. Arasında sümbül, nergis, rengârenk laleler, bir iris, zambaklardan oluşan bir aranjman ve bir demet hercai menekşe vardı. Clara'nın önerisi üzerine, açılış sayfası için bir çiçek çelengi hazırladım. Çelenkte yirmiden fazla çiçek türü vardı ve peygamber çiçeğinin mavisinden gelincik kırmızısına, karanfilden lale yapraklarının koyu yeşiline kadar tüm renkler mevcuttu. Şakayık yaprağıyla gül goncasının ucunun kesiştiği yere Schultheiss'in parmağının simetrik olarak hafifçe dokunduğunu gördüm, resmi anlamıştı.

“Kitabın başlık metninin çelengin içine yerleştirebileceğini düşündüm,” dedim cesurca. Schultheiss onaylayarak başını salladı.

“Birkaç farklı stil uyguluyorsunuz.”

“Pek çok farklı sanatçının eserlerini tanıma fırsatı buldum. Hâlâ kendiminkini arıyorum,” dedim.

“Ama kompozisyon konusunda gözlem gücünüz yüksek,” dedi Schultheiss ve parmağıyla kıvrımlı lale yaprağının izini sürdü. “Böceklerin dekorasyon olarak kullanılması da ilginç. Başka çiçek resminiz var mı?”

“Evet, çok resim yapıyorum.”

“Muhteşem.” Schultheiss masaya yaydığı tablo sayfalarını yeniden üst üste yığdı. “Başlangıçta bu on iki resmi yayım-

layacağız, dikkat çekerse gelecek yıl başka bir seçki hazırlayabiliriz. Hem müstakil sayfalar hem de ciltli kitapçıklar hazırlamanızı öneriyorum. Nakıştan hoşlanan kadınların bunları çok seveceğini tahmin ediyorum.”

Ve böylece kumaşa sarılı resim rulolarımla eve yürüdüm, sanki kompozisyonlarımdaki küçük böcekler tenime inmişti de kaşlarımı gıdıklıyor, kıyafetlerimin içine giriyorlardı. Hafiflemiştim, ciğerlerim nefes almak istiyordu, bedenim teması arzuluyordu. Aşka hasret kaldığımı ve arzuyla dolduğumu anlayınca kahkahalara boğuldum. Johann’ı özlemiyordum ama bedenim bir şeyler istiyordu. Utandım, sevindim, eve dönünce kendimi odaya kapattım, resim rulolarımı açtım, çalışmalarına bir kez daha baktım. Memnundum.

Johann’ın kitabımın yayımlanmasıyla ilgili çekinceleri vardı. Gelgelelim kitapçık şaşırtıcı derecede çok sayıda kopya sattığından ve ailemiz orta gelirli olduğundan Schultheiss de eserlerimin ikinci bir seçkisini yayımlama sözü verdi. Johann gururunu ve kibrini bir kenara bırakıp kazandığım parayı kabul etti. Tereddüt ettiğinizde cesaret veren, resim yapmanın paylaşmak olduğunu, başkalarını memnun etmek ve onlara fayda sağlamak için kendi yeteneklerinizi kullanmanın yanlış olmadığını hatırlatan Clara gibi bir arkadaş ve öğrenci için Tanrı’ya şükrettim.

Dokuzuncu not defteri.

Temmuz ayının başında çiçeklere bakmak ve larva aramak için bahçeye gittiğimde zambakların yapraklarında bir çeşit yeşil çamur keşfettim, nereden geldiğini merak ettim. Yaprakların çürümüş olabileceğini düşünerek çamura bir sopayla dokundum. Sonra çamurun içinde minik kırmızı hayvanlar gördüm, hareketsizdiler. Neye dönüşeceklerini araştırmak için bazılarını yaprakla birlikte eve götürdüm. Birkaç gün sonra değiştiklerini fark ettim. Kırmızının çok güzel bir tonuydular. Daha fazlasını aramaya karar verdim, birkaç tane buldum.

Temmuz ayının sonunda içlerinden kırmızı böcekler çıktı. Bu küçük böcekler kırmızı tohumlarını yeşil zambak yapraklarının üstüne bırakmışlardı. Tohumlar sanki bir masa oyununun parçalarıymış gibi düzenli desenler oluşturuyordu.

Schultheiss'in tavsiye ettiği gibi çiçek boyamaya çalıştım. Ama kompozisyonlarım böceklerle ve onların yaşamlarının ilginç detaylarıyla doluydu, çiçeğin kendisi de olayların bir sahnesi haline geldi. Böcekleri yan rollerde tutmayı ve bitkiye odaklanmayı başarsam da onun güzelliğini vurgulamayı unuttum. Sanki bir böceğin başkalaşımındaki adımlarmışçasına çiçeğin aşamalarını birbirinden ayırdım.

Clara yeni resimlerime bakarken tereddütle, “Solmuş bir elma çiçeğini tasvir etmenin gerekli olup olmadığından emin değilim,” dedi.

“Meyvenin nerede geliştiğini göstermek istedim,” diye yanıtladım.

“Maria, bu çiçek kahverengi ve çirkin!” derken gülüyordu Clara.

Sonunda onun da onayladığı on iki çiçek resmi daha yaptım. Bana uysal gelseler de Bay Schultheiss bunları yeni bir ciltte, ayrı ayrı sayfalar halinde yayımladı.

Evdeki böcek koleksiyonum büyüdü, nihayet yüzlerce canlı kelebek larvası ve koza meydana geldi. Kavanozları ve kutuları mutfakta tuttum, evin geri kalanına göre daha sıcaktı ama zaman geçtikçe mutfak personeli koleksiyonumun çok yer kapladığından şikâyet etmeye başladı. Aşçımız Martha bir çuval un içinde ölü larva bulunca tüm böceklerimin ortadan kaldırılmasını talep etti.

“Yemekle aynı odada mı tutulmaları gerekiyor?” diye sordu Johann, belli ki Martha’nın şikâyetine katlanmaktan ve aşçının önünde benden utanmaktan rahatsız olmuştu.

“Koleksiyonun sıcaklığa ihtiyacı var.”

“Eti çürütüyorlar, Tanrı bilir daha neler yapıyorlar.”

“Bir böcek yiyeceğın bozulmasına neden olmaz,” dedim. “Zaten bir kelebek larvası da yiyeceğini özenle topluyor. Onları her gün besliyorum.”

Johann hafifçe elini sallayarak, “Neyse, her halükârda Martha’ya böceklerin mutfaktan gideceğini söyledim.”

Ertesi gün bahçedeki kulübeyi boşalttım, masayı ve sandalyeyi oraya taşıyıp pencerenin önüne koydum. Kutularla gazlı bezle kaplı kavanozları kulübenin raflarına yaydım. Larvaların ne yediğine, kozasını nereye inşa ettiğine göre dallar, yapraklar ve toprak bıraktım. Larvaların bir kısmı raflarda serbestçe hareket ediyordu, oysa ben daha küçük ve daha hızlı olanları gazlı bezle kaplı kavanozlara kapatma eğilimindeydim. Yusufçuk larvaları gölet suyunda yaşıyordu, saklanmaları için kavanozların dibine taş yerleştirmiştım.

Her sabah kulübeye gidip larvaların güneş ışığı alması için kutu ve kavanozların üzerindeki gazlı bezleri çıkardım. Canlı larvaların kutularını açamadım, onlar için en hafif kumaşları seçip kutularını pencereye yakın tuttum. Thea’nın ya da başka birinin barakaya girmesine izin vermedim. Baraka o kadar hayat doluydu ki rafından uzaklaşmış bir yaratığın üstüne basmak işten bile değildi.

Clara’nın yaptığı kumaşı pencerenin yanındaki masaya serdim, üzerinde yumurtadan çıkmak üzere olan kozalar duruyordu. Kumaşın yanında açık bir defter vardı, numaraların yanına her örneğin bilgilerini ve kozalanma tarihini yazıyordum. Her sabah kalkar kalkmaz önce kozaları kont-

rol ediyordum ki doğru zamanda orada olup yumurtadan çıkma anını baştan sona izleyebileyim.

Kulübenin kapısı çift kumaşla kaplıydı. Böylelikle sabah girdiğimde uçabilen kelebekler ve güveler kaçamıyordu. Bazen yaz aylarında, türdeş tüm örnekler aynı gün yumurtadan çıkmaya karar verdiğinde beni bir kelebek bulutu karşılıyordu.

Haziran ayında altın bir zambakta kahverengi sırtlı ve sarı mideli bu büyük larvayı keşfettim. Ayın sonunda zambak yaprağı yemeyi bırakıp yavaşladı. Temmuz ayının başında larva yere serildi ve karaciğer renginde bir kozaya dönüştü. 10 Ağustos'ta kahverengi benekli bir güve yumurtadan çıktı. Sadece geceleri uçtu, gündüzleri ölü gibiydi.

Bazen saatlerce çayırdaki kelebekleri gözlemliyordum. Hayalim bir kelebeğin nasıl yumurta bıraktığına şahit olabilmekti, ne var ki bu olayı hiç görememiştim. Kelebeklerin yaşam döngüleri ve yumurtlama zamanları hakkında hâlâ bilmediğim o kadar çok şey vardı ki doğa da sırlarını ay-yuka çıkarmamıştı.

Kelebekleri gözlemledikçe ve onların yaşamları hakkında bilgilendikçe ilgim kelebekten larvaya kaydı. Çiçek notlarımın ardından kelebek ve larvaya yoğunlaşan bir kitap yazmaya karar verdim. Çünkü kanatlarını açan bir kelebeğin ömrünün yalnızca son evresi kalmıştır; önemli ve şaşırtıcı olan her şey, daha kanatları çıkmadan gerçekleşir.

İnsanlar güzel kanatları nedeniyle kelebeğe hayranlık duyar, bu nedenle kelebeği bu böceğin gerçek formu olarak görür. Kayısı, kayısı ağacının olgun meyvesi olduğu gibi, larva da bir kelebektir; larva, yumurta ve koza, kelebek olmaya giden yolda yalnızca adımlardır.

İnsanların neden kelebekler yerine larvalarla ilgili bir kitap üzerinde çalıştığımı merak etmelerinin nedeni budur. Peki kayısıyı tasvir etmek istesem kadifemsi bir meyve mi çizerdim? Meyvenin yetiştiği ağacı, dallarında açan ve zamanla meyveye dönüşen çiçekleri göstermeseydim, yaprakların şeklini, desenini göstermeseydim okurlar meyveden ne anarlardı, ağacı diğer ağaçlardan ayıran ne olurdu? Bir keresinde Hollandalı bir sanatçının uzak diyarlardan gelen kâşiflerin getirdiği harikaları sunarken resmini gördüğüm ananas gibi. Pullu ve dikenli, koni benzeri bir meyveydi ve tepesinden yeşil bir tutam yaprak fışkırıyordu.

Peki bu, hâlihazırda yeni bir ağacın filizlendiği bir tohum muydu? Yoksa armut gibi sarkan bir dalda mı büyümüştü ya da şalgam gibi yer altında olgunlaşan bir meyve miydi, bir sarmaşık mıydı, bir yumru muydu? Peki bu kadar korumaya ne gerek vardı: Dikenlere, pullara ve kalın deriye? Bunların hiçbirini öğrenemedim, zira meyveyi çizen sanatçı bana gösterme zahmetine girmemişti.

“Anne, anne!”

Cevap vermesem de gayet iyi duyuyordum. Gözlemlemek ve odaklanmak dışında hiçbir şey yapmadığım anlar oluyordu. Nehir kıyısında, çimenlerin arasında oturup bir zambak sapına arka ucundan yapışan ve rüzgârda sallanan bir larvayı izledim.

Larva orada baş aşağı asılı duruyordu, vücudu kancaya benzer bir kemer şeklinde kıvrılmıştı.

Thea “Anne!” diye seslendi. “Haydi anne!”

Larvanın içi canlıydı ve dalgalanıyordu. Vücudu büzüldü, uzadı, şişti ve küçüldü. Aslında ifadesizdi. Antenleri hareket etmiyor, bacakları herhangi bir şeye tutunmaya çalışmıyor, sadece olduğu yerde nabızı atıyordu. Ona ne olduğunu merak ediyordum.

Birdenbire larvanın kafası parçalandı. Daha doğrusu boynu yarıldı, ardından larva boydan boya yarıldı ve açık sarı, nemli bir yaratık dışarı itildi. Larvanın var oluşu yok oldu. Bir zamanlar larva olan şey, artık döktüğü ipek kadar inceydi, ölü bir deriden başka bir şey değildi. Yüzü gevşedi, antenleri ve bacakları çöktü, rüzgârda sallanmaya devam etti. Larvanın hareketinin, zonklayan ve ölü derisinden

dışarı çıkmak isteyen bu nemli, şekilsiz varlığın hareketi olduğunu anladım. Ölü tabaka, gerilip büzülme hareketleriyle kendini ayırarak yükseldi. Zambak sapına bir siyah nokta yapıştı. Larva, noktanın dibinde buruşmuş bir deriden başka bir şey değildi artık ve ortaya çıkan şekilsiz yaratık, bitki sapında minik bir armut gibi parlıyordu. Rüzgârla kuruyan larvanın derisini kesip yere düşürdü.

Larva koza haline gelmişti. Koza onun içinde yaşamış, tüm yaşamı kendi içine çekmişti ve işte oradaydı: Gözsüz, yüzü olmayan, açık sarı, antensiz bir koza. Bu sessiz tezahür de dehşet vericiydi. Hareketinin gittikçe azalmasını, yüzeyinin kurummasını ve yerleşmesini izledim. Hâlâ seğiriyordu, hâlâ hayattaydı. Artık onu bir bıçakla kesip içeri kimin girdiğini, yeni katmanlar olup olmadığını görmek istiyordum.

Ama bize göstermeyecekleri şeyler var. Konuşamayacağımız şeyler var. Hepimizin zamanı vardır, o zaman bittiğinde hiçlik noktasına varırız ve yere yığılırız.

Thea sonunda beni buldu. Yanıma koştu ve düşüncelerimi yarıda kesti.

“Anne, dişimin düştüğünü görmedin!”

“Öyle mi?”

Kız ağzını açarken avucundaki dişi gösterdi. Kanla kaplı küçük bir tane.

“Bunu ne zaman çevirip çıkardığımı görmedin. Bir ses çıktı! Neyin sesi bu?”

“Bu bir larva derisi,” diye cevapladım ve narin deriyi cebime koydum.

“Anne, eteğin kırıışmış!”

Ayağa kalktım. Elbiselerimi düzelttim ve Thea’nın elini tuttum.

“Elin titriyor anne.”

Yaz aylarında larva sayısının en yüksek olduğu dönemde mahalledeki çocuklardan bana yardım etmelerini istedim. Nehir kenarından, çayırlardan ve hendek kıyılarından bitkiler getirdiler. İçlerinden daha becerikli olanlar larvaları da getirmişti, onlara bitkisiz bir larvanın değersiz olduğunu çünkü ne yediğini bilmezsek ölebileceklerini öğretmiştim. Oğlanlar yardımcı oldular ama öte yandan mahallede de kendi hikâyelerini anlattılar ve bunlar yayıldı. Kulübenin penceresinden içeri bakıp benimle alay edenler oldu.

Kulübe kışın sessizliğe bürünürdü. Kozalar ya yumurtadan çıkmıştı ya da ölmüştü, gelgelelim bir zamanlar yumurtadan çıkmadan önce kozasında sekiz ay kalan bir larvam vardı. Yıllar geçtikçe bazı türlerin kış boyunca dinlendiğini, bazılarınınınsa öldüğünü öğrendim.

Kadın olmama rağmen böceklerle olan ilgim insanların dikkatini çekiyordu, zira doğanın harikaları popüler bir sohbet konusuydu. Zaman zaman ziyarete gelen tanıdıklar arka bahçelerinde buldukları larvaları getirirken, bazıları da beni bahçelerini keşfetmeye davet ediyordu. İnsanlar çizimlerime hayran kaldılar ve böcek koleksiyonumla ilgili hikâyelerimi dinlediler ama arada sırada, gerçek fikirlerini ancak ben gittikten sonra ifade ettiklerini hissettim ve bu heyecanımdan utandım.

Benimle nazikçe dalga geçiyorlardı, ceplerimdekiler karşısında dehşete düştüler. İnsanların beni kendi nadir eşya dolaplarında mercanların, geyik boynuzlarının, yılan derilerinin, muskaların, mücevherlerin, kafatası heykellerinin yanına yerleştirmek için tanımak istediklerini düşündüm hep.

Bu benim on ikinci defterim. Anlama isteği ve Tanrı'nın bana bahşettiği merakla böcekler ve bitkilerle ilgili gözlemlerimi hem kelimelerle hem de resimlerle bu kitaplara yazdım. Ne gördüğümü her zaman anlayamadım ama gözlemlerime güvenerek gördüklerimi çizmeye çalıştım. Bazen o çizimler sonradan anlaşılır hale geldi. Ancak bir not defterini ne kadar sık doldurursam ve kâğıda aktardığım türlerin çeşitliliği ne kadar fazla olursa, kendi hayatım hakkında da o kadar çok yazmak zorunda kalırım. Eğer derisini döken küçük bir larva gözlemimin bir parçası olursa, belki benim hayatım da olabilir, zira orası da dünyanın küçük bir parçası.

Mahallenin çocukları arkamdan bağırıyor: "Larva Cadısı!" Kasabanın hanımları bir çiçek resminde çok fazla böcek görünce burun kıvrıyorlar. Ancak gözleri bakmaya istekli olsaydı pek çok şey öğrenebilirlerdi, zira böcekler kıllı antenlerden ve sopa benzeri bacaklardan daha fazlasıdır. Böcekler bize bir şeyin başka bir şeye dönüşebileceğini, burada ve anda olanın başka bir yerde farklı olabileceğini, bir şeyin her zaman yarın başka bir şeye dönüşebileceğini kanıtlar.

Ama belki de metamorfoz, insanları böceklerden uzaklaştıran şeyin ta kendisidir. Tamamen tanıdık olan bir şey bile yabancılaşıabilir ve dünyadaki hiçbir şey payidar değildir.

Bir böceği çizdiğimde onu daima kendi ortamında tasvir ederim. Bitkinin beslenmesini sağlayan şey, sapında ve yumurtalarını bıraktığı yapraktadır. Peki insanın yaşam alanı nedir? İnsanın yaşamına dayanak noktası olan, toprakta kök salan gövde nedir? İnsanın varoluş aşamaları nelerdir?

Işık, camlı pencerenin sol alt köşesinden iniyor, ellerim masanın ahşap yüzeyine dayanıyor. Büyükkannemin eski masası. Şimdiden ahşabın damarlarını parmaklarımla hissedebiliyorum ve zaman geçtikçe lifler ahşabın yüzeyinden daha da yükseğe çıkıyor. Zamanın bizi değiştirme şekli budur. Büyükkanneler ölür, mobilyalar kalır. Ahşap aşınma belirtileri gösterir, insan gelişir.

Peki bu gerçekten doğru mu? Tahta aşınır ve insan doğasının seçilmiş özellikleri ortaya çıkarken diğerleri yontulur, ancak insan yıllar geçtikçe daha da cilalanır mı, gelişir mi, bir şeyler öğrenir mi? Şimdi genç bir kızken olduğumdan daha mı zariftim yoksa daha mı akıllıydım? Belki. *Kabuk terlediğinde larvalar ortaya çıkar, pireler bir kadının terinden damlar*, diyor büyükkannemin mırıldandığı şarkıda. Bunun doğru olduğundan emindi. Ne var ki o da yanılıyordu.

Geçen hafta, Bay Auer'in Yeni Kıta koleksiyonuna kattığı birkaç yeni böcek örneğini kutlamak için Tuchers'ın onuruna oturma odasında küçük bir etkinlik düzenlendi. Elbette Bay Auer hürmetine davet edildim.

Koleksiyon, büyük panolarda farklı düzenlemelerle sergilendi, kumaş taban üstüne iğnelerle tutturuldu. İlk pano her türden beyaza ayrılmıştı: Kelebekler, güveler, beyaz yapraklar ve küçük deniz kabukları. Birkaç kemik parçası bile eklenmişti. İkinci panoysa mavi ve turuncu çiçekler, çekirgeler ve kuru meyveyle süslenmişti. Üzerinde örneklerin şekillerine göre seçildiği tahtalar da vardı: Kenarlara kavisli solucanlar ve larvalar yerleştirilmiş, bir dizi böcek ile daire oluşturmuş ve ortasında dört uçlu bir yıldız gibi yayılmış, içi doldurulmuş kurbağa yerleştirilmişti. Son tahta, farklı boyutlardaki renkli yapraklarla süslenmişti.

Tablolarda *çayırda ne kadar çok çiçek varsa, aşkta o kadar acı var* gibi aforizmalar yer alıyordu. Zambaklar, örümcekler ve atmaca güveleriyle süslenmiş resimde şöyle yazıyordu: *Zambak çayırları taçlandırır, doğruluk insanı, yıldızlar gök kubbeyi. Aslan gibi güçlü adam hem tatlıyı hem de acıyı yutar.*

Bay Auer'e turuncu kanatlı dev bir kelebeğin nasıl bir coğrafyadan geldiğini sorunca koleksiyondaki örneklerin habitatı hakkında hiçbir notun bulunmadığını öğrendim.

Auer, bitki ve hayvanları sırf egzotik görünümleri nedeniyle kâşiflerden satın almış ve bunları kendi sanatsal tercihlerine göre düzenlemişti. Tablolarıyla gurur duyuyordu. Ben de daha fazla soru sormadım, hüsrânımı paylaşmadım.

“Hanımefendi, Bay Auer’in koleksiyonu hakkındaki düşünceleriniz nelerdir?” Kadınlar Kulübü’nün en kibirli ve en yeteneksiz ressamı Ottilia Welser coşkuyla sorunca tüm gözler bana çevrildi.

“Gerçekten çok güzel parçalar,” diye yanıtladım.

Ottilia, “Çok sanatsal bir şekilde sergilendi,” diye devam etti. “Siz de bunun hayli çekici olduğunu düşünmüyor musunuz?”

“Ben esas olarak doğayı gözlemleyerek öğrenmeyle ilgilieniyorum,” diye söze başladım. “Bu koleksiyonla karşı karşıya kaldığımızda elbette bu sergiden ne öğreneceğimizi sorabiliriz? Bu, bitki ve hayvanlara, onların önemine ve amacına dair anlayışımızı artırıyor mu?”

Sonra dudaklarımı birbirine bastırdım, etrafımda toplanan insanlara reverans yaptım ve yeni sorulardan uzaklaşarak Clara’ya doğru yürüdüm.

Eve dönerken çok sinirliydim, Clara beni delirten her şeyi dinledi.

“İğnelerle açılmış, renkleri iki yılda solacak ölü yaratıkların ne faydası var? Onlar resim yapmak için model olarak bile kullanılamaz çünkü tahtaya yapıştırılmış bir örneğe

bakıldığında her kelebeğin kanatlarını nasıl açtığı veya altlarında ne tür bir kamuflajın ortaya çıktığı görülemez!”

Clara uzlaşmacı bir tavırla, “Bay Auer kendisini bir sanatçı olarak görüyor,” dedi. “Belki de bu yüzden farklı arzuları var.”

“Bay Auer, mavilerini ve yeşillerini sadakatle boyamaya devam eden Ottilia Welser kadar yeteneksiz! Sadece seyahat edebildiği ve koleksiyonunu her türden büyük, renkli şeylerle zenginleştirecek parası olduğu için ilgi çekiyor. Bizi çevreleyen gündelik dünyada anlam ve güzellik aramasına gerek kalmamış!”

Clara’yla eve yürürken sinirden deliye dönmüştüm, tanıdık ve sıradan her şeye sinir oluyordum. Tekrar babamın haritalarını hatırladım. Kaç yabancı şehir çizmesine izin verilmişti?! Sonra meydan okuma hissiyle şunu düşündüm: *Keşke bir gün okyanusun diğer tarafına seyahat edebilsem ve yabancı kıtaların kusursuz örneklerini kendi yaşam ortamlarında görebilsem.* Tuhaf şekillerin, yeni tür yaratıkların, çözülmemiş bulmacaların özlemini çekiyordum.

Bazen bir kadının düşüncelerini kamuoyuna açıklamasına ancak kendisinin de okuma yazma bilmediğini beyan etmesi halinde izin verildiğini düşünüyorum. Tanrı’nın saf sesi ancak okuma yazma bilmeyen bir kadının yazılarında duyulabilir. “Ben bir peygamberim. Kutsal Ruh benim aracılığımla yazıyor,” diye iddia etmişti Antoinette Bourignon, gelgelelim gerçekte kendi matbaasını satın almış, kendi yazılarını ter-

cüme etmiş ve kendi çalışmasını talep etmişti. Ancak onun da cadı olduğundan şüpheleniliyordu ve yetim kızları dövmekle suçlanıyordu.

Böylelikle kendi adım, babam ve kocam tarafından çevrelenen bir çelenkle kapatıldı.

Isırgan otu yiyen kara larvaları yeteri kadar doyunca başkalaşıma başlarlar. Uçlarını kutunun kapağına tutturup kendilerini baş aşağı asarlar. Kutunun kapağını açtığınızda alt kısmında fasulye kabukları gibi siyah kurtçuklar asılı durur. Dört ila beş saat içinde derilerini dökerek sarımsı kozalara dönüşürler. Krizalitler inişli çıkışlı ve taşlı bir görünümündedir. Diğer krizalitlerde buna benzer bir şey görmedim.

Kelebek altı veya on yedi gün sonra kozasından çıktığında, başlangıçta hiç kanadı yoktur. Ne var ki bir saat sonra kanatları açılır ve sertleşir. Kanatlarında dört göz olduğu için ona tavus kuşu gözü kelebeği adını verdim. Güzel ve alacalı bir kelebek.

Bugün bütün gün kulübedeki masada oturup tavus kuşu gözlü kelebeklerin kozasını izledim. Kutunun kapağını açıp koza kaplı bedenlerine dokunduğumda bile rahatsız olmuş gibi görünmüyorlardı. Larva büzülüp esnediği ve uzadığı için kozada hafif bir hareket vardı. Bütün bunları yazdım, resimlere döktüm.

Güzel bir gündü.

Kutuyu kapattım, kozalanma tarihini yazıp kulübeden ayrıldım. Akşam güneşi pencerenin en dış camına doğru

hareket ediyordu, ışık azalınca içeride çalışmıyordum. Önceki gün yumurtadan çıkan güveler barakanın içinde uçtuğundan perdeleri dikkatlice çektim ve kapı sürgüsünü kapattım.

Thea mutfağın merdivenlerine oturdu, kediye dil çıkarıp onunla oynadı. Thea'nın gülümsemesinde süt dişinin bıraktığı çılğın bir delik vardı ve dilinin ucunu o küçük delikten dışarı çıkardı. Sanki kızın ağzında yaşayan küçük bir kafa varmış, burnunun ucu dişlerinin arasından dışarı bakıyormuş ve kedi bu harika yarattığı keskin gözleriyle takip etmişti.

“Dikkatli ol, seni pençeleriyle tırmalamasın,” dedim ama Thea sadece güldü.

Avludan bir hışırtı duyuluyordu. Duvarın kenarında asılı duran, biri bacak bacak üstüne atmış, diğer ikisi duvarın arkasına bakan, tanımadığım üç oğlan olduğunu gördüm.

“Larva karı!” diye bağırdı duvarda oturan, diğer ikisi de cıyakladı. Thea oynamayı bıraktı ve şaşkınlıkla çocuklara baktı.

Aynı anda yanağıma yumuşak bir şeyin çarptığını, ardından yere düştüğünü hissettim. Bir kurbağaydı. Kurbağanın bedeni yerde yatıyordu. Bacakları açılmaya henüz vakit bulamadan kedi üstüne atlayıp onu öldürdü. Thea sendeleyerek kediden uzaklaştı, kedinin ağzından bir hırlama sesi kaçtı. Aynı anda başka bir kurbağa sırtıma çarptı.

“Larva karı!”

Daha sonra Johann kapıdan içeri koştı, duvardan kaçan çocukların peşinden ateş etti. Çocuklardan birini yakalayıp tokatladı. Çocuğun kolunun yırtıldığını gördüm ama Johann onu bırakmadı ve bir tokat daha attı, sonra çocuğun hırlaması kesildi. Johann çocuğu duvarın diğer tarafına sürükledi, Thea'ya mutfığa girmesini emretti. Elindeki ip parçasıyla çocuğu kırbaçladı, sonra onu önümde mutfak kapısına kadar yürüttü.

Ağlayan çocuk, “Özür dilerim hanımefendi!” diye bağırdı.

Johann çocuğun gitmesine izin verdi. Hiçbir şey söylemedi, sadece yanımdan geçip içeri girdi.

Thea merdivenlere döndü. Bana baktı, kimsenin görünmediği pencereye ve avlu duvarına kaçan kediye baktı. İçeri giren babasının ardından baktı. Oğlanların alaylı hareketleri havada yankılanıyordu, yaralı bir kurbağa yerde sürünüyordu, pencere pervazındaki kedi sıçramaya hazırdı.

“Biri kurbağayı mı öldürüyor?” diye sordu Thea.

“Bilmiyorum,” diye cevap verdim ve içeri girdim.

12 Eylül’de kül renginde, siyah benekli kanatları olan büyük bir güve yumurtadan çıktı. Baş, altı bacağı ve kürkü de gri renkti. Gözleri siyahtı. Başından iki kıvrım halinde dallanıp bükülen, uzun, kestane rengi bir boynuz dışarı çıkmıştı. Gövdenin ortasında her iki tarafı gül kırmızısı ve siyah noktalarla süslenmiş kül grisi bir şerit vardı. Ceketinin tamamı gülünç derecede güzel görünüyordu.

Gri kanatlar nakışla süslenmişti. Üzerinde sanki Latin harfleri yazılıydı: B, C, V ve M.

Kelebek gündüzleri kördür, geceleriye etrafta uçar ve ses çıkarır.

Bu larvaların tuhaf bir anüsü vardır, çünkü dışkısı çubuk gibi görünür.

Güve defalarca koza yapıp yumurtadan çıkmasına rağmen yumurtaları almayı başaramadım.

“Artık dışkısı da tabloya girdi!” diye bağırdı Bayan Tucher.
“İğrenç böcekler yetmedi mi?”

Son gül resmimi de kabul etmedi, zira bitkiyi aşırı çiçeklenmiş bir şekilde sunmuştum. Hışırdayan yapraklar, bir

çiçeğin içinden çıkan bir larva ve bir yaprağa konan sinek Tucher Hanım'ın dudaklarını büzmesine neden oldu.

Birçok kişi böceklerin küçük, gereksiz ve çirkin görünümlü olduğunu, yiyecekleri bozduklarını, etraflarında kir ve dışkı toplandığını düşünür. Bazı insanlar onların Tanrı tarafından yaratıldığına bile inanmıyor. Kırsal kesimde böcek görünce şeytandan bahsedenlere hâlâ rastlıyorsunuz. Yusufçukların pullarına büyüteçle baksalar bir an bile şüphe etmezlerdi! Kilisenin vitrayları bile küçük bir yaratığın sırtında taşıdığı kanatlardan daha güzel ve daha şaşırtıcı detaylara sahip değil. Üstelik Yaratıcı'nın dünyada yarattığı ve kendine has şekil verdiği tüm canlılara nispeten böcekleri özellikle sevdiğini bile düşünebilirsiniz. O kadar farklı formları var ki, o kadar güzel ve özel ayrıntılarla dolular ki.

Gelgelelim insan, bitki resimlerini ve büyük hayvanları incelemeyi tercih ediyor; hayvan kafalarını, salonlarının duvarlarına, dünya haritalarının yanına yerleştirebiliyor. Belki insanın duyuları sadece tembeldir. Bağıranı, büyük söz söyleyeni işitir, rengârenk parlayanı veya tavus kuşu gibi kuyruğunu uzatanı görür.

Oysa Tanrı bana ayrıntılarda fısıldıyor.

Johann koleksiyonumdan ya da oğlanların bahçede dolaşmasından hoşlanmıyordu çünkü pazarda gevezelik edip bana kötü isimler takıyorlardı. Çayırılıkta eteğimin pislmesi ve parmaklarımın yaprak toplamaktan lekelenmesi de onun için uygun değildi. En azından, çiçek kitapçığımın üçüncü baskısı tükenmiş olmasına ve yapraksız olanların dörderli paketler halinde satılmasına rağmen bir larva kitabı yazmam hoşuna gitmişti. Aynı zamanda Johann da kendi siparişlerini almakta zorlanıyordu.

“Kendi adınla yayımlaman uygun değil,” diye homurdandı.

“Kış aylarında çiçek buketlerinden aldığım parayla geçiniyorduk! Ben aileyi neyle doyuracaktım, dört aydır para göndermedin!”

“Bir kadın bedenini paylaşmadığı gibi düşüncelerini de paylaşmaz.”

Johann, kendi düşüncelerimin, kat kat elbiseler arasında saklanan bedenim kadar utanmaz olduğunu düşünüyordu. Ne de olsa Pavlus, bir kadının kilisede konuşmaması veya ders vermemesi, sessiz ve itaatkâr olması gerektiğini söylemişti. Kadın doğum yapmayı kabul etti, ancak yaşamın başlangıcına ilişkin asıl sorumluluk erkeklere aitti.

Yoksa gözüm yükseklerde miydi? Etrafımdaki manzarayı görmek istiyordum. İşim içeride kalıp yastıkları süslemek-ken nehri gördüm ve denizi özledim!

Fakat kadınların yazdığı kitapları görmüştüm. Ne var ki bunların çoğu dua kitaplarıydı ve istisnasız bir erkeğin sözlerini içeriyordu ve bazen kadının adı değil, sadece baş harfleri ekleniyordu. Çiçek kitaplarım hâlâ zararsızken, ağırlıklı olarak kadınların nakış işlerinde ilham kaynağı olarak kullandıkları resimlerden oluşuyordu. Larva kitabınınsa farklı bir amacı vardı. Not defterlerimde fotoğraflarımla birlikte metinleri, gözlemleri ve sözlü açıklamaları da yayımlamak istedim. Bu durum Johann'ı tedirgin etti.

“Latince bilmiyorsun,” dedi Johann bir defasında. “Yine de bir bilim insanı ya da doğa filozofu gibi adını kitabın kapağına mı koyacaksınız? Kim sandalyesinin arkasına kıllı bir larva ya da solucanların yediği bir bitkinin yaprağını işlemek ister? Tanrı aşkına bu larvalar mı yayımlanacak!”

Cevap vermedim çünkü bedenimi istemediği gibi düşüncelerimi de istemiyordu. Ama içimden dedim ki: *Kelebek birdenbire ortaya çıkmadı. Larva birdenbire ortaya çıkmadı.*

Kendimi bir bilim insanı ya da doğa filozofu olarak adlandırmıyorum ama kendi gözlerimle gördüğüm için şunu söyleyebilirim ki larva ile kelebek aynı türdür.

“Gördüklerimi, gözlemlediklerimi, başka hiçbir şeyi değil, sadece bunu yazıyorsam, bunun neresi uygunsuzdur?” diye sormakla yetindim sadece.

“Bunu söylemek sana düşmez Maria!”

“Kendi gözlemlediklerimi söylemek benim işim değil mi?”

“Sessiz ol. Tehlikeli şeylerle oynuyorsun!”

On Üçüncü Defter. Bir adamın Latince bildiği gerekçesiyle bir cesedi bıçakla kesip içine bakması caizdir. Ama bir kadın Latince öğrenmek istiyorsa seminerde bir paravanın arkasına saklanmak zorundadır ve muhtemelen bıçağı da alması yasaktır.

Aceleyle açılan bir kesikle Tanrı'nın gizli sıvısı dışarı akar. Bekleseydik, ihtimalleri de yitirirdik.

Her çizginin kendine ait kalınlığı vardır ve bunları çizmek için insan kendi kalemine ihtiyaç duyar. Bir kartal kuyruğunun izi bir parça ekmeğinkinden farklıdır; tüylerin arasına bir kuğu, bir kaz, bir ördek ve bir karga sığabilir. En yumuşak fırça darbeleri için kırlangıç tüyü kullanıyorum, daha kalın fırça darbeleri içinse samur kılı gerekiyor. Bütün bunları kız çocuğu olmama rağmen bana resim yapmayı öğreten babamdan öğrendim.

Üvey babam Jacob Frankfurt'ta ölünce annem Nürnberg'e taşındı. İçinde eski bir sandalye, bir halı rulosu, bir sandık dolusu kıyafet ve tabak bulunan bir arabayla geldi. İki kalın perdeye sarılmış babamın bir portresi ve Jacob'un yaptığı bir tablo vardı. Annem o kadar küçülmüştü ki neredeyse seyahat çantasına sığacaktı. Ona elimi uzatıp arabadan indirirken ondan uzak durdum.

Thea'nın doğup ailemizin Nürnberg'e taşınmasının üzerinden on yıl geçmişti. Tabii annemle arada buluşmuştum, mektuplardan haberini almıştım ama son ziyaretimin üzerinden iki yıl geçmiş ve bu zaman zarfında o da çok değişmişti. Orada, evimizin önünde dururken aniden o kadar zayıf ve kaybolmuş göründü ki gözüme normalde yapmadığım halde kolumu ona doladım ve onu içeri götürdüm. Eşyaları ön odanın arka tarafına taşımasını söyledim.

“Bu köşeyi kendine alabilirsin dedim,” dedim annemin halısını yan camın önüne sererek. “Merdivenlerden uzak kalmak için alt katta uyumak daha iyi. İşte yatak, yanına sandalyeni de koyalım.”

Annem yatağın kenarına oturdu ve şapkasının bağcıklarını çözdü. Bütün kıyafetleri kendisine büyük görünüyordu ama aynı zamanda tanıdıktı. Sanki onlara sarılı bu kadın bir yabancıydı.

“Kilo vermişsin.”

“Yutmakta zorlanıyorum,” diye yanıtladı annem, parmaklarıyla boğazına dokundu. “Yalnız yemek yemeye korkuyorum. Bir ağız dolusu lokma boğaza takılırsa ve kimse yardım etmezse...”

Sandalye ve sandık taşındı, onları güzelce yerleştirdim. Sonra Thea odaya koştı ve sevinç çığlıkları artarak annesinin boynuna sarıldı. Bakışları buluşunca annemin gözleri parladı ve Thea gülerek yeni becerilerini sergiledi. Büyükannemi düşündüm ve ailemizin neden bir nesilden fazla bir süredir nasıl yakın olunacağını bilmediğini merak ettim.

Bir süre kendimi bahçedeki barakaya kapattım. Koyu sarı renkli kutuyu avucumun içine aldım. Bir önceki günkü kadar hareketsizdi. İçinde neler olduğunu, larvanın Tanrı’nın sıvısına nasıl karıştığını ve kanatlı tohumların nasıl filizlendiğini hayal ettim.

Uzun süre Nürnberg’de yaşamamıza rağmen kendimi şehre ait hissetmiyordum. Johann uzakta olsa da evi hâlâ kendime yuva haline getirememiştim. Sanki duvarlar ve eşyalar Johann’ın ailesinin gelenekleri, ruh halleri, sözleri ve kurallarıyla dolup taşmıştı. Artık annem alt katta yaşayacak ve kendi sessiz bodrum katını genişletecekti. Benim  st katta kendime ait bir yatak odam bile yoktu ama yatağım Johann’ın odasına taşınmıştı.

Sonuçta bir baraka vardı. Peki ya kış gelip burası soğuduğunda, b ceklerim öldüğünde nereye gidecektim?

Bazen beklenen dönüşüm gerçekleşmeyince üzücü bir kargaşayla karşılaşıyorum. Tanıdığım larva kendine özgü kozasını örüyor ama yumurtadan çıkma zamanı geldiğinde kozanın içinden ummadığım bir şey çıkar ve yine de dönüşümünü tamamlamış olurdu. Bunu anlamayı henüz başaramadım.

Mesela bir defasında kozanın içinden kelebek yerine siyah, küçük, şeytani görünümlü bir hayvan çıktı. Aynı larvayı daha önce de yetiştirmiştım ve onun yeşil bir kelebeğe dönüştüğünü görmüştüm, ne var ki bu sefer başkalaşım ile ilgili bir şeyler farklı gitti ve kozanın içinde bulunan tek şey çirkin, kötü kokulu bir böcekti.

Bu gibi olaylara hayret ediyorum. Hepimiz yanı başımızda pek çok farklı olasılık mı taşıyor ve bunların gerçekleşeceği koşulları Tanrı mı ayarlıyor? Aynı kozadan farklı görünümlü kelebekler çıkabiliyor, hatta bazen tamamen farklı bir canlı ya da canlı grubu çıkabiliyor.

Buna kafa yormayacağım ve doğa bilimci beylerin bunu çözmesine izin vereceğim. Siyah, kötü kokulu bir böcek bile olsa kendi gözlerimle doğru olarak gördüğüm şeyi kâğıda çizmekle yetiniyorum.

“Her yanlış adımın bir amacı vardır,” dedi annem, ağzındaki lokmayı yumuşattı. Yemesi uzun zaman alıyordu çünkü yutmaya cesaret edinceye kadar her kaşığı seyrek dişlerinin arasında uzun uzun çiğniyordu.

Johann hiç ağzını açmadı çünkü yemek masasında böcekler hakkında konuşmayı sevmiyordu. Ailesi yemek masasında hiç konuşmazdı, neşesizce oturur, sessizce kaşıklarını tokuştururlardı. Johann’ın İtalya hakkındaki hikâyelerini anlattığı ve annesinin de gözlerinden yaşlar akana kadar onunla güldüğü günler geride kalmıştı.

“Her şeyin bir amacı var, her şeyin bir amacı var,” diye gevezelik etti ve bir bezle ağzını temizledi. Sonra öksürmeye başladı ve Thea anneannesinin sırtını okşamak için ayağa kalktı, bir bira daha teklif etti. Yalnız kalmayı özlediğim için izin isteyip masadan kalktım. Annemin gelişiyle yemeklerimiz dayanılmaz derecede yavaşlamıştı ve masaya oturup annemin konuşmalarını dinlemeye sabrım kalmamıştı.

Bazen bütün ailemin yoldan çıktığını düşünüyordum. Tanrı bize yanlış koşulları vermişti ve biz gerektiği gibi büyüyememiştik. Johann, annem, Thea ve ben, her birimiz kendi yalnızlığımızda kaybolmuştuk; bize yardım edecek kimse yoktu. Belki annem, benim yerime başka bir çocuğu hayatta kalsaydı daha mutlu olurdu, belki Johann daha doğurgan bir eşe daha çok saygı duyardı, belki Thea evi bu kadar neşesiz olmasaydı daha güzel büyüyebilirdi.

Bakır levhada hâlâ yer kaldığı için yanına bir pervane daha çizeceğim. Bunları eski, kırmızı yünlü bir kumaşın içinde buldum. Larvalar yünde delikler açmış, kendilerine uzun kırmızı konutlar oluşturmuşlar. Yuva sıkıştırıldığında larvalar diğer uçtan dışarı çıkar. Bu yüzden resme kozasından çıkan bir solucan ekledim. Larvalar on dört gün boyunca doğal ortamlarında kalırlar ve daha sonra güve olarak ortaya çıkarlar. Gümüş rengi kanatlarında siyah çizgiler ve lekeler bulunur.

Bazen zararlı şeylerin bile değişim geçirerek nasıl gözümüze hoş gelen bir kelebeğe dönüşebildiğinin örneği olsun bu.

“Anne yine kulübeye mi gideceksin?”

Thea dikiş nakışların arasından bana baktı, kara gözlerinde hayal kırıklığıyla dolu bir bakış vardı. Sonra, nadiren bakışlarını incelemeye zamanım olduğunda, bu defa dile getirilmemiş bir istek ya da beklenti gördüm; her ne olursa olsun, ona asla cevap veremeyeceğimi biliyordum.

Thea sessiz ve itaatkâr bir kızdı. Kilisede sessizce oturur, her şeye olması gerektiği gibi katılır ama yine de hiçbir şey sormaz veya düşüncelerini açıklamazdı. Ancak babası eve geldiğinde heyecanlanırdı, böyle gecelerde Johann şömine-nin yanında piposuyla otururken bazen Thea’nın neşeyle gevezelik eden sesini duyardım.

Bense sohbet etme konusunda kötüydüm. Kendi düşüncelerimde kaybolmuştum. Thea ya da başkalarıyla nasıl paylaşacağımı bilmediğim şeyler üzerinde çalışıyordum. Çoğu zaman diğer insanları unutuyordum. Caspar’ın gönderdiği yazılarsa günlerce aklımdan çıkmadı, düşüncelerim konuşmalarla doluydu ve bazen bu düşünceleri defterimin sayfalarında inşa etmeye çalışırdım. Eğer Thea böyle bir anda beni çağırırsa cevap verip vermediğimi fark etmezdim bile.

Thea'nın arka bahçedeki masada annemin ince saçlarını düzeltiğini kulübenin penceresinden izledim. Akşam güneşinde oturdular, annem fasulyeleri tencereye koydu ve Thea'nın bana yabancı gelen bir şekilde saçlarıyla oynamasına izin verdi. Annemin saçına hiç dokunmuş muydum? En azından ben hatırlamıyordum. Thea kollarını anneme doluyor ve gülüyordu. Bu kız nasıl bu kadar doğal bir şekilde dokunmayı öğrenmişti ki biz evde birbirimizle hiç temas kurmuyorduk! Annem penceredeki yansımasından saç stiline bakıp gülümsedi. Thea uzun bir fasulyeyi kemiriyordu, halinden oldukça memnundu. Thea'yı izlerken kurbağanın yanağıma nasıl çarptığını bir kez daha hatırladım, burada benim dışında herkesin evde nasıl yaşamaları gerektiğini bildiğini hissettim.

Johann Hollanda'ya gitti. Görev yeri neresiyse oraya seyahat ediyordu, onun yokluğuna alışmıştık. Johann uzaktayken mi yoksa evdeyken mi daha kötüydü, söylemek zordu. Evdeyken neredeyse hiç konuşmuyordu, dut yemiş bülbüle dönmesinin sebebinin ne olduğunu tahmin etmem gerekiyordu. Asabileştiğinde yemek masasına öfkeyle otururdu. Thea ve annemle konuşurdu evet, ama benimle sadece homurdanarak kibirli bir bakışla konuşurdu. Akşam yatmadan önce bu davranışının sebebini sorduğumda, “Yok bir şey,” derdi.

Daha sonra iyi geceler dileyip üst kata çıkardı. Böyle anlarda her şey ruhsuzdu. Sanki derimiz ve etimiz hiçbir dokunuşun uyandıramayacağı şekilde uyuşmuş gibi asılıydı üstümüzde.

Birbirimize ve kendimize karşı ölü gibiydik. Beyhude sözler, beyhude jestler, beyhude sofrada adapları ve para meseleleri.

Johann bana ilgi göstermiyordu, beklenmedik bir şey söylediğimde memnun olmuyordu. Sık sık cümlelerimi yarıda kesip mırıldanıyordu: “Biliyorum, biliyorum, öyle.”

Kozalardan kimi zaman yeşil, kimi zaman beyaz, hatta larva halindeyken görünüş ve büyüklük olarak aynı olmasına rağmen farklı büyüklükte bireyler halinde çıkan kelebeğimi anlattığımda, yeşil ve beyaz olanların farklı türün değil, aynı türün erkekleri ve dişileri olduğuna inandığımı söyledim. Johann, “Öyle öyle,” demekle yetindi. Öyle olduğunu ve bildiğini sanmıyorum çünkü sana şimdi söylüyorum, böyle inanıyorum ve tahmin ediyorum, diye düşündüm. Ama Johann’ın dünyası bu kadardı, bildiği büyüklükteydi ve başka hiçbir şey yoktu.

Johann’ın çizimlerine baktığımda keskin ama cansız, ustaca ama gerçek ruhtan yoksun çizgiler gördüm. Boş pazar yerlerini ve kilise tonozlarının kemerlerini çizmişti. Yaşamı fısıldayan fakat anlamadığından resme uymadığını düşündüğü detayları atlamıştı.

Johann zeki, açık sözlü ve vicdanlı biriydi ama bunların ötesinde ölçülüydü. Dişlerini öyle sıkardı ki sallanırlardı. Üç azı dişi düşmüştü; esnediğinde ya da çılgılık attığında boşluklar yüzünü buruşturuyordu.

Kısa cevapları ve düşmanca sessizliği karşısında boğulduğumu hissettiğimde, Johann’ı kasıtlı olarak her köşeden

kovmaya başladım. Onu sorgulardım, kızdırırdım ve sonunda canına tak edip patlayana kadar sinirlendirirdim. Er ya da geç bu hep olurdu. Bana işkence görmüş bir hayvan gibi bakardı, deliğinden çıkar ve çığlık atmaya başlardı. Johann çığlık attıkça hayattaydı. İçindeki şeyler ayyuka çıkardı. Bir kilisenin kubbesindeki sütunlar arasından bakan çıplak bir adam yatıyordu içinde sanki. Sanki hepsini tek nefeste söylemesi gerekiyormuşçasına cümleler çığ gibi yükselirdi çünkü bir sonraki nefes onu tekrar sessizliğe sürükleyecekti. Bu patlama aynı zamanda bir rahatlama ve bir yitirişti. Benim için bir rahatlama ve onun içinse yitiriş. Sessizliği sorularıma karşıydı ve nihayet onu kızdırdığımda kazanmıştım, ödülüm işte bu bağırıştı. Bunların hepsinden bahsetmesem de hakaretler, genişleyen burun delikleri, takırdayan dişler birbirini takip ederdi.

Johann bağırdığında bana yer kalmazdı. Ağzımdan çıkacak tek bir cümle bile fazlaydı, ben bir mobilya, bir masa, bir tahta sandalye, sıvalı bir duvardım. Zamanı dolduğunda ayağa fırlayıp odadan çıkardı. Kapıyı çarpardı. Bazen bir erkek gibi değil de zorbalığa maruz kalan bir okul çocuğu gibi kapıya vurur da vurur, kapıyı öyle bir çalardı ki ev sarsılırdı. Daha sonra bu sahnelere şahit olan hizmetçilerden ve akrabalar da dahil olmak üzere tüm ev halkından utanarak avlu kapısından dışarı çıkardı. Günün geri kalanında ev sessizliğe gömülürdü, kimse bir şey sormazdı. Johann'ın kız kardeşi ne olduğunu öğrenmek için yanımıza gelmezdi, Thea babasının davranışları hakkında konuşmamdan korktuğu için benden kaçardı. Akşam yemeğinden sonra uyurduk. Her zamankinden daha erken, çünkü Johann'ın

alt kattaki mumların söndüğünü görene kadar geri dönme-
yeceğini bilirdik. Geceleri ön odadaki döşeme tahtalarının
gıcırdadığını duyardım.

Bunlar hep aynı şekilde ilerleyen, tekrar eden sahneler-
di. Sessizlik, bağırıtı, burun delikleri, dişler, kapı, döşeme
tahtaları. Sabah her şey eskisi gibi devam ederdi, Johann
ceketini fırçalar, çantasını toplar ve Amsterdam'a dönerdi.

Sekiz yıldır bu nadir larvanın neye dönüşeceğini görmek için onu kozaya sokmaya çalışıyorum. Sekiz yıl, on sekiz deneme ama hâlâ başaramadım. Larva siyahtır, kıllı olmaktan çok kösele gibidir ve sırtından aşağı uzanan kırmızı şerit, dikenli bir kuyruğa dönüşür. Her iki taraf da bir dizi beyaz noktayla süslenmiştir.

İlk kırmızı-siyah tırtılı 1675 yılında Clara'dan hediye olarak aldım. Canlı bir örnekti ve sırtına dokunulduğunda yaramazlık yapar gibi kıvrılmaya başlıyordu. Ne yediğini görmek için onu nehrin kıyısına bıraktım. Bütün öğleden sonra tırtılın diğer bitkilerdeki ilerleyişini takip ettim ama ağzına bir lokma bile koymadı. İki gün sonra öldü.

Aynı tırtılı tekrar bulana kadar bir yıl geçti. Bahçedeki karaçalılar boyunca uzanan mezarlığın arkasındaki çayırda dinleniyordu, gözlemlediğim sırada onun da karaçalının yapraklarını yediğini görmek beni sevindirdi. Tırtılı eve getirdim, gardenyayla besledim, o da yedi. Mahalledeki çocuklara tırtılı ve bitkiyi tanıttım, buldukları her canlıyı bana getirmelerini istedim. Yaz boyunca iki tane daha buldular. Gelgelelim henüz bilmediğim nedenlerden dolayı bu tırtıllar tek tek öldü ve geriye sadece larvalar kaldı.

Üçüncü yaz eskisinden daha şanslı değildim.

Ele geçirdiklerimin hepsi öldü. Larvaların içindeki süt­lü sıvının zehirli olduğunu öğrendim ve tırtılları yanlış bitkiyle beslediğimden şüphelendim. Başka yaprakları denedim ama sonuç alamadım. Aynı tırtılın farklı renkteki çeşitlerini buldum ve altı yıl sonra tırtılın gençken sarımsı olduğu ancak birkaç kez deri değiştirdikten sonra koyulaştığı sonucuna vardım.

Geçen yıl kırmızı-siyah bir tırtıl ilk kez başarıyla koza oluşturdu. Kavanoza yerleştirdiğim bitkinin gövdesine asılmadı, kavanozun dibine kozasını inşa etti. Pürüzsüz, kahverengimsi, kabuk benzeri sarmalı koza. Ancak ke­le­bek asla buradan çıkmıyordu, ertesi bahar kozayı kestiğimde kuruduğunu gördüm, içinde hiçbir şey kalmamıştı.

Artık sekiz yıl geçmişti. Kasabın oğlu çayırda benim için orta koyulukta iki örnek buldu, ben de onları barakamda besledim. İki kez deri değiştirmişlerdi, renkleri siyahtı ve sarı şeritleri koyulaşarak kırmızıya dönmüştü.

Tırtıllara baktım ve ne yapacağımı şaşırdım. Başkalaşım geçirmemişlerdi. Acaba yanlış yaptığım bir şey mi vardı? Normalde yayına hazır olan larva kitabıma bu türün de dahil edilmesini çok isterdim. Ama ke­le­bek olmadan tırtıl ve koza resmini kullanamazdım.

Yumurtadan çıktığın gün kitabımın son resmi olarak seni çizeceğim!

Ayinden sonra kilisenin bahçesinde durdum. Johann, an-
nesi ve Thea ile eve yrmt, bense henüz geri dönmek
istemiyordum. Johann evdeyken pazar günleri zor geçi-
yordu. Bazen ayin sonrası amaçsızca dolaıyordum etrafta,
yavaş akan tatilin en azından bir kısmı bitmişti.

Kilisenin küçük cam penceresinin önünde durdum. Grn-
tüm girintilere yansıdı, camdaki tümsekler yüz hatlarımı
ekillendirdi. Uzun bir burun, geniş bir alın, oval, aşağı
bakan gözler ve dar dudaklar. Babamın gözleri, annemin
alını. Evlendikten kısa bir süre sonra Johann, yüzünde keşke
unutabilseydim dediğim bir ifadeyle *erkek ağzına sahiptirin*
 demişti. Ancak tıpkı hafıza gibi unutmak da bizim kont-
rolmz altında değildir. Yanıma gelip gözlerini bana nasıl
kilitlediğini hatırladığım kadar Johann'ın ifadesi de mıh
gibi aklımda.

Gecenin tazeliğine dair ipucu hâlâ ağaçlarda dolaşıyordu
ama kavurucu güneşten günün sıcak olacağını şimdiden
kestirebiliyordum. Mezarlığın arkasındaki ayırılıkta bul-
dum kendimi. Sanki sıcaklığın kendisi manzarayı enlendir-
miesine deve dikenini, hindiba, kırmızı yonca ve karaçalı,
Çekirge cıvıltıları eşliğinde iek amıtı. Günlerdir sıcaklar
devam ediyordu, yerler kuruydu ve samanlar boğazımı
yakıyordu.

Çimenlerin üzerinde uçuşan kelebekleri izledim. Sanki sıcak gün bu kuşların kanatlarının gücüyle kendini gevşetmeye çalışmış ama kelebeklerin kanatları sıcaklığı hafifletmeye yetmemişti. Çayıra doğru yürüdüm ve bitkilerin arasına uzandım.

Pazar günü elbisemin tozlanması ya da güneşin beni terletmesi umurumda değildi. Titremek ve sıcaklığı üzerimde hissetmek istiyordum. Hareketsiz yatarsam kendi terimi hissetmeyeceğimi düşündüm.

Nasıl yaşayacağımı bilmiyorum. Küçük çekirge bile benden daha fazla ses çıkarıyordu. Tanrı bana resim yapma yeteneğini vermişti ama ben bu yeteneğimle neyin üstesinden gelmiştim? Kulübemde her gün sadece tek bir ısırğan otu yiyen bir tırtılı gözlemliyordum. Durumum ve amacım bu muydu? Kendimi otlarla doldurmak ve çirkin, pis kokulu bir böceğe mi dönüşmekti?

Tırtılın kıllı sırtına dokunup nasıl yumak haline geldiğini görünce kadınlar dehşete düşmüştü. Hanımlar Kulübü'ndeki kadınları dinledim. "Aranızda kimlere böyle dokunuldu? Sizi anlamak isteyen, sizi inceleyen, tüm dikkatini size çeviren, gizli bir hayatınız olduğuna inanan biri oldu mu hiç?" diye sormak istedim. *Bu tırtılların daha fazla anlamı var, onların yaşamları sizin biçimsiz günlük yaşamlarınızın herhangi birinden daha fazla anlayış, güzellik ve bilgi sunuyor,* demek istedim.

Tırtıla baktığımda, onun gizli yaşamını takip ettiğimde ondan hiçbir şey beklemiyordum. Bildiğimi iddia etmedim,

istekleri ve ihtiyaçları hakkında tek kelime etmedim, katmanlarını soyarken bile gizemini yitirmedi. Elimden gelen, sahip olduğum, istediğim tek Şey bu yaşama ve deėiŐime Şahit olmaktı.

Belki erkekler muhteliftir. Belki Bay Tucher karısına kulak vermiŐtir. Belki aralarında mŐŐterek bir hayat nefes almış, birbirlerine samimi bir merak beslemiŐ, belki fikir alıŐveriŐleriyle birbirlerini zenginleŐtirmiŐ, dokunarak da birbirlerini bulmuŐlardır. Belki bŐylesi de vardır. Ancak bunların hepsi bana yabancı.

Kırmızı-siyah tırtılın koza yapmaya başladığı gün geldi çattı! Oğlanların getirdiği iki tırtıldan biri ölmüştü ama diğerinin kozalama zamanı gelmişti. Geçen yılki hatamın ne olduğunu tahmin edemediğimden ne yapmam gerektiğini bilmiyordum. Ben de hiçbir şey yapmadım, sadece tırtılın yerleşmesine izin verdim ve kafamı karıştıran bu gizeme ışık tutması için Tanrı'ya dua ettim. Sonra da beklemeye koyuldum.

Bekleme süresini kestirmek imkânsızdı zira araştırmam sırasında, bir vaka kış boyunca dinlense bile hevesin kursakta kalmaması gerektiğini öğrenmiştim. Kavanoza kapattığım bir örnek en uzun on beş ay hareketsiz halde beklerdi. Sonra aniden hareket etmeye başlar ve yeterli sıcaklığa ulaştığında içinden güzel, beyaz bir kelebek çıkardı.

Tırtıl on beş gün boyunca hiç değişmeden kozasında dinlendi. Her gün, sessiz istiridye kabuğu misali niyetini açıklamayı reddederek beni kabul etti. Paraya ihtiyacımız vardı. Hem kasabın hem de marangozun ödenmemiş faturaları bekliyordu. Johann'dan haber yoktu. Caspar bile uzun zamandır bana okuyacak bir şey göndermemişti.

Maddenin durumunun kalıcı olmadığını doğayı gözlemlerken anladım. Kar suya, odun küle, meyve filize, kir yoğunlaşıp

böceğe dönüşür. Gelgelelim yeni bir şeyin doğuşu ne zaman söz konusudur? Ne zaman var olmaya devam eden ama gelişen, belki de tanınmayacak bir biçime giren bir şey söz konusudur? Lahana larvaya, larva da kelebeğe dönüştüğünde ne olur? Lahanada, kelebek larvasındaki kanat tohumları gibi boş bir larva mı var? Yoksa derideki kirin yoğunlaşarak pireye dönüşmesi gibi lahananın tohumu da yoğunlaşarak larvaya mı dönüşüyor? Bir lahana parçası ve bir böcek bir kez diğerine dönüşebiliyorsa, bu neden metaller gibi daha değerli maddeler için de mümkün olmasın? Bu benim için neden mümkün değil? Bazıları bu tür fikirlere ifrit oluyor ve her varlığın uyması gereken bir biçimi olduğunu söylüyor. Çünkü Tanrı tüm biçimleri vermiş, tüm varlıkları yaratmıştır ve bu nedenle onlar tastamamdır.

Ancak dönüşüm Tanrı'nın dil bilgisidir. Mesih'in kendisi de bir insan olarak yaşadı ve nabızı kanla atan bir adamın ölmesi ve ardından ölüm diyarına geçmesi gibi öldü. Ancak o, yeni bir biçimde diriltilmiş bir Tanrı oğlu olarak hayata geri döndü ve hâlâ tanınabiliyor. Böceklerin şeytanın eseri olduğunu iddia edenlerin yanıldıklarını bu şekilde biliyorum.

On altıncı günün akşamı durumun aniden değiştiğini fark ettim. Hâlâ dallarının üzerinde yatıyordu ama kabuğun bir ucunda kıl kadar ince bir çatlak belirmişti. Eve koştum ve anneme bağırdım: “Thea’yı yanına alıp uyu, geceyi kulübede geçirmeliyim!”

Sepete iki mum, bir parça ekmek ve az vişne likörü, koltuğumun altına da bir battaniye ve bir yastık aldım. Yumurtadan çıkma anını beklemek için kulübeye gittim.

Akşam ağır geçti, sanırım ara sıra uyuyakaldım ama barakada oturmak güzeldi. Üzerime muhteşem bir özgürlük ve huzur çöktü. Vişne likörünü yudumladım, ekmek yedim ve başka hiçbir şeye ihtiyaç duymadım. Raflarda büyüyen tırtıllar geceleri bile yemek yedikleri için kutularını kemirdiler. Küçük ağızlar, hışırdayan yapraklar, dinlemeyi bıraktığınızda çıkan ses bu kadardı. Hayat dolu bir kulübe! Hayat neden hep böyle olamıyor? Daha fazlasına ihtiyaçım yoktu, bir kişiye bile ihtiyaçım yoktu, gecenin bu kadar basit bir anından tamamen memnundum.

Sabah çatlağın genişlediğini ve kozanın diğer ucunda aynı türden yeni bir şeyin ortaya çıktığını gördüm. Bu beni o kadar heyecanlandırdı ki uyku sersemliği bedenimi anında terk etti. Çizim kâğıtlarını çıkardım ve divit kalemlerimi

yanlarına dizdim. Kalemimin ucuyla kozayı özenle çevirince bir hareket hissettim.

Bay Swammerdam, kelebek larvalarını haşlayıp kesip açarak Tanrı'nın dört dörtlük yaratışını ortaya çıkarmıştır. Onun çizimlerine bakan herkes, böcek kadar küçük ve önemsiz bir canlının bile, dünyadaki her şeyin içinde dört başı mamur, mükemmel bir plan olduğunu anlayabilirdi. Swammerdam, kozalanmış tırtıllarda küçük kanat boşluklarının görülebildiğini gösterdi. Tırtılın sıvı özünde gelecekteki formunun ipucu saklıydı.

Mumla aydınlatılan masaya oturdum. Bir insanın bu özel yerleri istila edip insan gözünün olması gerekmeyen yerlere bakmasının doğru olup olmadığını merak ettim. Peki ya insan da aynı şekilde açılrsa, onun için tasarlanan gelecek onun derinliklerinde bir yerde görünür mü, her birimizin içinde gelecekteki formumuza dair saklı bir boşluk mu var?

Swammerdam böceklerden çok daha fazlasını kesip açmıştı. Kurbağanın kalbini çıkarıp kalemle beynine bastırarak kasların kasılmasını sağlamıştı. Gelgelelim insanı açmamıştı.

Sonunda güneş doğarken kabuğu çatladı. Boşluktan küçük siyah bir bacak ya da bir çift kerpeten dışarı bakıyordu ve boşluk anbean büyüyordu. Kalemin ucunu kutunun çatlağına dikkatlice soktum, ne var ki yumurtadan çıkan kelebekler yumuşak, savunmasız olduğundan, kabuk zırhından ve bazen kanatlarından yoksun olduğundan bıçağı daha derine itmedim. Sekiz yıldır deniyordum ve artık nihayet gerçekleşiyordu!

Seni küçük yaratık, yumurtadan çıkma zamanının geldiğini nereden biliyorsun? Bunu sana kim fısıldıyor? Hareket ederek kabuğu yavaşça kesen küçük siyah çıkıntıları izledim.

Kozanın içinden bir sinek havalandı. Önce biri, sonra öteki ve en sonunda da beş sinek. Vızıldayarak masadan havalandılar, biri mum alevine çarptı ve erimiş mumun içine düştü, diğer dördü perdenin kıvrımına, pencere çerçevesine kondu ve merakla orada kaldılar. Koza boşalmıştı.

Elimde kalem, önümde boş bir kâğıtla orada öylece oturup bekledim. Beş sinek, hepsi bu!

Ah, Tanrı sabrımı nasıl da sınadı! Hayır, bana sadece zamanın varoluşunu belletti. Zaman herkes için aynı hızda ilerliyordu ve kimsenin menfaatine göre acele etmiyordu. Kelebeklerle ilgili pek çok gizemi çözmüştüm ama bu gözümünden kaçmıştı. Ah, buna katlanmak ne kadar zordu!

Bir süre daha kulübede oturdum. Sinekler etrafımda vızıldadı durdu ve nihayet bahçe sabah güneşinde ısınmaya başladığında onları dinlemekten yoruldu, pencereyi açtım ve onları aceleyle dışarı çıkardım.

Kırmızı-siyah tırtılın eskizlerini bir kenara koydum, bu yıl da çalışmalara devam edememiştim; belki de larva kitabımın son söz olmadan basılması gerekecekti.

Sekiz yıl boyunca tırtılın başkalaşımına çalıştım. Ama sabah ışığının bu açıklığında etrafım hiçlikten ibaretti; solgun kâğıtlar ve fikirsiz bir zihin. Her böceğin kendine ait bir bitkisi var, ne var ki ben hiçbirine ait değildim. Aile, ev,

cemaat, kuşaklar, arkadaşlar; hepimiz Auer'in aranjmanındaki varlıklar gibi beyaz zeminde süzülüyorduk. Bu yalnızlıkta bana şifa verecek kimse yoktu.

Böcekler ufak tefektir. Epeyce küçük. Kalemimin izi de bir o kadar incelikli.

Uzun bir aradan sonra Caspar'dan bir mektup aldım. Üvey ağabeyim Labadistlere katılmış ve Friesland'daki Wieuwerd'e taşınmıştı. Bu yüzden gönderdiğim mektuplar geç ulaşmıştı. Wieuwerd'de, topluluğun kendi küçük köyünü oluşturduğu arazide bir konak vardı ve hâlihazırda dört yüz Labadist yaşıyor.

Jean de Labadie on yıl önce ölmüş ama cemaat onun belirttiği şekilde varlığını sürdürüyor. Toprağı işliyorlar ve sığır yetiştiriyorlar. Bir değirmenleri, bir mandıraları, bir okulları var. Cemaatte birçok zanaatkâr var, hatta gelirinin bir kısmını şifalı bitkilerden elde eden bir doktor bile var.

İlk Hıristiyanların yaptığı gibi tüm malları paylaşıyoruz, hepimiz benzer kıyafetler giyiyoruz, aynı yemeği yiyoruz ve aynı günlerde oruç tutuyoruz. Hayat kifayetsiz ve basittir, ancak kimsenin de hiçbir şeyi dört dörtlük değildir.

Caspar bana böyle yazmıştı.

En çok dua anlarını anlattığı kısımdan etkilendim.

Biz Labadistler bir rahibin önderliğinde dua etmeyiz ama inançtaki her kız ve erkek kardeş kendi sözleriyle dua eder, daire içinde oturan herkesin kendi sesi vardır. Kimse Latince

kullanmıyor, insanlar kendi ana dillerinde dua ediyor ve ilahiler söylüyor. Çok sayıda farklı dil konuşuluyor, çünkü merhametli Bay Labadie, Hollanda'ya yerleşmeden önce birçok ülkede yaşamış. Düşünsene kız kardeşim Maria, yemek duası bile yapılıyor, böylece herkes doğru anın geldiğini hissettiğinde kendi duasını söylüyor. Herkesin Anne dediği Bayan van Schurman, biz Labadistlere 'Tanrı'nın küçük ailesi' diyor ve gerçekten de bu ailede herkes Tanrı'yı kendi mezhebince tanıyor.

Anna Maria van Schurman, olgun bir yaşta Labadistlere katılmış, şu anda neredeyse seksen yaşında olan Hollandalı soylu kadındı. Kadın olmasına rağmen on dört dile hâkimdi, Amharca bir sözlük derlemiş, genç yaşta yazılarıyla Avrupa'daki teolojik tartışmalara katılmış ve ayrıca kadın çalışmalarının yararlılığı hakkında fikirler sunmuştu. Caspar, Bayan van Schurman'ın gençken bir üniversite seminerine katılmak için özel izin bile aldığını, ancak paravanın arkasına saklandığını söyledi.

Altmış yaşındaki Bayan van Schurman evini ve kütüphanesinin yarısını satıp Labadistlere katıldığında, Avrupa'nın dört tarafından bilginler onun bu kararını eleştirdiler. Buna cevaben Bayan van Schurman bir biyografi kaleme aldı, önsözünde hiçbir beyefendinin adı bile yoktu! Bir kadın yazarın alçakgönüllülüğünü, kanaatkârlığını kapakta anlatmak uygun değildi. Metni hazırlayanların adının yazdığı yere, kapağa bir adamın adını koymak yaygındı. Gelgelelim Bayan van Schurman kendi adıyla, kendi inancıyla yazmış, önsöz yerine ilk sayfaya kendi portresini eklemişti. Bunu

da kendi çizmişti zira diğer tüm yeteneklerinin yanı sıra aynı zamanda tanınmış bir portre ressamıydı. Elbette bu durum beni tüm gücüyle ele geçirdi.

Cemaatin kendi matbaası olduğundan söz etmiştim. Caspar, orada basılan yazılardan alıntıları mektubuyla gönderdi.

Labadistler ne mevcut kilisenin rahiplerine ne de kilise tarafından dağıtılan kutsal ekmek ve şarap ayinine saygı duyuyorlardı. Evlilikler Labadist topluluğunun iki üyesi arasında değilse geçerli bile sayılmıyordu.

Üvey kardeşimin mektubundan sonra uzun süre oturdum ve kendi düşüncelerime kulak verdim. Akşam yemeğinden sonra mektubu ve diğer metinleri anneme gösterdim ama Johann’a bu konudan hiç bahsetmedim bile.

Ona “Utrechtli Pallas”¹ ve “Bilge Hanım” diyorlardı.

Bugün bir söğüt ağacının dalında yetmiş tane tırtıl gördüm. Sanki bütün dal siyah kadifeye sarılmıştı.

1 Yunan mitolojisinde Pallas, Triton’un kızıdır. (ç.n.)

Tanrı'nın varlığını en yakınlarımızın dileklerinde görülebileceğine ve bu nedenle bu dileklerin yerine getirilmesinin doğru olduğuna inanmaya başladım. Annem, Johann'la evlenmemi istedi ve öyle de oldu. Johann, Nürnberg'deki ailesinin yanına taşınmak istedi ve öyle de oldu. Annem yalnız kaldığında ve bana ihtiyacı olduğunda onu evimizde yaşamaya davet ettim. Ancak son birkaç haftadır kendime şunu soruyorum: Peki ya Tanrı da benim buyruğumla mı konuşuyor?

Doğada her şeyin bir yeri ve Tanrı tarafından verilmiş bir görevi olduğu gibi, insanların da rollerinin gerektirdiği sorumlulukları ve hakları vardır. Erkeğin ve kadının kendi görevleri; zenginlerin ve fakirlerin ait oldukları yerler vardır. Bunlar bizim için belirlenmiştir, bunların ihlal edilmemesi gerekir, aksi takdirde toplumun dengesi bozulur.

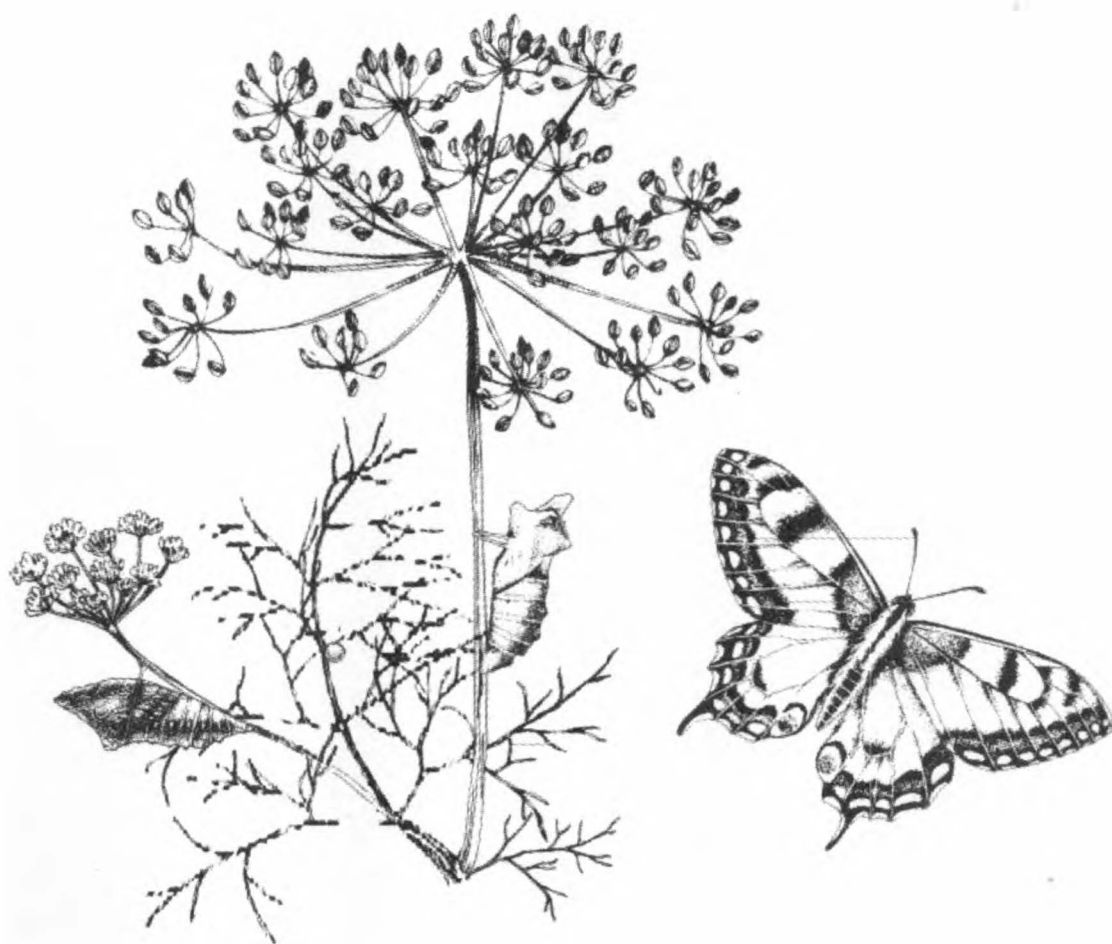
Ama gerçekten öyle mi?

Caspar'ın mektubunda anlatılan yemek duasına dönmekten kendimi alamadım. Eğer herkes Tanrı'nın önünde kendi sözleriyle, kendi anında, dağarcığına atılmış bir dua olmadan, üzerinde müzakere edilmiş bir emir olmadan konuşuyorsa, bu herkesin sesinin bir karşılığı olduğu, herkese sadece Tanrı tarafından değil kilise tarafından da kulak verildiği anlamına mı gelir? Peki ya doğanın ahengi? Kadınla

erkek, fakirle zengin arasındaki denge? Belki de Tanrı'nın bize verdiği görevler ve haklar çoktur. Kilisenin öğrettiği duaların yanı sıra her birimizin kendi sözleri vardır. Bu sözlerin belirli süreleri vardır.

Masamın başına geçtim, ışığın odaya dolmasına müsaade ettim. Ruhumun sesini bulmaya çalıştım. Bay Swammerdam'ın bir güvenin içindeki kanadın tohumlarını arayışı gibi, ben de kendi varlığıma, tam da ulaşmak üzere olduğum kişiye dair bir ipucu arıyordum. Her gün yaratılıştaki en küçük canlıların yollarını inceleyip onların ihtiyaçlarını anlamaya çalışsam da içimin ne kadar sessizleştiğini, kendi yönümü ne kadar az anladığımı fark ettiğimde kederleniyordum. Gerçekten kimse bana bakmıyor muydu, sesimi özleyen yok muydu?

KRİZALİT

Böylece izinsizce, yardım almadan Nürnberg'den ayrıldık. Johann yine uzaktaydı; Thea'yı, annemi hazırlayıp böcek koleksiyonumu bebek arabasına koydum ve bir daha geri dönmedim. Labadistlere katılma fikrinin annemden çıktığını ve ona yardım ettiğimizi, yolculuğumuzun zaruri olduğunu onlara açıkladım. Açıklamaya kaç kişinin aklının yattığından emin değilim, zira Thea çığlık çığlığa ağladı ve gitmemek için öyle ayak diredi ki tüm patırtıyı komşular duydu. Tırtıl kutularını seyahat sandığına yerleştirirken bahçedeki oğlanlar çitin üzerinden bizi gördü.

Clara'ya haber verdim. Olur da Johann dönerse, uygun gördüğü şekilde tavsiyelerde bulunmasını yazdım. Ne var ki konuyu detaylandırmak için yanına bile gitmedim.

Hollanda yolculuğu bir haftadan fazla sürdü. Günübirlik uzun yolculuklara çıkıyorduk, geceyi hanlarda geçirip at değiştiriyorduk. Babamın resmettiği şehri kendi gözlerimle görmek istediğim için Köln'de tam bir gün geçirdik. Grubumuz bazı pansiyonlarda merak konusu oldu. Bir defasında hanın sahibi, yolculukta başımızda bir erkek olmadığı için atları değiştirmeyi reddetti ama uygun bir dille onu katakulliye getirdim ve nihayet ikna ettim.

Kuzeye ilerledikçe manzara değişti, tepeler kayboldu, yerini düz tarlalara, arazilere ve çayırlara bıraktı. Takip ettiğimiz

Ren Nehri'ne baktım ve onun dünyayı benden çok daha fazla gördüğünü düşündüm.

Annemin sağlığı sandığımdan daha kötüydü, seyahat etmek ona iyi gelmiyordu. Arabada oturmak kalçalarını uyuşturuyor, sürekli hareket halinde olmaksa zaten zayıf olan varlığını zorluyordu. Ama arabacıdan mola vermesini istemiyordu, yolculuğun bu şekilde hızlı biteceğini umuyordu. Thea'nın ağzını hâlâ bıçak açmıyordu.

Johann'ın seyahatinin en az dört hafta süreceğini biliyordum, bu süreçte de kız kardeşinin bana yazmayacağı aşikârdı. Birkaç haftayı bunları düşünmeden geçirebilirdim.

Ren'den ayrıldık, kuzeye doğru devam ettik. Frizya'daki manzara, nehir vadisinde bir tepe, uçurum göz alabildiğine açılıyordu. Hiç bu kadar engin bir yer görmemiştim. Araba bizi sallayıp duruyordu; tekrarlanan manzarada tarlalar ve bataklıklar uzanıyordu. Sürücüye göre, kışın sular tarlaların seviyesine yükseldiğinden köylerin etrafına balçıktan surlar inşa edilmişti. Bu kadar çamurlu toprakta mahsul yetiştirmeyi nasıl başardıklarını merak ediyordum.

Mahsuller kolaylıkla yetişseydi inekler, koyunlar ve domuzlar fazlasıyla olurdu. İnekler şevkle arabalarımızı takip ediyor, bazen kulaklarını sallayıp iri kahverengi gözleriyle bakmak için yanımıza geliyorlardı. Bir grup meraklı buzağının altında ezilmek üzereyken ineklere karşı dikkatli olmamız gerektiğini öğrendik; zira bir köpek yavrusu kadar gürültülü bir zihne sahip olsalar da ağırlıkları iki iri adam kadardı ve toynakları taş kadar sertti. En cesur buzağı

Thea'nın yüzüne çarptı, nefesini kokladı ve kazara onu itti. Thea çamurun içinde çığlık çığlığaydı. Neyse ki arabacımız oraya zamanında ulaştı da buzağıları uzaklaştırdı. Thea'nın yüreği ağzındaydı, uzaktaki ineklerden çekinip arabadan inmeyi reddetti.

Yedinci günün akşamı nihayet Wiuwert'e vardık. Waltha malikânesi kendi tarlaları ve otlaklarıyla çevrelenmişti. Dar nehir boyunca bir değirmen uzanıyordu. Waltha'nın avlusu bir duvarla kuşatılmıştı ve arkasındaki malikânenin yalnızca üst katlarını görebiliyorduk.

Malikâneye, sonu bir kapıya açılan ahşap bir yoldan giriliyordu, Tanrı'nın küçük ailesine davet edilenler dışındakilere kapı kilitliydi.

Bekçilerin misafirhanesinde kaldık; nereden, ne için geldiğimizi sordular. İkinci akşam Caspar bizi karşılamaya geldi ve bir hafta sonra malikâneye kabul edildik, kapıdan içeri girmemize, konağa taşınmamıza ve cemaate katılmamıza izin verildi.

Sıcaklık ve güvenlik yalnızca Tanrı'da bulunur. Yemek odasının koridorunda asılı panoyu okuyunca Waltha malikânesinin gerçekten de sıcak olmadığı hemen gözümüne çarptı. Taş duvarlar soğuktan parlıyordu ve preslenmiş turba, sabahları salonun fırınlarında yalnızca kısa süreliğine yakılıyordu. Annem, Thea ve ben üç kadınla aynı küçük odada yaşıyorduk. Mobilyalar son derece sadeydi: Üç dar ranza, dört ahşap tabure ve pencerenin kenarında, altında iki bank bulunan küçük bir masa. Yatakların arasında her

ailenin kişisel eşyaların yerleştirildiği kendi küçük sandıkları vardı.

Labadist topluluğuna katılmanın koşullarından biri mülkten vazgeçmek olsa da böcek toplamanın ve resim yapmanın yasak olacağı gerçeğine hazır değildim. Belki de öğrenmeye değer veren bir topluluğun benim gibi bir böcek koleksiyonerine de sempati duyacağını hayal etmekte haksızlık olmazdı, sonuçta Anna van Schurman bir sanatçıydı.

“Fırçalar ve pigmentler çalışma araçlarıdır,” diye bizi karşılayan ve görevi bizimle topluluğun uygulamalarını incelemek olan dindar rahibeye anlattım. “Sanırım bir ayakkabı tamircisi de çekicini, iğnesini ve ipliğini saklayabilir.”

“Atölyede boya malzemelerinin de yeri var,” diye yanıtladı rahibe, “Ayakkabı tamircisinin aletleri gibi.”

“Boya ve fırçalar okul sınıflarında da kullanılabilir,” diye tavsiyede bulundum, malikâne okuluna asistan olarak işe girmeyi düşünmüştüm. Kızlar da Labadist topluluğunda eğitim alabiliyordu. “Yaratıcı’nın yaratılışını resimlerle ve canlılarla anlatmak kızlar için pek dezavantajlı olmasa gerek.”

“Düşüncen için teşekkür ederim kardeşim. Ama burada kurallar her şeyin merkezinde olduğu gibi kızların da sınıfında var. Genellikle nakış veya çizim yapmayı öğretmiyoruz.”

“Nakıştan kim bahsetti ki?”

Rahibe bana kibirli bir bakış attı, sonra başını salladı. “Her birimiz gururdan kurtulmaya çalışıyoruz. Kendi becerilerimizden, deneyimin getirdiği bilgi birikiminden vazgeçerek başlıyoruz ve Tanrı’nın önünde kendimizi naçiz kılıyoruz.”

Rahibe üst üste dizilmiş kutulardan ve tülbentle kaplı kil kavanozlardan oluşan böcek koleksiyonuma bakış attı.

“Boş kavanozlar mutfığa götürülebilir, kutular da sebze deposuna. Yarın sabah size bu ilk adım üzerinde çalışabileceğiniz çamaşır odasını göstereceğim.”

“Bayan Van Schurman’ın koleksiyonum ve bu konuda hazırladığım yazılarla ilgilenebileceğini düşünmüştüm,” diye devam ettim, içindekilerin kıymetini dokunarak ifade edebilecekmişcesine ellerimi böcek kutularıma dayadım.

“Bayan Van Schurman çok yaşlı,” dedi rahibe, sesinde şefkat vardı. “Artık Tanrı ile ilgilenmiyor.”

Tek kelime etmeden Thea’nın koleksiyonumdaki kavanoz ve kutuları malikânenin yanından geçen derenin kenarına taşıyıp içindekileri yere dökmesini izledim. Yumurtadan çıkmamış kozalar, solmuş yapraklar ve onlarca canlı larva oraya yığıldı. Öğleden sonranın loş ışığında ardıç kuşları krizalitleri gagalarıyla yakalarken bile dere kenarında durdum. *Tanrım, gururdan kurtulmak istiyorum*, diye tekrarladım sessizce. *Tanrım, senin önünde kendimi alçakgönüllü kılmak istiyorum. Tanrım, Anna van Schurman’la tanışmak istiyorum.*

Hayatımız işte böyle değişti. İpek mendillerden ve dantel yakalardan vazgeçtik, saçlarımızı topuz yaptık ve malikânedeki labadistlerin sade kıyafetlerinden giydik. Yemekler basit, mütevazıydı ve malzemeleri topluluğun kendi topraklarında hasat ediliyordu. Yemeklerimizi ortak yemekhanede yedik, cuma günleri oruç tuttuk. Her gün küçük gruplar halinde İncil'in kutsal yazılarını inceledik. Kimimiz tarlada, kimimiz mandırada, kimimiz çamaşırhanede, dikiş odasında, atölyede, okulda ya da matbaada çalışıyordu. Günler müşterek dua anlarıyla başlayıp bitiyordu, ancak diğer zamanlarda daha küçük dua anları da vardı. Tüm bunlara şaşırtıcı derecede çabuk adapte oldum çünkü Nürnberg'den ayrıldığım için çok rahatlamıştım. Malikânenin beyaz duvarlarından, gösterişsiz odalarından ve günlerin sade rutininin tekrarından keyif alıyordum. Dua anlarından da keyif aldım çünkü Labadistlerin duaları kısa, yalındı ve o kadar çok tekrarlanıyordu ki düşünce özgürleşiyor, zihin sakinleşiyordu. Belki de dua ederken keyif almamın nedeni, ibadethanenin zemininde, muhtemelen bir zamanlar Labadistlerle bağlantısı olan asil bir erkek ya da kadına ait olan alışılmadık derecede dekoratif, değerli bir halının bulunmasıydı. Halının güzelliğini seviyordum. Etrafın sadeliğinde o ruhuma konuşmuştu.

Halı pas rengindeydi ve cenneti tasvir ediyordu. Kenarları bitki temalı süslemeler, sarmaşıklar, çiçekler ve meyvelerle desenlendirilmişti ve süslü çerçevenin içinde yaratılıştaki hayvanlar bir sıra halinde yürüyordu. Altın elmalar yetiştiren bir ağaç dallarını halının ortasına yayıyordu. Meyveler olgunlaşmış, kelebekler kanatlarını açmış, aslan yelesini

kariştirmiş ve kuş uçmaya başlamıştı. Sanki dünya insanlar olmadan tamamlanmıştı.

Gelgelelim halının güzelliği sadece deseninde, kompozisyonunda ve renklerinde değil, aynı zamanda yumuşaklığındaydı. Çoğu zaman koltuğumu, ayaklarımı haliya basabileceğim şekilde seğerdim. Hatta bazen ayakkabılarımı çıkarıp eteğin koruması altındaki ayak parmak uğlarımla halının yüzeyini okşuyordum. Halının yumuşaklığı, yükselen bir dua sesi gibi keyif veriyordu bana.

Namütenahi Tanrım. Varlığınızla kuşatıldık. Derinlerin Efendisi. Size dalıyoruz. Işığın Efendisi. Varlığınız gözlerimizi kamaştırdı. Yüceliğin efendisi. Sizde kr olduk. Tanrım, denizine karişıyoruz! Tanrı'nın küçük ailesinin sesi maliknede böyle yankılanıyordu.

Pazar günü yaşı bir kadına yemek odasına kadar eşlik edildi. Ağrılar içinde hareket ediyordu, yürürken desteğe ihtiyacı vardı. Buna rağmen onun varlığında asil bir şeyler vardı, çünkü içeri girer girmez dikkatimi çekmişti.

“*Anne,*” diye fısıldadı yanımda oturan kadın. “Yemek odasına yalnızca pazar günleri gelebilir.”

Benim hayalimde, Anna van Schurman iri yapılı, güçlü yüz hatlarına sahip, sözleri tesirli ve iradeli bir kadındı. Ne var ki şimdi önümde başı konuşmacıya doğru dönmeyen hem çelimsiz ve yaşı hem de sessizce yerinde sallanan ve yardımcıları onu kollarından desteklemeden sandalyeye inemeyen biri vardı. Bayan Van Schurman kireçlenme hastasıydı, parmaklarındaki kemikler yumrulu ve sertti; zorlukla kaşık tutabiliyordu. Görünüşe göre işitme yeteneği de zayıftı, zira onunla konuşanlar yüksek sesle doğrudan kulağına konuşuyor, buna rağmen kelimeleri tekrarlamak zorunda kalıyordu.

Yemekten sonra moralimi düzelttim ve etrafı yardımcılarıyla çevrili masada oturan Bayan van Schurman’ın yanına yürüdüm. Kendimi tanıttım ve şöyle dedim: “Kıymetli Bayan van Schurman, hakkınızda duyduğum ve okuduğum her şey beni derinden etkiledi. Müsaadenizle size böceklerle

ilgili mütevazı kitabımı takdim etmek isterim. Bundan onur duyarım.”

Bayan Van Schurman yardımcısına baktı, kadın dediklerini kulağına Fransızca olarak bağırdı. İhtiyar kadın başını birkaç kez salladı ama bu hareketin söyleneni anladığının işareti mi olduğundan yoksa başını istemsizce mi hareket ettirdiğinden emin değildim.

“Ayrıca okulun daha büyük öğrencilerine doğa felsefesi öğretmeyi de teklif ediyorum. Tanrı’ya hizmet edebileceğim, aynı zamanda bunu nasıl söylemeliyim, aynı zamanda kendimi dinleyebileceğim misyonumu arıyordum. Yaratılış harikalarını hem kişisel gözlem hem de metin ve resimlerle göstermenin...”

Durdum çünkü ihtiyar kadının yardımcısı dediklerimi çevirmeyi bırakmıştı. Çok konuştuğumu fark ettim. Gelgelelim Bayan van Schurman’ın yardımcıları bana sıcak bir şekilde baktılar ve teşekkür ettiler.

“Geç oldu anne,” dedi diğeri ve kalktı. İhtiyarın sandalyesini çektiler, bastonunu uzattılar ve kalkmasına yardım ettiler. Bayan van Schurman yavaşça koridordan çıkarılırken yanaklarım utançtan kızararak sessizce onu takip ettim.

Geç oldu, çok geç geldim. Utrecht’teki Pallas’ın ihtişamı çoktan gitmişti, kendimi kendim bulmalıyım.

Malikânenin kütüphanesinde Bayan van Schurman’ın eserleriyle tanıştım. Kitapların çoğu bilmediğim dillerde

yazılmıştı ama Labadistler dillerin incelenmesine ve Hıristiyanların Kutsal Kitap’la kişisel ilişkilerine değer verdikleri için en önemli yayınları Almanca, Fransızca ve İtalyancaya çevirmişti.

Genç Anna van Schurman şöyle yazmıştı: “Genç bir kız da dilleri ve İncil’den bir bölümü incelemekten faydalanır, zira bu beceriler onun Tanrı’ya sevgisini artırır. Sanat ve bilim kimi çağırırsa, bunların uygulanması da ona yakışır. Sanat ve bilim kadına hitap ettiğine göre, onları uygulamak da kadınlara yakışır. Zira erkeğin ruhu gibi, kadının ruhu da böyle tasavvur eder, anlar ve akıl yürütür; ruhun bu becerileriyle sanat ve bilim dünyasına yönelir.”

Ruhum bu cümlelerle dolup taştı. Bana bir söz vermişlerdi, zaten bildiklerimi doğruladılar, beni ilerlemeye davet ettiler. Her ne kadar Anna van Schurman, Labadistlere katıldıktan sonra gençliğindeki yazıları küçümsemeye başlamış ve teolojiye odaklanmış olsa da kadın çalışmaları hakkındaki dosyaları ruhuma derinden işledi. Özlemle dolu dakikalarımın sessiz bir kısmına dokundu, o tarafım bir dost bulmanın sevincindeydi.

Frizya'nın manzaraları çeşitlilikten yoksundu. Doğa, güneydeki vadiler ve çayırlar kadar bereketli değildi. Tarlaların düzlüğünün zihnimi sakinleştirdiği günler oldu, ama aynı zamanda manzaranın boşluğunun günün tüm amaçsızlığını ortaya çıkardığı günler de cereyan etti. Nehrin kıvrımlarını ve inişli çıkışlı yamaçlarını özledim. Martha'nın çıkardığı yiyecekler kadar zihnimi besleyen çiçeklerin, otların, böceklerin ve hayvan çeşitlerinin olduğu çayırlar burnumda tütüyordu. Şehir hayatının canlılığı ve görgüsü, Hanımlar Kulübü'ndeki elbiselerin hışırtısı ve Clara'nın akıllı ve erkeksi arkadaşlığı, böceklerim ve hafıza düşmanlarım geride kalmıştı. Çok geçmeden annem de gidecekti.

Annemin durumunun kötüleştiğini fark etmemiştim çünkü yaşlı bir insan yabancı bir ortamda her zaman daha kırılgan görünür. Wieuwerd'de birçok farklı dil ve lehçe konuşuluyordu ve annem bunların ortasında kaybolmuş gibiydi, hatta bazıları onun sağır olduğunu zannediyordu. Sadece konuşurken değil yürürken de kaybolmaya başladı ve yemek odası, yatak odası ve ibadethane arasındaki mesafeler uzun olduğundan onu her yerde bulabiliyordum. Bir gün oradan geçen bir çiftçi annemi kapıya getirmiş ve annemin kendi deyimiyle çamaşır odasını aradığı arazinin kuzey tarafında bu malikâneyi bulduğunu söylemişti. Annemin

duvarın diğ er tarafına nasıl geçtiği ve malik aneyeye neden dönemediği konusu büyük bir bilinmezdi.

Gün geldi bir sabah annem artık sabah ayinlerine gitmek istemedi. O ak am sanki ağzındaki kaslar gücünü kaybetmiş ya da dili çalışmayı bırakmış gibi geveleyerek konuşmaya ba ladı. Gözlerinde boş bir ifade belirdi. Annem yemek yemeyi reddetti. Onu beslemek için elimden geleni yaptım ama sonunda yıldıım ve annemden kalan yemeği kendim yedim. Annem zayıfladı  a kendi açlığımı daha sık hissettim, belki de ölümün yakınlığı buna sebep oldu. Solmakta olan annemin yanına oturdum, dua ettim ve yemek yedim. Yaşamak için yedim.

Annem öldüğünde tuhaf bir rahatlama hissettim. Belki Wieuwerd'e gelmek bir hataydı ve artık o gittiğine göre, hatamın acısını çekme sorumluluğumda bir kişi daha azalmıştı ya da belki de bu hatanın acısını çeken tek kişi bendim. Belki de annem Labadistler tarafından teselli edilmişti, bunu hiçbir zaman öğrenemedim.

Thea anneannesi öldüğünde ağladı. İlk defa öfkeden ve direni ten yoksundu, saf ve basit bir matemdi. Ağladığında küçük ve deneyimsiz görünüyordu. Din  göğsü gömleğinin altında inip kalkıyordu. Omzu kendi omzumdan daha uzundu. Belki Thea dua ederek teselli bulmuştur, çünkü anneannesinin ölümünden sonra onun dua çemberine daha sık katıldı.  zerinde bir dinginlik vardı.

Gökyüzü bo luğuyla üzerimize açıldı. Yalnızdım.

“Kocanız burada,” dedi rahibe.

Johann’ın gelişine şaşırmadım, köprünün altından çok sular akmıştı. Nürnberg’den ayrılmamızın üzerinden dört ay geçmişti. İlk ay Johann’ın benimle iletişime geçmesini bekledim ama sonrasında yaralandığı sonucuna vardım. Clara mektubunda Johann’ın ziyaret ettiğini ancak bu ziyaretin üzerinden birkaç ay geçtiğini ve Clara’nın dinî bir topluluğa katıldığımız dışında hiçbir şeyden bahsetmediğini söyledi. Görünüşe göre Johann bizi bulmak için çok çaba harcamıştı.

“Seninle konuşmak istiyor. Onu bekçi kulübesinde bulabilirsin.”

Johann oturmuş bekliyordu. Yolculuktan yorulmuş, elbiseleri buruşmuştu ama o sabah tıraş olduğu belliydi. Belki o da hastaydı, çünkü yüzü çok solgundu, gözleri parlıyordu, içeri girdiğimde hapşırmıştı.

Ayağa kalktı, “Maria,” dedi.

Yaklaşmaya çalışmadı, tanıdık olmayan ortamda utanıyordu. Kulübeden çıktı, kapıyı arkasından kapattı. Johann basit yünlü kıyafetlerime şaşırmış gibiydi.

“Johann, buraya gelmen beyhude,” dedim konuşmaya başlamasına izin vermeden.

“Seni bulmam dört ayımı aldı! Nasıl böyle davranabilirsin!”

Cevap vermedim, tabureye oturmadım. Johann kendi sandalyesine çöktü.

“Dokuz gündür yoldayım. Oraya buraya mektuplar göndererek, bilgi almak için bahçedeki çocuklara ve sarhoş arabacılara rüşvet vererek, manastırlara ve akrabaların kapılarına dayanarak kendimi küçük düşürdüm. Muhtemelen bütün şehir benim karısı tarafından terk edilmiş bir adam olduğumu duydu.”

“Artık burada yaşıyoruz.”

“Saçma!”

Birimizin söyleyecek çok şeyi varken ve diğerimizin hiçbir şeyi yokken tüm oda dengesini yitirmiş gibiydi. Bu anı, bu konuşmayı o kadar çok kez gözümün önüne getirmiştik ki, Johann konuşmaya yeni başlamış olmasına rağmen şimdiden sıkılmıştım. Aniden onun yanındayken ne kadar sıkıldığımı fark ettim.

Johann’la ilgili her şey tahmin edilebilirdi. Kâğıt üzerindeki her satır, işi için seçtiği açı, vurguladığı veya ilginç bulduğu her şey, sütunlar, tonozlar ve evlerin cepheleri temcit pilavı gibiydi. Şimdiyse çarpık duvarların arasında duruyor ve neden bu kadar kötü hissettiğini anlamıyordu.

İnsanların gemiyle seyahat ederken düz çizgiye hasret kaldıkları için hastalandıklarını duydum. Bu yüzden güverteye alınırlar ve ufka bakmaları söylenir. Bazen bir insanın başka bir insanda düz bir çizgi bulduğunu görürdüm. Endişeli bir yaşlının, tanıdık biri gelip elini tuttuğunda sakinleşmesi ya da bir bebeğin, annesinin gözlerinin sözsüz sıcaklığında sakinleşmesi gibi.

Ama şimdi kulübenin odasında durup kocama baktığımda, yalnızca büyük bir tuhaflık ve mesafenin uğultusunu hissettim. O kadar uzaktaydı ki sözlerini duyabildiğime şaşırdım. Belki de Johann bu mesafeyi hissetmişti. Ayağa kalktı, önceden mantıklı davranmaya, sakin ama emin sözlerle konuşmaya karar vermiş olmasına rağmen, şimdi bağırmaya başlamıştı. “Sen benim karımsın! Sen benim evime aitsin!” dedi buğulu bakışlarıyla.

“Artık kimsenin karısı değilim. Cemaat yalnızca kendi içindeki ittifakları tanıyor.”

Johann bunu beklemiyordu, bana bakışından bunu anlayabiliyordum. İncil’den cümleler söyledim. Çenemi kaldırdım. Sanki yünlü elbisem beni çığlıklardan koruyan bir zırhtı ve kulaklarımı kapatan şapkam Johann’ın hareketlerini duymama müsaade etmeyen çok katmanlı bir keçeydi. Bir ara bekçi kararsız bir ifadeyle içeri baktı ama sözümü kesmedim, böylece adam yerine döndü. Aniden Johann’ın sesi kesildi.

“Peki ya Thea?”

Bu soruyu sormak istemediğini biliyordum, gelgelelim söz ağızdan çıkmıştı bir kere ve beklenmedik bir kırılganlık da peşi sıra geldi.

“En azından kızın eve dönmesine izin ver.”

Johann bunu söyledikten sonra ağlamaya başladı. Masaya yaslandı. Sanki vücuduna giren havayı kontrol edemiyordu. Gözlerini yerde tuttu, gözyaşları burnunun ucuna oradan da tahta masaya damladı.

“Otur,” dedim ve bir adım attım.

Ancak Johann yere yığıldı ve ağlamaya başladı. Onu kol-tuk altından kaldırmaya çalıştım ama ağırlığından hareket edemedi bile. İki büklüm durdu, başının arkasını korumak için ellerini kaldırdı. Sözler boğazımda düğümlendi. Bu an bile bizi bir araya getiremedi, nasıl anlayış göstereceğimi, nasıl kaygılanacağımı bilmiyordum, sadece konuşmanın sonlanmasını istedim.

Nihayet Johann sakinleşti. Önce kalktı, sonra tekrar geri oturdu, yüzünü sildi. Utanarak bana baktı, “Hollanda’da yeni böcekler buldun mu?” diye sordu.

“Toplayacak zamanım olmadı,” diye cevap verdim ki doğruyd.

“Peki ne çiziyorsun?”

“Aylardır resim yapmıyorum.”

Johann bana incelercesine bir bakış attı ama sonra bir öksürük krizi onu ele geçirdi.

“Maria, beni korkutuyorsun.”

“Hakkımda hiçbir şey bilmiyorsun.”

“Sen bu kadar inançlı değilsin ki.”

Cevap vermedim.

“Eve gelmeyi kabul etmezsen Labadistlere katılacağım,” dedi Johann meydan okurcasına.

“Zaten seçimini bir kez yapmıştın Johann ve beni seçmemiştin.”

“Ne demek istiyorsun?”

Cevap vermedim.

“Yine de Labadistlere katılacağım,” diye tekrarladı Johann ve yerden kalktı.

Cemaate katılmak için başvurumu yapmıştım ve Johann’ın hiçbir zaman kapının diğer tarafına geçmeyeceğini biliyordum çünkü Tanrı ona ismiyle hitap etmemişti. Yalnızca kendi dirilişlerine tanıklık edenlerin bu kapıdan geçmesine izin veriliyordu. Ne kadar çabalarsa çabalasın, malikâne duvarının arkasında güvendeydim.

Johann bekçi kulübesinde kaldı. Tehdit ederek cemaate katılmak istedi ancak kardeşler başvurusunu reddetti. Ne var ki birkaç gün sonra onu nehrin kenarında bir köprüyü tamir

ederken görünce şaşırdım. İnşaat işçileri grubuna katılmıştı. Acaba yanında yedek kıyafeti var mıydı, muhtemelen haftalarca süreceğini düşünerek yolculuğa çıkmıştı. Bana haberler gönderdi; önce sözlü olarak buluşma isteğinde bulundu, ardından da Thea ile buluşma talebini mektupla gönderdi, sonra Thea'ya ayrı bir mektup, ardından Thea'nın Nürnberg'e götürülmesi talebi. Cevap vermeyi reddettim ve benimle iletişime geçmemesini istedim.

Johann'ın güvenliğin kulübesinde geçirdiği süre boyunca Thea'ya onun gelişinden bahsetmedim. İki ay sonra Johann dize geldi ve gitti. Bekçilerin getirdiği, Johann'ın ardında bıraktığı çizimlerin bulunduğu pakete baktım. Üzerinde güvenlik kulübesinin ve nehir kenarında büyüyen kalın dallı bir meşe ağacının çizimleri vardı. Çizimlerin en tamamlanmış olanı, malikâneyi ve çevredeki arazileri gösteren bir haritaydı. Tarlaları, göleti, konak binalarını ve etraflarındaki yolları gösteriyordu. Johann çizimin sol köşesine, ana binaya ve diğer tarafına asla girmesine izin verilmeyen kapıya giden ahşap sokağı ayrı bir kutuya çizmişti. El yazısını ve çizgilerini tanıdım. Çizimlerin bir kısmını bekçiye verdim, kalanını da malikânenin kütüphanesinde, malikânenin tarihiyle ilgili kâğıtların arasına sakladım.

Kelebeğin gelişiminde farklı aşamalar vardır ve bu aşamaların kendi süreleri vardır. Bir yusufçuk iki yıla kadar larva olarak yaşayabilir, her zaman yeni ve daha büyük bir deri oluşturabilir, gelgelelim yusufçuğa dönuştükten sonra kısa bir süre yaşar. Bacakları bile olmayan Asya kelebek türlerinin hikâyelerini dinledim. Yumurtadan çıkarlar, kanatlarını alırlar ve uçamaz hale gelip yere düşene kadar çırpınırlar.

Her aşamanın da kendine has bir amacı vardır. Örneğin, tırtılın amacı yemek yemek ve büyümeştir. Başta her ne kadar yaz sonu keleklerinin yaz başındakilerden daha büyük olduğunu hayal etsem de bir kelebek olarak artık büyümüyordu. Daha sonra bunun keleklerin tek tek büyümesinden değil, her mevsime ait çeşitlerden kaynaklandığını fark ettim.

Kozanın amacıysa dinlenme ve dönüşümdür. Kozada ne olup bittiği gözlerimizde ve anlayışımızda gizli ama dönüşümün işlevi belki de bize mucizelerin var olduğunu hatırlatmaktır.

Peki yumurtadan çıkan kelebek ne olacak? Amacı nedir, sadece güzel olmak ve eğer öyleyse kime göre? Kelebeğin belirleyici özelliği, yer değiştirebilmek ve yeni bir bitkinin yapraklarına incilerini bırakmak için ihtiyaç duyduğu kanatlardır.

Yani kelebeğin görevi üremektir. Bu görevi yerine getirdiğinde artık ölme zamanı gelmiştir.

Bazen merak ediyorum acaba aşk, yakınlık ve dokunma bir insan için yaşamın sadece bir evresine mi aitti ve o dönem benim için çok mu kısaydı? Diken kelebeğinin deve dikenı yapraklarından başka şeyler de yiyerek hayata tutunması, ne var ki daha sonra normalden daha küçük kalması gibi ben de çok yağsız mı beslenmişim?

Bugün çatıdaki boşluğa yuva yapan ahır kırlangıçlarının civcivlerini nasıl beslediklerini izledim. Bir içeri bir dışarı öyle bir hızla pencerelerin önünde uçtular ki orada yuva yapan birkaç aile olduğundan şüphelendim. Ama evet, yalnızca bir çift kırlangıç vardı. Kuşların oyunu beni çok etkiledi. Avlunun etrafında ortak yaylar çizerek aynı hızda, aynı hareketlerle birbirlerini takip ederek uçtular.

Artık bir evlat ya da eş değildim. Kız kardeş olarak rolüm küçüktü, Caspar günlerini yaşlı adamların yanında ve matbaada geçiriyordu. Kısa süre sonra içimdeki annelik duygusu da biraz dindi zira Johann'ın ayrılışından birkaç hafta sonra Thea babasının ziyaretini duydu ve o kadar üzüldü ki benimle konuşmayı kesti.

Sessizliğe bürünmeden önce kızım ağlayarak, “Değerli olan her şeyi benden alıyorsun!” demişti.

Malikânenin zemini soğuk taş ya da sert ahşaptandı ve sabahın zayıf ışığı odaların duvarlarını aydınlatıyordu. Ayakkabılarımın tahta tabanlarını yere çarpa çarpa koridorlarda yürüdüm. Thea'nın sert sözlerini hak ettiğimi derinden hissettim.

Halının yüzeyi sert ve sıcaktı. Temiz bir hayvan gibi kokuyordu. Yünden, deriden ve yaşlı bir köpeğin kafasının tepesinden. Halının paslı rengi bana en son ne zaman doğru düzgün et yediğimi hatırlattı.

Altın elmalı cennet ağacının tepesine, halının yünlü yüzeyine uzanmaya gittim. Sonra dönüp halının kenarına tutundum ve kendimi halıda yuvarladım.

Malikânenin soğukluğu, odaların sertliği ortadan kaybolmuştu. Kilisenin ardındaki çayırdaki siyah elbisemin sıcağı emdiği güneşin altında eskisi gibi yatıyor, kendi terimle ve çekirge cıvıltılarıyla eriyordum. Annesi olmadan, kocası olmadan, çocuğumun sıcaklığı olmadan. Sabahın loş ışığında kendi sıvımda yalnızım.

Etrafımdaki çayırın hışırtısını duydum. Çimler hışırdadı, arıların uğultusu her şeyi yumuşattı. Bahar rüzgârı çayırın yüzeyini okşuyordu, çimlerin saplarına tırmandım, halının sarsılması umurumda değildi. Saçlarım döküldü, kaşlarım kalktı, kıyafetlerimin düğmeleri açıldı.

O zamana kadar kız ve erkek kardeşlerime görevimin gücü hakkında yalan söylemek zorunda kalmama rağmen, şimdi halıda yatarken Tanrı'nın sesini duyuyordum.

Tanrı yanıma geldi, beni ismimle çağırdı. Sıcak karanlığa doğru fısıldadı: “Maria, şimdi olanlar tekrar yaşanabilir. Saçını, etini, tenini alacağım, vücudunun çıplak yerlerini sıyracağım, adını sileceğim, asrını sileceğim, seni bembeyaz kaynatacağım, cümlelerini kurşun harflere böleceğim, anılarını yeniden şekillendireceğim.

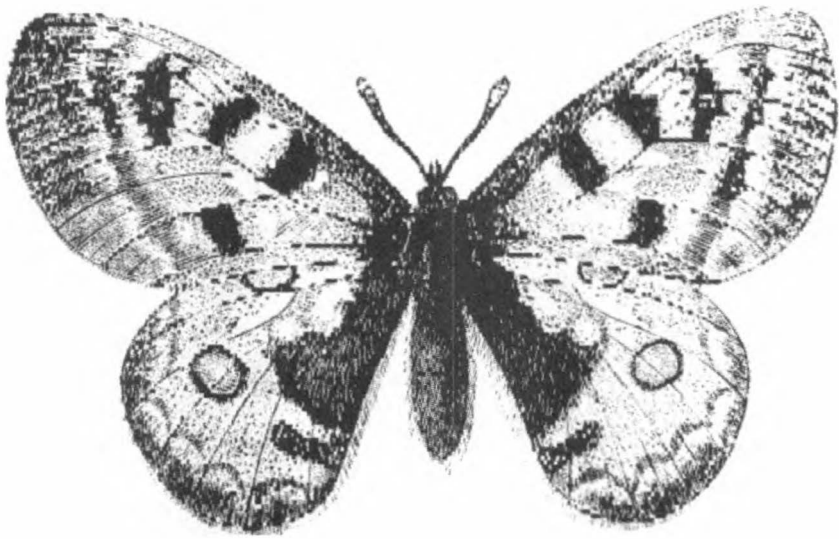
Temiz bir sayfaya dönüşeceksin.

Hikâye olacaksın.

Güven bana. Harfleri yeni cümleler halinde düzenliyorum, mürekkebi köpek derisinden süngerlerle kitabınızın yüzeyine sürüyorum, kolu çeviriyorum ve sözlerimi üzerine bastırıyorum. Elimi senden kaldırdığımda, yazılar

kâğıda geçtiğinde aldığım her şeyi geri vereceğim. Maria, seni arıyorum, samur saçlı bir fırçayla adının baş harflerini süslüyorum, artık özgürsün. Git Maria ve istediğini yap.”

IMAGO

Bazı denizkestaneleri göletin dibinde iki yıl yaşar. Onları kahverengi suyun alacakaranlığında, kayaların arasında yavaş hareket ederken izlediğinizde, bir gün uçacaklarını anlamak çetindir. Sonunda kayalara ve çıkıntılara tırmanıp son kabuklarını atarlar, kanatlarını açtıklarında önlerinde kısa bir hayat vardır. Hafif, parlak bir patlama.

Kız böceklerinin bir hafızası varsa, hayatının her aşamasını, her larva aşamasını, arkasında bıraktığı kabuğunu, suyun bulanık alacakaranlığını hatırlıyor mu? Kendini düşündüğünde taşların engebeli yüzeyini, ayaklarının yavaş ve beceriksiz hareketini hatırlıyor mu, yoksa bir insan evladının kendi kökenini unutmaya gibi unutuyor mu? Kendini yalnızca kanat çırparken, güneş ışığında, sazlıkların arasında çiftleşirken mi görüyor? Yoksa kısa süreliğine ziyaret ettiği tabiatında, hayatının son eşiğinde mi hatırlıyor?

Amsterdam! Kokusu, sesi, birbirine karışan dilleri. Sömürge portakalları, biberi, Hindistan cevizi ve tarçını, buharlı motorları ve tramvayları. Kahve, tütsü, kürk ve Danca. Dünya dillerle doluyken artık Latinceye kimin ihtiyacı vardı? Araç raylarda ilerlerken ve pencere camından değişen manzarayı seyrederken yolculuk nasıldı?

Şehre vardım, üstümü değiştirdim, korsemi sıktım ve dar yakası çene kemiklerime kadar yükselen gömleğimin düğmelerini ilikledim.

Saçlarım dökülüp yeniden uzamıştı, aynı zamanda daha kıvrıkcıktı, beyazlamıştı. Dokunduğumda sertti. Neyse ki artık kimse kusursuz bir saç modeli konusunda ısrarcı değildi, çünkü saçlarım dalgalanıyor ve şakaklardaki beyazlar yanlarda kabarıyordu. Topuz yapmadan önce saçımı defalarca tarıyordum.

Halıda dinlenirken vücudumun yuvarlaklığı kaybolmuştu. Şeklim solmuş, göğüslerimin kıvrımı gitmişti. Elbisemin altında, kalçalarımın arkasında pek bir şey kalmamıştı. Hâlâ bendim yine de. Doğum sırasında kırılan kalça kemiği hâlâ ağrıyordu, babamın gözleri aynada kısılmıştı.

Devekuşu tüyleriyle süslenmiş geniş kenarlı şapkamı taktım ve denize doğru yürümeye başladım.

Şehrin kokusunu ve gürültüsünü takip edip Dam Meydanı'ndan farklı yönlerle giden atlı tramvaylara bindim ve limana vardım. Rüzgâr, deniz tuzu ve duman kokuyordu. Raylar gıcırdadı, takırdadı ve rüzgâr şapkamı yakalamaya çalıştı. Deniz! Nihayet çocukluğumun dünyasının kıyısına, Avrupa'nın yabancı kıtalara uzandığı deniz kıyısına ulaşmıştım.

Yükleme limanında buharlı gemi duruyordu; güvertesinde iki büyük silindir baca vardı, yoğun duman çıkıyordu. Hayatında hiç okyanus büyüklüğünde bir yelkenli gemi görmemiş olan ben, bu görüntüyü şaşkınlıkla izledim. Geminin yanları metaldi, ambarındaki kargo boşaltıldığından gövdesinde derin çıkıntılar vardı. Çatısı ve pencereleriyle gemiden ziyade eve benziyordu. Duvarları beyaza boyanmıştı, alt kısmı siyahtı ve yanlardan sarı bir çizgi uzanıyor, devasa boruların ortasından geçiyordu.

“Bu gemi nereden geliyor?” diye iskele babasının yanında sigara içen çocuğa sordum.

“Pepper Kıyısı'ndan hanımefendi,” diye cevap verdi çocuk.

“Nerede ki o?”

“Afrika'da hanımefendi. Gine'den cennet taneleriyle dolu bir ambarımız var. Bu acı biber. Tatmak ister misiniz hanımefendi?”

Çocuk sigarayı atıp cebinden küçük yeşil biberler çıkardı. Biberin tadına baktım, önce emip sonra dişlerimle hafifçe

bastırdım, ağzıma baharatlı bir koku yayıldı, ardından acı bir biber yanığı geldi.

“Yani bütün gemi sadece bu baharatla mı dolu? Afrika’nın tamamını bir kerede mi temizlediniz?”

Çocuk gülerек cevap verdi: “Orada başka baharatlar da var. Toprağa gömünce koca bir ormana dönüşen her türlü bitki tohumu var. Bazı bahçıvanlar bunları ayrı ayrı sipariş etmiş.”

Çocuk arka cebinde katlı bulunan şapkasını taktı, elini salladı ve geminin asma köprüsüne doğru yürümeye başladı.

Paraya ihtiyacım olduğu için bir dizi çizim yaptım, bunları Amsterdam’daki bir sanat tacirine sattım. Nürnberg’deki Clara’ya yazdım:

Sevgili Clara, duydun mu bilmiyorum ama Labadistlerden ayrıldım ve Tanrı’nın lütfuyla dünyaya döndüm.

Çok şey değişti! Denizi görmek istediğim için Amsterdam’a taşındım. Her gün limanda yürüyüşe çıkıyorum ve bunun bana ne kadar çekici geldiğine inanamayacaksınız Clara! Dalgakıranların, arkasında nasıl bir özgürlük, tüm dünyayı kucaklayan bir yol açtığını bilmek bile kalbimin daha güçlü atmasını sağlıyor. Limana gelen gemileri izliyorum, geçtikleri karaları, denizleri özümsüyorum. Birkaç gün önce Afrika’dan bir ambar dolusu baharatla gelen buharlı bir gemi gördüm.

Sana yazıyorum sevgili sadık dostum zira yardımına ihtiyacım var. Mülküm Wieuwerd’de kaldı ve hayatımı yeniden

sürdürmek için çaresizce paraya ihtiyacım var. Aklıma şöyle bir fikir geldi: Nürnberg'e uzak diyarlardan gelen, çoğunlukla yerel pazarlarda ve limanda satılan baharatları, tohumları ve kurutulmuş bitkileri doğrudan çuvalla sana göndersem, alıcı bulabilir misin? Tohumların Alman bahçıvanların ilgisini çekeceğini düşünüyorum. Ayrıca, tanıdık çevrende doğa bilimleriyle hâlâ ilgilenen koleksiyonerler varsa, uzak ülkelerden preslenmiş bitki numuneleri gönderebilirim.

Bu plana aklın yattıysa, işe yarayacağına ve belki de kendi mali durumunu canlandıracağına inanıyorsan, mektubun altındaki adrese cevap yaz lütfen. Kanal kenarında küçük bir oda kiraladım. Ufak bir miktar paraya ihtiyacım var.

Tanrı'ya emanet ol Clara, ailene benden selamlar, cevabını dört gözle bekliyorum!

Selamlar,

Maria

On sekizinci defter. Bugün limanda domuz kulaklı, dev fare kafası olan bir hayvan gördüm. İki farklı hayvanın karışımı mı, domuz kulaklı bir fare mi, yoksa bir farenin burnunu çalan bir domuz mu? Yoksa aslında bir hayvandan diğerine geçiş halinde mi, doğup zamanla başka bir hayvana dönüşüyor mu?

Dünya, anlayışı aşan ve hayal gücünü harekete geçiren pek çok hayatla doludur. Her geçen gün daha farklı şekillerde kendini gösteren yaratılışa bakıldığında Nuh'un tüm bunları gemisine nasıl sığdırdığı pek çok kişinin merak konusudur.

Etrafımdaki dünya büyüdü ama ben yalnızdım. Clara'dan Thea'nın evlendiğini ve Nürnberg'e döndüğünü duydum. Johann akciğer hastalığına yenik düşmüştü, bekçi kulübesindeyken bile ilk semptomlar onu rahatsız ediyordu. Ölümünden önce resmen benden boşanmıştı. Böylece benim de iç içe olduğum hikâyeler çözüldü ve önüme yeni bir dünya açıldı.

Dolap büyüklüğündeki odamda böcek koleksiyonu ya da başka bir şeye yer olmadığı için çiçeklere döndüm. İlk kiramı, ev sahibinin yemek odasına astığı bir gül aranjmanı ile ödedim ve dar merdiven için üç adet daha küçük menekşe paneli yaptım, böylece bir ay daha geçindim. Görünüşe

göre işim hayranlık uyandırmıştı ki ev sahibi bana sıcak davranıyor, geçim sıkıntımı dillendirmiyordu.

Bir gün pazarda Asyalı bir adam belirdi, tezgâhında baskı resimler satıyordu. Çin manzaraları moda olmuştu. Koleksiyonda dağ yamacının, yaşlı ağacın ve nehrin, köprü kemerinin, bir bambu gövdesinin ve bir teknenin farklı yerlerde kendini tekrarladığı, kara kalemle çizilmiş düzinelerce manzara vardı. Renkler idareli kullanılmış, yalnızca bir ayrıntıya renkli bir vurgu yapılmıştı.

İnsan figürlerinin olduğu resimlere de baktım. Siyah saçlı, yeşil elbiseli bir kadının oturduğu resim dikkatimi çekti. Kadın yarım paravanın arkasında oturmuş, siyah saçlarına tahta çubuklarla topuz yapılmıştı ve geniş kollu elbisesinin kumaşı altın yusufuklarla bezeliydi. Ancak asıl dikkatimi çeken kadın değil, etrafının böceklerle çevrili olmasıydı. Kelebek tırtılları kollarından çıkıp bileklerine dolanmış, ikisi topuzunun içine düşmüş olmasına rağmen kelekler saçlarının etrafında uçuşmuştu. İki tırtıl, kadının yüzüne tırmanmış, kaç gibi gözlerinin üzerine kıvrılmıştı, kadının eteklerinde küçük kırmızı böcekler dolaşıyordu.

Bize zamanın kaçınılmaz akışını hatırlatan, meyveleri olgun gösteren sineklerin ve güzel bir kadının yakasında yürüyen bir böceğın yaklaşan ölüme işaret ettiğı Hollanda resimlerinden farklı olarak, Asyalı kadının vücudunda dolaşan bu tırtıllar bir hastalığın, çürümenin, ölümün habercisi değildi. Onlar sadece tuhaf bir şekilde güzel ve gizemliydi; sessiz, kendi kendine yeten, sürünen kanatlı muammalardı sanki. Her ne kadar hassas detaylarıyla güzel

olsalar da dekoratif olmaları amaçlanmamıştı. Görünüşe göre resimdeki kadının bile böceklerin ona ne yaptığına dair bir fikri yoktu. Resme baktım, beni nasıl çağırdığını duydum. Sanat eserlerinin bazen cevapsız soruların önünü açmasından mutluluk duyuyordum.

“Bu resim nereden geliyor?” diye satıcıya sordum.

“Japonya’dan,” diye cevap verdi.

“Alacağım.”

Cümle dudaklarımdan o kadar çabuk döküldü ki o an pazarlık yapmayı akıl edemedim. Satıcı böcekli kadını kartona sardı, ücretini ödedim. Kolumun altındaki paketle limandan uzaklaşırken aslında uzun zamandır aklımda olan birçok niyet gibi görmezden geldiğim sessiz bir düşünce zihnimde canlandı: *Seyahat etmek istiyorum.*

Bir gemiye binip seyahat etmek, denizleri aşmak ve Tanrı sözünün yeni ulaştığı toprakları görmek istiyordum. Kendi Avrupa’mızın dışındaki doğayı ve Tanrı’yı anlamayı, yabancı tatlar tatmayı ve kalemimin yeni şekiller çizmesini arzuluyorum.

Yabancı etkilere kapalı olan Japonya, 1868’de limanlarını açmış ve artık birçok koleksiyoner bu ülkenin doğa harikalarını keşfetmeye heves etmişti. Alman Herr von Siebold’un Japon temalı bir koleksiyonunu Hollandalı bir izleyici kitlesine sunan bir sergi için onlarca kişiyle birlikte sıraya girdiğimde *Japonya* diye düşündüm. Bay von Siebold’un Japonya’da bıraktığı kızının hâlâ hayatta

olduğunu duyduğumda *Japonya* dedim yüksek sesle. Bir marangoz tarafından yapılmış, bilmediğim kabarık tırtılların kadının bileklerine dolandığı ve gözlerinin köşelerine doğru kıvrıldığı, yetişkin bir kelebeğin saçında hareket ettiği çerçeveli kadın resmine bakmaya devam ettim. Hışırtısını duyar gibiydim. Sanki kadın böceklerin konuşlandığı bir evdi. Resme ne kadar bakarsam bakayım, neyle ilgili olduğunu ve böceklerin neden kadını yuva haline getirdiğini kavrayamadım.

Bağlantılar kurdum, çiçekler boyadım, seyahat bursuna başvurduğum, konsolosun hanımıyla tanıştım, Asya'ya ilgi duyan bir müşteri buldum, von Siebold'un Japon kızı Ine Kusumoto'ya mektup yazdım ve sonunda seyahat hazırlıklarına başladım.

Önce kıyafet seçimimi birlikte yaptığım ve bunun pratik olmadığını düşündüğüm terzime,

“Pantolona ihtiyacım var,” dedim.

“Japonya’da pantolon giyiliyor mu?” diye sordu terzi şaşkınlıkla.

“At sırtında seyahat edeceğim. Yan eyer olmadan düzgünce binmek için Türk pantolonuna ihtiyacım var.”

“Türk pantolonuna mı! Sana bacaklarını ayırarak ata binmeyi kim öğretecek?”

“Elbette bir öğretmen bulacağım,” diye cevap verdim.

“Bunun dışında nehri geçerken veya ormanda yürürken pantolon giymek daha kullanışlı.”

“Tanrı aşkına!” dedi terzi mezurasını çıkararak.

İki pantolonun yanı sıra açık renkli ince kumaştan gömlekler ve nispeten daha kalın, düğmeli iki tüvit ceket sipariş

ettim. Ayrıca bir cibinlik, not defterleri, bir kutu et suyu, yıkanma suyu, iki çarşaf, bağcıklı çizmeler, muşambadan yağmurluk, kabızlık ilacı, dikiş malzemeleri, böcek toplama malzemeleri, mumlar, haritalar, çikolata ve bir litrelik şişede şeri hazırladım. Hepsi iki büyük valize sığıdı.

Mart ayında hazırdım. Thea'ya planlarımı anlatan bir mektup yazdım ve Tokyo'daki Hollanda Konsolosluğunun adresini bıraktım. Biletlerimi aldım. SS Regina adlı, Hollanda Krallığı'nın yönetimi altındaki gemiye bindim; rotası Süveyş Kanalı üzerinden Arabistan'a kadar uzanıyordu. Kendi adıma ikinci sınıf fiyata birinci sınıf bir kamara için pazarlık yaptım; yalnız bir kadın olduğum için odamı bir yabancıyla paylaşamayacağım konusunda istirham ettim.

Tek kişilik kamaranın güzelce yapılmış yatağına oturup odadaki üzümleri yerken ve hizmetçinin mütevazı kıyafetlerimi gardırobun askılarına asmak için kaldırmasını izlerken keyiften dört köşeydim.

Okyanus nasıl tarif edilir? Onun kıyısızlığını resmedecek bir tuval yoktu. Değişen renklerini ve ritimlerini, gökyüzünü ve suyunu, bulutlarını ve gölgelerini anlatacak sözcük dağarcığı yoktu. Tüm sınırsızlığıyla baş döndürücü bir boşluk ve hiçlikti bu. Aynı zamanda deniz, doğası gereği o kadar değişken, o kadar güçlü ve baskındı ki ufku dışında bir şeye odaklanmak çetindi. Burada nehir kıyısında yetişen bir kız çocuğu olarak dumanlı geminin güvertesinde durdum, yemek odasından yanımda getirdiğim ekmekle martıları besledim. Dalgalar yüzüme çarpıyordu ve rüzgâr yüzünden şapkam kafamda durmadığından onu kamarada bıraktım. İkinci günün akşamı, burnum çoktan yanmış, kırmızıya dönmüştü ve kuşkusuz yemek masasında özensiz bir hayalete dönüşmüştüm.

Portekiz üzerinde deniz üstü köpürdü. Kuşları beslemekten ve akşam yemeğinden vazgeçtim çünkü deniz tutmuştu. Kamarada yatıyordum, midem bomboştı. Bu durum Cebelitarık Boğazı'ndan sonra da devam etti. Güvertede o kadar az vakit geçirmiştım ki hafızamda Akdeniz görüntüsü neredeyse yoktu.

Okyanusu resmedeceğim, diye düşündüm, sonra dönüşte bitkin olacağım aklıma geldi. Motorları çalışır durumda tutun, beni hemen Japonya'ya götürün!

Mayıs'ın beşinci günü, bir hamalın çektiği rikşayla² Kusumotoların eve vardım. Bölge küçük bir köyü andırıyordu, belki de Tokyo tarafından ele geçirilip yeni başkentin banliyösü haline gelmeden önce öyleydi. Bölgedeki evlerin tamamı geleneksel ahşap evlerdi, duvarları bir sundurmayla çevrelenmişti ve küçük pencereleri bambu kafeslerle gölgelenmişti. Sokaklar henüz Tokyo'nun merkezindeki gibi modern lambalarla değil, evlerin önüne asılan kâğıt fenerlerle aydınlatılıyordu. Dar yolda evden eve çamaşır ipleri uzanıyor, her yerde çamaşırlar kurutuluyordu.

Sanki bir günde farklı dönemlerden geçmiş gibiydim, çünkü Yokohama limanının mütevazı koşullarında ancak sabah karaya ayak basmış, ardından trenle Avrupa yaşamının etkilerinin hâlihazırda görülebildiği ve birçok erkeğin kısa saç kestirdiği Tokyo'ya gitmiştim. Sonunda kendimi hamalın çektiği rikşayla şehrin kenarında, geleneksel bir yerleşim yerinin yakınında bulmuştum. Japonya'da neden bu kadar az atın olduğunu bilmiyordum. Onların yokluğunda hafif çekçekler, ters çevrilmiş bir kâseyi andıran geniş kenarlı bir şapka takan çıplak bacaklı hamallar tarafından çekiliyordu. Devekuşu tüyünden şapkam çekçeğin kâğıttan tentesine sürtündü durdu.

2 Çekçek, Uzak Doğu ülkelerinde kullanılan iki tekerlekli bir taşıma aracıdır. (ç.n.)

İki katlı küçük bir evin verandasında yaşlı bir kadın belirdi, bana doğru yürüdü. Kimonosu solgun ve topuz yaptığı saçları çoktan beyazlamıştı. Yaşlı kadının dişleri, Tokyo’da gördüğüm, dişlerini siyaha boyayan ve dudaklarının arasında yalnızca gizemli bir karanlık bırakan bazı yaşlıların aksine doğal renkteydi.

Kadın selam verince, “Bayan Kusumoto burada mı acaba?” diye sordum.

Kadın başını salladı, yavaşça Hollandaca cevap verdi: “An-nem yukarıda dinleniyor. Ben Tada’yım, onun kızı. Evimize hoş geldin.”

Iine Kusumoto’nun kızının da Hollandaca konuşması beni rahatlattı. Bana destek olacak, Avrupa dillerini ve geleneklerini anlayan birine ihtiyacım olduğundan Bayan Kusumoto’ya yazmıştım, beni misafiri olarak davet etmekten memnun olacağını söylemişti. Iine Kusumoto’nun Japonya’nın ilk kadın doktoru olmasından ve olağanüstü hayatı hakkında duyduğum her şey ona hayranlığımı artırdığından kendisiyle tanışmaya can atıyordum. Babasının itibarı sayesinde hem Doğu hem de Avrupa tıbbını öğrenmiş, hatta İmparatoriçenin doğum uzmanı olarak çalışmıştı. Siebold sergisinde Bayan Kusumoto’nun doktor önlüğüyle İmparator Hastanesinin önündeki fotoğrafını görmüştüm, iki adamın yanında duruyordu. Resme bakıp *erkekler arasında tek doktor gibi*, diye düşünmüştüm. Bu resim gözümü kamaştırmıştı.

Ayakkabılarımı çıkarmak için kapının eşiğine oturdum. Günün yarısını ayakkabılarımı çıkarıp giyerek geçirmek istemediğim sürece, Japonya'da bağcıklı ayakkabı giymenin hiç kullanışlı olmayacağını idrak ettim. Gelgelelim Tada hiçbir şey söylemedi, sadece nazikçe yanımda bekledi.

Ev, paravanlarla muhtelif küçük odalara bölünmüştü. Çok az mobilya vardı ve evin en önemli unsuru zemini kaplayan tatami minderiydi.³ Evin arkasında, bir göletin hayat verdiği, birçok farklı çalı ve ağacın yetiştiği geniş bir bahçe vardı. Ev sessizdi ama duvarlar ince olduğundan bahçenin sesleri içeri taşınıyordu.

Tada beni bahçenin kenarında misafir odası olarak kullanılan bir ek binaya yönlendirdi. “Burada yıkama suyu var,” dedi. “Eşyalarınızı da bu raflara yerleştirebilirsiniz.”

Sonra da beni yalnız bıraktı.

Verandanın kenarına oturdum. Bahçenin sessizliği, yolculuk gününün sesleri ve izlenimleriyle dolu zihnimi sakinleştirdi. Tarlalarda oturup tekne yolculuğunun bıraktığı sallanmanın dinmesine izin vermek müthiş bir duyguydu. Tek başına oturabilmek ne kadar keyifli! Her ne kadar Süveyş Kanalı'na

3 Japon kültüründe yaygın olarak kullanılan geleneksel minderlerden biridir. (ç.n.)

vardıktan sonra mide bulantım azalmış olsa da üç farklı gemide geçirdiğim haftalarda sinirlerim bozulmuştu. Her öğünde aynı insanlar, aynı yemekler ve aynı sohbetler, geminin güvertesindeki aynı dar geçit, kıyafetlerimin altında beni ürperten ve bitmek bilmeyen aynı rüzgâr. Şimdi yemyeşil bir bahçenin kenarında, yabancı kuşların cıvıltıları eşliğinde, rüzgârdan korunaklı, güneş ışığında oturmak ne kadar da keyifliydi. Gelmişim, Japonya'ya gelmişim.

Japonların çekingen ve suskun olduklarını hayal etmiş olsam da Yokohama limanında sinir bozucu seslerle karşılaşmıştım, her şey bir haykırıyla yerine getiriliyor gibiydi. İskele alanı balıkçılar ve yük taşıyan adamlarla doluydu. Tren istasyonuna kadarki yürüyüş boyunca, balık ve diğer deniz ürünleriyle dolu arabaların yanı sıra, omuz askılarından sarkan deniz yosunu, yengeçler veya boş olta takımlarıyla dolu sepetlerden kaçmak zorunda kaldım. Sokaklar kokuyordu, yöre halkının kostümleri kahverengi, gri ve mavi tonlarında mütevazı kumaşlardan dikilmişti.

Bağrıışmalar ve at arabalarının takırtılarının yanı sıra herkesin giydiği tahta tabanlı ayakkabılar da gürültüyü artırmış, sesler sadece evlerin arasındaki dar sokaklarda yoğunlaşmıştı. Hollanda Konsolosluğundan beni karşılamaya gelen Bay Blomhoff'la yürüyüş sırasında sohbet etmek imkânsızdı. Balık tezgâhlarından ve göletlerden kaçmaya odaklanmam gerekse de şimdi verandanın kenarında otururken eteklerim hâlâ balık kokuyordu.

İçeri girip valizlerdeki eşyalarımı çıkardım. Tada'nın getirdiği ılık suyla yüzümü ve koltuk altlarımı yıkadım ve kıyafetlerimi değiştirdim. Bütün gün kendimi pısırik ve dev gibi hissettim. Tokyo'da kadınlar sert kumaşlardan yapılmış kimonolar giyiyor, üzerine geniş bir kemer sarıyordu, böylece vücudun hangi şeklin içinde saklandığını görmek bile imkânsız hale geliyordu. Görünüşe göre hiç terlemiyorlardı çünkü herkesin soluk alını, üzerine pudra serpilmişçesine kupkuruydu. Bense birçok erkekten daha uzundum ve bedenim etten, terden ve kokudan oluşuyordu. Bütün bunlar beni rahatsız ediyordu.

İine Kusumoto ufak ama uzun boylu, yaşlı bir kadındı. Saçları o kadar incelmışti ki ışık saçlarından içeri sızıyor, pencerenin yanında dururken neredeyse kel gibi gözüküyordu. Mavi gözleri dışında her şeyiyle Japon'a benziyordu. Beyazlaşan ince saçlarından bir zamanlar ne renk olduğunu tahmin etmek imkânsızdı. Bayan Kusumoto'nun duruşunda, kendi büyükannemi hatırlatan kararlı bir tavır vardı. Onun büyük ellerine baktım, dünyaya getirdikleri tüm çocukları hayal ettim ve hepsi bana tanıdık geldi, uzaktan gelen ekmek kokusu ya da rüzgârda anıları canlandıran bir melodi gibi.

“Beni evinize davet ettiğiniz, misafirperverliğiniz için teşekkür etmek istiyorum. Çok nazıksınız.”

Tada ve Bayan Kusumoto eğildiler. Almancamı ne kadar iyi anladıklarından emin değildim ama yine de Bayan Kusumoto'ya hitaben sözlerimi sürdürdüm: “Size yazdım

çünkü Amsterdam’da babanızın Japonya koleksiyonunu gördüm. Bildiğiniz gibi, babanız Japonya’yı Avrupa bilincine taşıdı. Pek çok bitkiye isim vermiş, Japonya’dan getirdiği bitki çeşitleri hâlâ botanik bahçelerinde yetiştirmeye devam ediyor.”

“Bazı bitkilerin serpilip geliştiğini duymuştum,” diye yanıtladı Bayan Kusumoto gülümseyerek.

Başımı salladım. Birçok bahçıvan için Bay von Siebold’un etrafa diktiği fallopialar⁴ başlarına bela olmuştu. Bütün bahçeleri yerle bir etti ve kimse onu nasıl kurutacağını bilemedi. Dolayısıyla Siebold’un adı bahçıvanlar arasında pek takdir görmezdi.

“Babam Japonya’yı Avrupa’ya, Hollanda tıbbını Japonya’ya getirdi, gelgelelim belki de her iki görevin de uygulanması hüsnükuruntudan ibaretti,” dedi Bayan Kusumoto ve ardından beni yemek masasına davet etti.

Tatami minderinin üzerine kurulan engin masanın etrafına oturduk. Tada önümüze çeşitli kızarmış sebzeler, pilav, kırmızı fasulye ve ince hamura sarılmış mantılardan oluşan birçok küçük tabak yerleştirdi. Kâselerde buharda pişirilen yağsız, bulanık çorba vardı. Yemekler güzelce servis edilmişti, her şey tertemizdi, hoşuma gitmişti.

“Peki sizi Japonya’ya atan rüzgâr böcekler mi?” diye sordu Bayan Kusumoto. Tada’nın bana her yemekten biraz biraz servis etmesini söyledi. Kibarca tabağımın yanına büyük,

4 *Polygonaceae* familyasına bağlı bir bitki cinsidir. (ç.n.)

gümüş bir çatal koymuşlardı. Çatalın üzerinde Siebold'un baş harfleri yazılıydı ve yüzeyi zamanla kararmıştı.

“Amacım yerel türlerden oluşan bir koleksiyon toplamak,” dedim.

Yemeğimizi yerken dışarıda yağmur yağmaya başlamıştı. Oda karardı, damlaların pıtırtısı evin duvarlarında yankılanırken masayı saran sıcaklığın altında sessizce yemeğimizi yedik. Sağanak yağmur artmıştı. Sanki damlalar, Kusumotoların evini manzaradan koparmış gibiydi. Evi şırıltılı bir perde çevreliyor, su verandanın metal korkuluklarında yumuşak sesler çıkararak çatının kenarındaki oluğa akıyordu.

Tada odadaki fenerleri yaktı ve bu fenerler çok geçmeden çeşitli kanatlı böcekleri kendine çekti. Hemen kalkıp onları incelemeye cesaret edemedim. Dışarıdan gelen yağmurun burnuma çalan kokusu yabancı olsa da ışıkta dönen baykuş güvelerini izledim. Kendimi evimde hissetmiştim.

Akşam yatmadan önce, Bay Blomhoff'un bana verdiğı, içinde Japon doğısı hakkında çeşitli kitapçıkları karıştırdım ve Latin alfabesiyle basılmış Japonya haritasını açtım. Haritaya baktığımda kıyı bölgesinin doğıru bir şekilde çizildiğini fark ettim, gelgelelim Japonya'nın iç kesimleri ne kadar fazla tasvir edilirse edilsin detaylar yetersiz kalıyordu. Ülkenin iç kesimlerinde tek bir yol veya ayrı bir tepenin çizildiğı, köy, tali yol veya olası nehrin bulunmadığı pek çok alan vardı.

Bay Blomhoff haritayı verirken ve yerel halkın bilgilerine güvenmemi söylediğinde bundan bahsetmişti. “Köyler ve

yollar var. Yola çıkmadan önce daima bir sonraki köye mesafesini kontrol edin. Haritaların bilerek eksik bırakıldığını düşünüyorum,” dedi. “Japonya uzun süre sırlarını sakladı ve bu tutumundan hâlâ tümüyle vazgeçmiş değil. Bay von Siebold’un durumunu da biliyorsunuz.”

Hollanda-Japonya antlaşması sayesinde, Şogunluk döneminde Nagazaki’de yaşamasına izin verilen birkaç Avrupalıdan biri olan Dr. von Siebold yasa dışı olarak Japon haritalarını ele geçirmişti. O zamanlar Japonya hâlâ dış dünyaya sıkı sıkıya kapalıydı; bu nedenle haritaların bulunmasının ardından von Siebold 1829’da casusluk suçundan hüküm giydi ve ülkeden sınır dışı edildi. Geri dönmesine izin verilinceye kadar otuz yıl geçti. Bayan Kusumoto’nun babasıyla tanışmasından otuz yıl önce.

Thea'nın mektubu Tokyo'daki konsolosluğa ulaştıktan iki gün sonra Kusumotoların evine teslim edildi. Mektup o kadar kısaydı ki, bu kadar hafif bir kâğıt parçasının Avrupa'dan Japonya'ya bu kadar mesafeyi kaybolmadan katedebilmesine hayret ettim.

Thea'nın el yazısından aceleyle yazdığını anlamıştım. Harflerin nokta ve çizgileri, sanki yazı kendisiyle yarışıyormuşçasına, vurmaları gereken harflerden farklı bir ritimle koşuyordu. Thea mektup yazmayı sevmiyordu, her zaman huzursuzca yazardı. Bunu da telaşla tamamladığı gün gibi ortadaydı.

Thea, mektupta Lukas adıyla vaftiz edilen sağlıklı bir erkek bebek dünyaya getirdiğini ve ailenin Frankfurt'a dönmeyi planladığından bahsetmişti. Bunları iki cümleyle anlatmıştı. Gelgelelim mektubun asıl içeriği, Johann'ın Nürnberg'deki evinin nihayet satıldığı ve şaşırtıcı bir şekilde hâlâ bana ait olan vasiyetteki payımın Avrupa'ya dönünce geri alınabileceğiydi. (Mektubun sonunda, hukuk bürosunun ve konuyla ilgilenen avukatın adı vardı.) Mektup şöyle sonlanıyordu: *Umarım Japonya'da umduğunu bulursun. En içten dileklerle, Thea.*

Uzun süre elimde kâğıtla oturdum. Mektuptaki eksik tüm cümleleri düşündüm. Çocuğuyla ilgili, doğumuyla ilgili

açıklama yok, Thea'yla ilgili hiçbir havadis yok. Kızım anne olmuştu. Hamile olduğunu bile bilmiyordum. Peki Nürnberg'deki evi kim satın aldı, annemin eski mobilyalarına ne oldu, Thea ve ailesi neden Frankfurt'a taşındı? Mektubun başlangıcı dışında bana yöneltilen tek bir soru, hayatım ya da refahım hakkında tek bir kibar cümle yoktu: *Sevgili annem, umarım iyisindir.* Mektup, kızımın hayatında nerede durduğumu hatırlattı, orası kızımdan çok ama çok uzaktaydı.

Bahçedeki küçük ahşap bankta oturdum, Thea'nın sözlerinin tadını çıkardım. Bu kısa cümlelerdeki her şey hak edilmişti. Bana ihtiyaç yoktu. Bunca yıllık aile hayatım, başkalarının istekleri ve kendi sesime sessiz kalışım... Tanrı bana güç verip onu kullanmaya karar verdiğimde de yalnız kalmıştım.

Şimdiyse işte burada, kendi isteğimle Japonya'daydım ve bir zamanlar hayatımı dolduran ve bana bir amaç veren her şey yok olmuştu. Kalan şey bu hafif kâğıt parçasının içindeydi: Çocuğumun hayal kırıklığına uğramış sesi.

Peki ya iş, her zaman iş, dedim kendi kendime ama tek başına amaçsızca seyahat eden ve yöntemsiz çalışan bir kadının çizimleri gerçekten kimseyi ırgalıyor muydu? Şansım yaver giderse, böcek ve bitki koleksiyonumu, onlardan pek anlamayan, sadece onlara sahip olmak isteyen bir koleksiyonere satabilirdim.

Böcekler ve Tanrı, söyleyecek bir şeyim kalmış mıydı?
Nihayetinde güzel koltuk minderlerinin ötesine geçebilmiş
miydim, belki de başaramamıştım.

Son zamanlarda İngiliz Charles Darwin'in yazılarını okuyorum ve zamanın geçişini düşünüyorum.

Bay Darwin, yaratılış yaşının İncil'de belirtilenden çok daha eski olduğunu ve kayanın içinde bin yıldır kimsenin canlı göremediği hayvanların bulunduğunu yazıyor. Sayın Darwin'e göre en kalıcı şeyler bile zamanla değişmektedir. Kıyı şeridi hareket ediyor, kayalar kırılıyor, kara yükseliyor. Yani Tanrı'nın karaya ve suya ayırdığı şey hâlâ hareket halinde. Dağlar doğup büyüyor, türler yok olup yerlerine yenileri geliyor, denizden adalar yükseliyor, kuşlar yeni adalara uçuyor ve her adanın şartlarına göre kendi şekillerinde gelişıyorlar. Ama tüm bunlar yavaş ilerliyor; İncil'deki yılların toplamından, büyükannemin bile bir zamanlar inandığı 6000 yıldan çok daha yavaş.

İnsanlar soruyor: Tanrı, yaratma işini bu şekilde değiştirdiğinde mükemmel değil miydi? Tanrı, bir türü yok edip başka bir türü birçok türe dönüştürerek yaratılışla mı oynuyor? Yoksa türler Tanrı'nın etkisi olmadan kendiliğinden mi değişiyor? Tanrı yaşamı başlattı ama sonra ona müdahale etmeden kendi başına yaşamasına izin verdi. Tanrı'nın her küçük adadaki her ispinoz türünü şekillendirmeye vakti yoktur. Darwin de zamanının kalmadığından şüpheliyim, demiş.

Bayan Kusumoto zamanının çoğunu üst kattaki odalarda geçiriyordu, onu yalnızca yemeklerde görüyordum. Suskundu, jest ve mimikleri vardı sadece. Tada ile konuşmamı duyup duymadığından emin değildim çünkü yaşlarla dolu gözlerindeki bakışı okumak mümkün değildi. Zihnimde onu daha Avrupalı canlandırmıştım, sonuçta Alman bir babanın ve Japon bir annenin kızıydı. Batı tıbbı ve Felemenkçe okumuştum ama onunla tanıştığımda beklentilerimin çok yüksek olduğunu anladım. İine Kusumoto, Dr. Siebold ülkeden kovulduğunda yalnızca iki yaşındaydı ve otuz yıl sonrasına kadar bir daha hiç karşılaşmamışlardı.

Tada ile basit bir Almancayla yavaşça konuşuyordum, Tada da bildiği Felemenkçe kelimelerle karşılık veriyordu. Yavaş yavaş aramızda bir dil oluştu, her iki dilden ifadeler alındı ve ikimiz de kendi tarzımızda anlaştık. Gün geliyor kelimeleri anlaşılması daha kolay olsun diye kâğıda yazıyorduk, gün geliyor Tada kâğıt parçasıyla birlikte sözlüğe ya da annesine gidiyor ve bir süre sonra memnuniyetle başını sallayarak geri dönüyordu. Kelimenin sırrını açığa vurduğu ve onu çevreleyen cümleyi anlamıyla aydınlattığı bu günlük başarı anlarına ikimiz de seviniyorduk. Onaylayarak başını sallama şeklini, saçlarını hareket ettirmesini ve ona eşlik eden boğuk *hımm* sesini sevmiştim!

Gerçi Tada'nın bazen anlamadığında veya emin olmadığında nezaketten dolayı aynı hareketi yaptığını fark ettim. Yavaş yavaş bu sözsüz jestleri okumayı ve onun sözlerini dinlemeyi öğrendim. Tada bir kelime aradığında veya istediği şey için daha basit bir ifade oluşturmaya çalıştığında susar ve başını eğerdi. Bu sessizlik uzun sürebilirdi ve bu süre zarfında yardım etmeye ya da herhangi bir öneride bulunmaya çalışmamın faydası yoktu. Bazen hayır demek için sessiz kalıyordu ve o zaman onun olumsuz cevabını söylemesine gerek kalmadan anlamak bana düşüyordu.

Paylaşılan her söz bizim için değerliydi. Cümleler yavaş yavaş kuruluyordu ama zamanımız vardı ve fethettiğimiz cümleyi defalarca tekrarlıyorduk. Tada gülünce dişlerini siyaha boyamadığından eliyle ağzını kapatıyordu.

Dilin az olduğu ve her düşüncenin en basit, en kısa biçimine indirgendiği dönemde dil netleşiyor ve çevresinde ferah bir sessizlik açılıyordu. Bir sabah ön kapının eşiğinde yan yana durup gece yağmurunun evlerin saçaklarında, korkuluklarında, yapraklarda ve bambu perdelerde binlerce parlak su damlası halinde nasıl asılı kaldığını, sabah güneşi doğduğunda ve sıcaklığıyla sokağı buharlaştırdığında, cadde boyunca uzanan çamaşır iplerinin inci dizileri gibi parlamasını ve tüm bunların ortasında, büyük bir kurbağanın bacaklarını bir göletten kuvvetlice aniden iterek manzaranın üzerinden atlamasını izledik. İşte tam öyle bir anda iç çektim: “Çok güzel.” Tada başını salladı, *hımm!* Nasıl sessiz kalabileceğimizi ve bu tek kelimenin göz kamaştırıcı dere-

cede parlak ve nemle tazelenmiş anı özetlemesi gerektiğini kabul edebileceğimizi hissettim. *Çok güzel.*

Tada'nın Felemenkçesinde zaman kipleri olmadığından çok geçmeden geçmiş zaman kiplerini de bıraktım ve dilimiz anla bir oldu.

Benim kocam var. Kocam ölür.

Benim de bir kocam var. Ölür.

Bir kızım var. Almanya'da yaşar.

İki çocuğum var. Oğullardan biri baba değil, doktor.

Kocam bana tecavüz eder. Üç çocuk, iki ve bir.

Bu cümleleri ve arkalarındaki hikâyeleri sessizlik karşıladı. Bazen Bayan Kusumoto ve Tada'nın yanlarında çok şey taşıdığını, onlarla karşılaştırıldığında benim hikâyemin zayıf kaldığını hissettim.

Kusumoto evinin tek dezavantajı tatami minderlerinin üzerindeki pirelerdi. Sorundan kaçmak zordu çünkü tatami minderinin kullanıldığı her yerde pireler vardı. Japonya'da yataklarda uyumadığınız, ancak uyuyacak yer doğrudan yere döşendiği ve duvar yapıları nedeniyle hamak bile takmak mümkün olmadığı için pirelerden kaçınmak imkânsızdı. Bazen pireler bütün gece uykumu kaçıırırdı. Uyumaktan vazgeçip fener ışığında günlüğümü yazmak için kalktığımda çaresizliğimle alay edercesine sayfalarının üzerinde zıplıyorlardı.

Bir gün yerel bir hastanenin önünden geçerken bir kadının sedyeyle taşındığını gördüm. Hemşire onları karşılamaya

geldiğinde sedyeyi yere indirdiler. Sedyenin hastanın yere değmemesi için kısa bacaklar üzerinde durduğunu fark ettim. Hastane binasına girdim ve eski sedyeyi alabilir miyim diye sordum. Hastanenin arka bahçesinde kumaşı yırtılmış sedyeler buldum, onlar için uygun bir fiyatta pazarlık yaptım. Sedyeyi Kusumotoların evine taşıdım ve üstüne yeni bir kumaş diktim.

Sedyeyi seyahat yatağı olarak kullanıp pire ısırıklarından kaçınacağımı söylediğimde Bayan Kusumoto o kadar güldü ki dişlerini gördüm. Ancak sadece iki gecelik deneyden sonra fikrimin işe yaradığını memnuniyetle söyledim. Biraz yükseklik bile pirelere zor geliyordu, battaniyemin tatami minderlerine çarpmamasına dikkat ettiğim sürece sedyede daha rahat uyuyabilirdim.

Namütenahi Tanrım. Varlığınızla kuşatıldık. Derinlerin Efendisi. Size dalıyoruz. Işığın Efendisi. Varlığınız gözlerimizi kamaştırdı. Yüceliğin Efendisi. Sizde kör olduk. Tanrım, denizine karışıyoruz!

Hâlâ dua ediyordum ama bunu Tanrı'dan çok kendime yapıyordum. Artık sözlerimin ulaşacağını hayal etmiyordum ama en azından günde bir kez sesimi duyuyordum. Japonya'da kilise ya da şapel yoktu ve bu yüzden Tanrıyla yapayalnızdım.

Tekrar çizmeye başladım. Japonya tuhaf şekillerle ve oranlarla dolu olduğundan, en tanıdık nesneler alışılmışın dışında görüldüğünden, onları defterime çizerek anlamaya çalıştım. Evlerin saçaklarını ve kapı aralıklarını, sütun sıralarının ve kâğıt lambaların ritmini çizdim, Kusumotoların bahçesinde yetişen ağaçların, çalılarının ve çiçeklerin çoğunu çizdim, kurbağayı, süpürgecinin lavtasını ve hizmetkârların çektiği kubbeli çekçekleri.

Hayatımda ilk kez önümde modeli olmayan bir şeyi sadece hafızama ve hayal gücüme dayanarak çizmeye çalıştım. Frankfurt'taki evimizi çizdim. Thea'nın ve annemin yüzünü hatırladığım kadarıyla çizdim; bu zordu çünkü onları pek çok farklı yaşta, pek çok farklı halleriyle hatırladım.

Hafızamın derinliklerinde belli duruşları olduğunu fark ettim. Annemi şöminenin yanına koydum, elleri kucağında, kafası yaşın etkisiyle biraz çökmüş, gözleri ateşe sabitlenmişti. Thea'yı sadece uzaktan çizdim. Benim resmimde bir ağaca yaslanmış duruyor ve sanki yürüyüşe çıkacakmış gibi başka tarafa bakıyordu. Şapkanın kenarı yüzüne gölge düşürüyordu, altından bir örgü dışarı fırlıyordu.

Bir akşam Bayan Kusumoto beni çizim yaparken gördü ve çalışmalarımı izlemek için durdu.

“Bu senin annen mi?” diye sordu, başımı salladım.

“Peki ya bu kız kardeşin mi?”

“Thea benim kızım. Ama onu en iyi gençliğimde hatırlıyorum.”

Bir süre sessizce resimlere baktık.

Sanki çizimdeki kızın neden bana sırtını döndüğünü açıklamak istercesine, “Thea'yı babasının elinden aldım, beni hiç affetmedi,” dedim.

Bayan Kusumoto başını salladı ve tatami minderinin üzerinde yanıma diz çöktü.

“Hayatımın ilk yarısı boyunca babamı bekledim,” dedi.

“Onu ancak bir yetişkin olarak geri getirdim. Otuz yıl sonra. Hatta bir süre aynı evde yaşadık.”

“Bunu bilmiyordum.”

“Ama sonra ayrıldım. Hizmetçiyi hamile bıraktı. Hollandalıyı bu kadar kötü konuştuğum için bana bağırıp çağırdı. Başka bir hizmetçi geldi, o da hamile kaldı.”

Bayan Kusumoto’ya baktım ama bakışları hâlâ çizimimde, ona arkasını dönen Thea’daydı.

“Baban sivri bir adamdı, ben de öyle anladım,” dedim.

“Çok ama çok hayal kırıklığına uğradım. Bir doktor olarak bile artık inandırıcı değildi. Bilgileri eskimişti, yalnızca siyasetle ilgileniyordu.”

Oturuşumu değiştirdim. Sürekli yerde oturmak dizlerimi ve bileklerimi zorluyordu. Bazen sıradan bir masada oturmayı özlüyordum.

“Daha uygun kıyafetlere geçmek ister misin?” diye sordu Bayan Kusumoto.

“Affedersin?”

“Korse varken rahatça kalkamıyorsun bile.”

“Kuşkusuz zor,” diyerek gülümsedim. Hemen eteğimin bel kısmını açtım ve korsenin bağcıklarını gevşettim. Daha sonra sessizce oturduk. Bayan Kusumoto’nun beyaz doktor önlüğüyle hastanenin önünde durduğu fotoğrafı hatırladım. Büyükannemin beyaz önlüğünü hatırladım.

“Büyükannem aynı zamanda çocukların dünyaya gelmesine de yardım ederdi. Ebeydi.”

“Sonra hayatında çok şey gördü,” dedi Bayan Kusumoto başını sallayarak.

Kusumoto ile iki hafta yaşadktan sonra ilk koleksiyon gezisine hazırdım.

Tada, yemek hazırlamakta ve böcek toplamakta bana yardım edecek, rikşa çekmesini bilen iki güvenilir çocuk ayarlamıştı. Aralarından biri de biraz Hollandaca biliyordu.

Masanın yerine dizlerimin üzerine daha rahat yazıp çizebileceğim ince bir tahta koymuştum. Sedye yatağım ve taşınır merdiven arabaya bağlandı, bagajlar atın sırtına yüklendi.

Türk pantolonu giydim ve yüzümü gölgeleyen, geniş kenarlı bambu bir şapka taktım. Önlüğümün içine defterimi ve kalemimi koymak için ayrı bir cep dikmişim; cebin üst kısmı bir çanta gibi kapanarak hareket etmeyi kolaylaştırıyordu.

Japon süvarilerin söylediğı gibi at yavaştı, ama yine de yükünü taşıyordu.

“İyi yolculuklar!” dedi Bayan Kusumoto ve Tada. “Dönüşünüzü dört gözle bekliyoruz.”

İlk koleksiyon yolculuğum böylelikle başladı.

Yirminci defter. Bu kalın tırtılın rengi açık yeşil, neredeyse beyaz. Başı, sanki yüzeyine bir ağaç kabuğu veya koni parçası yapışmış gibi kahverengi bir kabukla kaplı.

Tırtıl, yapraklarından küçük kahverengi delikler yediği Moğol meşesinde yaşar. Tırtıl kozasını örmez ancak koza son tırtıl derisinin altında ortaya çıkar. Kabuğu da soluk ve kemiklidir. Balıkçıların avladığı yumuşakçalara benzer.

On beş gün sonra kozadan kanatları beyaz yama benzeri işlemelerle süslenmiş siyah bir Kore kelebeği çıkar. Gövdesi siyah, ancak kuyruğu siyah beyaz çizgilidir. Kanatların kenar süslemelerine uyum sağlar. Kelebeği gözlemlemek kolaydır çünkü konduğunda kanatlarını sonuna kadar açar. Ona Ressamın Arkadaşı adını verdim.

Japonya'daki bitki örtüsü Almanya'dakinden çok daha gürdü. Farklı ağaç yüksekliklerinde farklı böceklerin yaşadığını öğrendim. Ağaçların bazıları o kadar büyüktü ki yalnızca uzun olmakla kalmıyordu, aynı zamanda geniş ve sık yaprakları vardı. Büyüklüklerini ancak meydanın diğer tarafından baktığınızda anlayabilirdiniz.

Merdiven daimi ekipmanım haline geldi. Uygun bir ağaç seçtikten sonra altına büyük beyaz bir örtü seriyorduk.

Hamalların endişeli bakışları altında ağaca tırmanıyordum. Dallar boyunca elimden geldiğince yükseğe çıkıyor ve gövdeye ya da dallara yaslanarak güvenli bir pozisyon bulmaya çalışıyordum ki işimi yapmak için ellerimi serbest bırakabileyim. Çizmeler ve Türk pantolonlarıyla kolay olmasa da karıncalar bir keresinde ayak bileklerimi sokunca çizmelerden vazgeçmeye cesaret edemedim.

Ağacın gölgesine tırmandığımda ışık değişti ve etrafımda yeni bir manzara açıldı. Bu anı hep şaşkınlıkla karşılıyordum. Kozalaklı orman, kırmızımsı bir renge büründü. Etrafımdaki her şey, sadece kozalakların dönen noktalarıyla ritmik olarak kesintiye uğrayan, altın bir sise dönüştü. Yemyeşil ormansa yaklaşan önünü yeşil bir duvar gibi kapatıyordu. Ne var ki uygun bir ağaçla ve merdivenin en kalın dala yaslanmasıyla bu duvar aşılabilirdi. Yaprak katmanını geçtikten sonra, gövdenin etrafında, mavi göğe kadar boş bir alan vardı. Rüzgâr yaprakların üst üste binen gölgelerini dalgalandırırken aralardan ışık hüzmeleri yayılıyordu. Ağacın kendisi kaybolmuştu. Yapraklara yaklaştım. Ağacın içinde yumuşak yeşil bir evin mi beklediğini yoksa saçlarıma yapışan karışık bir düğüm mü olduğunu kestirmek pek mümkün değildi. Bir arı kolonisi veya bir kuş ailesi dalda yuva yaptığında veya uyuklu bir yarasa kolonisi oyuk deliğe yerleştiğinde, ağacın hâlihazırda işgal edildiği ve ziyaretimin iyi karşılanmadığı zamanlar olurdu.

Gelgelelim ağaç görünmeme izin verdiğinde ve girintisinde kendime bir yer bulduğumda, gözlem çalışmalarına sessizlikle başlıyordum. Dinledim, izledim, ortam benim

varlığıma alışsın diye yavaşlayıp nefesimi tuttum. Ancak o zaman dikkatimi böceklerle çevirdim.

Ön cebimden bir not defteri çıkardım. Kelimeler ve çizimlerle notlar aldım, bazı örnekleri büzgülü çantama koydum. Yeterince çalıştıgımda aşağı indim ve farelerden birini merdivene bıraktım. Dalları salladı, yaprakları kopardı. Hammalla yapraklardan düşenleri toplamak için beyaz bir örtü kullandık. Ardından bulgularımızı tasnif ettik, seçtiğimiz örnekleri numune kutularında sakladık.

Çalışma sonuç verdi, çizimler birikti. Yine de işimin bir yere varmayacağı hissine kapıldım, artık ne yaptığımdan bile emin değildim. O kadar çok tür vardı ki ve çoğu birbirine o kadar benziyordu ki bazen önümde on beş tane böcek oluyordu. Bunlar başta aynı görünüyordu ama daha yakından incelediğimde her birinin farklı bir türü temsil ettiğini ya aynı türün erkek ya da dişisi olduğunu fark ettim. Gördüklerimi sınıflandıramadım, her şey kalemimin kontrolünden kaçtı.

Tek bir Japon ağacı kendi etrafında o kadar çok yaşam toplayabiliyordu ki onu herhangi bir biçimde kaydetmek imkânsızdı. Üstelik ağaçların tepesine bile çıkamamıştım! Düzinelerce farklı karınca ve böcek türü, kanatlı sivrisinekler ve tırtıllar, hepsi şekil olarak o kadar bol ve alacalı, bereketli ve çeşitliydi ki ev bitkisinin merkezde olduğu ve böceklerin etrafta tasvir edildiği sınıflandırma yöntemim yetersiz kalmıştı.

Tek bir ağaç türüne iki yılımı harcayabilirdim. Biyotasının haritasını çıkarmak veya bir ağacın sakinleriyle ilgili koca bir kitap yazmak! Bazı ağaçlar hâlâ çok yaşlı olmasına rağmen –bin yıldan yaşlı, tanrılar katına yükselmiş birçok çam ağacı gördüm– kabuğundaki ve yapraklarındaki yaşamın, ağacın yaşına göre değiştiğini tahmin edebiliyordum. Ağacın zamanıyla uyuşamayacağımı alçakgönüllülükle kabul ettim.

Bazen düşüncelerim Nuh'un Gemisi'ne dönüyor. Nuh'un, yırtıcı hayvan, cırcır böceği, kın kanatlı, küçük gümüş yüzlü balıklar ve sürünen dalgıç kuşu da dahil olmak üzere dünyadaki tüm hayvanları kendisiyle birlikte toplaması mümkün mü? Üstelik hayatım boyunca böceklere aşina olan benim bile onları birbirinden ayıramadığım bir toprakta. Yaratıcı gerçekten her canlıyı, her iklim ve duruma göre, tüm detaylarıyla ve çeşitleriyle mi şekillendirdi? Zamanın başlangıcında, zamanın tümüne sahip olmasına rağmen, böyle bir şeyi nasıl başardı?

Yoksa bazı türler ancak olaydan sonra mı doğmuştu? Tanrı'nın yarattığı ve Nuh'un gemisinde kurtulan, Tufan'dan sonra karaları ve denizleri fetheden ve birbirlerini değiştiren ilkel türler var mıydı?

Dipsiz şüphe ve yalnızlıktan etkilendim. Yüce Tanrı benden çok önce ortadan kayboldu. Bizi değişmek ve uyum sağlamak için kendi halimize mi bıraktı? Geçmiş yıllardaki kelebek resimlerime bakıyorum: Bu canlılardan herhangi biri Yaratıcı'nın yarattığı bir şey mi? Yoksa Tanrı başlangıçta tek bir kelebek mi yarattı ve yıllar boyunca kitaplarıma kaydetti-

ğim diğer yüzlerce kelebek de o ilk anın zayıf bir yankısından mı ibaretti?

Bu düşüncelerimi paylaşabileceğim kimse yoktu. Sorumu bir mektupla sınırlı tutsaydım Clara beni kâfir olmakla suçlayacaktı, Bayan Kusumoto Tanrı'ya inanmıyordu. Tada tek zaman kipinde konuşabiliyordu; tek bir kiple nasıl zamanın ya da Tanrı'nın başlangıcına ulaşabilecekti?

Japonya'da ne kadar uzun süre kalırsam, dünya o kadar büyük ve anlaşılmaz hale gelecekti, ben de o kadar küçülecek ve çaresizleşecektim. Kutsal saydıkları yüzyıllık ağaca secde eden kulları anladım, bazen ben de secde ettim. Hışırdayan dala çıktığımda ağaç beni teselli etti: *Senden önce de buradaydım, sen gittikten sonra da var olacağım, varlığın beni alakadar etmiyor.*

Bir akşam Tokyo’ya döndüğümde Tada bana bir hediye getirdi. Bu, kibrit kutusundan biraz daha büyük, hasırdan bir kutuydu. Kutuyu işlemeli uzun bir ipe asmıştı, bana verdi. İpin diğer ucunda püsküllü küçük bir taş bağlıydı.

“İçinde ne var?” diye sordum, kutuyu hafifçe salladım.

Sanki içi boştu.

“Dikkat et!” dedi Tada, nefesini tuttu, kutuyu elimden aldı. Kenarını yırtıp açtı. “Zıp zıp zıplıyor,” dedi.

Tada kapağın altındaki açıklığı eliyle korurken kutuya bakmak için eğildim. İçinde bir çekirge vardı. Ufacıktı, sivrisinekten birazcık daha büyüktü. Kendisinden daha uzun ve yalnızca ışıktaki göze çarpan dokunaçları vardı. Başı aşağı halde, hareketsizce oturuyordu.

“Patlıcan,” dedi Tada. Cebinden küçük bir parça patlıcan çıkarıp kutunun dibine koydu. Daha sonra kutuyu pencere ızgarasına asmak için ip bağladı.

Çekirge orada asılı kaldı. Birkaç kez kutuya baktım ama düğüm o kadar sıkıydı ki hiçbir şey görünmüyordu. Ben de çekirgenin sebzeyi yiyip yemediğini öğrenmek için onu dinlemeye çalıştım ama işe yaramadı. Çekirgeyi cam

kavanoza koymayı düşündüm, böylece onu izleyebilirdim ama kaçıp Tada'yı üzmesinden korkuyordum.

Akşam çöktü, oda karardı. Japonya'da akşamlar, özellikle sonbahar ve kış aylarında karanlıktı. Adanın dört bir yanına yayılan karanlık, insanların akşam işlerini yapmak için ışığında oturdukları binlerce kâğıt kubbeli kandille aydınlanıyordu. Renkler soldu, odalar gözden kayboldu; bahçeler, kaldırım taşları, çitler hepsi görünmezliğin, yokluğun içine gömüldü. Kırsalda seyahat ederken ailelerin tek bir ışık halkası etrafında nasıl toplandığını görmüştüm. Çocuklar oyun oynuyor, yetişkinler yemek pişiriyor, el sanatları yapıyor ve insanların gölgeleri duvarlara yansıyor çoğalıyordu. Arka planda, evin geri kalanı karanlıkta kayboluyordu.

Odamı çevreleyen karanlığın ortasında bir çekirge aniden şarkı söylemeye başladı. Hiçbir şey beni bu sese ve odanın ruhunu nasıl değiştirdiğine hazırlamamıştı! Çocukluğumda çayırlarda cırcır böceklerini dinlemiştim. Japonya'daki sessiz çayırlarda sarhoş edici cıvıltılarını duymuş olsam da manzara eşliğinde bu ses yankı buluyordu. Yine de bu kadar yalnız ve izole bir şarkıcıyı hiç duymamıştım. Sanki böceklerin sesine neden şarkı denildiğini şimdi anlamıştım. Bir insanın veya bir orman kuşunun şarkısı gibi bir melodi ve çeşitlilik yoktu, gelgelelim parlaklığından dolayı bir kuşun gırtlaktan mırıldanması bir enstrümanın çıkardığı ses gibiydi. Onu ne kadar uzun süre dinlersem o kadar incelikli hale geliyordu. Sanki cırcır böceğinin kendini tekrarlayan şarkısı sessizliğin de titreşmesine neden olmuştu.

Şarkı, kâğıda çizilmiş çizgilerin boş kâğıdı görünür hale getirmesi gibi sessizliğe ritim tutuyordu. Bu, sessizliğin yanıt verdiği bir davetti, özlemini çektiğim karşılığı hayal gücüme bırakan bir diyalogdu.

Çekirgenin şarkısıyla evimiz özlemle aydınlandı. Karanlık, birdenbire hiçlik olmaktan çıkıp yazın özlem dolu gecesi gibi yayıldı etrafıma, hâlâ günlerin sıcaklığını soluyordu.

Japonlar cırcır böceğine *sünger kek* dedi. Müziği, ürkütücü derecede hassas ve hüzünlü tatlılığın tuhaf bir birleşimiydi. Sayısız küçük çanın titreşimine benzeyen bir çınlamaydı ve bazı türlerin aksine ritmik değil, kendini tekrarlayan kısa vurgularla şarkı söylüyordu. Dinleyiciyi hayrete düşüren bir duayı tekrarlayan keşiş gibiydi. Çocukluğumda duymamış olsam da ezgisindeki bir şey beni geçmişe götürdü. Cırcır böceği şarkı söylediğinde dünyanın ilk anılarına uzandım, yaza aittim, karanlığa aittim; hepimiz birdik.

Tapınak avlularına kurulan pazarlardan farklı türde ve seste çekirgeler ve cırcır böceği satın alınabildiğini, bunların evde dekoratif işlemeli kutular, kafesler ve kavanozlarda saklandığını kısa sürede öğrendim. Bazıları esaret altında üredi, bazılarıysa üremedi. Fenerlerle yakalanıp şehre getirildiler. Tüccar kavanozlarında ve oda sıcaklığında yetiştirilen cırcır böcekleri daha erken yumurtadan çıktı. Onlar Nisan ayında şarkı söylemeye başlarken, doğadan toplanan çeşitler Temmuz ayı sonuna kadar ses çıkarmadı. Bu sayede ilkbahardan sonbahara kadar böceklerin şarkılarını dinledik.

Cırcır böceğimi, sünger kekimi sevmiştim.

Ağustos ayında bir hafta sonu Tada ile Saitama'nın ateş böcekleriyle ünlü Minano köyüne gittik. Ateş böceklerini yalnızca partilerde, hava karardıktan sonra etrafta uçmaları için bahçeye bırakıldıklarında görmüştüm. Dışarıda oturan müşteriler yemeklerini yerken ateş böceklerini hayranlıkla izlesin, çocuklar da böcek yakalasın diye kapalı avlusu olan bir restorana da gitmiştim. Çocuklar ateş böceği yakalarsa onu bir kutuda eve götürmeleri gerekiyordu. Ne var ki Tada, Minano'daki ateş böceklerinin farklı olduğunu söyledi. Sıcak havadan hafta sonu köye akın etmiş insanlar da öyle düşünüyordu. Tokyo'dan Saitama'ya giden tren hattı yeni açılmıştı, insanlar bu nadir yolculuk için en iyi kıyafetlerini giymişti. Sabahtan itibaren şenlik havası hâkimdi. Doğa kampı için kıyafet ve ekipmanları evde bırakıp Tada'nın bana kimono giydirmesi günü daha da özel hale getirdi. Japon kıyafetlerinden biraz utanmıştım ama Tada yanımdaki tek düzgün kıyafeti (uzun siyah elbise ve deveau tüyleriyle süslenmiş şapka) giyersem çok dikkat çekeceğimi söyleyip gözümü korkuttu. Haklıydı. Kalın elbise kullanışsızdı. Bazen Kusumoto'da tüylü bir şapka takardım, çocuklar bayılırdı. Beni takip eder ve tavuk gibi gıdaklardı. Bundan rahatsız olmazdım, yüzüme kurbağa fırlatılmasından iyiydi.

Minano köyü ateş böceği mevsiminde hareketlenmişti. İnsanlar restoranların teraslarında oturuyordu. Teraslar kâğıt fenerlerle süslenmişti, böylece hava karardığında sokaklar rengârenk görünüyordu. Evlerin birbirinden uzak olduğu nehre, fenerler terasları küçük adacıklara ayırıyordu. Yarasa-ların sessizce uçtuğu çatının üstünde bir karanlık açılıyordu.

Tada ile küçük bir masaya sıkıştık. Sıcak hava yüzünden pek aç olmasam da pirinç ve sebze sipariş ettik. Mutfak ta-rafında beş şef sobanın yanında ter döküyordu. Birbirlerine ve garsonlara bağılıyor, metal tavaları tıngırdatıyorlardı. Yağlar tısladı, sebzeler çevrildi, bıçak tahtaya çarptı, baharat kavanozlarının metal kapakları sarsıldı ve tüm bu sesler tek bir ses denizine karıştı. Hayranlıkla dinlediğim tavaların ritmi hâkimdi mekânda, çığlıkları anlayamamıştım. Aşçı-ların arasında hiyerarşi vardı sanki; sağ taraftaki en genç aşçı sebzeleri doğrayıp soğandan yaşaran gözlerini siliyor, diğer taraftaysa en yaşlı adam balık kızartıyordu.

Kargaşa aniden bir emir çığlığıyla kesildi. Herkes sesin geldiği yere döndü. Aşçılar boş tavaları havaya kaldırdılar ve döndürüp tezgâha çarptılar.

Daha sonra alt raftan temiz tavalar aldılar, onları yağladılar ve katman katman tıslama, takırtı, tıkırtı ve son hecesi uzun nazal çığlıklar geri döndü. Ritimlerini buldular. Arka kapıdan genç bir çocuk geldi, tavaları aldı ve bulaşıkları yıkamak için avluya yönelip gözden kayboldu.

Saat ondan sonra insanlar hareketlendi. Fenerlerin aydın-lattığı bir grup halinde, nehir kıyısına doğru sohbet ederek

yürüdük. Yerliler, kimono giymiş yaşlılar ve bebekli aileler vardı ama çoğunluğu bizim gibi trenle gelmiş şehirlilerdi.

Rıhtıma ulaştıktan sonra fenerler söndürüldü. Ateş böceklerini yakalamak için brandaları çıkarılmış ahşap teknelere ayrıldık.

Tada ile beş kişilik bir ailenin teknesine bindik. Muhtemelen grubun en ağır olduğumdan arka koltukta oturuyorduk. Hava hâlâ sıcak olmasına rağmen kucağımıza battaniye serilmişti. Nehir teknelerle doluydu. Yavaş akan suda teknelerin karanlık tarafları göze çarpıyordu. Nehrin kıvrımının körfeze doğru genişlediği ve kıyının her iki tarafının yoğun bitki örtüsüyle kaplı dik bir yokuş halinde yükseldiği noktaya ulaşana kadar kürek çektik. Tekneler beklemek için durdu. Gece berraktı, yeni ay vardı ama manzarayı aydınlatmak için yeterli değildi.

Sonra ateş böcekleri geldi. Kıyıdaki bitkilerin arasından ortaya çıktılar, nehrin dört bir yanında suyun üzerinde toplandılar. Işıltılı, titrek bir ışık bulutu oluşturdular. Işıkları sarı-yeşildi, bazıları daha yeşil, bazılarıysa daha parlak, neredeyse beyaza yakındı. Japonlar bu renge 'çayın rengi' adını vermişlerdi. Çay kaliteli yapraklardan yapıldığında, ateş böceğinin ışığı kadar parlak olduğunu söylüyorlardı; şimdi ne demek istediklerini kavramıştım.

Nehrin üstünde bir böcek bulutu hareket etti. Bulutla birlikte tüm nehrin üstündeki karanlık üç boyutlu bir uzaya dönüştü. Işık bulutu dalgalandı ve şekil değiştirdi, yoğunlaştı ve genişledi. Her bir canlının nabzı atıyor, parlıyor ve

kararıyordu. Böceklerin dansı, teknelerde oturan insanların yüzlerini renklendirdi, böcek bulutunun hareketiyle aynı anda nefeslerini tuttular.

Fakat bu bir dans değil, bu bir kavgaydı. Ateş böcekleri birbirleriyle savaştı ve kaybolan böcekler birer birer yere düştü, yerlerine yenileri geldi. Bir bulut yatıştığında ormanlardan yeni bir bulut toplandı, yoğunlaştı ve yeni bir savaş başladı. Ateş böceklerinin sonu yok gibiydi, çünkü savaş saatlerdir devam ediyordu; her zaman yeni bir bulut, her zaman yeni bedenler.

Sabah olduğunda tüm nehir, suya düşen ateş böceklerinin ışığıyla parlıyordu. Nihayet nehrin akıntısı bir samanyolu gibi parladı. Ara ara uykuya dalıp uyanan Tada fısıldadı:

“Göksel Akım.”

Ağustos böceklerinin gösterisini izlerken şaşırıp kalmıştım. Muazzam bir yıkımdan başka neydi bu? Ne kadar çok ölü ateş böceği vardı! Neden kitleler halinde bu denli birbirlerini öldürdüler? Tada’nın Göksel Akım adını verdiği ışıkla parlayan nehir, hayattan solan binlerce böceğin yalnızca son parıltısıydı. Bu bir gösteri değildi, böcekler arasında bir savaştı.

Darwin’in bahsettiği şey de bu muydu?

İzni olmadan başımızdan bir saçın bile dökülmediği, gökten bir kırlangıcın bile düşmediği Yüce Tanrı, doğanın tüm farklı parçalarının birlikte çalışarak ortak faydaya hizmet ettiğini düşünmüştür. Hayvanların bir kısmını, bir kısmına yiyecek

olarak yaratmış ve onları uygun yerlere yerleştirmiştir. En önemsiz yumuşakçaların ve en iğrenç haşerelerin bile bir amacı vardır. Su kuşları istiridye yer, insanlar istiridye yakalar. Denizcilerin lanetlediği gemi kurtları, su baskınlarını önlemek için su altındaki gövdeleri parçalayarak nehirlerimizin özgür kalmasına yardımcı olur.

Eskiden defterime böyle yazardım. Ama artık bu dengeye inanıp inanmadığımdan emin değildim. Eğer kâinatta böyle biri varsa, hayatta kalabilmek için makul olmayan miktarda yıkıma ihtiyaç duyuyordu.

Bölgedeki ateş böceği koleksiyonerinin av gezisine götüreceğine söz veren Tada ile bir gece daha Minano'da kaldık. Adam bir gecede sekiz yüzden fazla böcek topladığını söyledi ama en iyi toplayıcıların üç bine kadar böcek yakalayabileceği söyleniyordu. Tek başına çalışmıyordu, yirmi kişilik bir koleksiyoner grubuna mensuptu. Toplayıcılar güneş battıktan sonra bir araya geldiler ve birlikte nehir kıyısına, söğüt ağaçlarının suyun üstünde asılı durduğu, havanın nemli olduğu bir yere yürüdüler.

Erkekler, bellerine kemer gibi bağladıkları uzun bambu çubuklar, süpürgeler ve cibinlikten yapılmış çantalar taşıyorlardı. Her biri kendi ağaç grubunun altına kıyı boyunca yayıldı, sessizce dallara baktılar. Ateş böcekleri ışıklarını yakınca adamlar ağaçların dallarına vurmaya başladı. Hayvanlar yere düşerken hafif bir çıtırtı duyuldu. Ateş böceği korktuğunda hemen uçamaz, yere düşer, korkmasıysa ışığının daha da parlamasını sağlar. Yere düştükten sonra kanatlarının üzerine kalkıp havalanması biraz zaman alır, bu kısa sürede koleksiyonerlerin işlerini yapması gerekir.

Tada ile ağacın yanında durduk, örgü çantayı aramızda tutuyorduk. Adamlar ağacın dallarının etrafında koşup elleriyle yaprakların arasında parıldayan ışık noktalarını aradılar. Çuvalı yanlarında taşımak işi yavaşlatacağından

topladıkları ateş böceklerini ağızlarına tıktılar. Ağızları dolduğunda topladıkları böcekleri çuvalın içine tükürüyor, ardından tura devam ediyorlardı.

Karanlık bir kıyının ortasındaki bir ağacın altında durduk. Eli hızlı bir adamın her ağacın altında nasıl hareket ettiğini ve ağızıyla ışık yediğini izledik. Rehber yanımıza geldiğinde Tada ile çuvalı açtık, adam böcekleri içine tükürdü. Dakikalar geçti ve çantanın parıltısı genişledi. Bambu dalları çarpışırken ve böcekler birbirine karışırken geçen geceki güzel ışık dansından eser kalmamıştı. Işık noktaları damlıyordu, koleksiyonerin parmaklarından kaçıp kanatlarının üstüne çıkmayı başaranlar korkuyla uçup gittiler.

Bu cümbüş ikiye kadar devam etti. Bu, Japonların hayalet saati dediği ve gecenin doğasının değiştiği andı. Bir şeyler atıştırdık, bayat çay içtik. Koleksiyonerlerin çantaları parlıyor, yüzlerini sıcak bir ışıkla aydınlatıyordu. Tada, güzel bir genç kızın yüzünü görmek isteyen âşık bir asilzadeyle ilgili bir hikâye anlattı. *Kız gelir, adam havaya ateş böceği sürüsü salar, teveccüh!*

Rehberimiz zaten ölü olan bir ateş böceğini parmaklarının arasına alıp ezdi, ardından dairesel hareketlerle dizini ovuşturdu. Acıya iyi geliyormuş.

Yemek molamız sırasında etrafımızdaki karanlık derinleşti. Daha uzaktaki ağaçların dallarının da parlamadığını fark ettim.

“Hayalet saatinden sonra ateş böcekleri dallardan inip kendilerini nemli toprakta buluyor,” dedi Tada rehberin bana anlattıklarını çevirerek.

Böceklerin ışıklı kuyruklarını nasıl toprağa gömdüklerini ve görünmez olduklarını gösterdi. Sonra bambu süpürgesiyle yeri süpürdü. Böceklerin ışıkları bir kez daha şaşkınlıkla parladı. Hayalet saatinden sonra koleksiyon bu şekilde devam etti.

Güneş doğarken adamlar böcek satıcısının yanına döndüler. Tüccar avları saydı; onları ışığın parlaklığına ve kalitesine göre yüz veya iki yüz kişilik gruplar halinde nemli otlarla kaplı kafeslere böldü. Kafesler, ahşap bir plaka üzerinde Tokyo’dan gelen müşterinin adıyla işaretlendi. Ateş böcekleri esaret altında uzun süre yaşamadıklarından özel sevkiyatla gönderildi.

Güz geldi. Dışarıda akşamlar soğumaya başladı, böceklerin şarkısı kesildi ama benim sünger kekim, cırcır böceğim şarkı söylemeye devam etti. Çoğu zaman üçümüz, Bayan Kusumoto, Tada ve ben, Kusumotoların evinde elektrik olmadığından fenerlerin ışığında oturup onu dinlerdik. Ben kendi işimi yapıyordum, Bayan Kusumoto dikiş dikiyordu, Tada da kitap okuyordu. Bazen kocasının ölümünden sonra kendi kendine öğrendiği *kotoyu*⁵ evde de çalardı. Tada'nın müziği sona erdiğinde, küçük hasır kutudan bir eş aradığını umduğumuz cırcır böceğini dinlemek için oturmaya devam ettik.

“Muhtemelen düzinelerce nesil boyunca cırcır böceği yetiştiricilerinin gözetimi altında yaşamış olmalarına rağmen şarkı söylemeyi bilmeleri dikkate değer, değil mi?” diye sordum. “Sonuçta yaşamaları gereken tarlalarla hiçbir temasları yok, hatta belki kendi türlerinden bir dişi bile görmemişler. Bir cam kavanozda doğdular.”

“Şarkı onların genetik mirası,” dedi Bayan Kusumoto.

“Onların hüznünden keyif alıyoruz. Biraz zalimce değil mi?”

5 Japonya'ya özgü telli bir çalgıdır. Bu müzik aleti, aslen Çin kültürüne aittir. Ancak günümüzde, Japonya'da ilgi görmektedir ve orayla özdeşleşmiştir. (ç.n.)

Sünger kek yığınınından gelen sevginin sürekli çağrısı karşısında üçümüz sustuk.

Cırcır böceğime o kadar şefkat duyuyordum ki, Tada'dan benimle böcek satıcısına gelmesini ve satıcıda hâlâ satılık bir dişi olup olmadığını sormasını istedim. Şarkı söylemeyen dişilerin döllenme amacıyla bulundurulmadığını biliyordum, bu yüzden onları nadiren satışta görüyordum ama yine de şansımı denemeye karar verdim.

Adam bana uzun uzun güldü, elini salladı ve başını çevirdi. “Öncelikle, eğer dişi getirirsen cırcır böceği şarkı söylemeyi bırakacaktır. İkincisi, hâlâ hayatta olması bile mucize. Ekim ayı geldi bile. Satılık cırcır böceklerimin hepsi çoktan öldü, erkekler de dişiler de. Bir veya iki hafta bekleyin, cırcır böceğiniz de susacaktır,” dedi.

Döndüğümüzde ev boştu çünkü Bayan Kusumoto hasta ziyareti için ayrılmıştı. Artık bunları nadiren yapıyordu ama mahalledeki insanlar ona hastanedeki doktorlardan daha çok güveniyorlardı, bu yüzden hâlâ yardımı isteniyordu. Hava karardıktan sonra geri döndüğünde, iki sokak ötede yaşayan bir çiftte bir erkek çocuk doğduğunu söyledi. Memnuniyetle gülümsedi ve şöyle dedi: “Bir çocuk dünyaya getirmek her zaman bir zevktir.”

Işığın altında her zamanki koltuklarımızda otururken, “Tıp eğitiminize kaç yaşında başladınız?” diye sordum.

“On dört yaşındaydım,” diye yanıtladı Bayan Kusumoto. “Anneme göre ders çalışmak anlamsızdı, çünkü kitap

okumak kadını sadece gururlandırır, içerde oturmaksa insanı zayıf bırakırdı. Ona göre bir kadın yemek yapmayı ve el sanatlarını öğrenmeli, bu becerilerle evlenebilir ve hizmetçilerin saygısını kazanabilirdi. Melez olduğumdan evleneceğimden şüpheliydim. Babamın tıp öğrencileri bana ders verdi. Babamı takdir ediyorlardı, babam da onlara para ödüyordu. Üç yıl boyunca Keisaku-sensei'den eğitim aldım, sonra uzmanlık alanı doğum olan Sooken-sensei'nin eğitimine katıldım. Sooken-sensei, kadınların, erkeklerin kendilerini muayene etmesini istememesi ve bu nedenle doktora gitmeyi geciktirmesi nedeniyle kadın doktorun avantaj sağlayabileceğini biliyordu. Tada'yı doğurana kadar onun sınıfındaydım.”

“Baban, kızların eğitim görmesine izin verilmemesine rağmen senin okumana izin verdi,” dedim. “Bu değerli bir şey, sana imreniyorum.”

“Evet,” dedi Bayan Kusumoto başını sallayarak. “Gelgelelim aynı zamanda öğrencisi Sooken-sensei kendisiyle yatmam için beni zorladı ve hamile kaldım. Okumak bir ayrıcalıktı ama diğer yandan eş olmaya uygun olmadığım bir şey için beni kullanmanın bir yolu da sadece buydu.”

Bayan Kusumoto utanmadan ya da meydan okumadan baktı. Hiç zaman kaybetmeden kendi kaderini anlatan Tada'yı düşündüm, bu iki kadını ve etraflarındaki sessizliği düşündüm.

“Bak cam kavanozdaki çekirge gibiyim. Kadınların doğum yapmasına yardım ediyorum ama kadınlarla erkekler ara-

sındaki ilişkiler hakkında hiçbir şey bilmiyorum. Ben de kirlendim ve çocuklarımı Siebold soyadının koruyuculuğu altında büyüttüm. Kızıma iyi bir koca buldum ama yine de onu diğer erkeklerin şehvetinden koruyamadım. Genç yaşta kadın olduğumu unutmam, erkeklerle okula gitmem, erkeklerin dünyasına girmem, hatta soyadımı bile bulmam bir hediye idi belki de. Ama şunu söylemeliyim ki hayatıma giren her erkek güvenime ihanet etti. Bunu anlamak zor.”

O akşam hasretle sünger kekimi, cırcır böceğimi dinledim, kışın soğuğunun şimdiden evin köşelerine kadar sindiğini hissediyordum. Pazartesi çekirge sessizliğe büründü. Kafesin ipini çözdüm, küçük kapağını açtım ve içine baktım. Çekirge kafesin dibinde yatıyordu. Kurumuştur, rengiye grileşmişti.

Larva kitabımı yayımladığımda amacımın Yaratıcı'nın bazı bitkiler, larvalar, kelebekler ve sinekler arasında yarattığı gizli düzeni ortaya çıkarmak olduğunu düşündüm. O düzen, o ilişkiler ağı zaten vardı ve benim sorunum, onu tüm adımlarıyla doğru bir şekilde görebilmektir. Doğayı gözlemlediğimde içindeki her şeyin birileri tarafından tasarlandığını fark ettim. Binlerce detayı vardı. Eğer dünya tasarlanmışsa bir tasarımcısı olması gerekiyordu. Bu varlık Tanrı'dan başka kim olabilirdi? Ben de öyle düşündüm, herkes böyle düşündü.

Doğaya bakarken Tanrı'nın düşüncesini gözlemledim ve doğayı resmettiğimde Yüce Tanrı'nın birliğini, kişiliğini ve doğasını anladım.

Fakat şimdi yaratılışın hareket halinde olduğunu fark ediyorum. Dün burada olan, bundan yüz yıl sonra farklı olabilir ya da tamamen yok olabilir. Darwin'in anlattığı dönüşüm doğruysa ve türler kendiliğinden gelişip değişiyorsa, dünyada hiçbir şey sabit değildir. Daha düşük türler daha yüksek türlere evrilebilir. Eğer bu, hayvanlar için mümkünse insanlar için neden olmasın? Belki insan sadece bir hayvandır.

Yer sallanıyor, hareket ediyor.

Baharın gelişiyle güneye doğru bir araştırma gezisine başladım. İğne yapraklı ormanları ve buralarda yaşayan böcekleri tanımak istediğim için önce sahile yöneldim.

İlk konaklama yerimiz yuvarlak bir körfezin ucundaki postane ve han bulunan bir balıkçı köyüydü. Bitlerin deniz ikliminde daha kötü çoğaldığını keşfettim ve hanın brandayla çevrili odasında ilk gecemi huzur içinde geçirdim. Erkenden uyanıyordum, çünkü balıkçılar kıyıya çıkıp avlarını alır almaz deniz kuşları ötmeye başlıyordu. Kahvaltıda balık suyuyla tatlandırılmış pilav, kurutulmuş deniz hıyarı ve kızarmış turp yedim, iki mektup yazdım, çamaşır yıkadım ve limana yürüyüşe çıktım.

Son balıkçı teknesinin kıyıya nasıl çıktığını gördüm. Balıkçılar, tekneyi almak için kıyıda toplanan diğer adamlara bağırarak bir şeyler söylediler. Bir balıkçının karısı beni yanına çağırdı.

Tekne kumun üzerine çekildiğinde dipte kocaman gümüş bir cismin hareket ettiğini gördüm. Adamlar hızla tekneye binip cismin kaygan yüzeyini kavradılar. On iki adamın çılgınca bağırışları ve komutları eşliğinde, sekiz metre uzunluğunda bir yılan veya yılan balığına benzer bir balık tekneden çıktı. Canavarın donuk, ifadesiz gözleri, şakaklarından çıkan kırmızı tüylü dokunaçları ve ağzından çıkan siyah bıyıkları vardı. Çin ejderhasına benziyordu. Aniden kıvranmaya başlayana kadar solungaçları hareket ederek yerinde durdu. İnce olmasına rağmen güçlüydü. Sırtını süsleyen kırmızı yele, adamların elinden kurtulmak için çırpındığı sırada sertleşti. Aralarından bazıları kontrolü kaybetti, yaratığın kuyruğu kumda büküldü ama onu tekrar yakaladılar.

Yılan balığı bıçakla öldürülüp kuma bırakıldı. Neden yemek olarak hazırlanmadığını sordum ama cevaplarını anlamadım.

Görünüşe göre balığın etrafında oluşan daire başka bir şeyden bahsediyordu ve konuşmanın tonu ciddiye.

Hana dönünce gördüğüm deniz yılanını ve balıkçıların endişelerini anlattım. Aralarından biri, “Deniz yılanı derinlerden yükselince deniz yarılır,” dedi.

“Nasıl yani? Nasıl yarılır?”

Hanın sahibi sohbe katıldı, hamal tercüme etti: “Bu, bu yılki üçüncü deniz yılanı. Bu hayra alamet değil.”

Ertesi gün yamaçtaki ormanda yetişen karaçamları incelemeye devam ettim. Çamların kabukları benekli olduğundan ve bazıları ölmek üzere olduğundan, çamların bir tür hastalıktan etkilenmiş olduğu belliydi. Bir ağacın, neredeyse yatay olarak büyüyen uzun bir karaçam dalının üzerinde duruyordum ve ağacın yüzeyinde çapraz hareket eden kara böcekleri izledim bir süre. Hamallar beyaz kumaşın kenarında sigara içiyor, üfledikleri duman ağacın dallarına doğru esiyordu; rüzgâr henüz şiddetlenmemişti.

Daha sonra etrafımızdaki yer sallanmaya başladı. Başta ağacın çürüdüğünü ve onunla merdivenin de düşeceğini düşündüm ama sonra ağacın altındaki zeminin de sallandığını fark ettim. Hamallar merdiveni yakaladı, inmeme yardım etti. Tuhaf, derin bir gümbürtü duyuldu. Ağaçlardan üzerimize molozlar düştü. Yere düştüm ama sanki yer sıvılaşmış, sanki katı zemin aniden jölenin üzerinde yüzen ince bir kabuk haline gelmiş ve tutunacak hiçbir şey kalmamıştı.

“Ormandan çıkın!” diye bağırdı çocuklar. Beni koltuk altarımdan yakalayıp kaldırdılar. Orman meydanına koştuk, etrafımızdaki ağaçlar devrilirken orada durduk. Kuşlar kanatlarını  ırdı, ağaçların üzerinde çığlıklar attı; dallar ve kökler gıcırdadı, bütün anaçlar yerden koptu, gözlerimize kum kaçtı.

Sarsıntı birkaç dakika sürdü, sonra kesildi. Biraz daha bekledik ve çevremizde değişen manzarayı kavramaya çalıştık.  ek ek, ağaç gövdesinin altına sıkı ıp par alanmı tı, beyaz koleksiyon kuma ım yırtılmı tı ama merdiven hâlâ yanıımızdaydı, eskiz defterineyse sıkı sıkı sarılmı tım.

Geceyi geçirdiğimiz sahil köyüne doğru dönüş yoluna koyulduk. Yol ağaçlar, dallar ve kayalarla doluydu. Dengesini yitirmiş ağaçlar kırılma noktalarını ararken hâlâ gıcırdıyor,  atırdıyordu. Kumlu toprağın üzerinde büyüyen orman  rt   gerilmiş, sarsılmış, her şey yerinden oynamı tı sanki. Yer yer engebeler olu mu , toprak parçaları, ta lar ve ağaçlar birikmi ti. Toprak gerilmiş ve ağaçların arasında boş oyuklar açılmıştı. Nefes nefeseydik ama konu madık. Manzara yavaşça sessizle ti.

Ağaçların üzerinden ve altından tırmanmak zordu. Yavaş ilerliyorduk. D  me tehlikesi altındaki ağaçlardan kaçmaya  alı ıyorduk, gelgelelim k ksapın kırılıp kırılmadı ını veya başka bir ağacın kendi a ırlı ıyla d  t   dalın tutunup tutunamayaca ını görmek her zaman kolay olmuyordu. Sanki her ağaç potansiyel bir tuzaktı ve yosunlu tepelikler dengemizi bozabilirdi. İri kaya parçaları bile tekin değildi.

Sonunda ormanın sonuna ulaştık. Aşağıda bir balıkçı köyü göründü. Etrafta sesler yeniden yükseldi. Duvarlar yıkılmış, pek çok ev alev almıştı; enkazın altında mahsur kalan sev-diklerini bulmaya çalışan insanların çığlıkları uzaklardan duyuluyordu. Hamalların sigaralarının nereye düştüğünü, yangını onların mı başlattığını merak ettim. Hızlandık, ha-mallar hâlâ merdivenleri taşıyordu, nedenini bilmiyorum ama onları orman labirentinden geçirmişlerdi. Belki zamanında inersek bir şeyler yapar, hatta merdiven sayesinde en azından bir kişiyi kurtarabilirdik. Bazıları yamaçlardan yukarı kaçtı, bazıları da diğerlerine yardım etmek için aşağı koştu.

Ne var ki sonra deniz yükseldi. Sanki biri baraj kapağını açmış ya da dünyayı altüst etmiş de koca deniz körfeze ka-rışmıştı. Köyün suyun şiddetiyle saman gibi çöküp her şeyi beraberinde götürmesini izlemekle yetindik. Deniz, evlerin çatılarını kaplıyor, insanlar, atlar ve balıkçı tekneleri, hiç ağır-lıkları yokmuşçasına, hafif, mukavemetsiz, tek nefeste suda süzölüyorlardı. ığlık kesildi, körfez gürültüyle doldu, deniz içeri sızdı ve sonra geri çekildi. Az önce kökünden söktüğü her şeyi kendisiyle birlikte emdi. Eller, toynaklar, tırnaklar, direkler, çam ağaçları, balık ağları, sundurmalar... Bütün köy denizde gözden kayboldu.

Körfeze ürkütücü bir sessizlik çöktü. Başka bir dalga gelecek miydi ya da artık her şey durmuş muydu, bilmiyorduk. Sarsın-tı devam ediyordu ama titreyen şey kendi bedenimdi. Benden ve çocuklardan ses bile çıkmadı. Denizin altında yeni bir kara ortaya çıkarken bu dönüşümü seyretmekle yetindik. Kum evleri doldurmuştu, yelkenli tapınağın çatısında duruyordu,

pruvarın yarısı çatıya batmıştı, direk yukarıdaydı, kırmızı yelken sallanıyordu ve etrafta canlı tek insan yoktu. Sadece ayaklar, ayakkabılar, tencereler. Ahşaplar, kalaslar, çatılar. Bez çuvallar, kıyafetler suda yüzüyordu. Sessizdi, tamamen sessizdi. Sanki aynı gecede binlerce gemi kazası olmuş ve kimse hayatta kalmamıştı.

Bay Darwin dönüşümün yavaş gerçekleştiğini söylüyor, hatta bu değişim o kadar yavaş gerçekleşiyor ki yaşamımız boyunca bunu fark edecek zamanımız bile olmuyor. Ne var ki orada durup denizin sürüklediği köye baktığımda, manzara göz açıp kapayıncaya kadar tamamen değişmişti, tek düşünebildiğim şeydi: *Hayır, her zaman değil. Doğa da hep yavaş değildir. Bazen her şey göz açıp kapayıncaya kadar durur. Bazen bir dalganın yayılmasıyla bütün bir çağ değişir.*

Daha sonra sahile vardım. Hamalla koşmuştuk, görünüşe göre koşmuştuk ve yamaçlarda kurtarılan birkaç köylü de bize katılmıştı. Nereye gidersek gidelim ıslak kumların etrafında dolaştık ve kuma sıkışan nesneleri çıkarmaya çalıştık. Bir metal kazanın sapını tuttum, sanki kazan benim ya da bir başkası için önemliymiş gibi etrafındaki kumu kazdım. Tencere kımıldamadı bile, diğer bacağım dizime kadar kuma battı. Bir kadının elini gördüm, etrafını kazmaya çalıştım, yardım etmeye gelenler oldu. Ne var ki el bir cesede aitti, derinlerde olduğundan onu çıkaramadık. Kumun ortasında bırakılmış bir havuzda sanki hiçbir şey olmamış gibi parlak ve normal bir tahta ayakkabı ve kırmızı turpların yüzdüğünü gördüm. Turp topladım. Hepimiz yanımızda bir şeyler taşıdık,

bulduğumuz can kalıntılarını ormanın kenarında bir yığın haline getirdik ve topraktan çıkan cesetleri bezlerle örttük.

Bir çizimim suda yüzüyordu, son iki toplama gezimde aldığım notları handa unutmuştum. Artık hepsi gitmişti. Sadece ilk yazdan kalma böcekler ve çizimler Kusumotoların yanındaydı.

Deniz yılanları yükseliyor, deniz yarıyor. Balıkçıların bahsettiği şey buydu.

Tuzlu su ve kum yüzünden ellerimiz soyuldu, sonunda hiçbir şeye dokunamaz hale geldik. Ben kıyıda durup yüksek sesle ağladım, yanımda başkaları da ağladı, seslerimiz birbirine dokundu, acıyan ellerin artık yapamadığını telafi etti. Suskunluğumuz da sesimiz gibi benzerdi.

Dünya iyiliksever değil, dünya adil değil. Dikkatsizdir, yıkıcıdır ve kim bilir, belki de insanlar için tasarlanmamıştır; oysa bir insan bir kez fark edilmeden bu şekilde ortadan kaybolabilir. O gün çığlıklarımızı kim duydu? Ne olduğunu kim fark etti? Tanrı neredeydi?

Ona bağırdım. Yardım etmesi için ağladım, açıklama yapması için ağladım, onu kurtarmak için ağladım. O çığlık günlerce zihnimde devam etti. “Eğer bu bir imtihansa, Eyüp’ün imanına meydan okuduğun gibi şimdi de her şeyi o zamanki gibi geri çevir!” dedim.

Belki de büyükanneimin öğrettiği gibidir. Tanrı insandan uzaklaşıyor ve dünya giderek daha az dayanılır hale geliyor. İnsan yalnızdır, yalnız doğurur ve hayatta kalırsa hayatta

kalır. Dostum, ne kadar küçüksün, ne kadar terk edilmiş ve önemsizsin!

Yaşamak sadece yaşananların sürekli kaybı mı? Gecedен sabaha doğru ilerliyoruz ve önceki günün ayrıntılarını kaybediyoruz. Derimizi yaratırız ve her zaman daha büyük ama bir o kadar da az hatırayla ileriye doğru sürünürüz.

Hamallar Tokyo'ya dönmek istediler, ben reddettim. Sessizce atın sırtına oturdum. Atlar etrafta dolaşıp yavaşlasa da onları umursamadım. Artık bir planım olmamasına ve haritanın da dalgalar arasında kaybolmasına rağmen yola çıktık. Kuzey, dedim çünkü orada şehir yoktu. Atın sırtında oturuyordum, atlar benimle birlikte yürüyor, işaret ediyor; biri ata liderlik ediyor, diğeri onu takip ediyordu. Getirilirse yemek yedim, akşam kamp yaptığımızda uyudum. Uzun saçlarımı yıprattığı ve dikkat dağıttığı için kestim. Erkekler de bu konuda hiçbir şey söylemedi. Defterlerimi, kâğıtlarımı kaybetmiştim, deniz işimi kökünden söküp götürmüştü. Hâlâ devam etmek, ilerlemek istiyordum. Artık çalışmıyorduk, belki karşılıklı anlaşma da unutulmuştu, birkaç gün sonra adamlar da sormayı bıraktı.

Yollar kötüydü. At bazen çamura, bazen ağaç köklerine veya kayalara takılıp düşüyor, bazen de attan inip kendi başına yürümek daha kolay oluyordu. Kendimize baston yaptık.

Umursamadım. Ne yapacağımı bilmiyordum. Manzara bazen öyle nefes kesici oluyordu ki sanki tüm duyularıma nüfuz ediyor ve beni de beraberinde götürüyordu. Kendi dilimden tek kelime duymadığım, tanıdık hiçbir şey görmediğim,

tatmadığım, koklamadığım haftalar; dağların tüm şekilleri, bitkilerin yaprakları, toprağın kokusu, kıyafetlere yapışan kir, havanın rengi, hayvanların sesleri o kadar yabancıydı ki o yabancılığın içinde neredeyse kayboluyordum, küçülüyordum. Yetişkin hayatım boyunca her dört haftada bir akan kanım da durdu. Yaşlanmak mı, yoksa kadınlığımın solması mıydı bu, emin değildim.

Bazen ormanın ortasında yarı saydam olacağımdan şüpheleniyordum. Bütün ülke ıssız ve amaçsızdı. Belki de tam olarak buydu: Manzara artık bana Yaratıcı'yı anlatmıyordu, kimsenin düşüncesini ya da yaratma gücünü yansıtmıyordu, sadece yabancıydı, bilinmiyordu.

Şimdi başıma bir şey gelse, nehre düşsem ya da hırsızların pençesine düşsem beni burada kim bulacak, son bölümümü kim anlatacak, hiç kimse. Ben bu tabiatın ve bu iki kulun insafına kalmışım, o kadar. Peki hikâyemi kim merak ederdi ki?

Ah, seni nasıl özledim! Kendimi terk edilmiş hissettim ama beni buraya kim terk etmişti? Başkalarını kendim reddetmiştim. Tanrı yoktu. Bu düşünceyle baş döndürücü bir yalnızlık hissettim. Attan indim, arkamda yürüyen hamala döndüm ve onun elinden tuttum. Adam şaşırmıştı. Bunun uygun olmadığını biliyordum, çalışırken birbirimize dokunmadık bile ama artık birinin bana dokunmasını istiyordum. El, ten, başka bir canlı.

“Rica ediyorum,” dedim bırakmadan.

Sonunda yüklerin bir kısmı atın sırtına geçti ve atı takip eden hamalla el ele yürümeye başladım. Eli sert ve sıcaktı, akşama kadar böyle yürüdük.

Akıntının yavaşladığı ve kıyıya yürümenin kolay olduğu bir nehir koyunda kamp kurduk. Üstümdeki tek kıyafet olan elbiseleri yıkadım, kuruması için sahile serdim. Sonra nehir kıyısında yürüdüm, suya sıçrayan beyaz figürüme, su yüzeyinin altında sarıya dönen beyaz ayaklarıma, nehir yatağının kili içinde kaybolan ayak parmaklarıma baktım. Akşam ışığı manzarayı maviye boyadı. Koy suyu hareketsizdi, cırcır böcekleri öttü ve sıçrayan balık gümüş rengi suyun yağlı yüzeyini bir anlığına kırdı. Sivrisinekler alçakta toplandı. Bilinmeyen bir kuş suyun üzerinde ileri geri uçarak gagasındaki böcekleri ısırdı.

Hamallar da benim gibi beyaz figürler halinde mavi kıyafetlerini yıkadı, mavi bezlerini mavi suya batırdı ve plaj suyunda yürüdü. Çamaşırlarını yıkadıktan sonra yüzmeye gittiklerinde ben de onlara katıldım. Nehir suyu tenimizi sarıya boyadı. Belki de deprem rollerimizi silip bizi birbirimizin karşısında çıplak bırakmıştı. Tek kelime etmeden yıkandık ve anadan doğma biz üç çıplak, ateşin başına oturup kıyafetlerimizi kuruttuk.

İlerleyen günlerde daha da kuzeye gittik. Sefil hayatların yaşandığı köyler gördüm. Çocuklar çıplak koşuyor, yetişkinlerse basit bir bezden başka bir şey giymiyorlardı. Büyük kardeşler bebekleri sırtlarında taşıyordu, çocukların oyunlarla bebekleri mutlu etmeye çalışmasını izlemek canımı acıtıyordu.

İssız bir köyün ortasında bir ormanda bulduk kendimizi. Yol hâlâ köyün içinden geçiyordu ama orman; bahçeleri, tarlaları ve binaları çoktan ele geçirmişti. Çatılar, pencere pervazları ve merdivenler yosunla kaplanmış, çatısı çöken odalarda ağaçlar büyümüş, üstleri duvarları aşmıştı. Çöken duvarlar ormanın karmaşık şeklinin bir parçası haline gelmişti. Bir evin saçaklarından bir ağaç büyümüş, diğerinin penceresinden gri gövdeli bir sarmaşık dışarı çıkmış, pencere pervazının ortasına süs bitkisi gibi güzel bir küçük çam yerleşmiş, ne var ki saksıdan değil doğrudan doğruya pencereden yükselmişti.

Avlularda insan eliyle dikilmiş meyve ağaçları ve bitkiler vardı hâlâ. Tanımadığım bir bitki sebze bahçesinde yabanileşmiş ve verandaya yayılmıştı, pencerelere kuşlar konuyordu.

Orman köye, köy ormana dönüşüyordu. Bu evlerin bina mı, yoksa orman mı olduğunu söylemek zordu. İkisi aynı anda birinden diğerine geçiyordu.

O gün ateşim çıktı. Başım zonkluyordu, kemiklerim ağrıyordu ve her yerim titriyordu. Yürümek bir yana, ata da binemezdim. Ormanda kalıp uyumak istedim ama köpekler ata binmem konusunda ısrarcıydı. Tuzlu su ve kumun açtığı yaralar iltihaplanıp ellerimi sızlatıyordu. Yavaşlamak durumundaydık. Bir sonraki köyde kalıp birkaç gün dinlenmeye karar verdik.

Illansuu'da on ailenin yaşadığı küçük bir köye vardık. Hiç yabancı görmemişlerdi, köyün çocukları hayretle beni takip ediyorlardı. Dişlerimin kararmaması, kaşlarımın tıraş edilmemesi ve at üstünde oturmam nedeniyle herkesin beni sakallı ve saç tıraşlı bir adam sandığı ortaya çıktı. Hamallar onlara güven verse de çocuklar tedbiri elden bırakmadı.

Dumanı tüten kulübenin birinde kalmamıza izin verildi. O kadar başım dönüyordu ve hastaydım ki yemeği reddettim, sadece bir bardak kaynamış su içtim. Battaniyemi toprak zemine serer sermez derin bir uykuya daldım.

Sabah etrafımda bir grup meraklı çocuk oturuyordu. Uyandığıma şaşırmadılar, sadece bakmaya devam ettiler. Aralarından biri Avrupalı burnunun nasıl bir şeye benzediğine bakmak için burnumu hafifçe büktü. Başkaları da parmaklarını burnuma doğrulttuğunda onlara el salladım. Japonya'nın diğer bölgelerinde olduğu gibi köydeki oğlan-

ların da saçları kazınmıştı. Kulakların üzerinde iki püskül bulunmaktaydı ve üçüncüsü başın arkasında ensenin hemen dibindeydi. Bu alışkanlık beni tiksindiriyordu çünkü çoğu zaman tıraş edilmiş ciltleri güzel ve pürüzsüz olmaktan çok uzaktı. Çocukların cildinin büyük bir kısmı döküntüler, böcek ısırıkları ve çeşitli apselerle kaplıydı.

Tüm vücudum ağrıyordu, çok halsizdim. Elbiselerim sırlı-sıklamdı. Ateşim gece boyunca düşmüş, beni terletmişti. Yedek kıyafetim olmadığı için yapabileceğim tek şey, dumanı tüten kamp ateşinin yanında kumaşları gevşetmekti. Kalktıktan kısa süre sonra titremeye başladım.

Köylülerin hepsi pisti. Derileri yıpranmış ve berelenmişti; belki de bu yüzden çıplaklıkları belli değildi. Tada, onun açık ve pürüzsüz teni, Kusumoto Caddesi'nde yaşayan insanlar, kıyafetlerinin kumaşları, evlerinin ahşap oymalı detayları geldi aklıma. Aynı ülkede olduğumu idrak etmekte zorlanıyordum. Tokyo gibi şehirler yüzyıllardır geliyordu. Hamallar bile köylülerden korkuyordu sanki. Onların yemeklerini yememi yasakladılar. Ateş yakıp benim için pilav ve sebze pişirdiler.

Çok geçmeden köydeki çocukların sadece kızarıklık ve ısırıklardan mustarip olmadığını, ciltlerinde başka bir şeyin de büyüdüğünü fark ettim. Yosun ve liken parçaları, kafa derileri ve boyunları boyunca yayılmıştı. Sanki orman insanlara ulaşmış da ıssız bir köyün yıkıntıları üzerindeki yosun gibi onların üzerinde büyümüştü.

Anne ve babalarının izniyle çocukların cildini daha yakından inceleme fırsatım oldu.

“Yosun ve likenleri çıkarırsanız ne olur?” diye sordum ve cevap olarak adamlardan biri küçük kızın şakağından bir parça yosun kopardı.

“Yeniden büyüyor,” dedi köylüler. “İçerden geliyor.”

Önüme kulağında mantar bulunan bir çocuk getirildi. Kulağın derinliklerinden çıkan buruşuk, sarı-kahverengi bir mantardı. Mantar kesilirse –ki bunu gözümün önümde yaptılar– kulağın içinde yeni mantarların büyüdüğünü söylediler. Çocuğun kulağına baktım. İçi bitkilerle doluydu, orman kokuyordu. Sağır olduğunu söylediler, akıl sağlığını kaybetmişti.

Hamallar yolculuklarına devam etmek istiyorlardı. Belki de bulaşıcı bir hastalıktan korkuyorlardı, çünkü köylülerin bana dokunmasını yasakladılar. Konuşmaları daha da hızlandı ve sesleri o kadar yükseldi ki etrafımda olup biteni takip edemez hale geldim. Oğlanlardan biri ağlıyordu, sanki utanıyormuşçasına yüzünü ellerinin arasına almıştı.

Etrafımıza daha fazla insan toplandı, çoğu likenli çocuklarını yanlarında getirdi. Hamallar ata binmem için beni çağırırdı.

“Olmaz,” dedim. “Önce uyumak istiyorum.”

Etrafımdaki çıgıklara aldırış etmeden geri dönüp yere yattım, bir beze sarındım ve uykuya daldım.

Rüyamda yer sallanıyordu. Nürnberg avlusu tüm koleksiyonlarıyla birlikte dünyanın eğimli yüzeyinden aşağı akıyordu. Mahallenin çocukları ve at arabası duvarın tepesinden aşağı yuvarlanıyorlardı. Arabanın tepesinde yüzünde gülen bir ifadeyle Thea oturuyordu. Kavanozlarım ve kutularım, larvalarım ve kelebeklerim yok olmuştu. Kâğıtlarım rüzgârda uçmuş, turplar akıntıya kapılmıştı.

Bir sarsıntıyla uyandım. Yanımda oturan bir kadın bana sesleniyordu. Sonra kendi evini işaret etti. Ne dediğini anlamadım ama oturup battaniyeye sarındım, sanki kış gelmişti de soğuktan tir tir titriyordum. Hamallar bağırıp kadını korkutmaya çalıştılar; kadın da kibarca onlara selam verdi ama bağırışlar biter bitmez hareketlerine devam etti. Kadını takip etmeye karar verdim, ayağa kalktım ve elimle horozları susturdum.

Ev meydanın kenarındaydı, önünde küçük bir sundurma vardı ve içinde kaldığımız yere benzer toprak zeminli bir oda bulunuyordu. Odanın ortasında şömine vardı. Dumanlı ve karanlık odaya girmeme izin verildi, köylüler kapı eşiğinde beklemeye devam etti.

Odanın köşesinde bir kız toprak zeminde yatıyordu. Her yeri likenle kaplıydı, hareket edemiyordu. Orada yatarken küçük bir kaya yığınınına benziyordu. Tek farkı, karanlık, çekik gözlerinin hâlâ hareket etmesi ve ışığı aramak için dönmesiydi. Kadın, kızının vücudunu tutup onu kaldırmaya çalıştı, ne var ki çocuk yerinden kıpırdamadı bile. Kızı döndürmek imkânsızdı, beze sıkıca sarınmıştı, yan yatıyordu. Bezi kaldırdığımda hareketsizliğin sebebini gör-

düm: Kız yere batmaya başlamıştı. Öteki kolu, kalçası ve ayağıyla birlikte toprağın derinliklerinde kayboluyordu ve etrafındaki toprağı kazdığım da kızın vücudunun toprak zeminin derinliklerine doğru kaydığını gördüm.

Kapıdaki köylüler sessizce beni izlediler. Bütün bunları daha önce de görmüşlerdi.

Çocuk acı çekiyormuş gibi görünmüyordu. Gözlerinde mantar kulaklı çocukla aynı boş bakış vardı. Orman gibi kokuyordu ve teninde böcekler yürüyordu.

Bir böcek geliştiği için değişir. Olması gerektiği şeye dönüşebilmesi için bu aşamalara ihtiyacı vardır. Peki orman olan çocukların amacı nedir? İnsanın amacı insanca büyümekse neden bu çocuklar yanlış yönlendiriliyor?

Kelimeler kifayetsiz, ne düşüneceğimi bilmiyorum. Bütün köy ölecek, orman bir önceki köyü yuttuğu gibi bu köyü de yutacak ve tüm bunlar unutulacak. Kimsenin bilmediği ne çok ölüm var. Binlerce ateş böceği bir ışık çizgisi gibi karanlığa akıyor.

Atların yanına döndüğümde, “Burada kalmak istiyorum,” dedim. “Siz devam etmek istiyorsanız gidin. Beni daha sonra almaya gelirsiniz.”

Ama hamallar beni dinlemediler. Ellerimden ve ayaklarımdan tutup beni atın üstüne çıkardılar.

Akşam küçük bir dere kenarında kamp kurduk. Hamallar, kamp ateşine önce atlardan siyah bir ip çekerek, ardından atlara ve eşyalarımıza su sıçratarak şeytan çıkarma ritüeli gerçekleştirdi. Su ve sopayla dayak, ruhları rahatsız etmek anlamına geliyordu. Bir süre sopalarla su sıçrattıktan sonra ipi kesip ateşe attılar. Daha sonra yeni su kaynatıp pirinç ve konserveden oluşan bir akşam yemeği hazırlamaya koyuldular.

Büyükannemin şahit olduğu keçi ve cadı duruşmalarını hatırladım. Kamp ateşine yürüyüp kendimi yakmak istedim. Hiç tereddüt etmeden ayağa kalktım ve alevlerin arasına adım attım. Pantolonum tutuşuverdi, tahta ayakkabıların içinde ayak tabanlarım yandı, kurşunların acısından, çığlıklardan korktum ve çimenlere düştüm. Gecenin sonunda küller içinde yatıyordum, etrafımdaki her şey yanık kokuyordu.

Geceyi açık havada geçirdik, hamallar sırayla beni gözetlediler. Kamp ateşi gece boyunca yandı.

Kabuğun sertliği nedeniyle kozanın kesilmesi kolay değildir. Yüzey kesilip açılrsa bile kesilen yer, içinde yaşayan canlıyı da çatlatmadan geçemez.

Geceleyin elini tuttuğum hamallardan biri hastalandı. Sabah yürüyemez haldeydi, ateş nedeniyle uykuyla uyanıklık arasında gidip geldi. Ayak tabanlarımdaki yanıklar kaşınmaya başlasa da geceden sonra duygularım daha da netleşti. Sağlığı yerinde olan hamalla geziyi bırakıp Tokyo'ya

dönmeye karar verdik. Üç günlük uzaklıkta demiryolu vardı, ilk hedefimiz oraya ulaşmaktı. Yol üzerinde iki köy daha vardı.

İki hasta varken seyahat etmek kolay değildi. Hasta hamalla ata biniyorduk, ama sağlıklı hamal yükün bir kısmını omuzlarında taşımak ve atı evcilleştirmek zorundaydı. Önümde oturan hamal atın üzerinde uyuyakalmıştı. Aşağı kayıp atın altında ezilmemesi için onu tutmak zorunda kaldım. Ancak ateşim yeniden yükseldiğinde titremeye ve üşümeye başladım. Hamalı tutmakta zorlanmıştım. Onu atın boynuna bağladık, ben de koşumlara bağlandım; böylece ikimiz de düşme tehlikesi olmadan uyuyabildik. Hamalın açık seçik hayallerini renklendirerek birbirimize sarıp sarmalanmış halde uzandık. Ara sıra birimizin mide bulantısıyla uykumuzdan uyandık. Sanki sözsüz bir anlaşmaya varmışçasına o sağ yana kustu, ben sol yana. Gün boyu böyle ilerlemeye devam ettik.

Akşam ilk köye ulaştık ve geceyi orada geçirdik. Sabah saatlerinde hamalın durumu daha da kötüleşti, ayakta duramıyordu. Öte yandan kendimi daha iyi hissediyordum, hatta kahvaltı bile etmiştim. Ayağa kalktım, köye doğru yürüdüm ve engebeli manzaraya, yolumuzun geçtiği tepelere baktım. Oraların yerlisi bunu tek sürücüyü iki günde başarabileceğimizi anlatmış ve arkasından tren hattının geçtiği tepeyi işaret etmişti.

Hamallara dönüp, “Onu burada bırakmak gerekiyor,” dedim.

Sağlıklı olan hamal ötekine ılık su içirdi. Bana baktı ve başını salladı.

“Yolculuğa bu şekilde devam edemeyiz. Burada iyileşebilir ve beni trene bindirdikten sonra onun için geri dönebilirsin.”

İkimiz de adamın biz tren istasyonuna ulaşamadan öleceğini biliyorduk. Fakat artık Tokyo’ya gitmeye ve vücudumu etkileyen ateşten kurtulmaya kararlıydım, önümdeki manzara zaten yaklaştığımızın habercisiydi.

“Burada kimseyi tanımıyor,” dedi hamal.

“Sadece dört gün. Yardımcıya para öderiz.”

Böylece eşyalarımızı topladık. Hamala bir battaniye ve soyalı sebze suyu bıraktık. Ağzına lokma koymaya takati yoktu. Adam evin şöminesinin yanında yatıyor, boş gözlerle bize bakıyordu. Ata binerken keşke uyuyup gözlerini kapatsaydı, diye düşündüm.

Sonra yolumuza devam ettik. O gün hakkında konuşacak pek bir şey kalmamıştı.

Ateşim bir çıkıyor bir iniyordu, bazen kendimi turp gibi hissediyordum ve oturup sıcak yemek yiyebiliyordum; bazen de bir atak beni tekrar ele geçiriyordu. Bazen ürperi-yordum, bazense kıyafetlerim terden sırılsıklam oluyordu. Atın boynuna bağlanma sırası bendeydi.

Nihayet ikinci günün akşamında demiryolu hattına varmak için komşu köyden bir araba aldık. Tada'ya ertesi sabah Tokyo trenine bineceğimi bildiren bir telgraf çektim. Tren geldiğinde bana eşlik eden hamal binmeyi reddetti. Atın yanında durdu ve başını salladı. Bagajımın trene yerleştirmesine yardım ettikten sonra eğilmeden arkasını döndü ve atla uzaklaştı.

Kusumoto'nun evinde yatıp ağladım. Tada'ya depremi, liken çocukları, ölüme bıraktığımız kulları, geçmişin eğimli yüzeyinde akıp giden ateş içindeki kadınları, dünyayı terk eden Tanrı'yı ve herkesin umarsızca öldüğü dünyayı, dönüp giden kulları, bedenimdeki her şeyin kurumasını, içimdeki kadın tükenmişçesine akan kanımı anlattım.

Gelgelelim belki de ortak dilimiz ortadan kaybolmuştu zira Tada tek kelime anlamamıştı. Bana zencefil verdi, yüzümü ıslak bir şeyle sildi ve sanki odam küçük bir dolaba sığmış gibi beni perdelerin arasına kapattı.

Keşif gezisi vücudumda pek çok sıyrık ve çizik bırakmıştı, bir deri bir kemiktim ve kirliydim. Ellerim yanıyordu. Parmaklarım şişmişti ve tırnak etimden irin sızıyordu. Tırnaklarımın ikisi tamamen kopmuştu. Ağrı koltuk altıma kadar yayılıyordu. Bir yandan ellerimi kesme arzusuyla dolup taşarken bir yandan da onların canlı olduğunu, parmaklarımın arasında nabzın attığını tüm gücüyle hissediyordum. Bayan Kusumoto düzenli olarak yaralarımı temizledi, ellerimi tuzlu suyla yıkadı, tırnaklarımın altındaki irinleri boşalttı, beni sakinleştirdi. Başkalarının acılarına alışmıştı sanki.

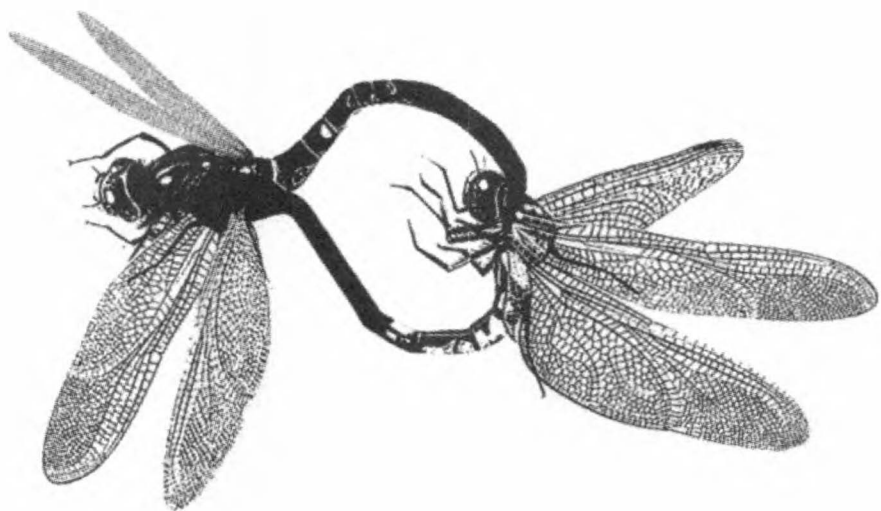
Her şey sanki bir paravanın arkasında gerçekleşti. Tada'nın Hollandacayı ne kadar kötü konuştuğuna hayret ettim.

Belki hep böyleydi, belki aramızdaki anlayışı ve bağı hayal etmişim, belki de ifadesiz yüzlerden, bu sözsüz baş sallamalardan ve hareketlerden daha fazlasını hiç yaşamamıştım.

İnsanları bir kez daha bırakmış, hamalı elin evinde ölüme terk etmişim, ancak kendi zayıf anımda onun elini tutmuş ve desteğini istemişim. Ne var ki ben onunla ilgilenemedim, öylece uzaklaştım. Alışılmışın dışında, ölmekte olan bir çekirgeye acıdım ama yaşayan bir insanı geri çevirdim! Acele edip hemen geri dönmek, af dilemek ve elimi uzatmak istedim. Tada elimden tutardı.

Bir ay boyunca hasta yatağında yattım. Bazen etraf o kadar sessiz oluyordu ki korku zihnimi dolduruyordu. Ama sessizlik olsa da, boşluk açılrsa da Tanrı duyulmuyordu. Hasta hamalın yüzünü çizdim bir deftere. Adı Fu'ydu.

CONCEPTIO

Nihayet ateşim düştü, kendime geldim ve Avrupa'ya dönmeye karar verdim.

Uzun süre yansımama baktım. Kısa saçlarım soluk yüzümün üzerinde yükseliyordu, gözlerim o kadar ciddi, koyu ve talepkârdı ki bir an için Thea'ya benzemiştim. *Bana ne olmuştu böyle?* Yıllar sonra şimdi tanıştığım ve yüzünden hayatı sertçe deneyimlediğini okuyabildiğim, çocukluktan uzak bir insan gibi baktım kendime.

Oysa yürümek aynı zamanda beni daha da kaslı yapmıştı. Karnım kaslanmıştı, parmak ucuna kalktığımda baldırlarım güçlü görünüyordu. Çenem kemikleşmişti, dişlerimi sıktağımda yanağımda bir kas parlıyordu.

Göğüslerim solmuştu. Köprücük kemikleri ve kalça kemiklerinin uçları eskisinden daha belirgin ortaya çıkıyordu. Güneş cildimde benekler bırakmıştı.

Eski siyah bir seyahat elbisesi giydim. Altına korse dahi bağlamadan gevşek bıraktım. Saçlarıma hiçbir şey yapamadım ama geniş kenarlı bambu şapkamı eski devekuşu tüyü şapkamla değiştirdim. En azından görünüşüme farklılık kattı.

Tada ve Bayan Kusumoto'ya sözsüz hareketlerle veda edip rikşaya bindim. İkinci arabaya böcek ve bitki numunelerini

içeren seyahat çantamı yerleştirmiştım. Bunlarla Avrupa’da yeniden yeni bir hayata başlamayı ummuştım.

“Larva karı! Larva karı!” diye bağırdı sokak çocukları ve bir süre rikşanın peşinden koşuşturdular.

Tokyo’dan Yokohama’ya trenle geçtim. İki yaz önce Bay Blomhoff’un eşliğinde yolculuğuma başladığım istasyona geri döndüm. Tren durup kapıları açıldığında yüzlerce takunya aynı anda platforma girdi, çıkardıkları gürültü dört bir yanı doldurmuştu. Sesin sarhoşluğu içinde peronun ortasında durup insan selinin tahta ayakkabı sesine benzeyen bir manzaraya dönüşmesini dinledim. Binlerce böcekten oluşan bir bulut gibi yanımdan geçtiler, sonra yeniden sessizlik çöktü.

Bu, Japonya’ya dair son güçlü anımdı.

Bavulumun gemiye taşınmasını izledim. Yüzyıllar boyunca hayatımda biriktirmeyi başardığım her şeyi kaç kez sattığımı veya ardımda bıraktığımı düşündüm. Frankfurt'taki çocukluk evi, üvey babamın evi, Johann'ın Nürnberg'deki aile evi, Wieuwerd malikanesi, Amsterdam'daki kiralık oda ve son olarak Kusumotoların evi. Geçen bu yıllar ve kilometrelerce katedilen yollar bana ne kazandırmıştı? Hiçbir şey. Yanımda yalnızca böceklerle hâlâ ülkeden ülkeye dolaşıyordum.

Ne mutlu ki gücümün geri geldiğini hissediyordum. Tekrar yemek yiyebildim, şeriden aldığım ilk yudum bedenimi ürpertti.

Vapurun adı SS Volga'ydı ve Yokohama'dan, Hong Kong üzerinden Malezya'ya gidiyordu. Kuala Lumpur'da Hindistan yarımadasının çevresini dolaşan bir gemiye geçecektim. Karaçi'den sonrası için biletim yoktu ama Süveyş Kanalı'ndan Avrupa'ya sık sık gemiler kalkıyordu.

SS Volga'da Japon ham ipeği, ipek böceği kozası, çoğunluğu Japon ve Çinli olan Avrupa'daki ipek böceklerinin çeşitli hastalıklardan, daha sonra da dut ağaçlarından yok olduğunu, bu nedenle yeniden Çin ve Japon ipeğine talep oluştuğunu duydum.

Gemi, tüm Japon okyanus gemileri gibi yeniydi. Şogunluk döneminde yurt dışından Japonya'ya yelken açılmasına izin verilmediği gibi kimsenin Japonya'dan uzaklaşmasına da izin verilmiyordu, bu nedenle ülkenin donanması çok mütevazıydı. Bir balıkçı yolunu kaybedip Kore'ye ya da Çin'e sürüklenirse dönmesine izin verilmeyeceğini duymuştum. Geri dönme girişimini ölüm cezası veya hapis cezası takip ediyordu. Okyanusa giden gemiler ancak 1869'dan sonra satın alınmaya başlandı; önce yelkenli gemiler, ardından buharlı gemiler.

SS Volga da bir İngiliz tersanesinde inşa edilmişti. İç kısmı Avrupalıydı, kamaralarda ahşap yarım paneller ve yer yer koyu kırmızı yer yer de sarı duvar kâğıtları vardı. Yemek odasındaki Çinli garsonlar beyaz önlükler, burnu kapalı ayakkabılar giyyordu ve saçları kısa kesilmişti. Uşaklar takım elbise giyyordu, yakalı gömlekleri o kadar sertti ki zorlukla eğiliyorlardı.

En güzeli de her kamarada bir yatak olmasıydı. İki yıldır yatakta uyumamıştım. Yumuşak yastıkla kalın yatağı görünce mutluluktan çılgılık atmıştım. Kamaraya varır varmaz soyundum ve uzanmak için battaniyenin altına gömüldüm. Gemi iskeleden ayrıldığında uyuyakalmıştım.

Gemi ilk üç gün boyunca Japonya kıyılarını güney yönünde takip etti. Hava pusluydu, bulutlar alçaktı. Deniz ve gökyüzü gri ve beyazın aynı tonundaydı. Binlerce balıkçı teknesinin yanından geçtik. Arada sırada yüksek kenarlı bir jong gemisi kanala girdiğinde teknemiz yavaşlıyordu.

Jongun hareketinin sessizliği ve yumuşaklığı, geminin gürültüsünü daha da hissedilir kılıyordu.

Kıyı manzarası pek çeşitlilik sunmuyordu. Kıyıda itibaren bir orman yükseliyordu. Kıyılar, balıkçı teknelerinin sıralandığı koylar ve nehirlerin açtığı yarıklarla kuşatılmıştı. Yamaçlarda yer yer bir grup gri, dik çatılı evler vardı ve köylerin arasındaki arazide birçok alan pirinç tarlalarına ayrılmıştı. Parlak yeşil pirinç tarlaları, koyu renkli kozalaklı ağaçlar hâkimiyeti ele geçirene kadar yamaçların kıyısından devam etti.

Yakumo ile geminin kütüphanesinde tanıştım. Hokka burunlu, gür kaşlı, kederli bir adamdı. Avrupalı görünümüne rağmen kendini Japon ismiyle tanıttı. Çocukluğunun ana dilleri olan Yunanca ve İngilizcenin yanı sıra Japonya'da öğrendiği Felemenkçeyi de konuşuyordu. Geminin Japon personeline Japonca karşılık vermişti, mimiklerinden bu ülkede uzun süredir yaşadığı anlaşıyordu. Mimik yaptığında boyunu yok etmeye çalışan genç bir adama benziyordu. Yine de saçları kırlaşmıştı, belki de benden on yaş büyüktü. Japon erkekler gibi yavaş adımlarla yürüyordu. Hâlihazırda biraz yıpranmış görünen Avrupalı bir yelek giyyordu.

Belki uzun süredir Avrupa'dan uzakta olduğum ve sohbet edecek arkadaşım olmadığındandı ama bu tanımadığım adamla konuşmak müthiş bir duyguydu. Fark etmeden hayat hikâyelerimizi paylaşmaya başlamıştık bile.

Yakumo, Tokyo Üniversitesi'nde İngilizce öğretiyordu ve uzun süredir Japon ailesiyle birlikte şehirde yaşıyordu. Japon karısından olan çocukları çoktan büyümüşü. Karısı iki yıl önce vefat edince bir başına, kayınbiraderinin yanında yaşamaya başlamıştı.

Yakumo konuşurken parmaklarını kıvrık, gür fakat kısa kesimli bıyıklarının üzerinde gezdirdi. Aralarını bir es ta-

kip ederdi, sanki eli her seferinde dudağındaki sert kıllara şaşıırıyordu.

“Eşim bunlardan nefret ediyordu,” dedi Yakumo gülümseyerek.

Karısı ölmüş, bıyık kalmıştı. Parmakları sürekli üst dudağını yokluyordu, gülümsemesi pişmanlığa dönüşmüştü: “Ne yapabilirdim ki bu amirin emriydi. Ciddi görünmediğim için üniversite müdürü bıyık bırakmamı söylemişti. Aksanlı konuştuğumda öğrencilerin beni kabul etmeyeceğinden korkardı. Başım öne eğik yürümemden şikâyet eder, bir öğretmene yakışmadığını söylerdi. Bu yüzden bıyık bıraktım. Karımınsa buna alışması gerekiyordu.”

Yakumo’nun sıcak ve yumuşak bir gülüşü vardı. Bir an için birlikte yaşanan ve paylaşılan bir hatıraya dalıp gitmişti. O gittiği yer güzeldi.

“Ne yazık ki karımın kalbi zayıftı,” dedi. “Zaman onun zamanıydı, hayatı doyasıya yaşadı. Artık geriye yaşayacağım bu merhale kaldı. Çocukların artık bana ihtiyacı yok, benim de onlara artık ihtiyacım yok. İşim ve sessiz bir evim var, bir de bıyık.”

Her canlının kendi yerini, zamanını ve doğasını düşündüm. Yemek için yaprağa ihtiyaç duyan bir tırtılı, tohumlarını yaymak için kuşlara ihtiyaç duyan bir meyve fidanını düşündüm. Ateşe ihtiyaç duyan mavi kanatlı kelebeği ve bir ağacın devrilmesiyle diğer bitkilere yer açılan Japon ormanlarını düşündüm. Yazın ısınmaya, kışınsa serinlemeye

ihtiyaç duyan ve bu nedenle sınırlı bir alanda yetişen zeytin ağacını düşündüm.

Yakumo ile kendimizden çok uzaklaşmıştık. Amsterdam’a getirilen, insanların çok uzaklardan görmeye geldiği bir ananas gibi dünyanın tuhaf köşelerinde yerimizi bulmuştuk. Hayvanat bahçesinde gördüğüm, kurumuş Noel ağaçlarını yağmurun altında yiyen filleri hatırladım. Belki de koza-laklı ağaçları yiyen bir fil, yabancı dil konuşan bir insana benziyordu. Evet, işe yaramıştı ama boğazım tuhaf bir şekilde ağrıyordu.

“Almanya’da yaşayan yetişkin bir kızım var,” dedim Yakumo’ya. “Ama muhtemelen benim kötü bir anne olduğum düşünülebilir. Hatta kötü bir eş.”

“Belki başka bir görev için ihtiyaç vardı size.”

“Belki hiçbir şeye ihtiyacım yoktu ve yaşamayı unuttum.”

“Evet. Hayat israf edilir, savrulur gider.”

“Her zaman.”

Yakumo boş zamanlarında Japon böcek edebiyatını incelemiş. Yusufçuklar ve cırcır böcekleri hakkında haikular, kelebekler hakkında tekerlemeler, peri masalları ve hayalet hikâyeleri derlemiş ve bunları İngilizceye çevirmişti. Bana el yazmalarıyla birlikte yanındaki çizimleri de gösterdi. Böcekleri ve kelebekleri görünce çok sevinmiştim. Kırmızı

pelerinli güve adını verdim birine ve aynı türe ait kendi taslaklarımı çıkardım.

“Bu üçüncünün adını anlayamadım,” dedim ve eskiz defterimin sayfasını çevirdim. “Ya-gi gibi bir şey.”

“*Yanagi-Joro*,” dedi Yakumo. “Salkım söğüt ruhu.”

Dallarında ateş böceklerinin parladığı, suya uzanan söğüt ağaçlarını düşündüm. Adamların karanlıkta ağaç dallarına bambu çubuklarla vurup damla damla ışık dökerken çıkardıkları sesi hatırladım. Rehberim bana salkım söğüdün hayalet bir ağaç olduğunu söylemişti. Işıklar ruhları onlara çağırırmış.

“Japonya’ya *Akitsushima*, yani Yusufçuklar Ülkesi denildiğini biliyor muydunuz?” dedi “Hikâyeye göre, ilk ilahî imparator yüksek bir dağın zirvesine oturmuş, aşağıda uzanan adalar grubuna bakmış ve bunun bir kemerin üzerine eğilmiş bir yusufçuğa benzediğini görmüş. Sanki yusufçuk kendini yalıyor ya da Çin kıyılarıyla çiftleşiyor gibiymiş. Böylece ilahî imparator Japonya’ya *Akitsushima* adını vermiş.”

Yakumo, kapağında *Bahar gözler içindir, sonbahar kulaklar içindir* yazan bir cilt el yazması gösterdi. Şiirlerden oluşan bir koleksiyondur. Her açılışın sağ tarafı Japonca, sol tarafı İngilizceydi. Cırcır böcekleri, bir sonbahar gecesi kendi evlerinin manzarasında kendi ölü kabuklarının anısına şarkı söyledikleri kısa şiirlere bölünüyordu. Sayfaları çevirirken aynı şey kaç farklı şekilde söylenebilir ki diye düşündüm.

Çizgiler tekrar tekrar sonbaharın melankolisinden, güzellik ve hüznün birleşiminden, hayatın anlık doğasının farkına varılmasından doğuyordu.

Akşam deniz tarafında gökyüzü aydınlandı; sudaki kirli çamaşırlar gibi alçak ve ağır bulutlar ana karanın üzerinde kaldı. Geminin güvertesinden güneşin batışıyla renklenen bir manzara açıldı. Yakumo sigara içerken geminin arka güvertesinde onunla birlikte durdum.

İşte o zaman Fuji Dağı'nı gördük. Aniden bulutların arasından belirdi. O kadar yüksekti ki sanki manzaranın geri kalanından ayrılıyordu, topraktansa gökyüzüne aitti. Diğer yolcular da aynı şeyi tartışıyordu. Sabahın erken saatlerinde Fuji'yi görmeye çalışmıştım, oysa onu yanlış yüksekte aramıştım. Yeri kaplayan sisin içinden yükselirken rüya gibiydi; taslağını tanımayı öğrendiğim düzinelerce çizim ve tablodaki gibi gerçek dışı, simetrik ve büyüleyici, son derece yalnız ve cesur. Zirvesi karla aydınlanmıştı, işte bu. Tanrı katında olmasına şaşmamalı. Tıpkı önümüzde beliren görüntü gibi bir an sonra bulutların arasında tekrar kayboldu.

“Biz kutsandık,” dedi Yakumo gülümseyerek.

Gece tuhaf bir rüya gördüm. Yakumo'nun sırt çantasının arkasına oturdum, bacaklarımı ve kollarımı ona doladım. Nerede olduğumu ve Yakumo'nun neden oraya geldiğini bilmiyorum, arkamda neyi bırakmak istediğimi hatırlamıyordum ama rüyamda oradan çıkıyordum. Bir yetişkinin sırtındaki bir çocuk gibi onun adımlarının ritminde sallandım.

Saçları beyazdı, yanağımı yasladım ve başka hiçbir şey istemedim. Sabah buz gibiydi. Japonya kıyılarını arkamızda bırakmıştık, rüzgâr kuzeydoğuya dönüp denizde bir dalga yaratmıştı, gemi sallanıp duruyordu. Gıcırtı ve takırtılar eşliğinde eşyalar düşüyor ve pencerelere su sıçratıyordu. Gemi zaman zaman ritmini kaybediyor, birkaç dakika sonra tekrar ayağa kalkıyordu. Gecedен sıcak su şişesini karnımın üstüne koyarak yatağıma uzandım ve geminin denizi çalkalayan motorlarının sesini dinledim. Rüyanın çıplaklığından sonra sanki depremle başlayan ölüm dönemi bir kez daha üzerime yüklenmiş gibi büyük bir yorgunluğa gömülmüştüm.

Öğle yemeği vaktinde nihayet kalktım ve yemek salonuna gittim. Yakumo, insanların öğle yemeği servisinin başlamasını beklemek için toplandığı kapalı çift kapının önünde duruyordu. Kibarca eğildi ve yılan balığının beni rahatsız

edip etmediğini sordu. Başımı salladım, kaçamak bir bakış attım. Hava almaya ihtiyacım olabileceğini düşünmüş olacak ki yemek salonunun çift kapısına döndü.

Yakumo, giysinin içinden hava akışını sağlayan, kolla gövde arasında ince bir iplik örgüsü bulunan, koyu mavi kumaştan yapılmış bir Japon anvelop gömleği giymişti. Eskiden kimonoların yıkanmadan önce bu dikiş yerlerinden söküldüğünü, kumaşlar yıprandıkça yeni kare parçaların yerlerine dikildiğini duymuştum. Parçaları hareket eden, yıpranan, ahşap bir gemi gibi aynı giysinin nasıl değişip kendini yenilediğini, sonuçta tek bir orijinal parçası olmayan ve hâlâ orijinaliyle aynı adı taşıyan bir giysi üstüne düşündüm.

Önümdeki Yakumo'nun sırtını, kısa ensesini, güneşte yanmış tenini gördüm. Koridorun kapılarının açılıp dışarı çıkmasından korktum. Daha bunu düşünmeye kalmadan kalabalığın ortasında yüzümü Yakumo'nun sırtına yasladım, yüzümü gömleğine bastırdım ve kollarımı ona doladım. Sanki asırların ağırlığı bir anda üzerime çökmüştü, kokusunu içime çektim.

Aynı anda yemek odasının kapıları açıldı ve insanlar hareket etmeye başladı. İkimiz insan selinin ortasında durduk, gözlerimi kapattım ve insanların yanıımızdan akmasına izin verdim. *Gidin, herkes uzaklaşsın.*

Yakumo olduğu yerde kalakaldı. Dikkatle döndü, bir kolunu bana doladı ve meraklı küçük bir hayvan gibi başını hafifçe eğerek sessizce beni izledi. Lobide yalnız kalmıştık.

Restorandan tabakların tıngırtıları, konuşmaların mırıltıları yükseliyordu. Yakumo'nun bakışları üzerimdeydi, ona yaslandım. *En başından beri burada olmalıydım.*

“Ben zaten yaşlandım,” dedi Yakumo nazikçe, biraz da özür dilercesine.

“Ama yaşamak istiyorum,” diye cevap verdim.

Sanki bu iki cümleden sonra gereken her şey söylenmişçesine tüm korkular ve umutlar, ölüm korkusu ve yaşama arzusu, hakikat anında konuşulması gerekenler, geride kalan her şey önemsizmişçesine ne varsa ortaya çıkmıştı.

Yaşamak istiyordum. Doğumumda beni ele geçiren aynı hayatta kalma arzusu geri dönmüştü, ne var ki öfke ve mücadele olmadan. Sadece deneyimlemek, hissetmek ve yaşamak istiyordum.

Yakumo beni kütüphaneye taşıdı, oradaki kanepeye oturttu. Ardından bir bardak su almaya gitti. Düşünemiyordum, zaman ve düşüncelerim tahta kaşıkla karıştırılan hamura dönüşmüştü. Birileri zamanın hamuruna un kattı ve hareket yavaşladı.

Elinde bir bardak suyla geri dönen Yakumo'ya baktım. Hayatım boyunca bana doğru yürüdüğünü hissettim, adımlarının hızı bana rüyamda sırt çantasında sallandığım zamanki gibi tanıdıktı. İşte buradaydı, onu yudum yudum içtim.

Böceklerin zamanı tek tip değildir. Yusufçuk larvası yıllarca göletin dibinde yaşar, ancak kanatlarını açtıktan sonra ömrü yalnızca bir an sürer. Bazı kelebekler yemek yeme ihtiyacı bile duymadan uçuşlarını sonlandırırlar ve böyle bir kelebeğin bırakın bağırsağı, ağzı bile yoktur, yalnızca çiftleşme için gerekli cinsel organları vardır. Böcek yaşamının bu son aşaması olan kelebek ve uğur böceğine odaklandıklarında insanları her zaman anlaşılmaz bulmuştumdur, aslında yaşamın çoğu bir larva olarak gerçekleşir. Şaşırtıcı olan her şey, kanatlardan önceki zamanda saklıdır.

Ama belki de yanılmıştım. Belki de bir şeyin değeri ve önemi süresiyle ölçülemez. Belki de hayat bu kısa uçuşa doğru bir yolculuktur.

Sonraki beş günü ve geceyi Yakumo'yla geçirdim. Aynı yatakta uyuduk, uyanık kaldık, birbirimizin hikâyelerini dinledik, hayatı paylaştık. Yanımızda bu kadar çok şey taşıırken kendimizi adamak mümkün müydü? Zamanın çoğu geçmişken nasıl zaman kazanılırdı?

Yakumo yanımdayken hayatımın aslında hikâyelerle dolu olduğunu, onun varlığının hafızamı geri getirdiğini fark ettim.

Çok az zaman olmasına rağmen sessiz kalmakla yetiniyorduk. Acelemiz yoktu. Kendi aramızda sessizce dolaşıyorduk, sabahları yavaş yavaş uyanıyorduk, parmaklarımız bedenlerimizi dalgın dalgın okşarken kitabımızı okuyorduk. Ardından kafamızı kaldırmadan sohbete koyulu-

yorduk. Düşüncelerimiz yağmur damlaları gibi birbirini takip ediyordu, hayatın alakasız bir detayından diğerine heyecanla koşuyorduk. Yakumo, burnuyla sürgülü kapıyı açmasını bilen bir sokak köpeğinden bahsetti, ben de ona büyükannemin kasaptan kendisine en taze eti almasının yollarını anlattım. Sanki bu sohbetlerle zamana yerini göstermiştik. *Senden korkmuyoruz*, demiştik.

Yakumo bir kelebeğin başkalaşımının dört aşamasını bir ev bitkisinin etrafında gösteren, Almanya’da yaptığım tırtıl resimlerine baktığında bana döndü ve içini çekti: “Keşke sana kendimi böyle anlatabilseydim, Maria. Hayatımın tüm aşamaları, ihtiyacım olan her şey, yaşadığım ve henüz yaşamadığım her şey bu resimlerde olduğu gibi. Anlıyor musun, sen zamanı silmeyi başardın! Yumurta, larva, koza ve kelebek, yiyecek ve düşmanların hepsi bu tek resimde, aynı anda bir arada mevcut.”

Bunun yerine kelimeleri kullanmamız, hikâyeler anlatmamız, nereden başlayacağımızı ve hangi olaylar dizisini takip edeceğimizi seçmemiz gerekiyordu.

Yakumo’nun babası İrlandalı, annesiye Yunan’dı. Ancak ikisini de genç yaşta kaybetmiş ve yatılı okula gönderilene kadar Bristol’da teyzesinin yanında büyümüştü. Genç bir öğrenciyken Amerika Birleşik Devletleri’ne gitmiş, bir gazetede çalışmış ancak siyahi bir kadınla yaşadığı ortaya çıkınca çalıştığı yerden kovulmuş. Japonya’nın yabancılara açılmasından kısa bir süre sonra kendini Tokyo’da İngilizce

öğretmeni olarak bulmuş ve Japon bir kadınla evlenmiş. Kadının ailesi, vatandaşlığını garanti altına almak için onu evlat edinmiş ve böylece adı Yakumo olmuş.

Yakumo, Tokyo'daki evini, sessiz ve rahat atmosferini, çocuklar bazen endişelense bile yine de orada nasıl eğlendiğini anlattı. İşini, öğrencilerini, günlük yaşamını oluşturan her şeyi fotoğraflamış ve zihnini taze tutmuştu. Öte yandan işinden vazgeçmiş olsaydı senaryoları üzerinde çalışmak için daha fazla zamanı olacaktı. Mektuplaştığı İngiliz yayıncıdan, topladığı şiir ve öykülerin yanı sıra Japonya'yla ilgili kendi yazılarını kitap olarak yayımlama hayalini anlattı, birçok eser için malzeme vardı. Çocukluğunda yattığı İngiliz çayırırlarını ve akşamları gördüğü porsuğu anlattı, öldüğü iddia edilen babasının ölmediğini, onu terk ettiğini anladığı o anı ve evin soğukluğunu, pencerelerin çerçevesinde buz sarkıtlarının sallandığı yatılı okul yurdunu anlattı.

Yakumo konuşurken elim vücudunun her virajını, kemerini, kıvrımını ve pürüzünü yokladı. Yakumo çocukluğundan bahsederken gençliğinden gelen tedirginliğini hissedebiliyor, gözlerindeki güven dolu bakışı görebiliyordum. Kendisini terk edilmiş ve güvensiz bir genç olarak tanımladığında, onun güvensizliğini hissettim, onu kollarıma almak istedim. Onun olduğu dünyayı, onu var eden hikâyeleri gördüm ve hepsini sevdim.

Kulağın önünde, saç çizgisinin altında ve sakalının kenarında kişinin yaşını gösteren hassas bir deri şeridi bulunur.

Yaş ilerledikçe yüzün ağırlığı arttığı halde kulak önünde ince kırışıklıklar ortaya çıkar. Deri veya saçlar sertleştğinde dahi o bölge yumuşaklığını korur, toprak bizi kendine çektiğinde esnekleşir. Bu, okşayışa bir davettir.

Birdenbire hamile kalma isteğine kapıldım. Yakumo tohumunu içime atıp gözlerimin içine bakarak ağzını açtığı anda, kendi içindeki her şeyi açıp tüm çıplaklığıyla kollarıma teslim olduğunda içimdeki o hayvani içgüdü fısıldadı: *Bir çocuğa tam olarak böyle hamile kalınmalı. Böyle bir aşk anına bu şekilde başlamak gerekir.*

Hamile kalma arzusu her şeye nüfuz etti. Akla ve zamanın katmanlarına, geçmişe ve geleceğe nüfuz etti; tüm bedenim içimde bir çocuk için haykırdı. Karnım iki kez burnumda olmasına rağmen hamileliği hiç özlememiştim ama kafamdaki sesler dinmiyordu: *Bu adamla birleşmek istiyorum, onun sıcaklığına dalmak istiyorum, yaşamak istiyorum! Devam etmek istiyorum, onda çocuğumu görmek istiyorum, onu tüm benliğimle sevmek istiyorum, dünyada onun gibi daha çok şey istiyorum!*

Bu soğuk denizin ortasında bir insan nasıl bu kadar sıcak olabilir! Geminin hiçbir duvarı ya da penceresi rüzgârı engellemeye yetmiyordu, kapının bir kere açılması tüm okyanus rüzgârının içeri girmesine davetiye çıkarıyordu. Oysa Yakumo'nun bedeni yazın sıcağını emen bir kayaydı, ayak parmaklarından uçlarına kadar sıcaktı ve o sıcaklık okyanusla bile sarsılmadı. İki bacağı da düz, göğsü eşit derecede kavisli, denizin cilaladığı, nerede olduğunu bi-

len bir kaya gibi şiltenin üzerinde yatıyordu. Japonya'da bulunduğum süre boyunca yatağımda bir sedyeden başka bir şey olmadan hareket halindeydim, altımdaki toprak sarsılmıştı ve Bay Darwin düşüncelerimi huzursuz etmişti.

Oysa Yakumo'nun tenine dokunduğumda dünyanın nasıl nefes aldığını hissettim. Deniz kayboldu, karaya çıktım ve onun içimde büyümesini istedim.

Daha sonra Yakumo sütle ısınan sütten kesilmiş bir çocuk gibi kendinden emin ve dürüst bir tavırla yanımda dinlendi. Bana sessizce baktı, nefes aldı, olduğu gibiydi. Saçını okşadım, "Üremek için çok yaşıyım," dedim.

Seyahat ve hastalık yüzünden zayıf düşmüştüm, dünyanın yabancı bir tarafındaydım, ailemi ve dilimi terk etmiştim ama aynı zamanda evime ilk kez gelmişim gibi hissetmiştim.

Maziye düşündüm, içimden ölü olarak çıkan, hayatta kalan ama nasıl seveceğimi bilemediğim çocuklarımı düşündüm ve geri dönüp bakınca o yıllarla ilgili her şeyi anlamakta zorlandım. Sanki yanlış bir yüzyılda, sisli bir camın arkasındaydılar. O zamanlardan kendi imajımı hatırladım ve kendimi aynı kişi olarak tanıyamadım.

Yakumo uykuya dalmadan önce ölen karısının anısına hıçkırarak ağladı. Daha sonra kolunu bana doladı ve uykuya daldı.

Çoğumuz hezimete uğrarız. Bir adamla bir çocuğu terk etmişim, doğurgan yıllarımı beni nesneleştiren bir adam

için heba etmiştim. Hayatımı şifalı bitkilerle öldürmüştüm, arzuyu ve hazzı, anneliğın neşesini ve tatminini yaşayamamıştım, Meryem Ana'nın resimlerine, kumaşın altından İsa'nın parmağınđ avucunun içine alan ele hayranlıkla bakmıştım, onlardan yayılan sevgiyi hiç anlayamamıştım. Bu deneyimlerin benden uzaklaşmasına izin vermiştim, geç kalmıştım ve şimdi kucağım bomboş kalmıştı.

Yakumo'nun uyuyan sırtına başımı yasladım. Ne kadar da uyumluyduk. Kalça kalçaya, diz dize, uyluk uyluğđ. Sıcacıktı. *Akitsuşima*. Kendisini Çin kıyılarına doğru iten bir yusufuktum.

Geminin kütüphanesine bırakılan bir gazete, Mısır piramitleri araştırmacısı Bay Oliver Finchley'nin sağlam bir mezar odası bulduğundan bahsediyordu. Küçük siyah-beyaz fotoğrafta Bay Finchley, mezar odasından çıkarılan kaplar ve diğer eşyalarla çevrili halde piramidin önünde duruyordu. Makale, odanın duvarlarına ve tavanına boyanmış resimlerin yanı sıra, içinde şu ana kadar bilinmeyen bir asilzadenin ve karısının mumyalarının bulunduğu iki lahitten bahsediyordu. Mezarda bulunan kil çömleklerin içeriği bin yıl boyunca buharlaşmış veya kaybolmuştu, gelgelelim bazı çömleklerin içinde hâlâ tahıl ve tohum kalıntıları bulunuyordu.

Kütüphanede Yakumo'ya özetleyerek anlattığım yazının asıl hikâyesi tam olarak tohumlarla ilgiliydi. Ne de olsa Oliver Finchley, o iki bin yıllık ölümden sonraki yaşam tohumlarından bir avuç dolusu yanına almış ve onları İngiltere'nin güneyindeki bahçesine ekmişti. Tohumlardan üçünün filizlenmesi herkesi şaşırtmıştı. Binlerce yıl sonra hâlâ içlerindeki hayatı korumuş, toprağı delmiş ve ilk çeneklerini güneşin sıcaklığıyla açmışlardı. Exeter Üniversitesi'nden bir botanik profesörü, fideleri görmeye gelmiş, çeşitlilikle ilgili değerlendirmesini yapmış, British Museum'un Mısır Bilimi bölümünün başkanıysa eski Mısır'daki farklı bitki

türlerini anlatmıştı. Gazete, *Firavunların dönemi bize böyle ulaştı, geçmiş krallar bizimle böyle konuştu* diye yazıyordu.

Fakat hikâye devam etti. Fideler büyüdü, ne var ki iki çift yaprak açtıktan sonra güçlerini yitirip kurudular. Hiç çiçek açmadılar, hiç cisimleşmediler, bir anlığına varlıklarını ima ettiler, daha fazlasına vadeleri yetmedi.

“Böyle mi son bulmuş?” diye Yakumo sordu.

“Evet. Böyle sonlanmış.”

Yakumo başını dergisinden kaldırıp bana çevirdi. Bunu çok olağan bir şekilde, saf bir bakışla yaptı. Cümlelerimin ardındaki hakikati her zaman duymaya çalışırdı. Bu yeteneği onun dünyasında var olduğumu hissettirirdi.

“Sekiz yıl boyunca kelebeğe dönüştürmeye çalıştığım tırtıldan bahşetmiş miydim?”

Yakumo başını salladı.

“Önce Frankfurt’ta, sonra Nürnberg’de. Larvaların kozayı oluşturması beş yıl sürdü ve ancak üç yıllık çabanın ardından kozalardan biri yumurtadan çıktı. Fakat içinde kelebek dahi yoktu, sadece sinek sürüsü vardı.”

“Ne çeşit bir kelebek olduğunu tespit edebildin mi?”

“Edemedim.”

Yakumo’nun nazik bakışları altında, büyük küçük tüm başarısızlıklarımı paylaşmak istedim. Hemen ardından

işimin yalnızlığından, her sürprizin, farkındalığın ve hayal kırıklığının sadece bana ait olduğundan ve bir başkasının beni anladığı zamanların ne kadar nadir olduğundan bahsetmek isterdim. Anlatacak çok şeyim vardı. Bazı insanların hayatlarında, düşüncelerini ve deneyimlerini her gün tekrar tekrar paylaşabilecekleri bir eşi var mıydı? Bilmiyordum.

“Bitmemiş çevirimi sana yüksek sesle okuyabilir miyim?” diye sordu Yakumo. “Yüksek sesle okumak metni duymaya yardımcı olur. Buna katlanabilir misin?”

Başımı salladım. Yakumo el yazmalarını kamarasından almaya gitti. Kütüphanedeki kanepeye karşılıklı çapraz oturduk, Yakumo okuma gözlüğünü burnuna yerleştirdi ve başladı. O okurken oturduğu ve yaşadığı tüm ülkeleri, geçmişin solmakta olan katmanları gibi sesinde duyabiliyordum. Yunanistan’ı ve İrlanda’yı, üniversiteyi ve New Orleans’ı... Japonca kelimelerdeki *l*’lerin yumuşaklığına gömülen *r* seslerini duydum, onlarca yıllık yokluğun ürettiği yaşlanan ifadeleri duydum. Yakumo bazen iki cümle arasında durup kalemle kâğıda işaretler koyuyordu, bazen de bir noktayı atlayıp kendi kendine Japonca mırıldanıyordu. Balıkçı ve üç renkli sazanın hikâyesine gelince aniden kâğıtları kucağına koydu, gözlüğünü çıkardı ve heyecanla bana baktı. “Maria, sana mercan kayalıklarından bahsetmem lazım!”

Bunun üzerine senaryosunu unutup bir zamanlar Sekisei Lagünü’nün üzerinde yüzdüğü mercan kayalıklarını anlatmaya başladı. Mercan katmanlarını, batan karayı ve yükselen resifleri, sönen volkanları, suda sürüler halin-

de dans eden rengârenk balıkları, mercan boşluklarına yuva yapan denizyıldızlarını ve yengeçleri anlattı. Şiire boyun eğmeden mercan kayalıkları hakkında konuşmanın zor olduğunu Darwin'in makalesinden anlamıştım, oysa Yakumo'nun sözleri Darwin'in yazılarındakinden çok daha iyi yansıtıyordu hakikati.

Yakumo, "Mercan kayalıklar dünyada gördüğüm en gizemli şey," dedi ve şöyle devam etti: "Eğer Japonya'ya dönersen bana bir şey için söz ver. Bana Ishigaki Adası'ndaki mercanları görmek için güneye gideceğine söz ver."

"Sözüm söz," dedim hiç düşünmeden.

Başka hiçbir şeyin sözünü vermedik.

Gezinin beşinci gününde Hong Kong’a vardık. Sivri tepeler manzarayı çevreliyordu, aynı piramit şeklini takip eden, dik ve yoğun bitki örtüsüyle kaplı adalar denizden yükseliyordu. Japonya’da da benzer eğimler görmüştüm. Çalılıkların bu mesafeden aşılması zor ve kafa karıştırıcı görünmesine rağmen içinden geçmenin mümkün olduğunu biliyordum.

Su her türlü tekne ve gemiyle doluydu. Limana giden boğazda çok sayıda gemi sırasını bekliyordu, kırmızı yelkenleri indirilip kaldırılıyordu ve kılavuz tekneler kamp kuran gemilerin arasında suda ilerliyordu. Sanki dalgaların üzerine çadır köyler kurulmuştu. Teknelerin denizin dalgalı sırtındaki duruşu hoşuma gitmişti.

Yakumo’nun Hong Kong’a inmesi planlanıyordu. Gelgelelim zamanın bizi kamarada unutacağını son ana kadar hayal ettim. Bu beş gün nasıl bitebilirdi? Altıncı günün sabahında yanımda sadece Yakumo vardı, her zamanki gibi sıcakkanlı ve planına sadıktı. Kalktı, eşyalarını dizdi, bavulunu topladı, mendille gözlüklerini sildi ve ceketinin düğmelerini ilikledi.

“Hiçbir şey yemeyecek misin?” diye sordum ama o başını sallamakla yetindi. “Yapabileceğimi sanmıyorum.”

Sonra beni kucakladı, sustu, Tada'nın yaptığı gibi başını salladı ve gitti.

Yakumo'nun asma köprü boyunca yürüyüp limanın gürültüsünü bastırmasını güverteden izledim. Diğerlerinden daha uzun olduğu için onu kolaylıkla ayırt edebiliyordum. Tahta arabaların, çuval yığınlarının, kutu taşıyan işçilerin ve gemiye doğru ilerleyen yeni yolcuların arasında ilerlemesini izledim. Arkasına bakmayacağını biliyordum. Ancak liman binasına girmeden hemen önce, sanki adımlarının ritmi ve zeminin hissi içinde kaybolmuş gibi yalpaladı. Kırılğan yanıma buna minnettar kaldı.

Fakat sonra gözden kayboldu. Avrupa'ya dönerken, toprağın sıcaklığıyla terk edilmiş, suya ve rüzgâra bağımlı bir halde, geminin güvertesinde duruyordum. Kilise kulelerini hâlâ görebiliyordum. Burada hayal kırıklığına uğramış kızım ve tanışmadığım torunumla karşılaşacaktım. Bacalarında duman tüten, evlerine elektrik kablolarını çeken Avrupa'yla...

Rüzgârın savurduğu saçları yüzümden çektim. Saç çizgimde daha önce fark etmediğim bir şey büyüyordu. Aynaya bakmak için kamaraya dönmeden önce likenin bana da sıçrama ihtimalini düşündüm.

Çizimlerimdeki ev bitkilerinin etrafında kıvrılan böcekler gibi ben de gemide geçirdiğim bugünlerde kıvrılıyorum. Bu günlere doğru yürüdüm, onları bulmaktı amacım ve artık bitti. Hafıza, bir İngiliz bahçesinin nemli toprağındaki tohumlar gibi siliniyor.

Bireyin gelişimine baktığımızda ne kadar az kişinin tüm aşamaları geçtiğini unutuyoruz. Kaçı yolculuğun ortasında yem olur, kaç kuzaklarındaiken ölür, yağmurda çürür ya da sonbahar kuraklığında solar, enfeksiyon kapar ve ateşten ölür, kısırdır, doğum yapamaz, yaşayamaz, toprağa kök salamaz, ışığa ulaşamaz.

Savaş yeryüzünü kasıp kavurduğundan körfeze bir gelgit dalgası hücum ediyor ve fazlalık salgın hastalık yüzünden yitip gidiyor. Kütüphane geri döner ve on binlerce hikâyeyi de yanında götürür. Yüzlerce böcek yumurtası bir yaprağın üzerinde bekler ve üzerine bastığınızda onları ezip yok olmaya mahkûm edersiniz. Bir kuş dokuz yumurta bıraktığında, yedisi ölmeye mahkûmdur.

Çoğumuz hezimete uğrarız, bu hayatın devamlılığının anah-tarıdır. Çoğumuz hezimete uğrarız.

Ben de Tanrı'nın helak ettiklerindendim. Liken yayılır, son merhale başlar.

EXTINCTIO

Bir zamanlar kelebek larvalarını seven bir kız varmış. Onları tüm çeşitleriyle tüylü, derili, daralan ve esneyen formlarıyla kavanozda ve kutularda toplamış, ellerinde ve kollarında gezinmesine müsaade etmiş; günlerini sadece larvaları inceleyerek geçirmiş.

Genç kızın hizmetçileri bu hobi karşısında dehşete kapılmışlar ve katılmayı kabul etmemişler. Bu yüzden genç kız mahalledeki dilenci çocuklardan yardım istemiş. Onları yakındaki tarlaları, parkları ve bahçeleri dolaşıp böcek toplamaya göndermiş. Çocuklar öğleden sonraları avlarını getirmiş. Eğer larvayı tanırlarsa ona isim verme hakkına sahip olmuşlar; tanımazlarsa kız larvaya isim bulmuş. Hizmetçiler dilenci çocukları telaşla kovup genç kızı azarlamışlar. O dönemde ne şeytanla ne de kadınla göz göze gelinmemesi gerektiğine inanılırmış. Bu yüzden kendi babası bile kızına bakmaz, paravanın arkasından onunla konuşurmuş.

Kız, hizmetçilerini azarlamış: “Çiçeklere ve kelebeklere hayranlık duymak ve şeylerin gerçek doğasını unutmak aptallıktır. Larvaların nasıl büyüdüğüne ve değiştiğine bakın! Kendi özlerinin farkına varma konusunda ne kadar ciddi ve kararlılar! İnsan bu küçük canlıları örnek almalı ve doğasına uygun yaşamalı!” demiş kaşlarını almayan ve kıllı larvalar gibi büyümelerine izin veren genç kız.

“Dişleri de yok!” demiş dehşete kapılan hizmetçiler.

O dönemlerde bir genç kızın hizmetçilerine kızıp onlara karşı gelmesi nadir görülürmüş. Dolayısıyla odası kirlenmiş ve kokmuş.

Kızın ebeveynleri de endişeliymiş: “Neden onun yaşındaki diğer kızlar gibi olamıyor? Çok tuhaf. O da aptal değil ya; onunla ciddi bir şekilde konuştuğunuzda akıllıca cümlelerle cevap veriyor.”

Genç kıza, “Sevgili yavrum, insanların ne hakkında konuştuğunu bir düşün. Kız dediğin nazik olmalı. İnsanların senin hakkınıda aklına gelen ilk şeyin bu böcekler olması hiç de uygun değil!” demişler.

“Babacığım, anneciğim, başkalarının aptallıkları konusunda ne düşündükleri umurumda değil. Beni en çok kızdıran şey de onların hiçbir şey düşünmemesi! İnsanlar lüks ipek giyinmeyi seviyor ama ipeği kimin ördüğünü düşünüyorlar mı? Kelebek kanatlandıktan sonra işe yaramaz hale gelir, bir süre uçar ve sonra ölür. Hayran olmamız gereken şey bu mu yani? Oysa ipeğin parlaklığı ve yumuşaklığı larva sayesinde, ” diye cevap vermiş kız.

Ebeveynler, paravana şaşkınlıkla bakmışlar, ne cevap vereceklerini bilememişler. Öylece çekip gitmişler.

“Aman Tanrım,” diye iç çekmiş hizmetçiler. “Hanımımız kelebekleri sevseydi her şey ne kadar farklı olurdu.” Sonra dalga geçmeye başlamışlar ve kızın takıntısına gülünç mısralar

uydurmuşlar: “Etrafımızda o kadar çok tüylü yaratık var ki muhtemelen kışı montsuz geçirsek de olur!”

Köyün dilenci oğlanları kendilerini bu işe adanmışlar. Ödül-
den ilham alarak kızın kapısına mümkün olduğu kadar çok
böcek getirmişler. Larvaların yanı sıra peygamber develeri ve
salyangozlar da bulmuşlar. Kız onlar hakkında kendi yazdığı
şarkıları söylemiş. Oğlanlara yeni isimler vermiş; “kırkayak”,
“kara kurbağası”, “çekirge”, “mayıs sineği” gibi lakaplar tak-
mış. Oğlanlarsa gülüp geçmiş.

Gel zaman git zaman kızın ünü soylu bir gencin kulağına
gitmiş. “Bu kızla tanışmak istiyorum,” demiş. Genç, seyis
arkadaşıyla yola koyulmuş ve kızın evine gitmişler. Kızın
anne ve babasının gittiğini gördükten sonra yüksek bir çitin
arkasından evin bahçesine bakmışlar.

Bahçenin kenarında, çalılarının arasında yırtık pırtık kıyafetli
bir oğlan duruyormuş. “Bu çalılık tırtıllarla kaplı, hanıme-
fendi, gelin bakın! Böylesini hiç görmedim!” diye bağırmış.

“Harika! Onları buraya getirin,” diye cevap vermiş kız.

“Çok fazla var,” demiş oğlan.

Sonra kız paravanının arkasından bahçenin ışığına adım at-
mış. Avlunun karşısındaki bir çalılığa doğru atlamış, elinde
yalnızca başını örten bir bez varmış ve çalının dallarında
sürünen tırtılları incelemek için eğilmiş. Oğlan beyaz bir
yelpaze uzatmış ve dalı silkelemiş. Onlarca, yüzlerce larva
beyaz yüzeyde sürünmüş. Birlikte avı incelemek için eğilmişler,

o kadar yakınmışlar ki kızın siyah saçları neredeyse dilenci oğlanın başına değmiş.

Çitin ardından bakan genç adam kızın çirkin olmadığını görmüş. Saçları gürmüş ama fırçalanmadığı için dağınıkmış, kaşları çalı gibi uzamış ama varlığında hâlâ bir tür asalet varmış. Çekirge desenli yeşil bir gömlek ve beyaz bir pantolon giyyiyormuş.

Bir hizmetçi çitin arkasındaki adamları fark etmiş ve hanımını uyarmak için kapıya koşmuş. Gelgelelim kız bu uyarıyı ciddiye almamış, yalnızca hizmetkârların onu rahatsız etmeye çalışacağından şüphelenmiş. “Çekirge, sen git ve çitin arkasında biri var mı yok mu diye bir bak.”

Oğlan gidip bakmış ve şöyle demiş: “Evet, orada iki adam duruyor.”

Tam o sırada kız tırtılları kollarının arasına alıp telaşla eve dönmüş.

Genç adam kızı düşünmüş. Bilgili bir adamın böyle bir kızı olması ne kadar da olağan dışı! Fakat onu modaya göre giydirep saçını tarasanız mutlaka güzelleşir. Doğası gereği zarıfmiş. Keşke kız çılgın hobisinden vazgeçseymiş! Gizli ziyaretini açıklamamanın utanç verici olacağına kanaat getirmiş. Bunun üzerine kıza kısa bir mektup yazmış:

“Parmaklarında kelebek kozası yerinde keşke ben olsaydım.”

Seyis arkadaşından mektubu iletmesini istemiş, arkadaşı da mektubu hizmetkârın eline tutuşturmuş. Hizmetkârlara göre

genç kız kendisini bir avuç aptal tırtıldan başka kimsenin görmesine izin vermezmiş.

“Herkesin kendi doğal parçası olduğu bir dünyada utanılacak hiçbir şey yoktur,” dermiş kız.

Hizmetçiler çaresizlik içinde gözlerini devirmiş.

İçlerinden biri, “Peki ya genç adamın mektubu?” diye sormuş. “Evet, beyefendi bir cevabı hak ediyor,” demiş, hizmetkârlar da başlarını sallamış.

Böylece hanımefendi genç adama kendi el yazısıyla cevap vermiş:

“Ben diğerleri gibi değilim. Sadece bahsettiğiniz tırtıl bir cevabı hak ediyor.”

“Bu tuhaf bir cevap,” demiş genç adam. Gülerek kızın evinden ayrılmış.

Bir sonraki bölümde hikâyemiz devam edecek ve genç kız hakkında daha fazla şey öğreneceğiz.

Yıllar sonra Yakumo'nun yayımladığı bir antolojide *Böcekleri Seven Kadın* bölümünü buldum. Kitapta yolculuktan aşına olduğumuz birkaç şiir ve öykü vardı ama bu öykü bana okuduğu öykülerden değildi. Belki de o sırada öyküyü keşfetmemişti. *Böcekleri Seven Kadın* aslında sadece bir parçaydı, çünkü sonu yoktu. 11. yüzyılda bilinmeyen bir yazar tarafından yazılmış bir el yazmasından geliyordu. *“Bir sonraki bölümde hikâyemiz devam edecek ve genç kız hakkında daha fazla şey öğreneceğiz.”* Cümlenin sonu böyleydi ve nasıl devam edeceği, hatta bunun ne kadar uzun olacağı konusunda hiçbir ipucu yoktu.

Bu eksikliğe rağmen Yakumo öyküyü antolojiye dahil etmeye karar vermişti. Son sözlerinde, öykünün devamının geleceğini tahmin etmeyi reddetmiş ve böcek seven genç kızın, örneğin yoldan çıkmış kızlara bir uyarı mı yoksa hayranlık uyandıran bir rol model mi olduğunu açıklama girişiminde bulunmamıştı. Aslında öykünün anlamı belirsiz kalmıştı çünkü sonu yoktu.

Kitabı okuduktan sonra Yakumo'ya derin bir minnet duydum. Belki de söylemeye çalıştığı şey şuydu: *Daha fazlasına ihtiyacımız yoktu.* Amsterdam'da bir pazarcıdan aldığım ve Japonya'ya gitme fikrime katkıda bulunan resmin tam da bu kadına ait olduğunu fark ettim. Resimdeki kadın

da aynı yeşil kumaşı giymişti ve kaşlarının üzerinde tüylü tırtıllar vardı. Bu resim benimle birlikte evden eve, ülkeden ülkeye seyahat etmişti.

Hong Kong limanında kaybolduğu günden sonra Yakumo'dan bir daha haber alamadım. Sonradan öğrendiğime göre, Japon edebiyatı ve kültürüyle ilgili sekiz kitap yayımlamış. Hepsini internetten sipariş ettim. Avustralyalı bir sahafın koleksiyonunda ilk baskısı yapılmış bir böcek edebiyatı koleksiyonu buldum. Japonca ve İngilizce sayfaların nasıl değiştiğini ve kitabın ilk sayfalarında Yakumo'nun siyah beyaz, grenli bir fotoğrafının yer aldığını gördüğümde içim buruldu.

Yakumo'nun kitabını okuma gözlüğü olmadan karıştırdığımda, Japonca karakterler yaşlı gözlerime bir sivrisinek sürüsü gibi göründü. Sayfada hareket ediyor, yükseliyor, alçalıyor ve yer değiştiriyorlardı. Yakumo'nun haikuları topladığı sayfalarda daha az karakter vardı, sanki daha az hareket ediyorlardı. Yakumo'nun onları sayfaya yerleştirmek için cımbız kullandığını hayal ettim, eklemlerle bükülmüş minik bacaklar, kanatlar ve antenlerden ibaretiler sanki.

Bazen böcek kadının önünde durur ve düşüncelerimin o sabahlardaki gibi telaşsız bir şekilde zihnimde dolaşmasına izin verirdim. Yakumo'nun yanında uyanırdım. Seçimleri düşünürdüm, kendiminkileri ve diğerlerini. Darwin'i ve ondan sonra bile doğru seçimlerin Yüce Tanrı tarafından yönlendirildiğine ve rastlantısal görünen şeylerin rastlan-

tısal olmadığına inanmak isteyenleri düşündüm. Ölçeğimiz yanlıştı, Tanrı'yı göremiyorduk. Kendi hayatımı ve benimkine yol vermesine izin verilen diğer tüm hayatları düşündüm. Bedenimin özgürlüğünü kurtaran bitkileri, hiç sahip olamadığım çocuklarımı ve ölüme terk ettiğim bataklığı, yere düşen John'u ve yürüyüp giden Yakumo'yu düşündüm, Sara'nın ipek böceğini öldürüşünü, köyü gözlerimin önünde hiçliğe sürükleyen tsunamiyi ve depremde sonra kumsalda ağlayan Darwin'i. Bitki türlerinin daha serin hava arayışıyla her yıl dağ yamaçlarından daha yukarılara tırmandığı, mısır yeminin gözlerden uzak büyüdüğü, balinaların denizin gürültüsünden yollarını kaybettiği ve kimsenin kaybolan böcek türlerinin sayısını bilmediği günümüz dünyasını düşündüm.

Ölçekleri ve babamın haritalarını düşündüm. Manzaranın ortasından yükselen kilise kulelerini, belediye binası meydanına çıkan ve ayrılan sokakları düşündüm. Hâlâ bir kâğıda sığabilecek bir dünyaydı bu.

Savaşlarda yerle bir edilen, şimdi farklı binaların yükseldiği şehirleri düşündüm. Duvarları günler önce hediyelik eşya kutularında yerle bir olan Berlin'i, tarihin karıştırdığı sokak manzaralarını, yan yana inşa edilen iki evin nadiren aynı döneme ait oluşunu düşündüm.

Artık neyin büyük neyin küçük, neyin önemli neyin önemsiz olduğunu kim söyleyebilirdi? Artık ne yaşamın başlangıcını ne de doğanın harikalarını açıklayacak durumda olmayan Tanrı'yı merak ettim. Mucizelerin ve tesadüflerin mısır sapları arasındaki yabancı otlar ve böcekler gibi ze-

hirlenerek yok edildiği bir dünyada O'nun yeri ve  l eği neydi? Cevap verebileceği başka sorular var mıydı?

Belki de cevap verme zamanı geçmişti.

Belki de Tanrı, insanın başka türlü açıklayamayacağı bu varoluş evreninde, dünyada sadece küçük bir çatlak, kısık bir   p e fısıltısıydı.

Büyükannemin eski ahşap masası hâlâ penceresinin önünde duruyordu. Masanın  mr  benden uzundu. Yüzeyi a ındık a sebepleri de artıyordu. Belki de düşünceler madde gibi a ınırdı ve en önemlileri tekrar tekrar akla gelenlerdi.

Gazelle bisikletimi binanın çatısında tutuyordum. Ağır siyah bir gövde, süspansiyonlu bir sele, gidona bağlı metal bir sepet, *cuk* diye oturan sırt çantası ve bir alışveriş sepetiyle her detayını çok severdim. Bisikletimle dükkânlara, pazara ve mezarlığa giderken sele pedallara vurdukça gıcırıyor, çamurluklar tümseklerde takırdıyordu.

Thea artık şehir merkezine bisikletle gitmemem gerektiğini düşünüyordu ama bunun tek nedeni, spor salonu dışında kendisinin de bisiklete binmeye cesaret edememesiydi. Oğlunun okuluna, süpermarkete, organik pazara, kiliseye ve terapiye cipiyle gidiyordu. Bunun da ötesinde, Berlin'in ne kadar kirli ve tehlikeli olduğunu asla unutmuyordu.

Şahsen Berlin sokaklarının bir büyükanneye yetecek kadar geniş olduğunu düşünüyordum. Büyük yollardan ve kalabalık kavşaklardan kaçınarak, Gazelle'min gidonuna tutunarak ve geçen arabalara yol vererek yavaş ve düzgünce sürdüm. Sırtım ağrıdığından başımı döndürmekte zorlanıyordum, bu yüzden kırmızı bir ceket giymiştim. Salı günü pazar vardı. Türkler'in işlettiği yakındaki dükkândan süt ve diğer ağır eşyaları taşıyordum. Haftada bir kez Gazelle'ye biner, Berlin'in mezarlıklarını ziyaret ederdim. Adımlarımın altında çıtırdayan kumlu yollarda yürümeyi ve likenle kaplı taşlara kazınmış isimleri okumayı çok severdim. Tanıma-

dığım kadınlar ve erkekler, çocuklar ve yaşlılar, bekârlar ve evliler.

Unutulmuş görünen mezarlıklar vardı, mezarların üzerinde ağaçlar büyümüş, kucaklarına taşlar serilmişti, çocuklar çalıların arasındaki yollarda oynuyordu, kargalar çöpleri eşeliyordu. Toprak yolların düz çizgiler halinde uzandığı, aile mezarlarının kendi isimlerini hatırlatacak şekilde altın harflerle yükseldiği duvarla çevrili parklar vardı. Kendilerini zamanla değişen bir manzaranın ortasında bulan mezarlıklar vardı. Biri bir bitki bahçesi tarafından, diğeryse beton bir banliyö tarafından yutulmuştu. Taş ve ağaçların, cansız ve canlıların güzelce üst üste bindiği Yahudi mezarlıkları vardı bir de. Sanki taş ve ahşap, çimen ve kaya, kırık sözler, susturulmuş hayatlar aynı topraktan yükselmiş ve bir süre ısındıktan sonra yeniden inmiş gibiydi.

Humboldt'un anıtının yanında, onun yazılarından ilham alan ve kitabını bir tılsım gibi seyahatlerinde yanında taşıyan Darwin'i hatırladım. Kendi tılsımlarımı, Anna van Schurman'ın kitapçıklarını ve Bayan Kusumoto'nun fotoğrafını, Bay Swammerdam'ın çizimlerini ve Caspar'ın mektuplarını hatırladım. Humboldt, Darwin'i cesaretlendirmişti, fakat ben o kadar şanslı değildim. İşimde her zaman yalnızdım ve genç meslektaşlarım tarafından cesaretlendirildiğimi bile hissetmiyordum çünkü tekniğimin modası geçmişti ve bazen böceklerin artık insanların ilgisini çekip çekmediğini merak ediyordum.

Charles Darwin. Onunla şahsen hiç tanışmadım ama yazılarından iyi biri olduğunu anlamıştım. Darwin'in mektuplarına baktığımda, elde ettiği sonuçlara varmak istemediği izlenimine kapılmıştım; doğanın kendi kanıtlarının onu götürdüğü yolda ilerlemekten kendini alamamıştı. Darwin düşüncelerinin ciddiyetini anlamıştı. Arkadaşına yazarken, "Bu bir cinayeti itiraf etmek gibi," demişti. "Türlerin değişmez olmadığından neredeyse eminim."

Ara sıra Darwin ile Emma Wedgewood arasındaki yazışmaları okuyordum. Aralarındaki dürüstlük beni duygulandırır, çünkü mektuplar sadece bir başkasına değil, hakikate karşı da büyük bir sevgi barındırıyordu. Onlara göre sevmek, hakikatin ışığına teslim olmak olmaktı. Nişanlanmadan önce bile, Charles'ın babası oğluna Tanrı hakkındaki şüpheleri konusunda sessiz kalmasını tavsiye etmiş, çünkü Emma inançlı biriymiş ancak Charles her şeyi itiraf etmek istiyormuş, bu yüzden babasının tavsiyesine uymamış. Nişanın arifesinde Emma'ya bir mektup yazmış, bilimsel çalışmasını anlatmış, inancının kırılmasını kabul etmiş. Araştırmalarının onu nereye götüreceğinden emin değilmiş.

Sevgili Charley,

İnsan kendi zihnine şüphe tohumları ekse bile ne samimiyet ne de gerçeğin peşinde koşmak günah olur. Bana acı vereceklerinden korktuğun için fikirlerini benden saklamak zorunda kalsaydın daha çok üzülürdüm.

Sevgili Emma,

Sen nazik ve iyi bir insansın. Ancak benim için bir şey yapar mısın? Kurtarıcımızın öğrencilerine veda sözlerini Yuhanna İncili'nin 13. bölümünün sonundan başlayarak okur musun? O kadar sevgi, bağlılık ve güzellikle dolular ki... Düşüncelerini paylaşmana gerek yok, okuman kâfi.

Emma, içsel bilincin belki de bilimden daha iyi cevaplayabileceği sorular vardır. Tanrı hakkında konuştuğumuzda benim fikrim bu konuları düşünen herkesinkiyle aynıdır. Keşke daha iyi cevap verebilseydim, keşke sen hepsini cevaplayabilseydin.

Sevgili Charles,

Beni ne kadar mutlu ettiğini ve seni ne kadar derinden sevdiğimi kelimelerle anlatamam. Eğer öbür dünyada birbirimize ait olamayacağımızı düşünseydim çok mutsuz olurdum.

Öldüğümde bil ki bu mektubu öpücüklerle okudum, aynı zamanda ağladım.

Charles ve Emma vefat etmişti. Kim bilir son anlarında ne hissettiler, kimi çağırdılar, aynı yere mi geldiler, yoksa ikisi de kendi yalnız sonsuzluklarında mı kaldılar? Gelgelelim aynı mezara girmediler çünkü Darwin, Isaac Newton ve John Herschel'le birlikte Westminster Abbey'nin kuzey koridoruna gömülmüştü. Emma kocasını bilim yüzünden kaybetmiş ve Downe köyünün nemli toprağına yerleşmişti.

Bazen bir mezarlık bankında oturdum, yağmurdan sonra çimlerde sürünen solucanları ve onları yakalamak için uçan ardıçları izler ve şöyle düşünürdüm: “İnsanda ilk çürüyen şey, iç organlardır. Kolondaki bakteriler aktif hale gelince midenin sağ tarafı yeşile dönmeye başlar ve yavaş yavaş karaciğer, mide, böbrekler, bağırsaklar ve akciğerler parçalanır. İç organlardan sonra kaslar, sonunda da kemikler çürür. İnsandan geriye kalan son şey dişleridir.”

*Peynir olgunlaşır, larva ortaya çıkar,
Et çürür larva ortaya çıkar.
Peridermis terler, larva ortaya çıkar,
Kadının terindense bit çıkar.*

Son yayımlanan *Nature* dergisi, *Gonepteryx maderensis*'in artık nesli tükenmiş olarak sınıflandırıldığını bildiriyor. Beş yıl önce Madeira'da çektiğim fotoğraf, yaşayan bir örneğin son defa belgelenişi. Fakat aynı zamanda bir erkek, bu zamana kadar hiç dişi görmemiştik. Görünen o ki son orman yangınları, kelebeğin yaşam alanını korumak amacıyla on yılın başında yapılan ağaçlandırmaların neredeyse tamamını yok etmişti.

Fotoğrafta kelebeğin kanatları dik, sadece alt kısmı görünüyor. Kanatlarındaki damarlar, ışığı geçiren kurumuş bir yaprağa benziyor. Işık aynı zamanda kelebeğin üzerinde durduğu mor çan çiçeğine de nüfuz ediyor ve resimdeki her şey sanki havada buharlaşıyormuşçasına yarı saydam ve parlak görünüyor.

Sabah yine sırt ağrısıyla uyandım. Ağrı, omurganın ortasından vücuda saplanan alevli bir kıymık gibi yayılıyor ve alevlerini omuzlara, sol kalçaya, kafatasına ve uyluğun arkasından topuğa kadar yayıyordu. Bazen sol baldırım taş gibi sertleşiyor, bazen parmaklarım kafatasımın dibinde öyle acı veren noktalar buluyordu ki bastırdığımda düşecek gibi oluyordum.

Gündüzleri ağrı azalıyordu, ancak geceleri kıymık gibi batıyor, alev misali yanıyordu.

Uzanmak imkânsız hale geldiğinde yürümek için kalkıyordum. Küçük dairedeki gece yürüyüşlerinde yapayalnız hissediyordum; sanki odaların sessizliği ve acı dayanılmaz derecede yoğun bir yalnızlığa dönüşmüştü. Emma Wedgewood ölümden sonra yalnızlıktan korkuyordu, oysa ben bununla zaten mücadele etmişim.

Sırt ağrısı başlayınca karanlıkta yürüdüm. Apartmandaki komşuların çaresizliğini görmesini istemiyordum ama yanlışlıkla kalçamı masanın köşesine çarpınca ışıkları açmaya başladım. Bakalım uyanacaklar mıydı?

Bazen üst bedenimi düzgün bir şekilde kaldırabilmem yarım saat sürüyordu. Kalkana kadar doğum yapan her kadın gibi kendimi bir şeyle desteklemek zorunda kalıyordum.

Ellerimin gece boyunca kendi rotası vardı: Mutfak tezgâhı boyunca yemek masasının köşesine, yemek masasından oturma odasının pencere pervazına, kanepenin arkasından koltuğa, koridordaki şifonyerin yanına, sandalyenin arkasına, kapı kolunu kullanarak mutfığa. Kanepeye yaslanırken nefes almak en kolayıydı, biraz durup birkaç kez ciğerlerimi havayla doldururdum.

Yaşlanmak toprak tarafından çağrılmaktır. Duruş bozulur, ağız kenarları, göz kenarları, göğüsler ve postür aşağı doğru akar. Dizler zayıflar, adımlar gerginleşir, tırnaklar ve dişler kırılğanlaşır, hastalıklar iz bırakır ve hiçbir yara iyileşmez. Fakat tüm bunlarla başa çıkabilirim.

Dört yıl önce artık çadırdaki uyuyamadığımı ve gününbirlik gezilerden daha uzun süren gezilere katılamadığımı fark ettiğimde bu keşiflerden feragat ettim. Çünkü çadırdaki geçen bir geceden sonra çalışmak hiçbir şey ifade etmiyordu. İş açısından kısıtlayıcı olmakla beraber aynı zamanda üzücüydü çünkü sabahları böcekleri fotoğraflamaktan hoşlanıyordum. Sonra rüzgâr bitkileri sallayacak kadar dahi esmemeye başladı ve sabahın soğukunda kanatlılar hareket etmez oldu. Fakat ışık öyle güzeldi ki gölgeleri uzatıp bitkileri üç boyutlu aydınlatıyordu.

Ne var ki bu kayıpla da yaşayabilirim. Sırt ağrısı ve onun getirdiği yalnız geceler dışında problemlerle nasıl yaşayacağımı biliyordum.

Liken boynuma yayılmıştı. Artık gömleğimin altında saklayamıyordum, kafa derimin üstündeydi. Saçlarımın altından ve şakaklarımdan kendini belli ediyordu. Diğer kulaksa mantar yetiştiren bir çocuk gibi sağırdı. Doktor sırtımın fotoğrafını çekmek istiyordu. Yüksek sesle söylemese de likenin omurlar arasında kök salmasından şüphelendiğini anlamıştım.

Böcekleri takip etmenin en iyi yanı sizi durmaya zorlamasıdır. Kendi özünüzden, kendi zamanınızdan, kendi temponuzdan, kendi taleplerinizden vazgeçip, oturup sadece onları izlemelisiniz. Bir tırtıl çimenlerin arasında gezindiğinde ya da kozanın içinde bir metamorfoz meydana geldiğinde beklemenin bir anlamı yoktur. Yine de bir şey olduğunda bu, kişinin kendisinden bağımsızdır, hak edilmemiş bir hediyedir. Biraz Wieuwerd'de öğretilene benziyor: Tanrı'nın sözüne yer açmak için hayatta sessizlik olmalı. Sessiz dua anları, beyaz duvarlar, sade kıyafetler, eşyadan feragat. Her şey aynı sessiz alanın, aynı sözsüz davetin parçasıydı.

Genç meslektaşlarımın çoğu bugünlerde bir fotoğraf stüdyosunda çekim yapıyor ve kelebekleri bir süre buzdolabında bekletiyorlardı. Kelebekler tekrar uçmaya başlamadan önce yirmi dakikaya kadar fotoğraflanabiliyordu. Bu tür çekimlerle ilgilenmiyordum. Fotoğraflarında kendilerini çok fazla, böceğiye çok az gösteriyorlardı: Çok fazla gliserin damlası ve yansıma efektleri, lens farklılıkları ve yapay arka planlar.

Böceklerin bizden ayrı, kendi bağımsız zamanları vardır. Tırtıl aniden kozasını örmeye başlar ya da güve bir yaprağın üzerine yirmi parlak yumurta bırakır ve uçup gider. Ne var ki hava soğursa bunların hiçbirisi yaşanmaz. Acele edersen böyle fotoğraflar çekemezsin.

Evin önünde oturup Thea'yı bekledim. Güneş hem beni hem de kimsenin kış için içeri almaya zahmet etmediği bankı ısıtıyordu. Boyası yıpransa da yüzeyi gri renkte güzelce parlıyordu. Kıymıklara dikkat ettiğiniz sürece öğleden sonra güneşinde ayaklarınızı dinlendirmek hoştu. Genelde yanımda yastık getirirdim.

Bir eşek arısı bankın arkasına uçtu ve sessiz tıkırtılar eşliğinde ahşabı kemirmeye başladı. Çenelerinin nasıl çalıştığını, dokunaçlarını nasıl döndürdüğünü ve yuva malzemelerini nasıl topladığını izledim. Bir süre tırmaladı, ağaçta dolaştı, biraz daha tırmaladı, boynuzlarıyla yokladı, sonunda gitti. Yuvası neresiyse oraya uçtu.

Ne kadar küçük bir yaratık. Bugün dünya o kadar sessizdi ki böcekler ölüyordu.

Thea'nın arazi aracı evimin önüne yanaştı, araba eskisi gibi parlıyordu. Thea'nın kocası her pazar günü ailenin iki arabasını da yıkardı, hatta su damlacıklarından leke kalmasın diye güderiyle kuruturdu. Lukas da yerleri süpürür, karşılığında cömert babasından beş avro alırdı.

Thea'nın arabadan inip bana doğru yürümesini izledim.

“Anne doktora bu kıyafetle mi gideceksin?” dedi. Ev dışında kullanılamayacak kadar tiftiklendiği belli olan gömleğime dik dik baktı.

Thea banktan kalkmama yardım edip minderi kolunun altına aldı. “Ah şu sırtın,” diye iç çekti. “Gerçekten tutuldu mu?”

“Korse var,” diye cevap verdim.

“Korse mi?”

Gömleğimi kaldırdım ve Thea’ya gri korsenin kenarını gösterdim. Rengi solmuştu ama hâlâ sapasağlamdı ve yüzeyi narin çiçek desenleriyle kaplıydı.

“Radyoda sırt ağrısı olan birinin korse kullandığını ve bunun işe yaradığını duymuştum.”

“Böyle bir şeyi nereden buldun?”

“Japonya’ya giderken bunu giymiştim. Bir hurdalıkta, eski seyahat eşyalarının arasındaydı. Kayışlarını pek sıkılaştıramadım.”

Thea arabanın kapısını açtı, minderimi koltuğa attı ve kendi yerine geçerken ön camdaki lekeyi fark etti. Onu mendille silmeye çalıştı, fakat leke iyice yayıldı. Böceklerin yağlı lekeler bıraktığı hiç aklıma gelmemişti. Thea pes etti, koltuğuna döndü ve arabayı çalıştırdı. Cam temizleme sıvısını sıktı ve silecekleri çalıştırdı.

“Böcek yığınının yüzde yetmiş beşi yok oldu,” dedim.

“Ne?” diye sordu Thea.

“Bugünlerde pencereler daha az kirleniyor çünkü böcekler sırra kadem bastı.”

“Cidden mi?”

“Otuz yılda yüzde yetmiş beş oranında.”

“Tamamen mi ortadan kayboldu?”

“Almanya’da. Fakat görünüşe göre bunun önemli olduğunu düşünmüyorlar. Artık sadece molekül ve gen üzerine çalışıyorlar.”

“Anne, seni bırakmamı istiyor musun istemiyor musun?”

“Efendim?”

“Yoksa bu yine böcekler üzerine bir vaaz mı olacak?”

“Camları yıkamaktan bahsediyordum sadece. Konuşmak için uygun bir konu değil mi?”

Emniyet kemerine sıkıca bağlı halde oturuyor, böcek lekeli pencereden taş evlerin, bisikletlerin, çapraz park edilmiş arabaların ve alçak elektrik direklerinin vızıldayarak geçişini izliyordum. Sokağımdaki çınar ağaçlarının neredeyse tamamı bir yıl önce kesilmişti; bu yaz üzerlerinde sadece birkaç tutam yaprak açmış, bu da sokağın her zamankinden daha çorak görünmesine neden olmuştu.

Thea’ya baktım. Thea her zaman sessizdi çünkü yorumlarıyla sohbeti kısa kesmeyi hep başarıyordu. Zar zor beş cümle söyleyebiliyordum, kelimelerimiz de tükenmişti.

“Senin dırdırlarından biraz yoruldu,” dedim Thea’ya.

“Terapistim seni anlayışsız olarak nitelendiriyor,” diye yanıtladı o da, bakışları trafiğe yoğunlaşmıştı.

“Dinleyen kimse olmasa bile kibarca konuşabileceğini kastetmiştim.”

“Demek istediğim, olayların beni nasıl etkilediğini hiç düşünmedin.”

“Hangi olaylar?”

“Büyükkannemden ayrılırken. Babamdan ayrılırken. Babam yanımıza geldiğinde onu görmeme izin vermemiştin! Nürnberg’de bana kim baktı? Tüm bu zamanlara dair hiçbir anım yok!”

“O zamanlar bebektin.”

“*Sadece bir bebek!* Büyükkannem Nürnberg’e taşındığında yedi yaşındaydım. Babama veda edecek zamanım bile olmamıştı!”

“Babanın öleceğini bilmiyordum.”

“Yalan söyleme!”

Thea ağlamaya başlamıştı, tek eliyle bir mendil arıyor, diğeriyle direksiyonu tutuyordu. Telefonuna mesaj bildirimleri geliyordu. *Bip!* Taksiye binip Thea’ya gelmemesini söylemeliydim.

“Bak Thea, yarım saat sonra kanser tetkiklerim var. Zaten yeterince tedirginim. Bu terapi konularını başka zaman konuşabilir miyiz?”

Gece yine rüyamda Sekisei mercan kayalığını gördüm.

Bir grup manta vatozu, mercanların üzerinde daire çizen siyah hayaletler gibi ağır yüzgeçleriyle yanımdan geçti. Altına baktığımda ciltte biriken kirleri temizleyen küçük balıkların belirmediğini gördüm.

Uyandığımda vatozları görmesi için Lukas'ı akvaryuma götürmem gerektiğini düşündüm.

Resifi yalnızca bir kez ziyaret etmiş olmama rağmen bu manzarasını hep hayal ettim. Yakumo için yolculuğa çıktım, söz verdiğim için yaptım. Gözüne hoş gelen şeyin ne olduğunu görmeye gittim ve adanın kıyısında durup onun anısındaki o sevinci paylaşmak istedim.

Mercanların yumurtlaması sırasında resife rastladım. Harika bir geceydi. Sığ suda dalgıç elbisemle durdum ve mercan kabarcıklarının patlayıp sperm ve yumurtaları suya salmasını ve dalgıçların şnorkelleriyle nefes alarak su yüzeyinde yavaşça süzölmelerini izledim.

Bildiğim her şeyden çok uzaktaydım. Duyularımın anlayabileceği, sözcüklerimin anlatabileceği tek bir bitki, böcek, koku, renk yoktu. *Ben bir hayvanım, bitki değil,* dedi mercan ve kabarcıklarını patlattı.

Sonrasında yumurtlama gecesi çektiğim tüm fotoğrafların ışık ve su hareketi nedeniyle bulanık olduğunu fark ettiğimde üzülmüştüm. Bir noktada kameramı unutmuş ve hamile kalma mucizesinin gerçekleştiği tuhaf bir manzaraya teslim olmuştum.

Daha fazlasına ihtiyacımız yoktu, diyordu Yakumo bir kez daha. İşte anılarımla baş başaydım.

Tanrı, dünyayı denizden ve yüzeyinde yetişen her şeyden yarattı. İnsan tohumunu annenin içindeki suya yerleştirdi ve larvanın kozanın içindeki sıvıya dönüşmesini sağladı. Yeri yükseltti ve denizden hayvanları çıkardı. Kayıp dağın anısına yanardağın çökmesine ve mercan lagününün denize yuvarlanmasına izin verdi. Doğumun sırrı sudaydı. Dünyanın tüm manzaraları böyle başladı.

Belki de mercan resifleri rüyalarımın geri dönmüştü, gördüğüm manzaraların arasında en tuhafı ve en etkileyici olanıydı. Belki de varlığı en çok tehdit altında olan manzara olduğu içindi. Aynı zamanda o kadar uzaktaydı ki, kayboluşunun farkına dahi varmayabilirdim. Rüya onu yeniden hatırlatmıştı.

Lukas geldiğinde deri ayakkabılar giyyordu, kolunun altında sarkık kulaklı bir köpek vardı ve tekerlekli mavi bir çantayı peşinden sürüklüyordu. Çantasını iki eliyle tutması gerekirken trenin merdivenlerinde bile onu tek başına taşımak istiyordu.

“Anneme söz verdim,” diye açıkladı merdivenlerin yarısına geldiğinde, arkasında sıra oluşmuştu. Yoldan geçenler gülümsedi ve yardım teklif etti ama Lukas homurdanarak onları geri çevirdi. Omuzlarını kaldırıp çantasını taşımaya devam etti. İstasyon koridorunda gelinciğı çantanın üstüne koydu.

“Bana yatıya gelmek güzel mi?” diye sordum peronda.

“Evet,” diye yanıtladı çocuk. “Saat ona kadar uyanık kalabilirim.”

Metroya girdiğimizde, “Burası neden kokuyor?” diye sordu.

Kokuyu tekerlekli sandalyeyi görmeden önce bile tanımıştım; bu koku evimin bulunduğu yerde para dilenen evsiz bir adamdan geliyordu. Adam tekerlekli sandalyede oturuyordu, kucağında ampute bacağı ve diğer şeyleri örten bir battaniye vardı. Adamın korkunç kokusu her zaman tren vagonuna yayılıyordu. Görünüşe göre çürüyordu, yavaş yavaş ölümün yaklaşmasından başka ne olabilirdi bilmiyordum.

Koku o kadar keskindi ki, insanlar adama üzölse de oradan uzaklaşmak zorunda kalıyordu. Ona biraz sempati göstermek istedim. Platformda otururken, insanlar uzaklaştıkça tekerlekli sandalyenin etrafında bir çember oluştuğunu fark ettim. Yolcular ondan uzak kalıp bir sonraki vagona geçiyordu. Çocukluğumda insanların, doğmamış çocuklarına zarar vermesin veya kötü şans getirmesin diye engellilerden nasıl kaçtıklarını hatırladım.

Lukas'ı ilerlemesi için ittim ama çocuk olduğu yerde durup ona baktı.

Dilenci adam her zamankinden daha kötü görünüyordu. Derisi sararmıştı, keçeleşmiş saçları dökülüyordu ve gözlükleri kirle kaplanmıştı. Sopayı tuttuğu eli şişmişti, sanki kızarmış derinin altına hava üflenmişti. Bir tırnağı yoktu, diğeri siyahtı. Adam gözlerini kapattı, göz kapaklarında sadece ince beyaz çizgiler vardı.

“Amca hayatta mı?” diye sordu Lukas. Thea'nın gözlerindeki karanlık bakış onda da vardı. Thea'nın küçükken kafamı karıştıran aynı talepkâr bakışı. Bazen Thea'nın ifadelerinde Johann'ı görmek rahatsız edici oluyordu. Tüm o jestler ve iç çekişler, kızının yetişkin varlığına nasıl da karışmıştı. Gelgelelim bu küçük çocuğun kara gözlerindeki bakışa nasıl tepki vereceğimi biliyordum.

“Hayatta.”

“Neden burada uyuyor?”

“Artık bir evi yok.”

Ormana dönüşen bir Japon köyünü hatırladım. Bitkilerle kaplı çökmüş duvarlardan o köyün orman mı yoksa ev mi olduğunu anlamak mümkün değildi.

“Neden annesine ve babasına gitmiyor?”

“Belki de hayatta değildir,” diye cevap verdim.

“Bir doktor onu tedavi edebilir.”

“Sanırım artık iyileşemeyecek.”

“Ama bu bir insan.”

Dilenci ağzını açtı ve başını salladı. Hava dişlerinin arasında ılık çalıyordu. Kelimeleri seçmek mümkün olmasa da cümleler mırıldanıyordu.

“Dua ediyor,” diye fısıldadı çocuk.

“Belki.”

“Büyükanne, yarın akvaryuma mı gidiyoruz?”

“Olur gidelim. Vatozların beslenme saati üçte.”

“Büyükanne, insan yavaş yavaş mı ölür?”

“Aheste aheste,” diye cevap verdim.

“Büyükanne, acele et!”

Çocuğun dehşet dolu çığlığı banyoda yankılanınca telaşla kapıya koştum.

“Ne oldu?”

Lukas yeni değiştirdiği lego pijamalarıyla klozet kapağında oturuyordu. Bacaklarını titretti ve parmağıyla, dibinde siyah bir örümceğin, kuşkusuz hayli büyük bir örümceğin bulunduğu küveti işaret etti.

“Öldür onu! Kaçmadan onu hemen öldür büyükanne!”

Örümcek beyaz emayenin üzerinde o kadar sabit duruyordu ki hareket etmesi mümkün bile değildi.

“Eğer giderse bir daha banyo yapamayacağım büyükanne, acele et!”

“Hiç hareket etmiyor,” diyerek onu sakinleştirmeye çalıştım ve kalkan olarak çocukla küvetin arasına geçtim “Bak, eğer örümcekler aniden dünyadan kaybolsaydı, iki hafta içinde dünyanın sonunun geleceğini biliyor muydun?”

“Nasıl yani?”

“Örümcekler olmasaydı, etrafın bir metre yüksekliğindeki böceklerle kaplanması ve oksijenin tükenmesi yalnızca iki hafta alırdı, bu durumda tüm bitkiler hayata yenilirdi.”

Çocuk bana baktı, küvete baktı, belki de böceklerle kaplı bir manzarayı, yeşil yaprakların olmadığı bir dünyayı hayal etti ve sonra tüm bunların bu küçüğün midesine nasıl sığabileceğini anlamaya çalıştı. Aşırı minikti, altı üstü örümcekti. Bütün bunları ne derece idrak ettiğini bilmiyorum. “Onları sevmiyorum” diye mırıldandı ve banyodan çıktı. Küvetin dibinde dünyanın sonunun gelme ihtimali duruyordu ve nasıl tepki vereceğini bilmiyordu.

Aniden çocukluğumdaki bir anıyı hatırladım: Sara, annemden ön kapının yanında ağ ören haçlı bahçe örümceğini öldürmesini istemişti. Annem reddetmiş ve şöyle demişti:

“Yusuf ve Meryem, Hirodes’in emri üzerine kaçıp bebek İsa ile birlikte mağaraya saklandıklarında, haçlı bahçe örümceği mağaranın ağzına bir ağ örmüş. Askerler gelip mağarayı aramak üzereyken içlerinden biri, ‘Orada kimse olamaz, giriş örümcek ağıyla kapatılmış,’ demiş. Böylece bebek İsa kurtarılmış ve Tanrı, örümceğin sırtına şükran ifadesi olarak bir haç çizmiş ve onu kutsamış.”

Sara’nın hikâyeyle örümcek arasındaki kararsız ifadesini hatırladım. Örümcek hâlâ onu ürpertse de aynı zamanda annesinin hikâyesine minnettarlığını göstermesini gerektiriyordu, fakat ikisini bağdaştıramıyordu. Tıpkı şimdiki Lukas gibi o da mırıldanmış ve incinerek uzaklaşmıştı.

Gençliğimde Tanrı her yerdeydi, evde ve günlük yaşamda, doğada ve astronomide, bitkilerin ve hayvanların detaylarında ve en yakınındakilerin dileklerindeydi. O'nun sözü her yerdeydi, insanlar duyuyordu. Ama ne kadar uzun yaşadıysam, Tanrı o kadar sessizleşti ve ona ihtiyacım azaldı.

Bir keresinde, üç yıl önce bir ağustos akşamı, araba sürmeye cesaret edebildiğim bir dönemde araba kiralamıştım. Güneş battıktan sonra yola çıktım ve Berlin'in seksen kilometre kuzeybatısına doğru ilerledim. Bulutsuz, aysız bir akşamdı. Termosta kahve yapmış, yemeğimi hazırlamıştım. Arabanın arka koltuğuna bir çanta dolusu kalın kıyafet atmıştım.

Orada, eski Doğu Almanya kırsalının ortasında, ılık kirliliğinden korunan özel bir alan vardı. Güzel bir yer değildi, çoğunlukla karanlık tarlalar ve ormanlar vardı, bazı köylerde sokak lambaları yoktu. Yıldızlara bakmak istemiş-tim. *Karanlığın bile ayrı ayrı korunması gereken bir ülkede yaşıyorum.* Haritaya çizilen sınırlar ve yol kenarlarındaki bilgi panoları olmasaydı, aysız bir gecede sayısız yıldızla süslenmiş gökyüzünü göremezdik. Her şeyi unuturduk.

Yolun kenarında bir yere park ettim, dışarı çıktım ve kıyafetlerimi giydim. Arabanın farlarından sonra gözlerimin karanlığa alışması gerekiyordu. Etrafımdaki ağaçları hisse-

debiliyordum. Henüz göremesem de çam ormanı oradaydı ve orman şeridinin arkasındaki gölü de seçebiliyordum. Oraya gün ışığında hiç gitmemiştim, orası benim için sonsuza dek karanlıktı. Belki gündüz ağaçlardan göl görünüyordu, belki kumlu zeminde büyüyen çam mütevazıydı ama geceleri gölün varlığı gizemle doluydu, gitmesi vakit alırdı.

Fenerle çalılıkların arasından el yordamıyla yolumu buldum, ormanın tadını çıkardım. Çamların gövdeleri yolun her iki yanında kırmızımsı bir sütun gibi duruyordu, pürüzsüz ve güçlüydü, önümdeki kıyı sazlık kokuyordu.

Hayal gücümüzde gece neredeyse sessizdir. Ne var ki bu manzarada ormanın derinliklerine doğru uzanan kıyı şeridini zaten duyabiliyordunuz. Sazlıkların önünde çam ormanı bitip kuma dönüşünce sahilden gelen ses kulakları tırmalamaya başladı. Rüzgâr ya da dalga değildi, kuş sürüsü değildi, zira hangi kuş karanlığın ortasında çığlık atardı. Bunlar yüzlerce kurbağaydı. Kurbağaların vıraklaması ve yanlarında da çekirgelerin cırıldamasıyla manzara çınılıyordu sanki. Hep birlikte sarhoş edici çağrılarıyla gecenin karanlığını doldurdular.

Sazlıklara doğru yürüdüm. Ufkun uzak bir yerinde Berlin belirliyordu ve gölün arkası şehrin suretini yansıtıyordu. Bir arada yaşayan milyonlarca insanın ürettiği ışığı söndürmeye seksen kilometre bile yetmedi. Üzerimde gökyüzü açılıyordu ve bu derinliğin altında biçimsiz, ana hatları olmayan bir karanlık yayılıyordu. Nerede durduğumu bilmiyordum, kendi ayakkabılarımı görmüyordum, etrafımda neyin hareket ettiğini bilmiyordum ama karanlıktan yükselen

doğurganlığın gürültüsüyle doluydum ve hiçbir şeyden korkmuyordum.

Ayağımla kumu hissettim. Battaniyeyi düz ve kuru görünen yere yaydım. Sırt üstü yattım. Orada, gökyüzünün altında, sazlıkların arasına uzandım, uzun süre orada kaldım. Uyu- yana kadar karıncaların cildimde gezinmesine izin verdim.

Sonra Tanrı yanıma geldi ve fısıldadı:

Meryem, Meryem, dünyaya dön bak. Yarattığım ve şekil ver- diğim bütün canlılara dön bak, özellikle böcekleri sevdiğimi göreceksin. Detaylar ve mucizeler henüz son bulmadı.

Yine de kızım, sen solup sararacaksın.

Sen insansın, başarısız oldun.

Sana altı bin yıl verdim ama neyin üstesinden geldin?

Gün gelecek saçını, etini, derini alacağım, bedenini en küçük parçasına kadar ayıracağım, adını sileceğim, seni kaynataca- ğım. Ve sen yeniden unutulacaksın.

Sonra Tanrı gitti. O gitti ve yalnız kaldım. “Dünya bozuldu. İnsanın solan ışığı nehre düşer ve söner. Hâlâ bir ışık bulutu gibi parlıyoruz ve birbirimizi nasıl devirdiğimizi görmüyo- ruz ve akıntı bizi karanlığa sürüklüyor,” diye düşündüm.

“Peki umut var mı yok mu?” diye sordum. Sonuçta hâlâ yeni türler bulunuyor. Daha geçen hafta Madagaskar’da doksan beş yeni böcek türü listelendi. Güney Amerika’dan

yedi güve, Güney Afrika'dan on münzevi örümcek, yer altında yaşayan yedi kısaç kuyruk, dört Çin hamam böceği. Japonya'dan geceleyin hareket eden bir denizanası, Bermuda'dan üç tür siyah mercan, And Dağları'ndan turuncu gözlü bir kurbağa. Peki ya insan?

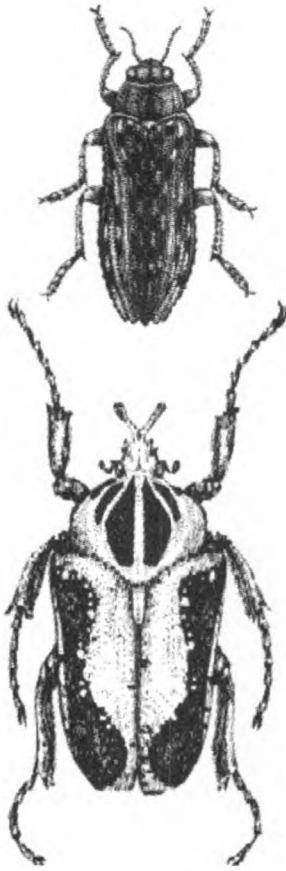
Karanlık sustu. Ufukta şehrin ısıltısı belirdi.

Bugün bir sineğin hayatı sona erdi. Hiçbir şey onu öldürmedi, sadece vadesi yetmedi. Soğuk bir sabah olsaydı, bankın güneşin ısıttığı tarafında durduğunda kış uykusundan uyanacağını tahmin ederdim, ne var ki bahar sabahı değil, ağustos ikindisiydi. Sinek sanki bacaklarını yapışkan bir yüzeyden ayırmış gibi kaldırdı. Sonra vazgeçti ve öylece kaldı.

Hareketsizce oturdum. Ölümün yaklaşmasına tanık oluyordum, üzerime korku çöktü. Bu kadar küçük bir yaratık, bu kadar küçük bir olay ama belki de ölümün küçüğü büyüğü yoktu ama her ölüm büyüktü ve kader beni bu anı izlemeye davet etmişti.

Zaman geçti, sonra aniden sinek düştü. Bacakları dayanamadı, çimentodan kaldırım taşlarının üzerine düştü ve bacakları kıvrılmış halde orada yattı. O an o kadar şaşırtıcıydı ki korktum ve sonra her şey bitti. Saate baktım, üçü yirmi geçiyordu.

EXCIDIIUM

Bir haftadır yemek yemedim ama görünen o ki hâlâ yediye kadar sayabiliyorum. *Bir hafta, yedi.*

Son yemeğim bıldırcındı, soğuk ve derisizdi. Ağızda tohum tadı bıraksa da hissettirdiği serinliği severdim. Belki de bu hayata uygun tat budur. İşte, kendimi güldürdüm.

Bu, hayatın eksilmesidir; her şey birer birer bizden alınır. Önce yemek yedim, sonra ilaç içmedim, sonra da kırılmış buzu yemedim. Bugün o kadar güzel bir gündü ki bir süreliğine tekerlekli sandalyede oturup deodorant sürdüm.

Zaman bedeni yer. Hafıza silinir, cümleler kaybolur, saatler, günler, haftalar tökezler ve her geçen gün benden daha az şey kalır. Zaman akıyor ama sanki aydınlanmıyor. Tüysüz kafa derisi pulları. Sırt ağrım, mide bulantım ve kötü ruh halim iyice belirginleşiyor. Tüm bunların amacı bu muydu, hayatın son birkaç metresinin dar ve düzensiz olması? Zor.

Yakında öleceğim. Başkalarına yer açıyorum ama bunun bu kadar yavaş gerçekleşmesi şaşırtıcı.

Önceki hastanede dosyamda şöyle yazıyordu: *Yemeğin ciğerlere kaçmasından korkuyor.* Zarif bir ifadeydi. Belki ölümün tam ortasındayken boğulmaktan korkmak saçma olabilir

ama yine de bunu dosyaya eklemeleri nazik bir davranış. Hemşire zaman zaman yemek sırasında yatağımın yanına oturup pozisyonumu düzeltiyor, öksürmeye başladığımda su ikram ediyor.

İki hafta önce yine çikolata yemeyi denedim. Komodin çekmecemde yaz sıcaklığında yumuşamış, köşeli yapısını kaybetmiş, folyoya sarılı bir paket vardı. Bir köşesini katlayıp bir parçasını ağzıma attım. Çikolata ısındı ve ağzımdaki boşluktan dilime, dudaklarıma, yastık kılıfına yayıldı. Küçük yapışkan bir damlayı yuttum. Boğazım kaşındı, gözlerimden yaşlar geldi, yapışkan bir sıvıydım, sümüğüm akıyordu. Öksürmeye başladım, çikolatadan boğuluyordum, mide suyu kustum ve öksürüğün şiddetiyle yatağa işedim. Tüm bu canlı kurumanın ortasında tuhaf bir ıslak an.

Artık kuru bir kabuğum ve sıvı biriktiren kel bir topum. Hemşire dudaklarıma ve ağzımın iç kısmına yağ sürüyor. Hemşireleri birbirinden ayırmıyorum, işleri konusunda hepsi aynı. Hepsinin elleri sıcacık. Artık kendi parmaklarımı hissedemiyorum. Hâlâ oradalarsa şüphesiz soğukturlar.

Dün pencereden bir limon kelebeği uçtu. Dün bir ara uyudum. Kelebek perdenin kıvrımında durdu ve kanatlarını açıp kapattı, soluk gri perdenin üzerinde muhteşem sarı bir renk lekesi oluştu.

Japonya'da ölü ruhların yeniden dirildiğine ve kelebek şeklinde yaratıldığını inanılıyordu, bu nedenle uçan kelebeklere nazik davranıldığı, şekerli suyla beslendiği söylenirdi.

Yakumo'nun kitaplarından birinde, yaşı bir adamın ölmek üzereyken yastığına kelebek olarak dönen, uzun zaman önce ölmüş bir kızla ilgili bir hikâye vardı. Adam gençliğinde bir kızı sevmişti ama kız ölmüştü, adam başka kimseyle evlenmemiş, hayatını tek başına, kızın mezarıyla ilgilenerek geçirmişti. Adamın ölümü anında kız, bir kelebek olarak adamın yastığına dönmüş ve onu ölüm diyarına götürmüştü. Böylece tekrar bir araya gelmişlerdi.

Yakumo ne zaman öldü? Haber alamadım. Beni almak için yastığıma hiçbir böcek gelmedi.

Böcekler ölür. Tanrı bile yüz yıl önce ortadan kayboldu.

Yemek yemeden ve kusmadan bile insan hayatta kalabiliyor, düşünceler dinmiyor. Benden geriye kalan, neredeyse hiçbir şey. Saç yok, kas yok, mide yok, sol göğüs yok. Külfet gittikçe hafifliyor. İnsan hamileliği bir cerrahın bıçağıyla kesilebilir, bu harika. Yemek borum ince bağırsağımın başlangıcına bağlı.

Hemşireler arasında ayırım yapmıyorum ama yusufçukların tam bir listesini hatırlıyorum: *Hayalet yusufçuk, ataların ruhu yusufçuk, şeytan yusufçuk, kırmızı telli haberci, salkım söğüt bakiresi, kör yusufçuk, dişlerini karartan yusufçuk*. Bunların Japoncasını hâlâ hatırlıyorum ve bazen uyanık olduğumda, Tada'nın yaptığı gibi bunları yüksek sesle listeliyorum.

Japon standartlarına göre gerçekten güzelim. Soluk, tüysüz bir yüz ve kararmış dişler.

Gelecekte olacakları dün hayal ettim. Gözlerimi açtım, avuçlarımı açtım, içimdeki her şeyi açmak istedim. Bu olaysız, sürekli acının ortasında bir şey yaklaşıyor, bir şey oluyor *şimdi*, ölümden başka ne olabilir ki...

Birinin beni kaldırdığını hissettim, birinin kollarındaydım. Yatağın etrafında küçük teller çalan, yatağın kenarlarına

bambu sopalarla vuran ve su sıçratan insanlar vardı. *Hayır hayır*, demek istedim! İpler olmadan, su sıçramadan kendi başıma ölemez miydim, şimdi ne olacak? Bir şeyler oluyor: Ağzımdan küçük, kötü kokulu bir geğirme yükseldi. Sonra bitti. Uyuyakalmışım.

*Kurbağalar yağmurla çoğalır.
Bir kadının saçlarını güneş yakar,
Saçlar yılanlara dönüşürken tıslar.*

Büyükannemin yaşı nedeniyle biraz yumuşamış, hırıltılı, melodik bir sesi vardı. Mısranın başında ayağını yere vurduğunu ve “tıslar” kelimesinin her hecesini vurguladığını hatırlıyorum. Bazen kilisede, yanında oturan yaşlı beyefendi, ritmik ayak seslerini dinlemekten rahatsız olduğunda ilahilerin ritmini takip ederek ayak bileklerine vuruyordu. Büyükannem hâlâ yeni yıldızların parladığı ve böceklerin yoktan var olduğu bir zamana aitti.

O an bile artık sadece uzak bir zaman. Yakın ve uzak tüm anılar, panjurlu bu hastane odası kadar gerçek. Düşüncelerim karmakarışık, yemem karmakarışık, püre ağzıma bulaşıyor, bulaşıklar birikiyor, onları yıkayamıyorum. Ben bir bebeğim, o kadar yaşlanmamış olsam da yaşlıyım. Çünkü ölmek üzereyim, hakikat bu.

Bugün Thea’ya artık çocuğu görmeye dayanamayacağımı söyledim. “Çok hızlı, çok canlı, artık dayanamıyorum,”

dedim. Thea ağlamaya başladı. Ağlarsa ağlasın. Bu benim ölümüm, nasıl olacağına ben karar veririm.

“Anne, biraz yer misin?” diye sordu Thea. “Yemek yemezsen kendini kötü hissedeceksin.”

Sesi kulaklarımı tırmaladı. Ne kadar aptalca bir cümle. Sanki zaten sürekli kötü hissetmiyormuşum gibi. Sanki kötü hislerim yemek yemeyi hatırlamadığımdan kaynaklanıyormuş gibi. Sanki yulaf lapasının mideme akmasına izin versem tümörler vücudumdan kaybolacaktı gibi. Ah doğru, artık midem yok.

“En azından biraz meyve suyu iç. Lütfen anne, gücünü kuvvetini geri kazanırsın.”

Thea ağlıyordu, kıvranıyordu ve ağzıma pipet sokmaya çalışıyordu. Takviyelerin bittiğini anlamadı. Benim için her şey bitmişti. Meyve suyu yanaklarımdan yastığa ve sol kulağıma aktı. Thea devam etti: “Şimdi iç anne, biraz da olsa...” Neredeyse çığlık atıyordu, plastik pipeti dudaklarıma sürttü; ben meyve suyunu ve pipeti yüzümden uzaklaştıran ve meyve suyu boğazımdan aşağı gargara sesiyle inerken büyük bir kriz geçirene kadar durmadı.

Hemşire gelip beni yan döndürdü. Biraz sakinleştiğimde Thea’ya, “Dinle, buraya ağlamaya gelme,” dedim ve gözlerimi sımsıkı kapadım.

Belki de ölümün eşiğinde insanın daha akıllandığı fikrine kapıldım. İnsanın küçüklüğü boyun eğiyor, ölen kişi huzur

buluyor, söylenmemiş sözleri söylüyor, hatta çocuklarının gözlerine dürüstçe bakıyor.

Ama bu böyle değil.

Bir yıl önce en son onkoloji servisine gittiğimde yan yatakta şişman bir kadın yatıyordu ve kocasına her şeyden şikâyet ediyordu. Yetişkin çocukları ziyarete geldiğinde onlara da şikâyetle bulundu ve doktorların kendisine yasakladığı şeker için çığlık attı. Çocuklar da annelerine şeker verilip verilmemesi gerektiği konusunda tartışmaya başladı. Sonunda kadın yalnız başına öldü çünkü adam yanlış kurabiyeleri almıştı, karısı da onu azarlayıp yenilerini almaya gönderdi. Adam lobideki kafeteryadayken kadın öldü.

Adam yine de karısının cesedinin başında ağladı. Ayakkabılarını çıkardı ve yatağa tırmandı. Onlara, şişman ölü kadına, yatağın altındaki parçalanmış ayakkabılara, sigaradan buruşmuş adama baktım ve dünyanın bana hâlâ harikalarını sunduğunu düşündüm. Bazı şeyleri hâlâ anlayamıyordum.

Bahar gözler içindir, sonbahar kulaklar içindir. Kışım başladı. Artık hiçbir şey dinleyemiyorum. Yakumo'nun Japonca sayfalarının en iyi yanı, onlara bakmanın herhangi bir sesi tetiklememesi. Onlar sessiz bir sıra, bir sivrisinek sürüsü.

Başlangıçta boşluk vardı. Boşluktan görüntüler yükseldi, sözcükler görüntüleri takip etti ama artık onların vadesi doldu ve yakında ben de boşluğa gömüleceğim.

Uyandım, kafamda bir ses çınılıyordu: “Ölmek istemiyorum.” *Ölmek istemiyorum!*

Sanki biri göğsüme taş yığmış, beni diri diri gömmeye çalışmıştı; güçlükle nefes alıyordum. Ağırılık tüm vücudumu baskılıyordu, sadece ellerim ve ayak parmaklarım hareket ediyordu. Kıvrılmış bir böcek gibi ölene kadar çaresizce bacaklarımı tekmeleyerek hemşireye doğru ilerledim. Tanrı bu kadar beceriksiz bir yaratığı nasıl yaratabildi? Evrim her şeyi düzeltmişti, çırpınan bir böceği iyileştiremez miydi?

Hemşire yatağa gelip elimi tuttu. Hemşirelerin elleri sıcacık. *Oturt beni*, demeye çalıştım, *oturt beni, taşlar düşecek*. Ama artık benim hakkımda konuşmuyorlardı. Hemşire başımı okşadı. Bataklığa gömülüyordum.

Bugün tüm sıvı benden akmak istiyor. Gözyaşları, tükürük ve sümük, hepsi yüzümde. Engellemek için kirpiklerim bile yok.

Sonbahar kulaklar içindir. Çekirgenin şarkısını tekrar duyabilir miyim? Hayır, dalgaları duyuyorum. Kabaran okyanus kumsala çarpıyor. Gece. Sert kumların üzerinde yatıyorum. İnsanlar yok oldu, yüzler, eller parçalandı, yalnızım.

Nefes almak zor. Burun deliklerim çürüyen bir çiftliğin çatısı gibi çökmüş, denizanaları ciğerlerimde yüzüyor. Nefes alırken nasıl zonkladığımı hissediyorum. Deniz anemonu. Dalgalar ayak parmaklarımı okşuyor.

Çığlık atmak istiyorum. Çığlık atıyorum.

Çek elleri, ellerini çek

Çığlık atmak istiyorum. Nefes almak istiyorum.

Çocuğu çek, çek ço—

Kemik kumu. Ölü mercan kırıntıları. Suya çekiliyorum, deniz tabanı beni aşağı doğru çekiyor, batık bir volkanın içine düşmek üzereyim. Yol boyunca mercanlar yanıyor, deniz kestaneleri batıyor ve uzuvlarımı yosunlar sarıyor. Mercanlar brokoli gibi tutamlar halinde büyüyor, biri soluk bir marul gibi dalgalanıyor, ağzıma bir şnorkel sokuluyor ve baloncuklar fokurduyor. Bir denizyıldızına tutunuyorum ama o da kayboluyor.

Nefes almak istiyorum.

Nefes almak.

Mercanlar üzerime yapışıyor. Bedenim fosilleşiyor ve ben derinlere battıkça kireçli bir ize dönüşüyorlar. Bedenim çürüyor. Hayat doluyum, uğulduyorum, köpürüyorum ve balık sürüleri boşluklarıma hava taşıyor. Şeytan yengeci geçiyor, gölgesinde kayboluyorum.

Yumurtalarımı bıraktım, işimi yaptım, pullarım çoktan çatladı, artık yanıp sönmüyor.

Artık yanıp sönme  yok.

Dalga yüzeyi süpürüyor.

Derinlik gökyüzüne açılıyor ve deniz yatağı düşüyor.

Maria Sibylla Merian (1647-1717), bir kelebeğin başkalaşımının dört aşamasını belgeleyen bir doğa bilimci ve sanatçıydı.

Isabella Bird (1831-1904), Seyahatleri Amerika, Çin, Tibet, Japonya, Hindistan, İran, Kafkasya ve Fas'a kadar uzanan bir kâşif, fotoğrafçı ve doğa bilimciydi.

Anna Maria van Schurman (1607-1678), kadınların eğitim hakkını savunan bir ressam, şair ve bilim insanıydı.

Antoinette Bourignon (1616-1680), cadı olmakla suçlanmış bir mistik ve dinî hareketin lideriydi.

Johannes Kepler (1571-1620), annesi cadılar tarafından zulme uğrayan bir gökbilimci ve matematikçi idi.

Kusumoto Iine / Oranda O-Iine (1827-1903), Japonya'da Batı tıbbını uygulayan ilk kadın doktoru olan Iine, Alman doktor von Siebold ile Japon bir cariyenin kızıydı.

Lafcadio Hearn / Koizumi Yakumo (1850-1904), Japon kültürünü İngilizce konuşulan dünyaya tanıtan bir yazar ve gazeteci idi.

Charles Darwin (1809-1882), evrim teorisini geliştiren bir doğa bilimci, biyolog ve jeologdu.

Mushi mezuru himegimi (Böcekleri Seven Kadın), 12. yüzyıldan kalma bir Japon hikâyesinin parçasıdır. Geç Heian döneminde yayımlanan bir koleksiyona aittir ve yazarı bilinmemektedir. Hikâye İngilizce olarak Haruo Shirane tarafından düzenlenen *Geleneksel Japon Edebiyatı* antolojisinde yayımlanmıştır.

Kitapta Maria Sibylla Merian'ın *Der Raupe wunderbare Verwandelung* adlı kitabından alıntılar ve Charles Darwin ile Emma Wedgwood'un (www.darwinproject.ac.uk) mektuplarından alıntılar yapılmaktadır. Ayrıca Kim Todd'un Merian biyografisi *Chrysalis*'den, Isabella Bird'ün *Unbeaten Tracks in Japon* kitabından ve Lafcadio Hearn'ün *Insect Literature* adlı makalesinden yararlanılmıştır.

